CHARLES DICKENS

CHARLES DICKENS

POVESTE DESPRE DOUĂ ORAŞE

CUPRINS:

PREFAŢA AUTORULUI 4
CARTEA ÎNTÂI.
RECHEMAT LA VIAŢĂ 5
Capitolul I. EPOCA 6
Capitolul II. POŞTALIONUL 9
Capitolul III. UMBRELE NOPŢII 15
Capitolul IV. PREGĂTIRI 20
Capitolul V. VINĂRIA 34
Capitolul VI. CIZMARUL 47
CARTEA A DOUA.
FIRUL DE AUR 61
Capitolul I. CINCI ANI MAI TÂRZIU 62
Capitolul II. SPECTACOLUL 69
Capitolul III. O DEZAMĂGIRE 77
Capitolul IV. FELICITĂRI 93
Capitolul V. ŞACALUL 101
Capitolul VI. SUTE DE OAMENI 108
Capitolul VII. DOMNUL MARCHIZ LA ORAŞ 123
Capitolul VIII. DOMUL MARCHIZ LA ŢARĂ 133
Capitolul IX. CAPUL GORGONEI 139
Capitolul X. DOUĂ FĂGĂDUIELI 153
Capitolul XI. TABLOUL A DOI PRIETENI 163
Capitolul XII. OMUL PLIN DE GINGĂŞIE 167
Capitolul XIII. OMUL LIPSIT DE GINGĂŞIE 175
Capitolul XIV. CINSTITUL NEGUSTOR 181
Capitolul XV. ÎMPLETIND 191
Capitolul XVI. TOT ÎMPLETIND 203

Capitolul XVII. O NOAPTE DEOSEBITĂ 216
Capitolul XVIII. NOUĂ ZILE 222
Capitolul XIX. O PĂRERE 229
Capitolul XX. O RUGĂMINTE 238
Capitolul XXI. ECOURI DE PAŞI 243
Capitolul XXII. MAREA CONTINUĂ SĂ CREASCĂ 256
Capitolul XXIII. SE ÎNALŢĂ FOCUL 262
Capitolul XXIV. ATRAS CĂTRE STÂNCA DE MAGNET 270
CARTEA A TREIA.
CALEA FURTUNII 284
Capitolul I. LA „SECRET” 285
Capitolul II. PIATRA DE TOCILĂ 296
Capitolul III. UMBRA 303
Capitolul IV. CALM ÎN FURTUNĂ 309
Capitolul V. TĂIETORUL DE LEMNE 314
Capitolul VI. TRIUMF 319
Capitolul VII. O BĂTAIE ÎN UŞĂ 324
Capitolul VIII. UN PARTENER LA JOCUL DE CĂRŢI 329
Capitolul IX. JOCURILE SUNT FĂCUTE 344
Capitolul X. UMBRA CAPĂTĂ CONSISTENŢĂ 358
Capitolul XI. ÎNSERARE 376
Capitolul XII. ÎNTUNERIC 380
Capitolul XIII. CINCIZECI ŞI DOI 391
Capitolul XIV. ÎMPLETITURA IA SFÂRŞIT 404
Capitolul XV. ECOUL PAŞILOR SE STINGE PENTRU TOTDEAUNA 418

CARTEA ÎNTÂI.

RECHEMAT LA VIAŢĂ.

Capitolul I.

EPOCA.

Era cea mai bună dintre vremi, era cea mai năpăstuită dintre vremi, era epoca înţelepciunii, epoca neroziei, veacul credinţei, veacul necredinţei, răstimpul Luminii, răstimpul

întunecimii, primăvara nădejdii, iarna deznădejdii, aveam totul în faţă, aveam doar nimicul în faţă, ne înălţam cu toţii de-a dreptul la ceruri, ne cufundam cu toţii de-a dreptul în iad – pe scurt, epoca aceea era atât de asemănătoare cu cea de acum, încât unele dintre autorităţile cele mai proeminente au stăruit să fie prezentată, în tot ce avea ea bun sau rău, numai la gradul superlativ.

La tronul Angliei se aflau un rege fălcos şi o regină urâtă2; la tronul Franţei se aflau un rege fălcos şi o regină frumoasă3, în amândouă ţările, pentru mai-marii care vegheau peste rezervoarele de pâine şi de peşte ale statului, era limpede ca lumina zilei că lucrurile fuseseră statornicite o dată pentru totdeauna.

Era în anul Domnului una mie şapte sute şaptezeci şi cinci. În acea epocă de graţie, Angliei îi fuseseră hărăzite revelaţii spirituale. Doamna Southcott4 sărbătorise de curând abia douăzeci şi cinci de ani de la binecuvântata sa zi de naştere, a cărei sublimă apariţie fusese anunţată de pronii printr-o tainică profeţie cum că Londra şi Westminster vor fi nimicite. Până şi stafia din Cock-lane fusese izgonită abia de doisprezece ani, după ce-şi ciocănise mesajele în geam, întocmai cum şi le ciocănesc şi spiritele din anii noştri (vădind o totală lipsă de originalitate). Dar în ultima vreme, Coroana şi poporul englez primiseră mesaje mai pământeşti, cu privire la un congres al supuşilor britanici din America5: şi, în chip ciudat, aceste mesaje se dovediră mai importante pentru seminţia umană decât orice alte comunicări sosite pe calea vlăstarelor din soiul Cock-lane.

Franţa, mai puţin favorizată în ceea ce priveşte revelaţiile spirituale decât sora ei întru scut şi trident, se rostogolea încetişor pe povârniş la vale, tot făurind bani de hârtie şi tot cheltuindu-i. Sub călăuzirea păstorilor ei creştini, se mai distra cu felurite înfăţişări omeneşti, ca de pildă osândind un tânăr să i se reteze mâinile, să i se smulgă limba cu cleştele şi apoi să i se ardă trupul de viu, fiindcă nu îngenunchease în ploaie onorând prin aceasta o procesiune

de călugări murdari, pe care-i văzuse trecând la o depărtare de cincizeci sau şaizeci de iarzi. Se pare că, la vremea când acest oropsit era osândit la moarte, în codrii din Franţa şi din Norvegia creşteau copaci încă de pe atunci însemnaţi de pădurarul Soartă pentru a fi doborâţi şi apoi tăiaţi în scânduri menite să alcătuiască o construcţie mobilă, cu un butuc şi un cuţit, ce avea să joace un rol aprig în istorie. Şi se mai pare că, pe lângă jalnicele bordeie ale unora dintre plugarii ce trudeau pe ogoarele aspre din preajma Parisului, se aflau, chiar în ziua aceea, căruţe grosolane, împroşcate de noroiul pământului de ţară, căruţe de care porcii îşi frecau râtul, unde se căţărau orătăniile de curte, dar pe care fermierul Moarte le şi alesese să fie faetoanele Revoluţiei.

Dar pădurarul Soartă şi fermierul Moarte, cu toate că trebăluiesc fără răgaz, o fac pe tăcute, fără ca cineva să le audă pasul înăbuşit, şi asta ca nu cumva să se işte bănuiala că, stând la pândă, ar fi nelegiuiţi şi trădători.

În Anglia, nu prea se vădea atâta ordine şi ocrotire încât să justifice marea fală naţională. Noapte de noapte aveau loc în capitală atacuri ale unor bandiţi înarmaţi şi tâlhării la drumul mare; familiile erau avertizate în mod public să nu plece din oraş până nu-şi pun mobila în siguranţă în magaziile unor lemnari; pe lumină, tâlharul din beznă se dovedea a fi un negustor din City şi, tovarăşii lui de negustorie, pe care-i prădase în chip de „Căpitan” al bandei, recunoscându-l şi provocându-l, îi ciuruiau vitejeşte ţeasta, după care îşi vedeau mai departe de drum; poştalionul era pândit de şapte tâlhari, conducătorul împuşca mortal pe trei dintre aceştia, apoi era împuşcat, la rândul lui, de ceilalţi patru „ca urmare a faptului că i se isprăviseră gloanţele”; după care, poştalionul era prădat în tihnă; la Tumham Green, măreţul potentat, Primarul Londrei, s-a văzut nevoit să se oprească locului în faţa unui tâlhar şi să se predea, după care ilustrul personaj a fost jefuit chiar sub ochii suitei sale; prizonierii din puşcăriile

Londrei se luau la încăierare cu temnicerii, iar mai-marii legii dispuneau să se tragă în ei cu ghiulele şi cu gloanţe; în saloanele Curţii, hoţii smulgeau crucile de diamante de la gâtul nobililor lorzi; muşchetarii se duceau în St. Giles să caute mărfuri de contrabandă, iar mulţimea trăgea în muşchetari şi muşchetarii în mulţime; şi toate aceste întâmplări nu păreau nimănui neobişnuite. Iar în mijlocul lor, călăul, mereu mai harnic şi mereu mai inutil, era în continuă mişcare: ba lega strâns cârduri lungi de răufăcători de toate felurile; ba spânzura sâmbăta un spărgător care fusese prins marţi; ba ardea în palmă, cu fierul roşu, la Newgate, oameni cu ghiotura; ba dădea foc la manifeste în faţa uşilor de la Westminster Hall; azi omora un criminal sângeros, mâine un amărât de borfaş care şterpelise câţiva bănuţi de la un băiat de fermă.

Toate aceste fapte, şi o mie de altele deopotrivă, s-au petrecut în preajma şi în anul cel îndrăgit una mie şapte sute şaptezeci şi cinci. Împresuraţi de asemenea întâmplări, în vreme ce pădurarul Soartă şi fermierul Moarte îşi vedeau nestânjeniţi de treabă, cei doi fălcoşi şi cu cele două soţii, una urâtă şi una frumoasă, se mişcau cu destulă zarvă, de la înălţimea drepturilor lor divine.

Şi în felul acesta, anul una mie şapte sute şaptezeci şi cinei le-a îndrumat pe Maiestăţile-lor precum şi pe miriade de alte făpturi mai mărunte – printre care şi făpturile cronicii de faţă – de-a lungul căilor ce li se întindeau dinainte.

Capitolul II.

POŞTALIONUL.

Drumul spre Dover se aşternea într-o noapte de vineri, dintr-un noiembrie târziu, dinaintea celui dintâi dintre personajele de care se ocupă această povestire. Tot drumul spre Dover se aşternea şi în faţa poştalionului, care hodorogea greoi la deal pe Shooter's Hill. Personajul nostru urca dealul pe jos, frământând noroaiele pe lângă poştalion, aşa cum făceau şi ceilalţi pasageri; nu pentru c-ar fi avut cel mai mic chef să facă exerciţii de mers, mai cu seamă în

împrejurările de faţă, dar pentru că urcuşul, şi hamurile, şi clisa, şi poştalionul erau atât de grele, încât caii se opriseră locului în trei rânduri, ca să nu mai vorbim de încercarea de a răsuci poştalionul de-a curmezişul drumului, cu intenţia de a se răzvrăti şi a face cale întoarsă la Blackheath. Hăţurile, biciul, surugiul şi ajutorul lui cunoşteau cu toţii acel articol din legea de război care interzicea orice acţiune ce nu vine în sprijinul aserţiunii că unele dobitoace ar fi înzestrate cu judecată; aşa că, până la urmă, echipajul a capitulat şi s-a întors la datorie.

Cu capete plecate şi cozi tremurânde, terciuiau glodul vâscos, croindu-şi drum, opintindu-se şi împleticindu-se din loc în loc, de parcă încheieturile li se desfăceau bucăţi-bucăţi. Ori de câte ori surugiul trăgea de hăţuri şi-i oprea locului cu un prevăzător: „Hoo! Prrr!”, calul din frunte îşi scutura violent capul cu tot ce avea pe creştet – negând cu înverşunare că poştalionul ar putea fi tras la deal. Şi ori de câte ori calul din frunte îşi zăngănea hamurile, pasagerul nostru tresărea, aşa cum se cuvine să tresară un pasager nervos, şi-şi pierdea şirul gândurilor. Prin văiugi plutea un abur de ceaţă, care se ridicase în deznădejde pe coasta dealului, ca un duh rău umblând să-şi găsească odihna, dar fără s-o afle vreodată. O pâclă umedă şi foarte rece, răspândindu-se încet în văzduh în vălurele care se urmăreau şi se înghiţeau unul pe celălalt asemenea talazurilor unei mări zbuciumate. Era îndeajuns de deasă ca să ferească tot ce întâlnea în cale de lumina felinarelor, şi ochiul nu putea desluşi decât felinarele, fuioarele de ceaţă şi câţiva iarzi de drum; iar aburul pe care-l scoteau caii trudiţi fumega părând să ţească însăşi pâcla.

Alţi doi pasageri, în afară de cel despre care am vorbit, se opinteau la deal pe lângă poştalion. Toţi trei erau înfofoliţi până peste urechi şi purtau cizme cu carâmb înalt. Din cât puteau să vadă, niciunul nu-şi dădea seama cum arată ceilalţi doi şi fiecare dintre ei era ascuns în faţa ochiului minţii sub tot atâtea cojoace ca şi în faţa ochiului trupesc. În

acele zile, călătorii nu se prea încredeau de la prima vedere unul în celălalt, pentru că oricine întâlnit pe drum putea să fie un tâlhar sau să aibă legături cu tâlharii. Era lucrul cel mai cu putinţă de vreme ce la oricare staţie de poştalion sau la orice han te puteai pomeni cu careva „în simbria” Căpitanului”, începând cu proprietarul şi până la cel din urmă fluieră-vânt de la grajduri. Aşa gândea în sinea lui omul de pază de pe poştalionul de Dover, în acea vineri noapte din luna noiembrie a anului o mie şapte sute şaptezeci şi cinci, urcând pe Shooter's Hill, cocoţat pe băncuţa lui din spate şi tropăind din picioare, cu ochii aţintiţi şi cu mâna pe lădiţa cu arme din faţa lui, unde o flintă încărcată zăcea peste şase sau opt pistoale încărcate, depozitate peste un strat de pumnale.

Poştalionul de Dover se găsea în obişnuita-i veselă postură în care omul de pază îi suspectează pe pasageri, pasagerii se suspectează unul pe celălalt şi toţi laolaltă pe omul de pază, cei din poştalion pe oricine din afară, iar surugiul nu-i sigur decât de cai; drept care ar fi putut jura cu conştiinţa împăcată şi cu mâna pe cele două Testamente că nu erau deloc pregătiţi pentru asemenea drum.

— Hiii – hiii! făcu surugiul. Haida! Încă o opinteală şi-aţi ajuns în vârf, fir-aţi să fiţi, că mi-am scuipat sufletul cu voi! Joe!

— Hei! răspunse omul de pază.

— Cât să fie ceasul, Joe?

— Zece minute bune peste unsprezece.

— Păcatele mele! exclamă surugiul cu năduf. Şi încă n-am ajuns sus pe Shooter. Ţţţ! Iee! Sus cu voi!

Calul cel înverşunat, mai potrivnic ca oricând în urma unei şfichiuiri de bici, se smuci, iar ceilalţi trei bidivii îl urmară. Şi din nou poştalionul de Dover se opinti, în timp ce cizmele înalte ale pasagerilor săi bătătoreau noroiul de pe lături. Când poştalionul se oprise, se opriseră şi ei şi rămăseseră nedezlipiţi de el. Dacă vreunul din cei trei ar fi propus s-o ia

înainte, prin pâclă şi prin beznă, ar fi riscat să fie împuşcat pe loc, ca tâlhar de drumul mare.

Ultima opintire aduse poştalionul pe coama dealului. Caii se opriră să-şi tragă răsuflarea, omul de pază se dădu jos ca să pună opritoarele la roată pentru coborârea dealului, şi să deschidă pasagerilor portiera.

— Ţţţ, Joe! strigă surugiul cu alarmă în glas, privind în jos din cuşca lui.

— Ce tot spui, Tom?

Amândoi traseră cu urechea.

— Parcă-aş auzi un cal în trap mărunt, Joe.

— Ba eu parc-aş auzi unul în galop, Tom, răspunse păzitorul, lăsând din mână portiera şi căţărându-se sprinten la locul lui.

— Domnilor! Cu toţii, în numele regelui!

Cu această grăbită implorare, săltă trăgaciul flintei şi aşteptă gata de ofensivă.

Pasagerul angajat în povestirea noastră se afla tocmai pe scara poştalionului, dând să intre; ceilalţi doi pasageri erau chiar în spatele lui, gata să-l urmeze. Rămase cu piciorul pe treaptă, jumătate înăuntru, jumătate afară; ceilalţi rămaseră jos, pe drum. Îşi plimbau cu toţii privirea de la surugiu la omul de pază, de la acesta la surugiu şi trăgeau cu urechea. Vizitiul privi îndărăt, păzitorul privi îndărăt şi până şi calul cel înverşunat îşi ciuli urechile şi privi îndărăt fără să le mai facă în ciudă de astă dată.

Liniştea provocată de încetarea hodorogitului şi hurducăielii trăsurii spori liniştea nopţii şi totul rămase învăluit în deplină tăcere. Gâfâitul cailor transmitea o uşoară vibraţie poştalionului, de parc-ar fi fost cuprins de agitaţie. Inimile pasagerilor băteau destul de tare, aproape să fie auzite; oricum, răgazul acesta de tăcere exprima, în chip aproape audibil, răsuflări tăiate, răsuflări reţinute, pulsuri accelerate de aşteptare.

Răpăitul calului în galop urca repede dealul.

— Hei! zbieră păzitorul cât îl ţinu gura. Tu de colo! Stai aşa că trag!

Galopul se opri brusc, cu multă plescăială şi fleşcăială, şi un glas strigă din ceaţă:

— Ăsta-i poştalionul de Dover?

— Ce e, nu te priveşte, răspunse omul de pază. Dar tu ce eşti?

— Eşti poştalionul de Dover?

— De ce vrei să ştii?

— Caut un pasager.

— Care pasager?

— Domul Jarvis Lorry.

Călătorul nostru arătă pe dată că despre el era vorba. Omul de pază, surugiul şi ceilalţi doi îl priviră bănuitori.

— Rămâi acolo unde eşti, strigă omul de pază către vocea din ceaţă, că de-mi scapă mâna se-ntâmplă o greşeală ce nu se mai poate repara. Domnul cu numele de Lorry să răspundă.

— Ce s-a întâmplat? întrebă călătorul, apoi adăugă cu un uşor tremur în glas: Cine mă caută? Dumneata eşti, Jerry?

(„Dacă-i Jerry, nu-mi place glasul lui, mormăi omul de pază ca pentru sine. Jerry ăsta prea-i răguşit ca să-mi fie pe plac.”)

— Da, domnule Lorry.

— Ce s-a întâmplat?

— O depeşă de acolo, sosită după plecarea dumneavoastră de la „T. And Co”.

— Domnule gardian, îl cunosc pe acest mesager, spuse domnul Lorry, coborând, ajutat mai curând cu grabă decât cu politeţe de ceilalţi doi pasageri, care se năpustiră pe dată în trăsură şi închiseră portiera şi ferestrele. Daţi-i voie să se apropie; totul e în ordine.

— Sper să fie aşa, dar nu pot „pune naţiunea în primejdie” cu ochii închişi, bodogăni omul de pază morocănos. Hei, cel de colo!

— Hei şi dumneata! răspunse Jerry şi mai răguşit.

— Apropie-te la pas, mă auzi? Şi dacă-ţi atârnă de şa vreun toc de pistol, nu care cumva să-ţi văd mâna apropiindu-se de el. Că eu sunt iute foc la greşeală, şi greşesc cu gloanţe. Hai să te vedem la mutră.

Silueta unui cal cu un călăreţ se desprinse încet din ceaţa care se învolbura şi se apropie de poştalion, către locul unde aştepta pasagerul. Călăreţul se aplecă şi, aruncând o ocheadă păzitorului, înmână pasagerului o hârtie împăturită. Calul arăta lovit peste tot şi împroşcat, ca şi călăreţul, cu noroi, de la copitele animalului până la pălăria omului.

— Domnule gardian! i se adresă pasagerul pe un ton confidenţial.

Păzitorul cel vigilent, cu mâna dreaptă pe trăgaciul flintei înălţate, cu stânga pe patul armei şi cu ochii pe călăreţ, răspunse scurt:

— Domnule?

— N-ai de ce să te temi. Eu lucrez la Banca Tellson. Probabil c-ai auzit de Banca Tellson din Londra. Plec la Paris în interes de afaceri. Uite o coroană s-o bei. Pot să citesc misiva?

— Dacă-i pe-aşa, fiţi cât se poate de rapid, domnule.

Deschise misiva la lumina felinarului din partea lui şi citi – întâi pentru el, apoi cu glas tare:

Aşteapt-o la Dover pe Mademoiselle.

— Asta-i tot, ai văzut, domnule gardian? Jerry, spune-le că răspunsul meu este: RECHEMAT LA VIAŢĂ.

Jerry tresări în şa.

— Al naibii de ciudat răspuns, grăi el cu cea mai răguşită dintre voci.

— Du-le acest răspuns şi-n felul ăsta vor şti că am primit mesajul, mai bine decât le-aş scrie. Goneşte cât poţi! Noapte bună!

Rostind aceste cuvinte, pasagerul deschise portiera şi urcă; de astă dată neajutat de tovarăşii săi de drum, care se grăbiseră să-şi pitească ceasornicele şi pungile în cizme şi

care acum se prefăceau că dorm. Nu de alta, dar ca să nu trebuiască să facă altceva.

Poştalionul o porni din nou huruind, înfăşurat în ghirlande de ceaţă mai deasă acum la coborâre. Omul de pază puse flinta la loc în lădiţă şi, după ce se uită la restul armelor aflate acolo, după ce inspectă pistoalele de rezervă pe care le purta la brâu, cercetă o lădiţă mai mică, aşezată în dosul băncuţei lui, în care se aflau câteva scule de fierărie, două torţe şi o cutie cu aprinzătoare de iască. Avea tot ce-i trebuia pentru cazul când felinarele poştalionului ar fi fost stinse de furtună, ceea ce se întâmpla uneori; în asemenea împrejurare, n-avea decât să se încuie înăuntru, ferind paiele de cremene şi de scântei, şi, dacă avea noroc, în cinci minute putea izbuti, cu oarecare îndemânare şi în siguranţă, să producă o lumină.

— Tom! chemă el încetişor peste acoperişul poştalionului.

— Da, Joe.

— Ai auzit mesajul?

— L-am auzit, Joe.

— Şi-ai înţeles ceva din el, Tom?

— Nici cât negru sub unghie.

— Ca să vezi, tot atâta am priceput şi eu, spuse păzitorul îngândurat.

Jerry, rămas singur în ceaţă şi în întuneric, descăleca, nu numai ca să uşureze povara calului istovit, dar ca să-şi şteargă noroiul de pe faţă şi să scuture picăturile adunate în borul pălăriei, care putea adăposti o jumătate galon de apă. După ce stătu locului, cu hăţurile încolăcite în jurul braţului stropit cu noroi, până când uruitul roţilor se stinse şi tăcerea nopţii se înstăpâni iarăşi, o porni pe deal în jos.

— Hei, bătrânico, după galopul ăsta din Temple Bar şi până aici, nu mai am eu încredere în picioarele tale până nu te-oi vedea iar la şes, rosti mesagerul cel răguşit, privindu-şi iapa. „Rechemat la viaţă!” Al naibii de ciudat mesaj! Încă vreo două din astea şi nu te văd bine, Jerry, băiete! M-auzi,

Jerry? Ţi-ar prinde al naibii de prost dacă rechemarea la viaţă ar intra în funcţiune, Jerry!

Capitolul III.

UMBRELE NOPŢII.

Un fapt curios, vrednic să meditezi asupră-i, e acela că fiecare făptură omenească a fost astfel alcătuită încât să prezinte o taină adâncă şi un mister pentru orice altă făptură. Ori de câte ori sosesc noaptea într-un oraş mare, mă încearcă gândul solemn că fiecare clădire din îngrămădeala aceea întunecoasă închide propria ei taină; că fiecare încăpere din fiece clădire închide propria ei taină; că fiecare inimă care bate în sutele de mii de piepturi de acolo este, într-unele din năzuinţele ei, o taină pentru inima cea mai apropiată. E ceva ce-ţi evocă lucruri ireversibile, ba chiar moartea. „Nu voi mai putea răsfoi filele acestei scumpe cărţi, pe care am îndrăgit-o, şi zadarnic am nădăjduit că voi avea timp s-o citesc în întregime. Nu voi mai putea privi în adâncurile acestei ape de nepătruns în care, atunci când lumini trecătoare au străpuns-o, am întrezărit comori îngropate şi minunăţii scufundate. A fost scris ca filele cărţii să se închidă cu un pocnet, deşi eu nu apucasem să citesc decât o pagină. A fost scris ca apele să împietrească în veşnic îngheţ, pe când luminile jucăuşe se fugăreau la suprafaţă, iar eu, neştiutor, stam la ţărm. Prietenul meu a murit, vecinul meu a murit, dragostea mea, iubita sufletului meu, a murit; aceasta este inexorabila consolidare şi perpetuare a tainei care zace în ficare dintre noi, şi pe care şi eu am s-o port în mine până ce zilele or să-mi ia sfârşit. În oricare dintre cimitirele acestui oraş pe care-l străbat, doarme oare vreun mort mai inscrutabil decât sunt pentru mine locuitorii săi vii şi activi, în străfundurile personalităţii lor, sau decât aş fi eu pentru dânşii?”

În această privinţă, moştenire naturală şi inalienabilă. Mesagerul călăreţ se bucura de aceleaşi favoruri ca şi regele, primul ministru, sau cel mai înstărit, negustor din

Londra. Tot astfel şi cei trei pasageri închişi în spaţiul strâmt al unui poştalion vechi şi hodorogit; erau, unul faţă de celălalt, la fel de misterioşi de parcă fiecare dintre ei s-ar fi aflat în propriul său poştalion tras de şase cai, sau în propriul său poştalion tras de şaizeci de cai, şi cu tot întinsul unui ţinut între el şi vecinul lui.

Mesagerul se întoarse agale, făcând popasuri dese pe la hanuri ca să-şi ude gâtlejul, dar vădind înclinarea de a se ţine de unul singur şi de a-şi pleoşti pe ochi pălăria în trei colţuri. Ochii i se potriveau foarte bine cu această podoabă, fiind negri strălucitori, şi foarte apropiaţi unul de altul – de parcă s-ar fi temut ca nu cumva unul din ei să fie prins cu ceva dacă s-ar fi depărtat de celălalt. Expresia lor era sinistră pe sub pălăria ponositä, în trei colţuri, ca o scuipătoare triunghiulară, şi pe deasupra unui şal mare, pentru bărbie, şi gât, care cobora până la genunchii purtătorului. Când se oprea să bea, dădea la o parte şalul cu mâna stângă, numai cât îşi turna cu mâna dreaptă licoarea pe gât şi, de cum isprăvea, se înfofolea la loc.

— Nu, Jerry, băiete, zău aşa, îşi vorbea el, stăruind mereu asupra aceluiaşi gând, în timp ce, călărea. Nu ţi-ar prinde bine, Jerry. Ţie, ca negustor cinstit; nu s-ar potrivi defel cu soiul tău de afaceri. Rechemat…! Să fiu al naibii dacă nu cred că era cherchelit.

Mesajul îi nedumerea până-ntr-atâta mintea, încât în mai multe rânduri fu cât pe-aci să-şi scoată pălăria ca să se scarpine în cap. În afară de creştetul cu petice de chelie, avea un păr negru, ţeapăn, care-i creştea în aşchii ascuţite de jur-împrejurul capului, căzându-i în faţă până la rădăcina nasului lat şi teşit. Părea în asemenea măsură opera unui fierar, aducea aşa de mult cu ghimpii de sârmă de pe un zid şi aşa de puţin cu un cap cu păr, încât chiar şi celor mai buni săritori de-a capra li s-ar fi părut: o căpăţână primejdioasă de escaladat.

În timp ce călărea la trap, purtând mesajul pe care trebuia să-l comunice paznicului de noapte din cuşca de la uşa

Băncii Tellson, de lângă Temple, şi care, la rândul lui, urma să-l transmită unor autorităţi mai înalte aflate înăuntru, umbrele nopţii prinseră în ochii lui Jerry contururi ce păreau să se desprindă direct din mesaj, iar în ochii iepei forme ce se desprindeau din preocupările şi amărăciunile ei. Şi acestea păreau să fie numeroase, pentru că tresărea la fiecare umbră de pe drum.

În acest timp, poştalionul hodorogea, se hurduca, uruia şi sălta pe drumul anevoios, purtându-i pe cei trei inscrutabili pasageri. Pentru care, de asemenea, umbrele nopţii se întrupau în formele pe care le sugerau ochii lor somnoroşi şi gândurile lor pribege.

Banca Tellson revenea mereu în imaginile ce se perindau în poştalion. Căci, în timp ce pasagerul care lucra la bancă – şi care-şi ţinea acum braţul petrecut prin chinga de piele menită să-l ferească să se năruie peste pasagerul vecin, reţinându-l în colţul lui ori de câte ori poştalionul se hurduca mai zdravăn – se scutura pe locul lui, cu ochii pe jumătate închişi, iată că ferestrele trăsurii şi felinarele care se reflectau slab în geam, şi silueta mătăhăloasă a călătorului din faţă se prefăcură în bancă, şi porniră să înfăptuiască o sumedenie de treburi. Zăngănitul hamurilor se prefăcu în zornăitul monedelor, şi în cinci minute fură onorate mai multe poliţe decât o face Banca Tellson, cu toate legăturile ei interne şi externe, într-un timp de trei ori mai lung. Apoi tainiţele plumbuite din subteranele clădirii Tellson, cu toate acele comori de preţ şi secrete care îi erau cunoscute călătorului nostru (şi cunoştea el nu puţine lucruri!) i se deschiseră în faţă; pătrunse înăuntru cu cheile cele mari şi cu lumânarea ce ardea slab; le află pe toate în ordine şi în siguranţă, puternice şi mute, aşa cum le lăsase ultima dată.

Dar, cu toate că banca nu-l părăsea aproape nici o clipă, şi cu toate că nici poştalionul (în chip nedesluşit, aşa cum stăruie durerea când te afli sub narcoză) nu-l părăsea nici o clipă, un alt curent de gânduri îşi săpase necontenit drum,

întreaga noapte. Căci călătorul nostru pleca să dezgroape un om din mormânt.

Dar care anume, din mulţimea de chipuri ce i se perindau înaintea ochilor, era chipul adevărat al celui îngropat, umbrele nopţii nu-i puteau spune; toate acele chipuri însă erau ale unui om de patruzeci şi cinci de ani şi nu se deosebeau între ele decât prin pasiunile pe care le oglindeau şi prin paloarea de mort aşternută pe trăsăturile sleite şi răvăşite. Trufia, dispreţul, sfidarea, îndărătnicia, supunerea, văicăreala îşi făceau loc una alteia; la fel se întâmpla cu toate soiurile de obraji scofâlciţi, culori cadaverice, mâini şi trupuri străvezii. Dar chipul era în linii mari, un anumit chip, iar fiecare dintre capetele care-i apăreau era albit de timpuriu. Pentru a suta oară, călătorul nostru toropit de somn întreba spectrul:

— De câtă vreme zaci îngropat?

Răspunsul era mereu acelaşi:

— De aproape optsprezece ani.

— Ai părăsit orice speranţă de a mai fi scos la lumină?

— De vreme îndelungată.

— Ştii că eşti rechemat la viaţă?

— Mi s-a spus.

— Nădăjduiesc că ţii să trăieşti, nu-i aşa?

— N-aş putea spune.

— Vrei s-o vezi? Vrei să vii cu mine s-o vezi?

Răspunsurile la această din urmă întrebare erau variate şi contradictorii. Uneori, răspunsul sugrumat suna astfel: „Mai aşteaptă! Întâlnirea neaşteptată cu ea s-ar putea să mă ucidă”. Alteori, răspunsul venea cu o duioasă ploaie de lacrimi şi atunci suna: „Du-mă la dânsa!” şi alteori, urma o privire fixă şi mirată, însoţită de cuvintele: „Nu o cunosc. Nu înţeleg”.

După o astfel de discuţie imaginară, pasagerul nostru pornea să sape în închipuire, să sape, să sape – când cu o sapă, când cu o cheie uriaşă, când cu mâinile – săpa, scoţând la lumină nefericita făptură. În cele din urmă,

extras din groapă, cu bulgări de pământ atârnându-i pe faţă şi în păr, se prefăcea dintr-o dată din nou în ţărână. Şi atunci călătorul tresălta şi cobora geamul ca să simtă pe obraji realitatea pâclei şi a ploii.

Dar chiar şi atunci când privea cu ochii deschişi pâcla şi ploaia, şi petele de lumină mişcătoare pe care le aruncau felinarele, şi gardul viu ce mărginea drumul părând să tot facă salturi îndărăt, umbrele nopţii de afară năvăleau în şuvoiul umbrelor nopţii dinăuntru. Banca reală de lângă Temple Bar, tranzacţiile reale încheiate cu o zi în urmă, realele tainiţe plumbuite din subterane, depeşa reală expediată în urma lui şi mesajul real pe care-l comunicase erau toate acolo, prezente. Şi din mijlocul lor se ridica faţa de nălucă, iar el începea din nou:

— De câtă vreme zaci îngropat?

— De aproape optsprezece ani.

— Nădăjduiesc că ţii să trăieşti, nu-i aşa?

— N-aş putea spune.

Săpa… săpa… săpa… până când gestul iritat al vreunuia din cei doi pasageri îl silea să închidă geamul, să-şi treacă braţul prin chinga de, piele, şi să-şi mute gândurile, punându-şi întrebări în legătură cu cei doi călători aţipiţi, până când şi aceştia îi scăpau de sub controlul minţii şi lunecau din nou în bancă şi în mormânt.

— De câtă vreme zaci îngropat?

— De aproape optsprezece ani.

— Ai părăsit orice speranţă de a mai fi scos la lumină?

— De vreme îndelungată.

Cuvintele îi răsunau încă în auz – la fel de limpezi ca orice vorbe rostite vreodată în viaţa lui – când călătorul nostru ostenit tresări conştient, de lumina zilei şi descoperi că umbrele nopţii se mistuiseră.

Coborî geamul şi privi la soarele care răsărea. Văzu o fâşie de pământ arat şi un plug rămas acolo de cu seară; mai în spate, o dumbravă nemişcată cu o puzderie de frunze ca arama încinsă şi ca aurul, aninate încă de copaci. Cu toate

că pământul era rece şi jilav, cerul părea transparent, iar soarele se ridica radios, molcom şi minunat.

— Optsprezece ani! murmură călătorul privind soarele. Milostivule Creator al zilei! Să zaci îngropat de viu timp de optsprezece ani!

Capitolul IV.
PREGĂTIRI.

Când poştalionul ajunse cu bine la Dover, în cursul dimineţii, şeful de recepţie al hotelului Royal George deschise pori icra, după cum îi era obiceiul. Dar o deschise cu un gest de elegant ceremonial, fiindcă a veni de la Londra pe vreme de iarnă cu poştalionul era o cutezanţă pentru care merita să fie felicitat orice călător aventuros care s-ar fi aflat înăuntru.

La acel ceas, nu mai rămăsese în poştalion decât un singur călător aventuros, bun să primească felicitări; pentru că ceilalţi doi coborâseră la diversele lor puncte de destinaţie. Interiorul mucegăit al poştalionului, cu paiele lui ude, şi murdare, izul neplăcut şi întunecimea îl făceau să semene mai curând cu un coteţ mare de câini. Iar domnul Lorry, călătorul, scuturându-se afară – şi părând a fi doar o învălmăşeală de paie, şaluri miţoase, pălărie pleoştită şi picioare noroioase – se asemuia cu un soi de câine mare.

— Domnule recepţioner, mâine pleacă vreo navă spre Calais?

— Da, domnule, dacă ţine vremea bună şi vântul prielnic. Fluxul o să fie tocmai potrivit pe la două după-masă, domnule. Doriţi un pat?

— Până la noapte n-o să am nevoie de pat. Dar doresc o odaie şi un bărbier.

— Şi apoi gustarea de dimineaţă, domnule? Da, domnule. Pe aici, domnule, cu voia dumneavoastră. Condu-l pe domnul la Concord. Du valiza domnului şi apă caldă la Concord. Trage cizmele domnului la Concord. O să găsiţi un foc bun de cărbuni, domnule. Trimite bărbierul la Concord. Hai, mişcă la Concord!

Dormitorul Concord fiind întotdeauna rezervat pentru pasagerii poştalionului, şi pasagerii poştalionului fiind întotdeauna încotoşmăniţi din creştet până-n tălpi, odaia respectivă prezenta o ciudăţenie pentru cei din hotelul Royal George şi anume: când intrau în dormitor, călătorii semănau între ei ca două picături de apă, dar de ieşit ieşeau de acolo cele mai variate tipuri şi soiuri de oameni. Prin urmare, în clipa când un domn de şaizeci de ani, îmbrăcat protocolar într-un costum cafeniu, destul de purtat, dar foarte bine întreţinut, cu manşete mari pătrate şi clape mari la buzunare, trecu să-şi ia gustarea, în diverse puncte ale coridorului ce ducea de la dormitorul Concord la sala pentru micul dejun, se aflau, ca din întâmplare, alt recepţioner, doi portari, câteva slujnice şi proprietăreasa.

În acea dimineaţă, domnul îmbrăcat în cafeniu era unicul ocupant al sălii pentru micul dejun. Masa îi fusese aranjată în faţa sobei şi când se aşează, cu obrazul iluminat de dogoarea flăcărilor, rămase atât de nemişcat, încât ai fi zis că pozează unui portretist. Arăta foarte îngrijit şi meticulos, cu câte o mână aşezată pe fiecare genunchi şi cu un ceasornic care ticăia cu zgomot o predică sonoră sub vesta cu clape, de parcă i-ar fi deplâns gravitatea şi trăinicia în comparaţie cu nestatornicia şi vremelnicia focului săltăreţ. Domnul avea gambe frumos modelate şi era mândru de ele, aşa încât ciorapii cafenii erau netezi, strâns lipiţi pe picior, şi dintr-o ţesătură fină; pantofii cu catarame, deşi simpli, erau de asemenea îngrijiţi. Purta o mică perucă bizară, lucioasă şi ondulată, de culoare cânepie, şi foarte lipită de ţeastă; peruca era făcută, probabil, din păr, dar ai fi zis mai curând că-i ţesută din fibre de mătase sau de sticlă. Rufăria, deşi nu la fel de fină ca ciorapii, era tot atât de albă ca spuma valurilor ce se spărgeau pe plaja din apropiere, ori ca strălucirea catargelor ce licăreau în soare, departe, în larg. Faţa, în general stăpânită şi ţinută în frâu, era încă iluminată, sub peruca bizară, de doi ochi umezi şi lucitori, care în trecut trebuie să-i fi dat mult de furcă stăpânului lor

până o fi reuşit să le imprime expresia calmă şi rezervată a Băncii Tellson. Avea o culoare sănătoasă în obraji, iar faţa, deşi brăzdată, nu prea purta urme de îngrijorare. Dar poate că slujbaşii de încredere, holtei, de la Banca Tellson erau frământaţi, în primul rând, de grijile altora; şi poate că grijile de ocazie, ca şi hainele de ocazie, apar şi dispar iute.

Pentru a completa asemănarea cu un model ce pozează unui portretist, domnul Lorry aţipi. Sosirea micului dejun îl deşteptă şi, în timp ce-şi trăgea scaunul, se adresă ospătarului:

— Doresc să pregătiţi tot ce trebuie pentru o tânără domnişoară care s-ar putea să sosească aici dintr-un minut în altul. S-ar putea să întrebe de domnul Jarvis Lorry, sau s-ar putea să întrebe doar de un domn de la Banca Tellson. Vă rog să mă înştiinţaţi.

— Da, domnule. Banca Tellson din Londra, domnule?

— Da.

— Da, domnule. Avem adeseori onoarea să găzduim domni de la firma dumneavoastră, care poposesc în călătoriile lor dus şi întors între Londra şi Paris, domnule. Călătoresc foarte umil cei de la firma Tellson and Company, domnule.

— Da. Noi suntem în aceeaşi măsură o firmă franceză ca şi una engleză.

— Da, domnule. Dar am impresia că dumneavoastră personal nu prea obişnuiţi să călătoriţi?

— În ultimii ani nu prea. Au trecut cincisprezece ani de când ne-am… de când m-am întors ultima oară din Franţa.

— Zău, domnule? Asta a fost înainte de venirea mea aici, domnule. Înainte de venirea noastră aici. Pe atunci, hotelul George avea alt stăpân, domnule.

— Aşa cred.

— Dar aş pune rămăşag, domnule, că o firmă ca Tellson and Company o fi fost înfloritoare şi acum cincizeci de ani, darmite acum cincisprezece.

— Chiar dacă ai întrei numărul şi ai zice acum o sută cincizeci de ani, tot n-ai fi departe de adevăr.

— Zău, domnule?

Rotunjindu-şi gura şi ambii ochi, în timp ce se retrăgea păşind de-a-ndărătelea, ospătarul îşi mută şervetul de pe braţul drept pe cel stâng, îşi luă o poziţie cât mai confortabilă şi rămase să-şi supravegheze – ca dintr-un observator sau dintr-un foişor de pază – oaspetele în timp ce acesta mânca şi bea. Potrivit obiceiului străvechi al ospătarilor din toate timpurile.

După ce-şi isprăvi micul dejun, domnul Lorry ieşi să dea o raită pe plajă. Orăşelul Dover, strâmt şi întortocheat, se ascundea de plajă şi-şi pitea capul printre stâncile de calcar, ca un soi de struţ marin. Plaja era un pustiu cu mormane de valuri şi de pietre rostogolindu-se sălbatic, iar marea făcea tot ce-avea chef să facă, şi cheful ei era să distrugă. Tuna peste oraş, tuna peste stânci, şi mânca din coastă ca o nebună. Aerul, printre case, avea un iz atât de pescăresc, încât ţi-ai fi putut închipui că peştii desperaţi veneau să se arunce în aer, aşa cum oamenii desperaţi se aruncă în mare. În port, se practicau în mică măsură pescuitul şi în mare măsură inspecţii nocturne şi scrutarea mării mai cu seamă când fluxul era abundent. Negustoraşii mărunţi, care nu învârteau nici un fel de afaceri, făceau avere peste noapte; dar vrednic de remarcat era faptul că nimeni din jur n-ar fi îndurat apariţia unui lampagiu.

Pe măsură ce dimineaţa se topea în după-amiază iar văzduhul – care la răstimpuri fusese îndeajuns de străveziu încât, să-ţi îngăduie să întrevezi coasta Franţei – se îmbiba acum de ceaţă şi abur, începeau şi gândurile domnului Lorry să se înnegureze. Iar când se întunecă de-a binelea, şi domnul Lorry se aşeză în faţa focului din sala de mese aşteptându-şi cina aşa cum îşi aşteptase micul dejun, mintea lui porni de zor să sape, să sape, să sape în jăraticul încins şi licăritor.

O sticlă de vin roşu, după cină, n-are ce să-i facă rău unuia care sapă în jăratic, nimic alta decât să-l îndemne să se lase de treabă. Domnul Lorry zăcea aşa de multă vreme, fără să

facă nimic şi tocmai îşi turnase ultimul pahar de vin, cu acea înfăţişare pe deplin satisfăcută care poate fi văzută la domnii mai vârstnici, cu obrajii proaspeţi, care au golit o sticlă până la fund, când se auzi un uruit de roţi venind dinspre uliţa strâmtă şi mai apoi din curte.

Lăsă jos paharul neatins. „Trebuie să fie Mademoiselle” îşi spuse el.

După câteva minute ospătarul intră anunţând că sosise de la Londra domnişoara Manette, care ar fi încântată să-l vadă pe domnul de la Tellson.

— Atât de curând?

Domnişoara Manette îmbucase câte ceva pe drum şi nu mai dorea să mănânce nimic, dar era extrem de nerăbdătoare să-l întâlnească imediat pe domnul de la Tellson, dacă acesta dorea şi putea.

Domnul de la Tellson nu putea face nimic alta decât să dea pe gât paharul, cu un aer de apatică deznădejde, să-şi tragă pe urechi peruca de culoarea cânepii şi să-l urmeze pe ospătar în apartamentul domnişoarei Manette. Era o cameră spaţioasă, întunecată, mobilată de-a dreptul funebru; avea tapiţerie neagră din păr de cal şi era încărcată cu mese negre. Acestea fuseseră lustruite şi paralustruite cu ulei, iar cele două lumânări înalte de pe masa din mijlocul camerei erau sinistru reflectate de toate tăbliile, ca şi cum ar fi fost îngropate în adânci morminte de mahon negru, şi nu te puteai aştepta să răspândească vreo lumină mai acătării până când nu aveau să fie dezgropate.

Întunecimea era atât de greu de pătruns încât domnul Lorry, dibuindu-şi drumul pe covorul persan ros şi uzat, îşi închipui că domnişoara Manette s-o fi aflând într-o încăpere alăturată, până când, trecând dincolo de cele două lumânări înalte, văzu, stând în picioare lângă masa care-i despărţea de sobă, o tânără care să tot fi avut şaptesprezece ani, îmbrăcată în mantie de călătorie şi ţinând încă în mână, de panglici, pălăria din pai. Când ochii i se opriră pe o siluetă plăcută, mică şi zveltă, pe o coamă

de păr auriu, pe doi ochi albaştri care-i întâmpinară pe ai lui cu o privire întrebătoare, şi pe o frunte cu o deosebită însuşire (ţinând seama cât era de tânără şi de netedă) de a se înălţa şi de a se încrunta într-o expresie care nu era nici nedumerire, nici mirare, nici alarmă, nici atenţie încordată deşi îmbina toate aceste patru expresii la un loc – aşadar când ochii i se opriră pe toate acestea, îi ţâşni în minte imaginea vie a unui copilaş pe care-l ţinuse în braţe în timpul traversării aceluiaşi Canal, pe o vreme câinoasă, bătută de grindină şi de o mare înfuriată. Imaginea se mistui, ca o suflare pe suprafaţa oglinzii mari şi lugubre aflate în spatele fetei – o oglindă pe a cărei ramă o procesiune de lazaret, alcătuită din amoraşi negri, câţiva lipsiţi de capete şi toţi betegi, oferea coşuri negre cu fructe de mare unor divinităţi negre de sex feminin şi domnul Lorry făcu plecăciunea de rigoare în faţa domnişoarei Manette.

— Vă rog să luaţi loc, domnule.

Cuvintele fură rostite de o voce tinerească limpede şi plăcută: cu un vag – într-adevăr foarte vag – accent străin.

— Sărut mâna, domnişoară, răspunse domnul Lorry în maniera unor vremuri apuse, apoi îşi repetă plecăciunea şi se aşează.

— Domnule, am primit ieri din partea băncii o scrisoare prin care eram informată că o înştiinţare nouă… sau o descoperire…

— Cuvântul în sine nu are nici o importanţă, domnişoară; merge orice cuvânt.

—… cu privire la mica proprietate a sărmanului meu tată pe care nu l-am cunoscut niciodată… mort de atâta vreme…

Domnul Lorry se foi în scaun şi aruncă o privire stingherită către procesiunea de lazaret alcătuită din amoraşi negri. Ca şi cum absurdele lor coşuri negre ar fi conţinut ceva ce i-ar fi putut veni în ajutor.

—… ar face necesară prezenţa mea la Paris, unde ar urma să iau legătură cu un domn de la bancă, un domn care a

avut amabilitatea de a pleca la Paris în acest scop.
— Eu însumi.
— Aşa mi s-a spus, domnule.
Tânăra îi făcu o reverenţă (în acele vremuri domnişoarele aşa procedau), dorind să exprime că ştia că dânsul era un domn mult mai în vârstă şi mai înţelept decât ea. Domnul Lorry făcu la rândul său o altă plecăciune.
— Am răspuns băncii, domnule, că din moment, ce persoanele care cunosc cum stau lucrurile şi care au amabilitatea de a mă sfătui consideră necesar să plec în Franţa, m-aş simţi foarte îndatorată – ţinând seama că eu sunt orfană şi că nu am pe nimeni care m-ar putea însoţi – dacă mi s-ar îngădui ca în timpul călătoriei să fiu luată sub ocrotirea acelui binevoitor domn. Domnul părăsise Londra, dar cred că a fost trimis pe urmele sale un mesager, cerându-i-se favoarea de a mă aştepta aici.
— Sunt fericit că mi s-a încredinţat, această misiune, răspunse domnul Lorry. Şi mă voi simţi şi mai fericit când o voi duce la îndeplinire.
— Domnule, vă mulţumesc. Vă sunt recunoscătoare. Mi s-a mai comunicat din partea băncii că domnul în chestiune îmi va dezvălui câteva amănunte în legătură cu cazul meu şi că trebuie să mă pregătesc pentru o surpriză. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă pentru a mă pregăti şi, firește, sunt foarte nerăbdătoare să aflu despre ce e vorba.
— Firește, replică domnul Lorry. Da… eu…
După o pauză, adăugă, în timp ce-şi trăgea din nou peste urechi peruca ondulată şi cânepie:
— Îmi vine foarte greu să încep.
Şi într-adevăr nu putu începe dar, în timp ce şovăia, întâlni privirea fetei. Fruntea tânără se înălţă, oglindind acea expresie specială – care nu era numai deosebită, dar şi frumoasă şi caracteristică – şi fata ridică o mână ca şi cum, printr-un gest involuntar, voia să prindă sau să oprească o umbră fugară.
— Domnule, nu v-am mai văzut cândva?

— M-aţi mai văzut?

Domnul Lorry îşi desfăcu mâinile şi le întinse cu un zâmbet grăitor.

Între sprâncenele fetei, chiar deasupra năsucului feminin al cărui profil era de o mare gingăşie şi fineţe, apăru o cută, adâncind expresia feţei, în timp ce tânăra se aşeză îngândurată pe scaunul alături de care stătuse până atunci în picioare. Domnul Lorry o urmări cum medita, şi în clipa când fata îşi înălţă iar privirile, continuă:

— Bănuiesc că, aflându-ne în ţara dumneavoastră de adopţiune, trebuie să vă socotesc o tânără englezoaică, şi să mă adresez spunându-vă miss Manette?

— Cu voia dumneavoastră, domnule.

— Miss Manette, eu sunt un om de afaceri. Şi am o misiune de care trebuie să mă achit. În timp ce mă veţi asculta, vă rog să nu vă sinchisiţi de mine mai mult decât dac-aş fi o maşină vorbitoare – de fapt, nici nu sunt mai mult. Aşadar, cu îngăduinţa dumneavoastră, vă voi istorisi povestea unuia dintre clienţii noştri.

— Povestea?

Domnul Lorry păru să confunde, voit, cuvântul repetat de ea, adăugând în grabă:

— Da, a unui client; în afacerile bancare, numim clienţi pe toţi cei cu care avem legături. E vorba de un domn din Franţa; un om de ştiinţă; un om cu vaste cunoştinţe… un medic.

— Nu din Beauvais?

— Ba da, din Beauvais. Ca şi domnul Manette, tatăl dumneavoastră, şi acest domn se bucura de mare faimă la Paris. Am avut onoarea de a-l cunoaşte acolo. Între noi era o legătură de afaceri, dar una de mare încredere. Pe atunci lucram la sucursala noastră din Franţa, eram… da! Sunt douăzeci de ani…

— Pe atunci… pot să vă întreb când s-a întâmplat asta, domnule?

— Vorbesc despre cele întâmplate acum douăzeci de ani, domnişoară. Domnul s-a căsătorit – cu o tânără englezoaică – şi eu am fost unul dintre împuterniciţi. Afacerile sale, ca şi cele ale multor alţi domni şi familii din Franţa fuseseră încredinţate în întregime Băncii Tellson. Într-un fel sau altul, eu am fost şi sunt în continuare împuternicitul cu afaceri a numeroşi clienţi. Dar acestea, domnişoară, sunt relaţii pur profesionale, în care prietenia, interesul particular, sau ceva ce ar putea fi numit sentiment nu au nici un fel de amestec. De-a lungul activităţii mele am trecut de la o stare la alta, aşa cum trec, în cursul zilei mele obişnuite de lucru, de la un client la altul; pe scurt, eu nu am sentimente; sunt pur şi simplu o maşină. Ca să merg mai departe…

— Domnule, dar aceasta este povestea tatălui meu; şi încep să cred – fruntea – ciudat încordată îl urmărea cu intensitate – că atunci când am rămas orfană, întrucât mama mea s-a stins la doi ani după moartea tatălui meu, dumneavoastră aţi fost acela care m-a adus în Anglia. Da, sunt aproape sigură că dumneavoastră m-aţi adus.

Domnul Lorry luă mânuţa şovăitoare care se întinsese cu încredere spre mâna lui şi o înălţă, ceremonios, la buze. Apoi o conduse pe tânără din nou la scaunul pe care stătuse şi, rezemându-şi mâna stângă de spătar în timp ce folosea dreapta ca să-şi frece bărbia, sau să-şi tragă peruca peste urechi, ori ca să sublinieze prin gest cele ce spunea, privi în jos spre feţişoara care se ridica spre faţa sa.

— Miss Manette, eu am fost acela. Şi acum, dacă staţi să vă gândiţi că de atunci încoace eu nu v-am mai văzut niciodată, vă veţi da seama cât adevăr e în spusele mele că sunt lipsit de simţăminte personale şi că legăturile pe care le întreţin cu semenii mei sunt doar strict profesionale. De atunci încoace dumneavoastră aţi devenit pupila Casei Tellson, iar eu m-am ocupat de alte afaceri ale aceleiaşi firme. Simţăminte! Eu nu am timp şi nici prilej să le încerc. Îmi petrec viaţa învârtind un imens calandru bănesc.

După această bizară prezentare a rutinei cotidiene impuse de slujba sa, domnul Lorry îşi apăsă, cu ambele mâini, peruca gălbuie pe ţeastă (gest cu totul şi cu totul zadarnic întrucât nimic nu putea fi mai neclintit decât lucitoarea-i suprafaţă), şi îşi reluă atitudinea de mai înainte.

— Până aici, miss Manette, aceasta este şi povestea regretatului dumneavoastră părinte, (după cum singură aţi remarcat). Acum însă vin deosebirile. Dacă tatăl dumneavoastră n-ar fi murit când a murit – nu vă speriaţi! Cum aţi mai tresărit!

Într-adevăr, fata tresărise. Îi prinse încheietura mâinii între degetele ei.

— Vă rog, i se adresă domnul Lorry pe un ton împăciuitor, desprinzându-şi mâna stângă de pe spătarul scaunului şi aşezându-şi-o peste degetele rugătoare care-i prinseseră încheietura într-o tremurândă încleştare; vă rog să vă stăpâniţi tulburarea – e o chestiune strict de afaceri. După cum vă spuneam.

Expresia ei îl răscoli atât de puternic încât se opri din vorbă, se abătu de la firul discuţiei, apoi reîncepu:

— După cum vă spuneam, dacă monsieur Manette nu ar fi decedat; dacă ar fi dispărut numai pe neaşteptate şi fără zarvă; dacă s-ar fi topit în văzduh; dacă ar fi fost foarte anevoie de ghicit în ce cumplit loc anume a pierit, dat fiind că prin nici un vicleşug nu i s-a putut da de urmă; dacă ar fi avut un vrăjmaş într-unul dintre compatrioţii săi, un vrăjmaş ce putea exercita un privilegiu despre care, la vremea mea, şi cei mai cutezători oameni de dincolo de mare se temeau să vorbească altfel decât în şoaptă; privilegiul, de pildă, de a completa anume mandate cu numele lăsat în alb, „menite să îngroape vreme îndelungată pe cineva într-o temniţă a uitării; dacă soţia acestuia i-ar fi implorat pe rege şi pe regină, şi Curtea, şi preoţimea ca să-i dea vreo veste despre soţ, dar totul ar fi fost în zadar – în acest caz povestea tatălui dumneavoastră ar fi fost povestea acestui nefericit gentilom, doctorul din Beauvais.

— Domnule, vă conjur să-mi spuneţi mai mult!

— O fac. Am de gând s-o fac. Puteţi îndura?

— Îndur orice mai curând decât nesiguranţa în care m-aţi lăsat în această clipă.

— Vorbiţi cu stăpânire de sine şi sunteţi stăpânită. Ăsta e un lucru bun. (Dar gesturile dovedeau că era mai puţin liniştit decât îl arătau cuvintele.) O chestiune de afaceri. Priviţi-o ca pe o chestiune de afaceri – afaceri ce trebuie duse la îndeplinire. Aşadar, dacă soţia acelui doctor, deşi era o doamnă de mare curaj şi înălţime morală, ar fi fost atât de îndurerată din această pricină, înainte de a fi dat naştere copilului…

— Copilul a fost o fetiţă, domnule?

— O fetiţă. E o… o… o chestiune de afaceri, nu vă lăsaţi impresionată. Miss Manette, dacă acea sărmană doamnă ar fi suferit atât de aprig înainte de a da naştere copilului, încât ar fi luat hotărârea să-l cruţe pe bietul copilaş de moştenirea torturii care o hărţuise pe ea, crescându-şi fetiţa în credinţa că tatăl acesteia murise… Nu, nu căderi în genunchi! Pentru numele lui Dumnezeu, de ce îngenuncheaţi în faţa mea?

— Ca să cerşesc adevărul! O, bunule, milostive domn, adevărul!

— E o… o chestiune de afaceri. Mă simt fâstâcit, şi cum pot trata o chestiune de afaceri din moment ce mă faceţi să mă simt fâstâcit? Să judecăm cu mintea limpede. Dacă aţi putea să-mi spuneţi acum, de pildă, cât fac de nouă ori nouă pence, sau câţi şilingi sunt în douăzeci de guinee, m-aş simţi foarte încurajat. Aş fi mult mai liniştit în ceea ce priveşte starea dumneavoastră de spirit.

Fără să răspundă direct rugăminţii lui, tânăra rămase stăpână pe sine când o ajută cu blândeţe să se ridice în picioare, iar mâinile ei, care nu conteniseră să-l ţină strâns de încheietura mâinii, îşi încetară tremurul, încât domnul Jarvis Lorry se simţi mai liniştit.

— Aşa-i bine, aşa-i bine. Curaj! Chestiune de afaceri! Aveţi în faţa dumneavoastră o chestiune de afaceri. Miss Manette, aceasta este atitudinea pe care a adoptat-o mama dumneavoastră. Şi când s-a stins din viaţă – cred că de inimă rea – fără să-şi fi slăbit vreo clipă strădaniile zadarnice de a-l regăsi pe tatăl dumneavoastră, v-a părăsit în vârstă de doi ani, lăsându-vă să creşteţi înfloritoare, frumoasă şi fericită, fără ca asupră-vă să plutească norul negru al îndoielii dacă tatăl dumneavoastră şi-a sfârşit curând zilele în temniţă, sau dacă-şi mai târăşte viaţa de-a lungul unor ani nesfârşiţi.

Când rosti aceste cuvinte, privi în jos, cu admiraţie plină de milă, spre revărsarea buclelor aurii ca şi cum s-ar fi aşteptat să-i vadă părul brusc încărunţit.

— Ştiţi că părinţii dumneavoastră nu erau cine ştie ce înstăriţi şi că tot ce-au avut s-a împărţit între mama dumneavoastră şi dumneavoastră. Ceea ce s-a descoperit acum nu priveşte banii, sau vreo nouă proprietate, ci…

Îşi simţi încheietura mâinii încleştată mai strâns şi-şi curmă vorba. Expresia acelei frunţi, care-i atrăsese în mod deosebit atenţia şi care acum stătea neclintită, oglindea durere şi groază.

—… ci pe tatăl dumneavoastră care a fost… a fost găsit. Trăieşte. Foarte schimbat, după toate probabilităţile; o ruină de om, poate; deşi trebuie să nădăjduim că nu-i chiar aşa. Oricum, trăieşte. Tatăl dumneavoastră este acum adăpostit în casa unui vechi servitor, la Paris, şi acolo ne ducem noi: eu, ca să-l identific, dacă-mi va fi cu putinţă; dumneavoastră ca să-l readuceţi la viaţă, la dragoste, la datorie, la odihnă, la linişte.

Un fior trecu mai întâi prin trupul-fetei şi apoi printr-al domnului Lorry. Cu o voce joasă, limpede, înmărmurită de groază, ca şi cum ar fi vorbit în vis, tânăra grăi:

— Voi vedea fantoma lui! Va fi fantoma lui… şi nu el!

Domnul Lorry atinse uşor mâinile care-i încleştau braţul.

— Ei, ei! Potoliţi-vă, potoliţi-vă! Acum aţi aflat ce-i mai bun şi ce-i mai rău. Sunteţi în drum spre acest nefericit gentilom atât de nedreptăţit şi, după o bucată de drum pe mare şi o bucată de drum pe uscat, veţi fi alături de el.

Fata repetă pe acelaşi ton scăzut, aproape ca o şoaptă:

— Am fost liberă, am fost fericită, şi năluca lui nu mi a bântuit nicicând viaţa.

Încă ceva, adăugă domnul Lorry, accentuându-şi cuvintele, ca un mijloc sănătos de a-i abate gândurile, a fost descoperit sub un alt nume; numele său adevărat a fost de mult dat uitării sau ascuns. Ar fi mai mult decât zadarnic să cercetăm sub ce nume; ar fi mai mult decât zadarnic să căutăm a afla dacă de ani de zile l-au părăsit în uitare, sau l-aiu ţinut tot timpul, cu bună ştiinţă, captiv. Ar fi mai mult decât zadarnic să facem orice fel de investigaţii, pentru că ar fi şi primejdios. E mai bine să nu pomenim această chestiune nicăieri şi în nici un fel şi să-l scoatem cel puţin pentru un timp – din Franţa. Până şi eu – în oricâtă siguranţă m-aş afla ca englez – până şi cei de la firma Tellson – oricât ar fi ei de importanţi pentru finanţele Franţei – evităm orice referire la acest subiect. Nu port asupră-mi nici măcar un petic de hârtie care să se refere la chestiunea în cauză. Este o misiune absolut secretă. Împuternicirea mea, însemnările şi notele sunt toate cuprinse într-o singură propoziţiune: „Rechemat la Viaţă”, care poate să însemne orice. Dar ce s-a întâmplat? Nu scoate o vorbă! Miss Manette!

Perfect nemişcată şi tăcută, fără ca măcar să se fi rezemat de speteaza scaunului, tânăra şedea sub braţul lui, complet insensibilă, cu ochii larg deschişi pironiţi asupră-i şi cu acea expresie ivită în ultimele momente dăltuită parcă sau gravată pe fruntea ei. Era atât de încleştată de braţul lui, încât domnului Lorry îi fu teamă să se desprindă ca nu cumva fata să cadă; de aceea strigă cu glas tare după ajutor, fără să se mişte.

O femeie cu o înfăţişare aprigă – şi domnul Lorry, oricât era de tulburat, observă că era toată roşie ca para focului, că avea părul roşu, o îmbrăcăminte foarte strânsă pe corp, şi o bonetă cât ditai pocalul de grenadier sau ca un calup de brânză Stilton intră cu sufletul la gură, luând-o înaintea slujnicelor şi, cât ai clipi din ochi, îl desprinse de tânăra fată plantându-i o mână vânjoasă în piept şi proiectându-l în zbor în zidul cel mai apropiat.

(„Bănuiesc c-o fi bărbat”, reflectă domnul Lorry cu răsuflarea tăiată, în timp ce era proiectat în zid.)

— Ce căscaţi gura la mine? răcni apariţia, adresându-se slujnicelor. De ce nu aduceţi tot ce trebuie în loc să vă zgâiţi la mine? Ce mare comedie aveţi de văzut? De ce n-aduceţi ce trebuie? Vă arăt eu vouă dacă nu vă înfiinţaţi pe dată cu săruri aromate, apă rece, oţet. Iute, că de nu, vă arăt eu vouă!

Urmă o goană după întăritoare, iar femeia o culcă încetişor pe tânără pe o canapea, şi o îngriji cu mare dibăcie şi bunătate, tot şoptindu-i „odorul meu” şi „puişorul meu”, şi dându-i într-o parte, pe umeri, buclele de aur, cu mare mândrie şi grijă.

— Şi dumneata, cel de colo, în cafeniu, strigă ea, întorcându-se cu indignare spre domnul Lorry, dumneata n-ai putut să-i spui ce-aveai de spus fără s-o sperii de moarte? Ia ic uită numai la ea, cu feţişoara asta frumoasă şi palidă şi cu mânuţele-i reci! Şi mai zici că asta înseamnă să fii bancher?

Această întrebare la care era foarte greu de răspuns îl descumpăni atât de tare pe domnul Lorry, încât nu putu decât să se mulţumească a privi de la distanţă, cu mai puţină simpatie şi umilinţă, în timp ce femeia trupeşă, după ce împrăştie slujnicele hanului cu misterioasa ameninţare că „o să le arate ea lor” pentru că stăteau locului holbându-se, o readuse trepat în simţiri pe tânăra fată şi-i dădu ghes să-şi reazeme capul de umărul ei.

— Sper că acum se simte mai bine, spuse domnul Lorry.

— În orice caz nu mulţumită dumitale! Odorul meu frumos!

— Sper, reluă domnul Lorry după o altă pauză de firavă simpatie şi umilinţă, că dumneata o însoţeşti pe Miss Manette în Franţa.

— Ei, nu zău! se stropşi femeia cea trupeşă. Dacă mi-ar fi fost mie scris să trec peste apă sărată, crezi că ursita m-ar fi azvârlit într-o insulă?

Aceasta fiind o nouă întrebare la care era foarte greu să răspunzi, domnul Jarvis Lorry se retrase, meditând.

Capitolul V.

VINĂRIA.

Un poloboc mare de vin scăpase în stradă şi se făcuse bucăţi. Accidentul avusese loc în timp ce polobocul era descărcat dintr-o căruţă; venise de-a dura, cercurile îi plesniseră, şi acum zăcea pe caldarâm, chiar în faţa vinăriei, spart ca o coajă de nucă.

Toate sufletele aflate în vecinătate îşi curmaseră treaba trândăvia şi se adunaseră buluc la locul cu pricina ca să bea vinul. Pietroaiele ascuţite şi neregulate cu care era pavată strada, iţindu-se care-ncotro, cu gândul parcă de-a schilodi orice făptură vie care s-ar fi apropiat de ele, zăgăzuiseră vinul, strângându-l în băltoace; fiecare băltoacă – potrivit cu îi mărimea ei – era împresurată de o ceată sau o gloată de oameni care se înghionteau. Unii se lăsaseră în genunchi, îşi făcuseră palmele căuş şi sorbeau din ele sau încercau să ajute femeile, care li se aplecau peste umăr, să guste şi ele un pic înainte ca vinul să li se scurgă printre degete. Alţii, femei şi bărbaţi laolaltă, cufundau în ochiurile de vin cioburi de oale sparte sau chiar basmalele de pe capetele femeilor, pe care le storceau apoi în gura copiilor; unii ridicau mici diguri de glod, ca să stăvilească vinul ce se împrăştia, şi alţii, sub călăuzirea spectatorilor aflaţi la ferestrele de sus, străpungeau digurile ici şi colo pentru a slobozi râuleţele de vin în noi direcţii; alţii se dedicau cu trup şi suflet doagelor îmbibate şi muiate ale butoiului, lingându-le, ba chiar

sugând şi mestecând cu mare poftă cioturi de lemn ce chifteau de vin. Nu exista canalizare care să ajute la scurgerea vinului, şi nu numai că fu absorbit în întregime, dar o dată cu vinul fu înghiţită şi o asemenea cantitate de noroi, încât s-ar fi putut crede că trecuse pe acolo un măturător de stradă, dacă vreunul dintre cei de faţă ar fi putut, să creadă într-o asemenea miraculoasă prezenţă.

Tot timpul cât ţinu acest joc al vinului, strada răsună de zarva râsetelor ascuţite şi a glasurilor de cheflii – glasuri de bărbaţi, de femei şi de copii. Nu s-a iscat gâlceavă, ci numai multă veselie. Se închegase un simţ de camaraderie, o înclinaţie din partea fiecăruia de a mai atrage şi pe altul la ospăţ, ceea ce ducea, mai cu seamă printre cei mai norocoşi sau mai petrecăreţi, la îmbrăţişări poznaşe, la cinstiri unul în sănătatea celuilalt, la strângeri de mână, ba chiar la prinderea în horă a unei duzini de băutori. Când vinul se isprăvi, iar locurile pe unde se adunase mai din belşug rămăseseră şănţuite şi râcâite de degete de parc-ar fi fost nişte grătare, încetară şi demonstraţiile de veselie la fel de neaşteptat precum începuseră.

Omul care-şi lăsase ferăstrăul înfipt în buturuga pe care tocmai o despica îl puse din nou în mişcare; femeia ce părăsise în prag ulcica plină cu cenuşă încinsă, cu care încerca să-şi îmblânzească degerăturile de la mâini şi de la picioare, ale ei sau ale copilaşului, se întoarse la ea; bărbaţii – cu braţe despuiate, cu părul încâlcit şi feţe cadaverice – care ieşiseră de prin pivniţe în lumina de iarnă, se înapoiară şi coborâră din nou în beznă; peste locul întâmplării se lăsă o mohoreală care i se potrivea mai bine decât lustrul soarelui.

Fusese vin roşu şi pătase caldarâmul uliţei strâmte a suburbiei Saint-Antoine, din Paris, unde se revărsase. Pătase multe mâini, multe feţe, multe picioare desculţe şi multe încălţări de lemn. Mâinile omului care tăia lemne lăsară dâre pe buturugă; fruntea femeii care-şi oblojea copilul era pătată de basmaua zdrenţuită care-i încingea

din nou capul. Cei care se lăcomiseră la doagele butoiului aveau acum gura sângeros mânjită; şi un hâtru deşirat şi împroşcat tot, cu o amărâtă de scufie de noapte ca o pungă lunguiaţă din care capul mai mult îi ieşea decât îi intra, mâzgăli pe un zid, cu degetul muiat în drojdia noroioasă a vinului roşu, cuvântul: S Î N G E.

Avea să vină vremea când şi asemenea vin se va revărsa pe pietrele caldarâmului, întipărindu-şi pecetea roşie pe mulţi dintre cei de acolo.

Şi acum că înnegurarea se lăsase iar peste Saint-Antoine, pe care o vremelnică scăpărare îl zgâlţâise din sacra-i neclintire, bezna părea şi mai apăsătoare: frigul, murdăria boala, neştiinţa şi sărăcia sunt slujitorii acestui sfânt – toţi nobili dregători cu mare putere; dar mai cu seamă cel din urmă. Mostre de oameni măcinaţi şi răsmăcinaţi în moara cea mare – dar nu în moara fermecată care preface bătrâneţea în tinereţe – dârdâie pe la fiecare colţ de stradă, intră şi ies pe fiecare poartă, privesc de la fiecare fereastră, temură în fiecare zdreanţă de haină suflată de vânt.

Cu toţii au fost măcinaţi în moara care preface tinereţea în bătrâneţe; copiii au feţe bătrânicioase şi glasuri grave; şi pe chipurile lor, ca şi pe ale celor vârstnici, sădită adânc în fiecare zbârcitură şi răsărind iarăşi mereu nouă, e pecetea Foamei. Precumpăneşte peste tot. Foamea e gonită afară din casele înalte, oploşită în veşmintele flenduroase care spânzură de ţăruşi sau pe frânghii; Foamea se tupilează în încăperile astupate cu paie şi cârpe, şipci de lemn şi ghemotoace de hârtie; Foamea se iveşte în fiecare surcea din puţinul lemnelor de foc pe care le despică bărbatul; Foamea se zgâieşte prin coşurile fără de fum şi se iscă din străzile puturoase printre ale căror gunoaie nu se rătăceşte nimic bun de mâncat. Foamea şi-a săpat numele pe tejgheaua brutarului, şi l-a înscris pe fiecare bucată din sărăcăciosul morman de pâine rea; şi l-a semnat şi la cârnăţărie, în fiecare tocătură de câine mort care se vinde acolo. Foamea îşi pârâie oasele uscate printre castanele

care se coc pe frigarea rotitoare; Foamea se fărâmiţează în atomi în fiecare felioară de cartof scorţos din grămăjoara de un crăiţar, prăjită în câţiva stropi de ulei rânced.

Se cuibăreşte prin toate cotloanele care-i sunt pe măsură. O stradă strâmtă şi întortocheată, împănată cu păcate şi miasme grele, care se ramifică în alte străzi strâmte şi întortocheate, populate de zdrenţe şi scufii de noapte, duhnind a zdrenţe şi a scufii de noapte, străzi în care tot ce se înfăţişează ochiului poartă un aer mohorât aducând a piază rea. Pe feţele hărţuite de griji ale trecătorilor se citeşte teama de a fi încolţiţi. Dar oricât de amare şi ascunse ar fi chipurile, tot întâlneşti ochi plini de văpăi; şi buze strânse, albite de tăria cu care păstrează tăcerea; şi frunţi brăzdate ca şireangul pe care-l văd în închipuire încercuind grumazul lor sau al altora. Firmele de negoţ (şi câte prăvălii, tot atâtea firme) sunt, toate, jalnice ilustrări ale Lipsei. Măcelarul şi cârnăţarul au zugrăvit pe firme cele mai costelive bucăţi de carne; brutarul, cele mai sfrijite şi uscate pâini. Oamenii pictaţi grosolan ca cinstindu-se în vinărie bombănesc peste pocalele sărăcăcioase de vin şi bere subţire, uitându-se urât unul la altul. Nimic nu e reprezentat cu bogăţie, în afară de unelte şi de arme; satârele şi cuţitele tocilarului sunt ascuţite şi lucitoare, ciocanele fierarului grele, iar făurarul de arme are maldăre dătătoare de moarte. Bolovanii de pe caldarâm, meniţi să schilodească picioarele, şi smârcurile de glod şi apă nu-s mărginite de trotuare, ci sfârşesc drept în uşile oamenilor. Şanţul de scurgere, când există, trece prin mijlocul străzii; dar asta se întâmplă numai după ploi grele şi atunci apa, după ce-şi face fel de fel de toane, nimereşte de-a dreptul în case. De-a lungul străzii, la intervale mari, atârnă câte un felinar amărât cu funie şi scripete; seara, când lampagiul coboară lămpile, le aprinde, şi apoi le urcă din nou, un mănunchi subţiratic de fitile chioare ţi se leagănă bolnăvicios deasupra capului, de parc-ar fi pe mare. Şi chiar

că sunt în voia valurilor, iar corabia şi echipajul în primejdia furtunii.

Căci avea să vină vremea când în capetele năpăstuitelor sperietori de ciori de prin acele locuri, tot urmărindu-l, trândave şi lihnite, pe lampagiu, va încolţi ideea de a-i îmbunătăţi metoda, spânzurând oameni de funiile şi scripeţii felinarelor, ca să le mai lumineze bezna. Dar până atunci mai va; şi fiecare trâmbă de vânt care se abătea peste pământul Franţei flutura în zadar zdrenţele sperietorilor, pentru că păsările din înalturi, mândre de cântul şi de penajul lor, nu le luau în seamă.

Vinăria se afla pe colţ, şi era mai îngrijită şi mai arătoasă decât alte prăvălii, iar stăpânul, într-un pieptar galben şi nădragi verzi, stătea în faţa uşii şi privea la bătălia pentru vinul vărsat.

— Asta nu mă priveşte, rosti el, ridicând pentru ultima oară din umeri. Oamenii de la depozit l-au prăpădit. N-au decât să-mi aducă alt butoi.

Pe urmă, dând cu ochii din întâmplare de hâtrul deşirat care scrisese şotia pe zid, îi strigă de peste drum:

— Hei, Gaspard amice, ce tot faci acolo?

Individul arătă cu degetul ce scrisese, plin de tâlc, aşa cum fac adesea cei de teapa lui. Dar nu-şi atinse ţinta şi încercarea dădu greş, aşa cum se întâmplă adesea cu cei de teapa lui.

— Ce mai e şi asta? Te-ai scrântit? îl ocări cârciumarul, trecând drumul şi trântind peste cuvântul scris un pumn de noroi, luat anume de pe jos. Ce-ţi veni să faci inscripţii pe străzi? Nu există – ia spune-mi – nu există alt loc unde să poţi scrie asemenea cuvinte?

În timp ce-l ocăra, îşi lăsă mâna curată (poate că din întâmplare, poate că nu) pe inima şugubăţului. Acesta din urmă i-o bătu uşor cu palma, apoi făcu un salt sprinten în aer şi se lăsă din nou pe pământ într-o fantastică atitudine de dans, întinzând în mâna ţinută în sus un papuc pătat, pe

care şi-l smulsese din picior. Arăta ca un poznaş, dacă nu chiar lacom, oricum foarte practic.

— Pune-ţi papucul la loc, pune-ţi-l la loc, îl povăţui celălalt. Vinu-i vin, şi cu asta basta!

După ce-i dete sfatul, îşi şterse mâna noroioasă de haina şugubăţului, întrucât din pricina lui şi-o mânjise, apoi traversă din nou drumul şi intră în vinărie.

Cârciumarul era un om de vreo treizeci de ani, cu un grumaz de taur şi o înfăţişare bătăioasă, şi se vede treaba că avea sânge aprins căci, cu toate că gerul pişca, ieşise în stradă fără haină, numai cu o vestă aruncată pe umeri. Mânecile cămăşii îi erau suflecate, iar braţele tuciurii îi erau goale până la cot. Nici pe cap nu purta nimic alta decât părui scurt, negru şi sârmos. Era un om smead, cu ochi scânteietori şi un nas cutezător. Avea o înfăţişare vioaie, dar şi neînduplecată; fără îndoială, un om cu hotărâri neclintite, care ştia ce vrea; tipul de om cu care nu-i sănătos să te întâlneşti pe o potecă îngustă, având câte o râpă de fiecare parte, pentru că pe omul ăsta nimic nu l-ar fi întors din drum.

Când intră în prăvălie, madame Defarge, soţia sa, stătea îndărătul tejghelei. Madame Defarge era o femeie trupeşă, cam de vârsta lui, cu ochi pânditori, dar care arareori păreau să se uite la ceva, mâini mari şi încărcate de inele, o faţă dârză, trăsături puternice şi foarte multă stăpânire de sine. Privind-o pe madame Defarge ai fi putut prezice cu siguranţă că niciodată nu se înşela, nedreptăţindu-se pe sine, în vreunul din planurile la care lua parte. Madame Defarge, fiind sensibilă la frig, era înfăşurată în blană, iar capul îi era înfofolit în şaluri strălucitoare, dar nu în aşa fel încât să nu i se vadă cerceii mari. Lăsase din mână împletitura la care lucra, ca să-şi cureţe dinţii cu o scobitoare. Prinsă în această îndeletnicire, cu cotul braţului drept sprijinit în palma stângă, madame Defarge nu spuse nimic când intră domnul şi stăpânul ei, ci doar tuşi uşor. Această tuse, împreună cu ridicarea sprâncenelor ei negre

şi bine îmbinate într-o linie dreaptă deasupra scobitorii, îi dădură a înţelege soţului ei că ar face bine să arunce o ocheadă muşteriilor din prăvălie, pentru a vedea cine mai intrase cât timp fusese el peste drum.

Cârciumarul îşi roti ochii de jur-împrejur, până când privirile îi poposiră asupra unui domn mai în vârstă, însoţit de o tânără domnişoară, care se aflau aşezaţi într-un colţ. Mai erau şi alţi muşterii pe-acolo: doi jucau cărţi, doi jucau domino, iar alţi trei stăteau în picioare lângă tejghea, trăgând de-un dram de vin. Când trecu îndărătul tejghelei, cârciumarul auzi pe domnul vârstnic şoptindu-i tinerei: „Acesta-i omul nostru”.

„Ce naiba oi fi căutând dumneata în galera asta! îşi zise monsieur Defarge în gând. Eu nu te cunosc.”

Dar se prefăcu a nu-i lua în seamă pe cei doi străini, şi se porni pe discuţie cu muşteriii care se cinsteau la tejghea.

— Cum mai merg treburile, Jacques? îl întrebă unul din cei trei pe domnul Defarge. Au lins tot vinul vărsat?

— Până la ultimul strop, Jacques, răspunse monsieur Defarge.

După ce avu loc acest schimb de nume de botez, madame Defarge, continuând să-şi cureţe dinţii cu scobitoarea, tuşi din nou încet şi-şi înălţă uşor sprâncenele.

— Nu se prea întâmplă des, grăi al doilea din cei trei, adresându-se domnului Defarge, ca brutele astea hămesite să dea de gustul vinului, sau de gustul a orice altceva, în afară de pâine neagră şi de moarte. Nu-i aşa, Jacques?

— Ba aşa e, Jacques, răspunse monsieur Defarge.

La acest al doilea schimb de nume de botez, madame Defarge, continuând să folosească cu mult calm scobitoarea, tuşi iarăşi încet şi-şi înălţă din nou foarte uşor sprâncenele. Vorbi acum ultimul din cei trei, punându-şi pe tejghea clondirul gol şi plescăind din buze:

— Ah! Cu atât mai rău! Amar gust mai are în gură turma asta de nenorociţi şi amară le mai e viaţa, Jacques! N-am dreptate, Jacques?

— Ba ai dreptate, Jacques, fu răspunsul lui monsieur Defarge.

Acest al treilea schimb de nume de botez sfârşi în clipa când madame Defarge depuse scobitoarea, îşi menţinu sprâncenele înălţate şi se foi uşor în scaun.

— Stai aşa! E drept! mormăi soţul. Domnilor – soţia mea!

Cei trei muşterii îşi scoaseră cu trei gesturi galante pălăriile, înclinându-se spre madame Defarge. Ea le primi omagiul aplecându-şi capul şi aruncându-le o privire iute. Apoi îşi roti ochii cu nepăsare prin local, îşi reluă, cu multă linişte şi cuget împăcat, împletitura, şi se lăsă absorbită de lucru.

— Domnilor, bună ziua, grăi soţul care continuase s-o fixeze cu ochii lui ageri. Camera aceea de holtei pe care aţi dorit s-o vizitaţi şi de care v-aţi interesat când am ieşit eu în stradă se află la etajul cinci. Uşa dinspre scară dă în curticica din stânga casei, urmă el arătând cu mâna, lângă fereastra locuinţei mele. Dar dacă ţin bine minte, unul dintre dumneavoastră a mai fost pe aici şi vă poate arăta drumul. Domnilor, la revedere.

Cei trei îşi plătiră vinul şi plecară. Ochii lui monsieur Defarge continuară să rămână aţintiţi asupra soţiei care împletea, când domnul cel vârstnic se desprinse din colţişorul lui şi rugă să i se acorde favoarea unei scurte convorbiri.

— Cu plăcere, domnule, spuse monsieur Defarge şi îl însoţi în tăcere spre uşă.

Întrevederea lor fu scurtă, dar hotărâtă. Chiar de la primul cuvânt, monsieur Defarge tresări şi deveni foarte atent. Nu trecuse nici un minut, când încuviinţă din cap şi ieşi. Domnul făcu atunci un semn tinerei fete, şi ieşiră împreună după cârciumar.

Madame Defarge împletea cu degete îndemânatice şi sprâncene neclintite, şi nu vedea nimic.

Domnul Jarvis Lorry şi domnişoara Manette, ieşind afară din vinărie, îl ajunseră pe monsieur Defarge la uşiţa scării

spre care îi îndreptase ceva mai înainte pe ceilalţi muşterii.

Dădea într-o curte dosnică, neagră şi împuţită, şi era de fapt intrarea comună spre o învălmăşeală de apartamente locuite de o puzderie de locatari. În coridorul întunecos, pardosit cu cărămizi, care ducea la scara întunecoasă, pardosită cu cărămizi, monsieur Defarge se lăsă într-un genunchi în faţa copilei fostului său stăpân, şi-i duse mâna la buze. Era un gest graţios, dar îndeplinit fără nici un pic de graţie; în câteva clipe, omul trecuse printr-o simţitoare prefacere. Faţa lui nu mai păstra nici urmă de veselie sau de jovialitate; devenise brusc un om închis, bicisnic, primejdios.

— E foarte sus; urcuşul e cam greu. Mai bine s-o luăm încetişor.

Aşa i se adresă monsieur Defarge, cu o voce gravă, domnului Lorry, când începură să urce scările.

— E singur? şopti acesta din urmă.

— Singur. Domnul să-l aibă în pază pe cel ce i-ar ţine tovărăşie, răspunse celălalt tot pe-o voce scăzută.

— Asta înseamnă că e mereu singur?

— Da.

— Din voia lui?

— Din nevoia lui. Aşa cum era când l-am văzut prima oară după ce-au dat de mine şi m-au întrebat dacă vreau să-l adăpostesc, şi, cu preţul vieţii mele, să-mi ţin gura; aşa cum era atunci, aşa e şi acum.

— E foarte schimbat?

— Schimbat!

Stăpânul vinăriei se opri locului, izbi zidul cu mâna şi mormăi un blestem cumplit. Nici un răspuns direct n-ar fi putut fi atât de grăitor. Dispoziţia domnului Lorry se întunecă tot mai mult pe măsură ce, împreună cu cei doi însoţitori ai săi, urca tot mai sus.

Asemenea scară, cu toate accesoriile ei, situată în partea cea mai veche şi mai îngrămădită a Parisului, ar fi destul de rea şi acum; dar pe atunci era de-a dreptul infernală pentru

un om cu simţurile neobişnuite şi necălite. Fiecare locatar din furnicarul de locuinţe al unei construcţii mari – adică din odaia sau odăile ale căror uşi dădeau pe scară – îşi lăsa mormanul de gunoaie pe palier, în afară de lăturile pe care le arunca pe fereastră.

Maldărele de putreziciuni, mereu crescânde şi fără leac, care se adunau astfel, ar fi otrăvit aerul chiar dacă sărăcia şi lipsa nu l-ar fi îmbâcsit cu intangibila lor impuritate; cele două rele se îmbinau făcând aerul irespirabil. Şi drumul lor îi purta în asemenea atmosferă printr-un puţ povârnit, îmbibat de murdărie şi otravă. Îndemnat de propria-i tulburare şi de emoţia însoţitorilor lui mai tineri, care sporea din clipă în clipă, domnul Jarvis Lorry se opri de două ori ca să-şi tragă sufletul. Fiecare dintre aceste două opriri fu făcută în dreptul câte unui jalnic geamlâc zăbrelit, prin care părea să se strecoare afară orice nostalgic firicel de aer rămas nealterat, şi să se furişeze înăuntru doar miasme mucede şi greţoase. Printre zăbrelele ruginite mai curând simţeai izul, decât întrezăreai vălmăşagul de case din vecinătate; şi nimic din cât puteai cuprinde cu ochiul, în apropiere sau în depărtare, în afară de cele două turle ale catedralei Notre Dame, nu părea să poarte cea mai firavă făgăduinţă de viaţă sănătoasă sau de aspiraţii curate.

În cele din urmă, ajunseră în capul scării şi se opriră pentru a treia oară. De acolo se făcea încă o scăriţă, şi mai abruptă, dar mai scurtă, pe care urcai până la pod. Proprietarul vinăriei, care se ţinuse tot timpul cu un pas înaintea lor şi care nu se abătuse din dreptul domnului Lorry, ca şi cum s-ar fi temut să nu-l încolţească tânăra cu vreo întrebare, se răsuci pe călcâie şi, pipăind cu grijă buzunarele hainei pe care-o aruncase pe umeri, scoase o cheie.

— Cum, amice, uşa e încuiată? întrebă domnul Lorry cu mirare.

— Da, fu răspunsul ursuz al lui monsieur Defarge.

— Socoteşti necesar să-l ţii pe sărmanul bătrân atât de retras?

— Socotesc necesar să răsucesc cheia în broască.

Monsieur Defarge îi şopti aceste cuvinte aproape în ureche şi se încruntă aprig.

— De ce?

— De ce? Pentru că a trăit atâta amar de vreme încuiat sub cheie, încât s-ar speria… ar urla… s-ar sfâşia în bucăţi… ar muri… ar fi în stare să-şi facă cine ştie ce rău dacă i-aş lăsa uşa descuiată.

— E cu putinţă? exclamă domnul Lorry.

— E cu putinţă? repetă Defarge cu amărăciune. Da! Şi frumoasă-i lumea asta în care trăim, n-am ce zice, şi-n care-i cu putinţă asemenea lucru şi multe altele de acelaşi fel – şi nu numai că-i cu putinţă, dar chiar se-ntâmplă de-adevăratelea – vedeţi dumneavoastră – se întâmplă zi de zi, sub cerul ăsta al nostru. Cinste Satanei! Să mergem!

Acest dialog avusese loc pe un ton atât de scăzut, încât nici o vorbă nu ajunse până la urechile fetei. Totuşi, în clipa aceea tremura stăpânită de o emoţie atât de puternică şi chipul ei exprima asemenea îngrijorare, şi mai cu seamă asemenea groază şi spaimă, încât domnul Lorry simţi că-i de datoria lui să-i spună o vorbă, două de îmbărbătare.

— Curaj, dragă domnişoară! Curaj! 0 chestiune de afaceri! Încă o clipă, şi ce-i mai rău o să treacă; numai cât păşeşti peste pragul camerei şi s-a şi isprăvit cu ce-i mai rău. După aceea, o să înceapă tot binele pe care i-l aduci, toată alinarea şi toată fericirea. Să-l rugăm pe amicul nostru aici de faţă să te susţină de braţul ăstălalt. Aşa, prietene Defarge. Haide, acum! Afaceri, afaceri!

Urcară cu paşi rari şi tăcuţi scăriţa. Curând, se aflară pe ultima treaptă. Aici, cum scara făcea o cotitură bruscă, dădură peste trei bărbaţi ghemuiţi, cu capetele plecate, în faţa unei uşi, privind absorbiţi într-o cameră, prin găurile şi crăpăturile din lemn. La auzul paşilor, cei trei se întoarseră,

se ridicară şi se dovediră a fi cei trei muşterii din vinărie, care aveau acelaşi nume de botez.

— În surpriza pe care mi-a pricinuit-o vizita dumneavoastră, am uitat cu totul de ei, explică monsieur Defarge. Lăsaţi-ne, băieţi! Avem treabă aici.

Cei trei se strecurară pe lângă dânşii şi coborâră în tăcere.

Observând că nu mai exista nici o altă uşă pe palier şi că proprietarul vinăriei, în momentul când cei trei muşterii se depărtară, se îndreaptă chiar spre uşa aceea, domnul Lorry îl întrebă pe un glas şoptit, dar puţin mânios:

— Dumneata îl expui ca la panoramă pe monsieur Manette?

— Îl expun, în felul în care aţi văzut, dar numai câtorva aleşi.

— Şi e bine?

— Eu socotesc că-i bine.

— Cine sunt cei câţiva? Cum îi alegi?

— Îi aleg dintre bărbaţii adevăraţi care poartă numele meu – Jacques este numele meu – şi cărora acest spectacol e menit să le facă bine. Dumneavoastră sunteţi englez; nu puteţi înţelege asta. Rămâneţi o clipă pe loc, dacă sunteţi bun.

Cu un gest care-i avertiza să nu înainteze, cârciumarul se aplecă şi privi printr-o crăpătură din zid. Apoi, ridicându-şi iar capul, ciocăni de două sau trei ori în uşă – evident că fără nici un alt scop decât acela de a face puţin zgomot acolo. Cu aceeaşi intenţie, hârşâi de două, trei ori cu cheia pe uşă, înainte de a o introduce cu stângăcie în broască şi a o răsuci cu mult zgomot voit.

Uşa se deschise încetişor sub mâna lui, apoi cârciumarul îşi vârî capul în cameră şi spuse ceva. O voce slabă îi răspunse. Se părea că fiecare dintre cei doi nu rostise mai mult de o singură silabă.

Cârciumarul privi peste umăr şi le făcu semn să-l urmeze. Domnul Lorry îşi petrecu braţul pe după mijlocul fetei şi o susţinu; căci o simţea cum se prăbuşeşte.

— O… o… o… chestiune de afaceri! îi dădu el zor în timp ce pe obraz îi sclipea o lacrimă care nu era de afaceri. Vino înăuntru, vino înăuntru!

— Mi-e teamă, răspunse fata tremurând.

— Teamă? De ce?

— De el. De tatăl meu.

Exasperat oarecum de starea ei de spirit şi de semnele cu care-i chema călăuza, domnul Lorry îşi petrecu pe după gât braţul fetei care tremura rezemată de umărul lui şi, luând-o pe sus, o făcu să intre în cameră. O lăsă jos lângă uşă şi continuă s-o sprijine.

Defarge scoase cheia, închise uşa, o încuie pe dinăuntru, scoase din nou cheia din broască şi o ţinu în palmă. Făcu toate aceste gesturi metodic, însoţindu-le de zgomote şi bufnituri cât mai tari cu putinţă. În cele din urmă, străbătu cu paşi măsuraţi camera, îndreptându-se spre fereastră. Acolo se opri locului şi se întoarse cu faţa spre ei.

Podul, clădit ca depozit pentru lemne şi alte asemenea, era negru şi întunecos; căci fereastra, în formă de lucarnă, era de fapt o uşă în tavan, având deasupra o micuţă macara pentru ridicarea proviziilor din stradă: nu avea geam şi se închidea la mijloc cu două canaturi, ca orice uşă franţuzească. Pentru a nu lăsa frigul să pătrundă în încăpere, unul dintre canaturi era bine închis, şi celălalt doar uşor întredeschis, în chipul acesta se zărea o rază de lumină atât de săracă, încât era greu, în primul moment când intrai, să desluşeşti ceva; numai o îndelungată deprindere ar fi putut face ca într-o asemenea obscuritate să se înfiripe în cineva îndemânarea de a făuri lucruri care cereau dibăcie. Şi totuşi, în podul acesta se făureau atari obiecte; căci, aşezat cu spatele spre uşă şi cu faţa spre fereastra sub care stătea cârciumarul privindu-l, un om cu părul nins, cinchit pe un scăunaş scund, meşterea, foarte preocupat, nişte pantofi.

Capitolul VI.

CIZMARUL

— Bună ziua! spuse monsieur Defarge privind în jos spre capul nins, aplecat deasupra calapodului.

Creştetul se înălţă o clipă, şi o voce foarte stinsă răspunse, ca de la mare depărtare, la salut:

— Bună ziua.

— După cum văd, lucraţi de zor.

Urmă o lungă tăcere, după care capul se înălţă iarăşi şi vocea rosti:

— Da, lucrez.

De astă dată, doi ochi cu priviri rătăcite se ridicară spre cârciumar, înainte ca faţa să se lase iarăşi în jos.

Vocea era atât de stinsă, încât stârnea milă şi spaimă. Nu era slăbiciunea datorată unei sleiri fizice, cu toate că întemniţarea şi hrana pe sponci îşi aveau, fără îndoială, partea lor de vină. Jalnica-i ciudăţenie se datora faptului că vocea slăbise din pricina singurătăţii şi a nefolosinţei. Părea ecoul vag al unui glas ce răsunase cândva, cu multă, multă vreme în urmă. Îşi pierduse atât de total vigoarea şi rezonanţa de voce umană, încât impresiona simţurile asemenea unei culori, frumoase pe vremuri, care pălise până ajunsese o biată pată spălăcită. Era scăzută şi înăbuşită, părând un glas din străfunduri. Şi sugera atât de deplin o făptură deznădăjduită şi pierdută, încât acesta trebuie să fie tonul pe care un călător, lihnit de foame şi istovit de o singuratică pribegie prin deşert, şi-ar aminti de cămin şi de prieteni înainte de a-şi da duhul.

Mai trecură câteva minute de muncă tăcută, după care ochii cu priviri rătăcite se înălţară din nou; nu cu vreo urmă de interes sau de curiozitate, ci mânaţi doar de percepţia mecanică a faptului că locul unde stătuse unicul vizitator la care luaseră aminte încă nu se golise.

— Aş dori, spuse Defarge care nu-şi dezlipise privirea de la cizmar, să fac mai multă lumină. Credeţi că puteţi suporta mai multă lumină?

Cizmarul se opri din lucru; cu aerul vag că ar asculta ceva, privi în jos, într-o parte; apoi, cu acelaşi gest, privi în jos, de

cealaltă parte, apoi în sus, spre vorbitor.

— Ce-ai spus?

— Aţi putea suporta ceva mai multă lumină?

— Trebuie s-o suport, dacă dumneata o faci. (În chipul cel mai vag, accentuase primul cuvânt.)

Canatul deschis al ferestrei fu împins ceva mai mult şi fixat pentru moment în această poziţie. O fâşie lată de lumină pătrunse în încăpere şi-l învălui pe bătrân, care se opri din lucru cu un pantof neterminat în poală. Puţinele lui unelte obişnuite şi felurite petice de piele erau împrăştiate pe jos şi pe scăunaş. Bătrânul avea o barbă albă, tăiată neîngrijit, dar nu prea lungă, o faţă cu obrajii supţi şi ochi extrem de scânteietori. Chipul scobit şi sfrijit ar fi făcut ca ochii, pe sub sprâncenele încă negre şi sub părul alb şi încâlcit, să pară oricum mari chiar dacă ar fi fost mici; dar cum de la natură erau mari, arătau acum nefireşti. Cămaşa galbenă, zdrenţuită, era deschisă la gât, şi lăsa să i se întrevadă trupul ofilit şi dărâmat. Făptura lui, şi ponositu-i halat de pânză, şi ciorapii căzuţi, şi toate sărmanele-i veşminte peticite căpătaseră, din pricina lipsei de lumină directă şi de aer, o gălbejeală de pergament vechi atât de uniformă, încât ar fi fost greu să le deosebeşti una de alta.

Îşi dusese mâna streaşină la ochi, ca să se ferească de lumină, şi până şi oasele îi păreau străvezii. Rămase astfel locului, cu privirea pierdută în gol, oprindu-se din lucru. De câte ori se uita la silueta din faţa lui, privea mai întâi în stânga, apoi în dreapta, şi la urmă în faţă, de parcă pierduse deprinderea de a asocia locul cu sunetul; nu vorbea până nu rătăcea mai întâi cu privirea în felul arătat, ca şi cum uitase să vorbească.

Aveţi de gând să terminaţi azi perechea asta de pantofi? întrebă Defarge, făcându-i semn domnului Lorry să înainteze.

— Ce-ai spus?

— Aveţi de gând să terminaţi azi perechea asta de pantofi?

— Nu pot să spun că am de gând. Cred că da. Nu ştiu.

Dar întrebarea îi aduse aminte de lucrul lui şi se aplecă din nou peste calapod.

Domnul Lorry se apropie în tăcere, lăsând-o pe fată lângă uşă. Cizmarul privi din nou în sus. Nu păru surprins la vederea celei de a doua siluete, dar degetele tremurătoare ale uneia dintre mâini i se înălţară la buze (buzele şi unghiile aveau aceeaşi culoare palid-pământie), apoi mâna îi căzu din nou pe lucru şi el se aplecă iarăşi peste pantof. Privirea şi gestul nu duraseră decât o frântură de secundă.

— După cum vedeţi, aveţi un oaspete, zise monsieur Defarge.

— Ce-ai spus?

— Aveţi un oaspete.

Cizmarul privi în sus ca şi mai înainte, dar fără să-şi desprindă mâna de pe lucru.

— Uitaţi-vă! urmă Defarge. Dumnealui e un domn care ştie să preţuiască o pereche frumoasă de pantofi. Arătaţi-i pantoful la care lucraţi. Luaţi-l, monsieur.

Domnul Lorry luă pantoful în mână.

— Spuneţi-i domnului ce fel de pantof este acesta şi numele celui care l-a făcut.

Urmă o pauză mai lungă ca de obicei, înainte ca cizmarul să răspundă:

— Am uitat ce mi-ai cerut. Ce-ai spus?

— V-am întrebat dacă n-aţi putea descrie pantoful, pentru a-l informa pe monsieur.

— E un pantof de damă. Un pantof de stradă pentru o fată tânără. E la modă acum. Eu n-am văzut moda. Dar am avut în mână un model.

Privi pantoful, cu o undă de mândrie.

— Şi numele celui care l-a făcut? stărui Defarge.

Acum, că nu mai avea pantoful în mână, îşi lăsă degetele mâinii drepte în căuşul palmei stângi, şi apoi degetele mâinii stângi în căuşul palmei drepte, apoi îşi trecu degetele peste barbă, şi aşa întruna, fără întrerupere. Strădania de a-l readuce din rătăcirea în voia căreia se lăsa

de fiecare dată după ce vorbea era asemănătoare cu aceea de a readuce în simţiri o persoană foarte slăbită care leşinase, sau cu încercarea de a opri locului, în speranţa unei noi destăinuiri, duhul unui om care se stinge.

— M-ai întrebat de nume?

— V-am întrebat.

— O sută cinci, Turnul de Nord.

— Asta-i tot?

— O sută cinci, Turnul de Nord.

Scoţând un sunet de sfârşeală, care nu semăna nici a suspin, nici a geamăt, se aplecă din nou deasupra muncii lui, până ce tăcerea fu din nou destrămată.

— Nu sunteţi cizmar de meserie? întrebă domnul Lorry, privindu-l cu stăruinţă.

Privirile rătăcite se întoarseră spre Defarge, ca şi cum ar fi dorit să-i transfere acestuia întrebarea; dar cum din acea parte nu veni nici un ajutor, ochii se lăsară din nou în pământ, după care reveniră la cel ce vorbise.

— Dacă nu-s cizmar de meserie? Nu, n-am fost cizmar de meserie. Am… am învăţat aici. Am învăţat singur. Am cerut permisiunea să…

Mintea lui păru din nou să rătăcească minute întregi, în timp ce mâinile i se frământau şi-şi schimbau poziţia întruna. În cele din urmă, privirile i se întoarseră, încetul cu încetul, spre faţa celui ce-i pusese întrebarea: când se fixară iarăşi asupră-i, bătrânul tresări şi-şi reluă vorba, asemenea cuiva deşteptat chiar în clipa aceea din somn şi care reînnoadă o discuţie din seara trecută:

— Am cerut permisiunea să învăţ singur meşteşugul, şi am obţinut-o cu mare greutate şi după mult timp, şi de atunci încoace fac mereu pantofi.

Când întinse mâna după pantoful care-i fusese luat, domnul Lorry îi vorbi, continuând să-l privească stăruitor:

— Monsieur Manette, nu vă amintiţi deloc de mine?

Pantoful se rostogoli pe jos şi cizmarul îl privi împietrit pe cel ce-i pusese întrebarea.

— Monsieur Manette – domnul Lorry îşi lăsă mâna pe braţul lui Defarge – de omul acesta nu vă amintiţi deloc? Priviţi-l. Uitaţi-vă şi la mine. Nu vă aduceţi aminte de un vechi funcţionar de bancă, de vechi treburi, de un vechi servitor, nu răsar în mintea dumneavoastră vechi timpuri apuse, monsieur Manette?

În timp ce captivul atâtor şi atâtor ani se uita pe rând la domnul Lorry şi la Defarge, în mijlocul frunţii răsăriră seninele de mult pierite ale unei gândiri vioaie şi active, care încerca să-şi facă drum prin pâcla opacă ce o înfăşurase. Dar curând, licăririle se înceţoşară iar, apărură tot mai stinse, se mistuiră; dar o clipă, prinseseră viaţă! Şi această expresie era oglindită atât de fidel pe chipul tânăr şi frumos al aceleia care se târâse de-a lungul zidului, până la un punct de unde-l putea privi în voie, şi unde stătea acum pironită, uitându-se la dânsul, cu mâinile înălţate într-un gest, la început de milă înspăimântată dacă nu chiar de fereală, dar acum întinzându-se spre el, tremurând de nerăbdarea de a-i culca faţa cadaverică pe pieptu-i tânăr şi arzător şi de a-l redeştepta prin iubire la viaţă şi la speranţă – expresia era, zic, atât de fidel oglindită (deşi întipărită mult mai puternic) pe chipul tânăr şi frumos, încât aveai impresia că lunecase, asemenea unei lumini fugare, de la el la ea.

Pe faţa lui, însă, îşi luase locul întunecimea. Privi din ce în ce mai puţin atent la cei doi din faţă, iar ochii, rătăcind pierduţi, se lăsară în jos şi-şi rotiră privirile în dreapta şi în stânga, ca mai înainte. În cele din urmă, cu un suspin adânc, îşi reluă pantoful şi se apucă iar de muncă.

— L-aţi recunoscut, monsieur? întrebă Defarge în şoaptă.

— Da; un singur moment. La început gândeam că e pierdut fără nădejde, dar am întrezărit neîndoielnic, doar o clipă, faţa pe care odinioară o cunoşteam atât de bine. Ssst! Haide să ne îndepărtăm. Ssst!

Fata se desprinsese de peretele podului şi se apropiase foarte mult de scăunaşul cizmăresc. Părea cumplit faptul că

dânsul era inconştient de prezenţa fetei care n-avea decât să întindă mâna ca să-l atingă, aşa cum stătea aplecat peste sculele lui.

După un lung răstimp, trebui să schimbe unealta pe care tocmai o avea în mână, înlocuind-o cu cuţitul de cizmărie. Acesta se afla în spatele lui. Îl luă şi dădu să se aplece iar peste lucru, când ochii îi căzură pe poala rochiei fetei. Îşi ridică privirile şi-i văzu faţa. Cei doi spectatori dădură să se repeadă spre ei, dar fata îi opri cu un gest al mâinii. Spre deosebire de dânşii, ea nu se temea că o s-o lovească cu cuţitul.

Bătrânul o fixă cu o privire înspăimântătoare şi, după un timp, buzele-i începură să se mişte, căznindu-se să articuleze cuvinte, deşi nici un sunet nu putu fi auzit. Treptat, în răstimpurile dintre respiraţiile iuţi şi gâfâite, îl auziră rostind:

— Ce-i asta?

Cu lacrimile şiroindu-i pe obraji, fata îşi duse ambele mâini la buze şi-i trimise o sărutare; apoi şi le încleştă peste piept, ca şi cum ar fi strâns la sân capul lui răvăşit.

— Nu eşti fiica temnicerului?

Fata suspină:

— Nu.

— Cine eşti?

Încă neputând să-şi controleze glasul, fata se aşează lângă el pe băncuţă. Bătrânul se feri în lături, dar ea îşi lăsă mâna pe braţul lui. La această atingere, un fior ciudat îi scutură, vizibil, trupul; îşi puse, cu băgare de seamă, cuţitul pe jos şi o privi fix în continuare.

Fata îşi dăduse în grabă pe spate părul de aur, care-i cădea în zulufi lungi. Întinzând încet de tot o mână, bătrânul luă o buclă în palmă şi o privi. Dar chiar în timp ce făcea acest gest, mintea îi rătăci din nou şi, oftând iarăşi din greu, se aplecă asupra lucrului la pantofi.

Dar nu pentru multă vreme. Eliberându-i braţul, fata îşi lăsă mâna pe umărul lui. După ce-i privi de două-trei ori, cu

îndoială, mâna, ca şi cum ar fi vrut să se asigure că se găsea într-adevăr acolo, bătrânul părăsi lucrul, îşi duse degetele la gât şi scoase la vedere un şiret înnegrit de care atârna un petic de cârpă împăturită. Îl despături cu grijă pe genunchi; conţinea nişte fire de păr, nu mai mult de unul sau două fire lungi, aurii, pe care, cu multă vreme în urmă, le răsucise pe deget.

Luă din nou în mâna o buclă a fetei şi o privi cu multă atenţie.

— E acelaşi! Cum se poate! Când a fost? Cum a fost?

Pe măsură ce expresia de concentrare îi reapărea pe frunte, păru conştient că ea se ivise şi pe chipul fetei. O răsuci cu faţa în plină lumină şi se uită la ea.

— Şi-a culcat capul pe umărul meu, în noaptea aceea când m-au ridicat – era speriată de plecarea mea, cu toate că eu nu mă temeam – şi când m-au dus în Turnul de Nord au găsit firele astea pe mâneca mea. „Vă rog să mi le lăsaţi! Nu-mi vor putea fi niciodată de ajutor să evadez trupeşte, dar mă vor ajuta să evadez sufleteşte”. Aşa le-am spus. Îmi aduc bine aminte.

Vorbirea de mai sus fusese rostită de mai multe ori cu buze mute, până ce izbuti să-i dea glas. Dar când găsi cuvintele vorbite, acestea se înşiruiră coerent, deşi foarte rar.

— Cum a fost? Tu erai?

Din nou cei doi spectatori tresăriră când bătrânul se întoarse cu o bruscheţe înfricoşătoare spre fată. Dar copila rămase perfect liniştită sub încleştarea mâinii lui şi, cu o voce scăzută, le spuse doar atât:

— Vă implor, bunii mei domni, nu vă apropiaţi de noi; nu vorbiţi, nu îl tulburaţi!

— Ah! exclamă bătrânul. Al cui a fost acest glas?

Când scoase acest strigăt, mâinile lui o eliberară pe fată din strânsoarea în care o ţinuseră şi se înfipseră în părul alb, de care începură să tragă cu înverşunare. Dar furia i se stinse, aşa cum se stingea în el totul în afară de pasiunea

pentru cizmărit; îşi împături din nou peticul de cârpă şi şi-l vârî iar în sân; dar continuă să se uite la fată şi clătină din cap cu mâhnire:

— Nu, nu, nu; eşti prea tânără, prea înfloritoare. Nu-i cu putinţă. Uite cum arată prizonierul! Astea nu-s mâinile pe care le-a cunoscut ea, asta nu-i faţa pe care a cunoscut-o ea, asta nu-i vocea pe care s-o fi auzit ea vreodată. Nu, nu. Ea a fost – şi El a fost – cu mult înaintea anilor nesfârşiţi din Turnul de Nord – cu veacuri în urmă. Care ţi-e numele, îngerul meu bun?

Slăvindu-i vorba şi gesturile îmbunate „fiica se lăsă în genunchi în faţa lui, punându-i pe piept mâinile ei rugătoare:

— O, domnule, cândva veţi afla numele meu, şi cine mi-a fost mama şi cine tatăl, şi cum eu n-am ştiut nimic din povestea lor crudă, crudă… Dar nu pot să vă spun nici acum, nici în acest loc. Tot ce pot face aici şi acum este doar să vă rog să mă atingeţi şi să-mi daţi binecuvântarea. Sărutaţi-mă, sărutaţi-mă! O, scumpul, scumpul meu!

Capul lui nins şi rece se îngropă în părul ei scânteietor, care-l încălzi şi-l ilumină, de parc-ar fi fost făclia libertăţii strălucind asupră-i.

— Dacă desluşiţi în glasul meu – nu ştiu dacă e aşa, dar nădăjduiesc să fie dacă desluşiţi în glasul meu vreo asemănare cu un glas care a însemnat odinioară dulce muzică pentru urechile dumneavoastră, plângeţi-l, deplângeţi-l! Dacă atunci când îmi atingeţi părul, atingeţi ceva ce vă reaminteşte de un cap îndrăgit care, pe când eraţi tânăr şi liber, se rezema de pieptul dumneavoastră, plângeţi-l, deplângeţi-l! Dacă, atunci când vă vorbesc despre un cămin care ne aşteaptă şi în care mă voi strădui cu credinţă să-mi îndeplinesc datoria şi să mă dedic dumneavoastră cu devotament, vă redeştept amintirea unui alt cămin de mult pustiit, în timp ce inima dumneavoastră se topea de dor, plânge-ţi-l, deplângeţi-l!

Îl cuprinse pe după grumaz şi-l legănă, ca pe un copil la pieptul ei.

— Şi dacă atunci când vă spun, preaiubitul meu, că agonia a luat sfârşit, că am venit aici ca să vă smulg din ghearele ei, că vom pleca împreună în Anglia ca să cunoaşteţi pacea şi odihna, vă fac să vă întoarceţi cu gândul la chipul în care a fost irosită viaţa dumneavoastră atât de folositoare, şi la felul mişel în care Franţa, ţara noastră de baştină, s-a purtat cu dumneavoastră, plângeţi-l, deplângeţi-l! Şi dacă, atunci când vă voi dezvălui numele meu şi cel al tatălui meu, care este în viaţă, şi cel al mamei, care nu mai e, veţi afla că trebuie să îngenunchez în faţa onoratului meu părinte şi să-i implor iertarea pentru faptul că nu m-am căznit de dragul lui zi de zi, şi n-am plâns noapte de noapte, trează, în aşternut, întrucât iubirea mamei mele m-a ferit să-i cunosc chinurile, plângeţi acest fapt, deplângeţi-l! Plângeţi pentru mama mea şi plângeţi pentru mine! Bunii mei domni, slavă Celui de Sus! Îi simt lacrimile sfinte pe obrajii mei, îl simt cutremurat de suspine la pieptul meu. O, tată! Mulţumiţi Domnului în numele nostru, mulţumiţi Domnului!

Bătrânul se prăbuşise în braţele fetei, cu faţa îngropată la sânul ei; o privelişte atât de înduioşătoare şi totuşi atât de cumplită când te gândeai la crâncenele nedreptăţi şi suferinţe care o precedaseră, încât cei doi spectatori îşi acoperită feţele.

Când tăcerea podului se aşternuse iar de multă vreme neştirbită, când pieptul zguduit de suspine şi trupul zdruncinat al bătrânului se cufundaseră de mult în calmul care negreşit urmează oricărei furtuni – simbol pentru omenire al păcii şi tihnei în care se potoleşte furtuna numită Viaţă – cei doi se apropiară ca să ridice de pe podea părintele şi fiica. Bătrânul alunecase treptat pe duşumea, unde zăcea răpus într-un soi de toropeală. Fata se cinchise lângă el, ca să-i poată rezema capul pe braţ; iar părul ei îl învăluia, ferindu-l de lumină.

— Dacă s-ar putea aranja ca, fără să-l tulburăm, să părăsim pe dată Parisul, astfel încât, ieşind pe uşa aceasta, să pornească de-a dreptul în călătorie… spuse fata înălţând o mână spre domnul Lorry care se apleca asupra lor. După ce-şi suflase în repetate rânduri nasul…

— Dar, gândeşte-te puţin. Crezi că e în stare să pornească la drum? întrebă acest domn.

— Îl cred în stare mai curând să călătorească decât să rămână mai departe în acest oraş atât de înfiorător pentru el.

— Asta-i drept, întări Defarge, care îngenunchiase la rându-i pentru a privi şi a auzi. Mai mult de atât. Pentru domnul Manette e mai bine, din toate punctele de vedere, să iasă din Franţa, ce părere aveţi, să tocmesc o trăsură şi cai de poştă?

— Asta-i o chestiune de afaceri, spuse domnul Lorry, reluându-şi pe dată felul său metodic, şi dacă trebuie acţionat, mai bine să acţionez eu.

— Atunci fiţi atât de buni, îi îndemnă domnişoara Manette, şi lăsaţi-ne singuri aici. Vedeţi cum s-a potolit, aşa încât nu trebuie să mai aveţi vreo îngrijorare în a-l lăsa cu mine. Şi de ce-aţi fi îngrijoraţi? Dacă veţi încuia uşa, astfel încât să nu fim tulburaţi, nu mă îndoiesc că la înapoierea dumneavoastră îl veţi găsi la fel de liniştit ca şi la plecare. Oricum, până vă înapoiaţi eu voi avea grijă de el, şi după aceea îl transportăm.

Nici pe domnul Lorry nici pe Defarge nu-i trăgea inima să procedeze întocmai şi ar fi dorit ca unul dintre ei să rămână acolo. Dar cum era nevoie să vadă nu numai de trăsură şi de cai, ci şi de actele pentru drum, şi cum timpul îi gonea din spate pentru că ziua era pe sfârşite, îşi dădură seama că nu puteau decât să-şi împartă cât mai grabnic treburile între ei şi să se zorească.

Pe urmă, când întunericul începu să fie mai des, fiica îşi lăsă capul pe duşumeaua tare, alături de cel al tatălui ei, şi-l veghe. Se făcu tot mai întuneric şi amândoi zăcură

nemişcaţi, până când o şuviţă de lumină se cernu printre crăpăturile zidului.

Domnul Lorry şi monsieur Defarge pregătiseră toate cele trebuitoare pentru drum, şi aduseseră cu ei, în afară de haine de călătorie şi pături, pâine şi carne, vin şi cafea fierbinte. Monsieur Defarge aşează merindele şi lampa pe care o purta pe băncuţa cizmarului (întrucât în pod nu se mai găsea nici o altă mobilă decât o saltea de paie) şi împreună cu domnul Lorry îl ridicară şi-l ajutară să se ţină pe picioare.

Nici o inteligenţă omenească nu ar fi putut tălmăci misterele minţii bătrânului după uluirea înspăimântată care i se oglindea pe faţă. Dacă îşi dădea seama de ce se întâmplase, dacă îşi amintea de cele ce i se spuseseră, dacă ştia că e liber, erau tot atâtea întrebări la care nici un fel de înţelepciune nu ar fi găsit răspuns. Încercară să-i vorbească; dar bătrânul era atât de năucit şi răspundea cu atâta încetineală, încât se speriară de buimăceala lui şi se înţeleseră ca pentru moment să nu-l mai necăjească. Avea un fel sălbatic, desperat, de a-şi cuprinde din când în când capul în mâini, gest pe care nu-l observaseră la el mai înainte; totuşi, manifesta oarecare plăcere de câte ori auzea glasul fiicei lui, şi se întorcea negreşit, spre ea când o auzea vorbind.

În felul docil al omului de multă vreme deprins să fie supus prin constrângere, mâncă şi bău tot ce-i dădură să mănânce şi să bea, şi se înfăşură în mantaua şi şalurile, pe care i le oferiră. Fu foarte atent faţă de fiica sa, trecându-i braţul pe sub braţul lui şi ţinându-i mâna – ba păstrând-o chiar tot timpul – în ambele lui mâini.

Începură să coboare scara; monsieur Defarge mergea înainte purtând lampa, iar domnul Lorry încheia mica procesiune. Abia coborâseră câteva trepte ale nesfârşitei scări principale, când bătrânul se opri şi începu să se uite la tavan şi de, jur-împrejur la pereţi.

— Îţi aminteşti de acest loc, tată? Îţi aminteşti când ai fost adus aici?

— Ce-ai spus?

Dar, înainte, ca ea să-şi fi repetat întrebarea, el murmură răspunsul:

— Dacă-mi amintesc? Nu, nu-mi amintesc. E atâta vreme de atunci!

Era limpede pentru toţi că nu-şi aducea deloc aminte că fusese adus din închisoare în această casă. Îl auziră mormăind: O sută cinci, Turnul de Nord”; şi, privind de jur-împrejur, căuta zidurile, groase ale fortăreţei în care zăcuse întemniţat atâta amar de vreme. Când ajunseră în curte, îşi modifică instinctiv pasul, ca şi cum aştepta să simtă sub tălpi un pod basculant; şi când nu întâlni nici un pod, şi văzu o trăsură aşteptând în plină stradă, lăsă să-i scape mâna fiicei lui şi-şi prinse iar capul în mâini.

Nici o gloată nu se adunase în faţa uşii; nici un chip nu se zărea la vreuna dintre numeroasele ferestre; nici măcar un trecător răzleţ pe stradă. Domneau în chip nefiresc liniştea şi pustietatea. Era de faţă doar un singur suflet de om, şi anume madame Defarge care, rezemată de stâlpul uşii, împletea de zor şi nu vedea nimic.

Prizonierul se urcase în trăsură, şi fiica sa îl urmase când piciorul domnului Lorry fu oprit pe treaptă de vocea stinsă rare cerea umil sculele de cizmărie şi pantofii neterminaţi. Madame Defarge strigă către soţul ei că le va aduce pe data şi, continuând să împletească, dispăru din lumina felinarului, în curte. Aduse repede lucrurile şi le înmână soţului; imediat după aceea se rezemă din nou de stâlp, împletind de zor, fără să vadă nimic.

Defarge se urcă pe capră şi rosti doar:

— La barieră!

Vizitiul îşi plesni biciul şi o porniră în trap pe sub legănarea felinarelor chioare.

Pe sub legănarea felinarelor ce se balansau luminos în străzile bogate şi ceţos în cele sărace – pe lângă prăvălii

iluminate, pe lângă grupuri vesele, cafenele strălucitoare, portaluri de teatre, mereu înainte către una din porţile oraşului! Aici, ostaşi cu felinare şi străjeri. „Actele, domnilor călători!”

— Uitaţi-vă ce-i, domnule ofiţer, se grăbi Defarge coborând de pe capră şi luându-l pe ofiţer deoparte cu un aer grav. Astea-s documentele domnului dinăuntru, cel cu părul alb. Mi-au fost încredinţate mie, o dată cu el, la…

Îşi coborî glasul, urmă o forfotă printre felinarele militare şi unul dintre ele fu vârât în trăsură la capătul unui braţ în uniformă; ochii care făceau parte din acelaşi trup cu braţul aruncară o privire – o privire nu de fiecare zi şi nici de fiecare noapte – domnului cu păr alb.

— În regulă! Puteţi pleca! se auzi dinspre uniformă.

— Adieu! se auzi dinspre Defarge.

Şi aşa înainte, pe sub rariştea de felinare chioare şi legănate, pe sub pădurea deasă a stelelor.

Pe sub arcada de lumini neclintite şi eterne, dintre care, unele atâta-s de îndepărtate de grăuntele ăsta de pământ, încât cărturarii se îndoiesc dacă razele lor măcar l-au descoperit ca pe un mic punct în spaţiu unde totul se poate îndura şi totul se poate întâmpla; umbrele nopţii se adunau groase şi negre. Şi în răstimpul friguros şi răscolit de nelinişti care le despărţeau de zorii zilei, şoptiră iar în urechea domnului Lorry – care şedea în faţa omului îngropat ce fusese scos la lumină şi se întreba ce subtile capacităţi ale acestuia erau oare pierdute pentru totdeauna şi care mai puteau fi recuperate – îi şoptiră, zic, iar vechea întrebare:

— Nădăjduiesc că ţii să fii rechemat la viaţă, nu-i aşa?

Şi vechiul răspuns:

— N-aş putea spune.

C A R T E A A D O U A.

FIRUL DE AUR.

Capitolul I.

CINCI ANI MAI TÂRZIU.

Banca Tellson de lângă Temple Bar era o clădire de modă veche chiar şi în anul una mie şapte sute optzeci. O clădire foarte înghesuită, foarte întunecoasă, foarte urâtă, foarte incomodă. Şi moralmente era de modă veche, ţinând seama că asociaţii firmei se simţeau mândri de strâmtimea clădirii, mândri de întunecimea ei, de urâţenia şi de incomoditatea ei. Ba chiar se împăunau cu faptul că, din aceste puncte de vedere, imobilul lor deţinea primul loc, şi erau însufleţiţi de convingerea specială că, de-ar fi fost mai puţin respingător, ar fi fost şi mai puţin respectabil. Şi aceasta nu era o credinţă pasivă, ci o armă activă pe care o scoteau la iveală în faţa unor mai convenabile locaşuri de afaceri. Banca Tellson (spuneau ei) nu are nevoie de spaţiu mai mare, Banca Tellson nu are nevoie de lumină, Banca Tellson nu are nevoie de ornamente. „Noakes et Co” s-ar putea să aibă nevoie, Fraţii Snooks” de asemenea, dar Tellson, slavă Domnului!

Oricare dintre aceşti asociaţi ai firmei şi-ar fi dezmoştenit propriul fiu dacă ar fi stăruit ca imobilul Tellson să fie restaurat. În această privinţă, firma se asemuia cu aristocraţii de viţă veche; şi aceştia îşi dezmoşteneau adeseori fiii care cereau să se aducă îmbunătăţiri legiuirilor şi obiceiurilor de multă vreme criticabile, dar cu atât mai respectabile.

Şi aşa se făcea că Banca Tellson ajunsese să fie victorioasa desăvârşire a lipsei de comoditate. După ce izbuteai să împingi o uşă care ţi se împotrivea cu o idioată îndărătnicie, scoţând un hârâit slab, te rostogoleai pe cele două trepte care duc jos la Tellson şi-ţi veneai în simţiri într-o dugheană strâmtă şi mizeră, cu două tejghele mici, îndărătul cărora cei mai bătrâni oameni din lume îţi luau cecul, făcându-l să tremure ca frunza în vânt în timp ce-i cercetau semnătura sub cele mai soioase ferestre din lume, împroşcate mereu de un duş de noroi din Fleet-street şi întunecate şi mai mult de propriile lor zăbrele de oţel şi de umbra grea, aruncată de imobilul Temple.

Dacă treaba cu care veniseşi necesita consultarea „firmei”, te trezeai vârât într-un soi de celulă a condamnaţilor, în fundul clădirii, unde stăteai meditând asupra unei vieţi irosite în nimicnicie, până când „firma” venea la tine, cu mâinile în buzunare, şi abia de puteai s-o zăreşti în semiobscuritatea sepulcrală.

Banii tăi ieşeau din, sau intrau în antice sertare de lemn mâncate de carii, din care se desprindeau particule, zburându-ţi în nas şi de-acolo lăsându-ţi-se în gât, ori de câte ori sertarele erau deschise sau închise. Bancnotele tale de hârtie căpătau un iz de mucegai, ca şi cum erau în plin proces de descompunere şi de retransformare în cârpe. Metalul tău era depozitat printre celelalte mormane de murdării din cloacă şi miasmele din jur îi atacau luciul. Documentele intrau la păstrare în tainiţe improvizate din bucătării şi spălătorii, iar din pergamentul pe care erau scrise toată ceara asuda în aerul băncii. Casetele mai mici şi hârtiile de familie erau duse sus, într-o încăpere ireală, în care se afla mereu o masă lungă de ospăţ şi nici un fel de oaspete şi unde chiar şi în anul una mie şapte sute optzeci, primele epistole scrise de prima ta iubire sau de copilaşii tăi erau scutite de grozăvia de a fi privite galeş, pe fereastră, de capetele expuse la Temple Bar cu o brutalitate dementă şi o ferocitate demne de jungla africană.

Dar, într-adevăr, pe acea vreme osândirea la moarte era un leac foarte la modă în toate meseriile şi profesiunile şi nu mai puţin în cea a firmei Tellson. Moartea este leacul universal oferit de Natură; de ce n-ar fi fost la fel şi în Legislaţie? Aşadar, cel ce falsifica o semnătură era osândit la moarte; cel ce emitea o bancnotă falsă era osândit la moarte; cel ce deschidea, fără să aibă dreptul, o scrisoare era osândit la moarte; cel ce şterpelea patruzeci de şilingi şi şase pence era osândit la moarte; cel ce păzea un cal la uşa Băncii Tellson şi o întindea cu animalul era osândit la moarte; cel ce fabrica un şiling fals era osândit la moarte; tăinuitorii a trei sferturi dintre bancnotele care circulau în

lumea delictelor erau osândiţi la moarte. Nu că aceasta ar fi ajutat câtuşi de puţin ca mijloc de prevenire – ba chiar am putea face observaţia că lucrurile stăteau tocmai pe dos – dar simplifica (cel puţin pentru lumea noastră, a muritorilor) osteneala pe care ar fi trebuit să ţi-o dai cu fiecare caz în parte şi nu lăsa nici o urmă cu care să-ţi mai baţi capul. Aşa încât, Banca Tellson, în vremea ei, asemenea multor altor instituţii bancare contemporane mai mari, luase viaţa atâtor oameni, încât dacă toate capelele acestora ar fi fost înşirate pe zidurile de la Temple Bar în loc de a fi îngropate în taină, ar fi oprit şi puţina lumină care se mai cernea pe geamurile de la parter, învăluind clădirea într-un întuneric plin de semnificaţie.

Ghemuiţi în tot felul de dulapuri şi cuşti întunecoase, cei mai bătrâni oameni din lume se ocupau la Tellson, solemn, de afaceri. Când Banca Tellson angaja vreun funcţionar tânăr, îl ascundea bine pe undeva până când îmbătrânea. Îl păstra la întuneric, ca pe un calup de brânză, până căpăta întregul iz Tellson şi crusta verzuie de mucegai. Numai atunci i se îngăduia să se lase văzut, spectaculos îndoit asupra unor registre mari, cu pantalonii şi jambierele strânse şi închircite după canoanele instituţiei în materie de greutate la cântar.

În afara zidurilor Băncii Tellson – şi niciodată înăuntru, decât atunci când era chemat – stătea un om bun la toate, care făcea la nevoie pe hamalul sau pe curierul, şi care slujea de emblemă vie a firmei. Nu lipsea niciodată de la post în timpul orelor de slujbă decât când era trimis într-o misiune, şi chiar şi atunci era reprezentat de fiul său: un derbedeu slut de vreo doisprezece ani, care-i semăna leit. Lumea ştia că Banca Tellson îl răbda, în chip mărinimos, pe acest om bun la toate. Firma răbdase dintotdeauna pe câte cineva în asemenea slujbă, iar timpul şi întâmplarea proiectaseră acum în post pe această anume persoană. Numele lui era Cruncher, iar în tinereţea sa, când se lepădase prin act de botez de făcăturile Necuratului, în

biserica parohială din Houndsditch, primise numele suplimentar de Jerry.

Scena se petrecea în locuinţa particulară a domnului Cruncher aflată pe aleea Hangingsword din Whitefriars; timpul: ceasurile şapte şi jumătate dintr-o dimineaţă vântoasă de martie, Anno Domini una mie şapte sute şi optzeci. (Domnul Cruncher, de câte ori voia să spună Anul Domnului pe latineşte rostea „Anna Domino”, aparent sub impresia că era creştină datează de la născocirea popularului joc de domino, de către o doamnă care i-a dat numele ei.)

Apartamentele domnului Cruncher nu se aflau într-o vecinătate prea aleasă, şi nu erau alcătuite decât din două încăperi, dacă o chichineaţă cu un ochi de geam ar putea fi socotită drept cameră. Dar erau ţinute foarte îngrijit. Aşa devreme cum era, în acea dimineaţă vântoasă de martie, încăperea în care dumnealui se afla încă în pat fusese curăţată lună, iar între cănile şi farfurioarele rânduite pentru micul dejun şi tăblia de scândură a mesei fusese aşternută o faţă de masă albă ca neaua.

Domnul Cruncher se odihnea sub o cuvertură din petice colorate, părând un soi de arlechin casnic. La început fusese cufundat în somn adânc, apoi, treptat, începuse să se legene şi să tălăzuiască în aşternut până se ridicase la suprafaţă, cu şuviţele lui de păr sârmos părând gata să spintece cearşafurile. În care moment, exclamă cu o, voce plină de cumplită exasperare:

— Să mă bată Dumnezeu dacă n-a luat-o iar de la capăt!

O femeie foarte vrednică şi plină de sârg se ridică dintr-un colţ, unde se afla îngenuncheată, cu o grabă şi o îngrijorare care trădau că despre ea era vorba.

— Ce naiba! strigă domnul Cruncher, căutându-şi o gheată. Iar te-a apucat?

Întâmpinând dimineaţa cu acest al doilea salut, domnul Cruncher zvârli cu gheata în femeie, în chip de a treia salutare. Era o gheată foarte noroioasă şi aici e locul să

introducem o trăsătură ciudată legată de orânduiala domestică a domnului Cruncher şi anume: deşi de la bancă se înapoia adeseori acasă cu ghetele curate, a doua zi dimineaţa când se scula le găsea pline de noroi.

— Ce naiba, strigă domnul Cruncher după ce-şi greşise ţinta, ce naiba tot faci acolo, Aggerawayter?

— Îmi rosteam rugăciunile.

— Îţi rosteai rugăciunile. Frumos îţi şade! Ce-i în capul tău de te arunci la pământ şi te rogi împotriva mea?

— Nu mă rugam împotriva ta; mă rugam pentru tine.

— Nu-i adevărat. Şi chiar dacă-i aşa, nu-ţi dau voie să te slujeşti de mine. Ia te uită, tinere Jerry, frumos îi mai şade maică-tii să se roage împotriva prosperităţii lui taică-tu. Vrednică mamă mai ai, fiule, n-am ce zice! Ai o mamă cucernică, băiete; se aruncă la pământ şi se închină ca pâinea cu unt să fie smulsă de la gura singurului ei copil.

Domnişorul Cruncher (care era în cămaşă) puse toate astea la inimă şi, întorcându-se spre maică-sa, o mustră aspru pentru rugile menite să-i atingă hrana personală.

— Şi ce valoare îţi închipui tu că au rugile tale, muiere înfumurată ce eşti? urmă domnul Cruncher fără să-şi dea. Seama de lipsa de consecvenţă a gândirii lui. Ia zi, ce preţ pui tu pe rugile tale?

— Izvorăsc din inimă, Jerry. Asta-i toată valoarea lor.

— Asta-i toată valoarea, lor, o îngână domnul Cruncher. Atunci n-au nici o valoare. Da' fie că au sau nu, nu vreau să te mai rogi împotriva mea, asta-i tot ce-ţi spun… Nu-mi dă mâna. N-am de gând să dau de dracu din cauza ticăloşiei tale. Dacă simţi nevoia să te închini, închină-te pentru soţul şi copilul tău şi nu contra lor. Dacă n-aş fi avut o nevastă afurisită, şi biet copilul ăsta n-ar fi avut o mamă afurisită, aş fi putut să mă aleg şi eu cu ceva bani săptămâna trecută, dar tu te-ai rugat împotriva mea şi am fost săpat şi împiedicat pe cale religioasă şi împins în cel mai negru ghinion. Să mă bată Dumnezeu! urmă domnul Cruncher care în tot acest timp îşi trăsese îmbrăcămintea pe el, să mă

bată Dumnezeu dacă săptămâna trecută din cauza cuvioşiei tale şi ba a unei piedici, ba a alteia n-am avut parte de cea mai neagră baftă pe care o poate avea un negustor cinstit. Tinere Jerry, îmbrăcate, băiete, şi cât îmi lustruiesc eu ghetele n-o pierde din ochi pe maică-ta şi cum vezi vreun semn că vrea să îngenuncheze, cheamă-mă. Bagă-ţi în cap – de astă dată se adresă din nou nevesti-sii – că nu mai înghit de-alde astea! Iacă-tă-mă-s jigărit ca un cal de povară, şi somnoros de parc-am băut ceai de mac şi trupu' mi-e slăbănogit că, de n-ar fi junghiurile din el, n-aş şti care-s eu şi care-i altu' şi cu toate astea tot îmi suflă vântu-n buzunare; şi mă bate gându' că tu te-ai închinat din zori şi până-n noapte ca să nu se lipească nimic de buzunaru' meu, şi eu una ca asta nu mai înghit, Aggerawayter. Ce mai ai de zis?

Bombănind în continuare fraze şi exclamaţii de felul: „Ah! Da! Doar eşti cucernică! N-ai să te pui tu de-a curmezişul intereselor soţului şi copilului tău. N-ai să faci tu una ca asta!'„ şi scăpărând din când în când câte o scânteie de sarcasm din cremenea indignării sale, domnul Cruncher se dedică lustruitului ghetelor şi preparativelor pentru a pleca la slujbă. Între timp, feciorul său, al cărui creştet era împodobit cu ţepi ceva mai moi şi ai cărui ochi tineri erau la fel de apropiaţi ca şi ai lui taică-su, îşi veghea mama, după cum i se ceruse. Din timp în timp, o speria pe biata femeie repezindu-se din cămăruţa de dormit, unde-şi făcea toaleta, cu câte un strigăt înăbuşit.

— Iar ai de gând să îngenunchezi, mamă! Hei, tată!

Şi după ce stârnea această falsă alarmă, o zbughea la loc cu un rânjet impertinent pe buze.

Când veni la micul dejun, dispoziţia domnului Cruncher nu se îmbunătăţi cu nimic. Se îmbufna foarte tare auzind-o pe doamna Cruncher rostind rugăciunea de binecuvântare.

— Hei, Aggerawayter! Ce tot bolboroseşti? Iar te apucă?

Soţia îl lămuri că nu făcuse decât „să ceară o binecuvântare”.

— Să nu mai ceri! bombăni domnul Cruncher, rotindu-şi ochii în jur de parcă s-ar fi aşteptat să vadă pâinea topindu-se de pe masă sub efectul rugii soţiei sale. N-am de gând să fiu izgonit din casa şi din căminul meu. N-am de gând să-mi văd bucatele pierind de pe masă. Ţine-ţi gura!

Oţărât, şi cu ochii foarte injectaţi de parcă toată noaptea fusese la o sindrofie unde numai de chefuit nu chefuise, Jerry Cruncher mai mult strică merindele decât le mâncă, mârâind aplecat asupra hranei asemenea unui pensionar patruped al unei menajerii. Când se apropie ora nouă, îşi înmuie înfăţişarea bicisnică şi, însuşindu-şi aspectul exterior cel mai respectabil şi mai preocupat de muncă sub care îşi putea ascunde firea lui adevărată, plecă spre îndeletnicirile diurne.

Munca lui putea fi cu greu numită meserie, cu toate că lui îi plăcea să se dea drept „un negustor cinstit”. Echipamentul lui consta dintr-un scăunaş de lemn, transformat dintr-un scaun obişnuit, cu spătarul stricat şi picioarele retezate, pe care tânărul Jerry, mergând alături de taică-su, îl căra în fiecare dimineaţă până sub fereastra băncii, cea mai apropiată de Temple Bar; acolo, împreună cu o mână de paie şterpelite de sub prima căruţă care trecea, ca să-l ferească de frig şi de umezeală la picioare pe omul-bun-la-toate, îşi aşeza tabăra de zi. În acest post al său, domnul Cruncher era la fel de binecunoscut celor de pe Fleet-street şi din Temple ca şi imobilul Temple Bar în sine – şi arăta aproape la fel de neîmbietor.

Instalat de la nouă fără un sfert, adică la timp ca să-şi poată duce degetul la pălăria cu trei colţuri când cei mai bătrâni oameni din lume intrau în Banca Tellson, Jerry îşi luă în primire postul şi în această dimineaţă vântoasă de martie, avându-l alături pe tânărul Jerry, atunci când băiatul nu era ocupat cu micile-i incursiuni de pradă în Temple Bar, ori cu datul unor ghionturi zdravene băieţaşilor în trecere, destul de piperniciţi pentru a fi supuşi acestui binevoitor tratament. Aşa cum priveau tăcuţi la traficul matinal de pe

Fleet-street, cu capetele la fel de apropiate pe cât le erau şi ochii, tatăl şi fiul, semănând ca două picături de apă, aduceau grozav cu o pereche de maimuţe. Asemănarea era sporită de faptul întâmplător că Jerry cel vârstnic mesteca şi scuipa un fir de pai, în timp ce ochii scăpărători ai lui Jerry cel tânăr îl urmăreau la fel de neobosiţi cum urmăreau tot ce se petrecea pe stradă.

Capul unui mesager al Băncii Tellson se ivi pe uşă, de unde comunică:

— E nevoie de-un curier!

— Ura, tată! Uite că-ncepi bine de dimineaţă!

Expediindu-şi astfel părintele, tânărul Jerry îi luă locul pe scăunaş şi, concentrându-şi interesul atavic asupra paielor pe care le mestecase taică-su, medita:

— Ruginite! Degetele lui e mereu ruginile. De unde-o fi luând taică-meu atâta rugină? Aicea doar n-are de-a face cu fiare ruginite!

Capitolul II.
SPECTACOLUL

— Ştii unde-i vechiul tribunal Bailey6, nu-i aşa? îl întrebă unul dintre cei mai bătrâni funcţionari pe Jerry curierul.

— Da, domnule, răspunse Jerry cu o voce stăruitoare. Ştiu unde vine Bailey.

— Aşa. Şi îl ştii pe domnul Lorry?

— Îl ştiu pe domnul Lorry, domnule, chiar mai bine decât ştiu tribunalul Bailey. Mult mai bine, domnule, urmă, Jerry – dezicându-se parcă de imobilul în chestiune – mult mai bine decât. Aş dori eu, în calitate de negustor cinstit, să cunosc vreodată tribunalul Bailey.

— Foarte bine. Du-te la poarta pe unde intră martorii, arată portarului biletul ăsta pentru domnul Lorry. O să-ţi dea drumul înăuntru.

— În tribunal, domnule?

— În tribunal.

Ochii domnului Cruncher părură să se apropie şi mai mult unul de celălalt şi să-şi pună unul altuia întrebarea: „Ce zici

de asta?”

— Trebuie să aştept la tribunal, domnule? întrebă el ca rezultat al consfătuirii ochilor.

— Uite că-ţi spun. Portarul o să-i dea domnului Lorry biletul, iar dumneata încearcă să-i atragi printr-un semn atenţia, ca să vadă unde te găseşti. După aceea, tot ce ai de făcut este să rămâi locului până când o să aibă nevoie de dumneata.

— Asta-i tot, domnule?

— Asta-i tot. Doreşte să aibă un mesager la îndemână. Biletul e menit să-l anunţe că te afli acolo.

În timp ce anticul slujbaş împăturea meticulos biletul şi scria adresa, domnul Cruncher, după ce-l urmări în tăcere până când ajunse în stadiul sugativei, observă:

— În dimineaţa asta se judecă falsuri, bănuiesc?

— E un proces de trădare.

— Asta-i cu tăiatu-n patru, făcu Jerry. Ce barbarie!

— Aşa-i legea, replică anticul slujbaş, întorcând asupră-i o pereche de ochelari miraţi; aşa-i legea!

— Amarnică lege să tai un om în patru. E destul de amarnic să-l omori, dar să-l mai tai şi în patru…

— Nicidecum, ripostă anticul slujbaş. Şi nu defăima legea. Aibi grijă de pieptul şi de glasul dumitale, prietene, şi lasă legea să-şi poarte singură de grijă. Ia aminte la sfatul meu.

Din cauza umezelii, domnule, umezeala mi se lasă pe piept şi pe voce. Gândiţi-vă şi dumneavoastră câtă umezeală înghit eu în slujba asta a mea.

— Mă rog, mă rog, făcu bătrânul slujbaş, fiecare ne câştigăm pâinea cum putem. Unii pe umezeală, alţii pe uscăciune. Uite scrisorica. Du-te!

Jerry luă biletul şi, comentând în sinea lui cu mult mai puţin respect decât manifesta făţiş: „Parcă tu nu eşti un babalâc sfrijit”, făcu o plecăciune, îl informă în treacăt pe fiu-su de destinaţia spre care pleca, şi-şi văzu de drum.

Pe vremea aceea spânzurările aveau loc la Tyburn, aşa încât strada care mărginea Newgate nu-şi căpătase încă

infama notorietate pe care a dobândit-o de atunci încoace. Dar închisoarea era un loc mârşav, unde se petreceau tot telul de dezmăţuri şi de ticăloşii şi unde se zămislea, în sămânţa ei, boala, care năpădea în tribunal o dată cu puşcăriaşii, uneori năpustindu-se din boxă direct către însuşi Preşedintele Curţii şi doborându-l de pe banca judecătorească. Nu o dată s-a întâmplat ca judecătorul cu toca neagră să-şi rostească propria osândă la moarte o dată cu cea a condamnatului, ba chiar să moară înaintea acestuia. În rest, Old Bailey avea faima de curte a hanului morţii, din care plecau întruna călători cu feţe livide, în căruţe şi-n poştalioane, într-un violent drum de trecere către lumea de apoi: străbătând vreo două mile şi jumătate de şosea şi de drum, şi făcându-i să se ruşineze pe puţini dintre cetăţenii cinstiţi, dacă mai exista vreunul care să se ruşineze. Atât de puternica-i deprinderea, şi cu atât mai de dorit e ca deprinderea să fie bună de la început. Mai era vestit Old Bailey pentru stâlpul infamiei, o veche şi înţeleaptă instituţie, aplicând o pedeapsă a cărei extindere n-o puteai niciodată prevedea; mai avea de asemenea şi parul la care se biciuia, altă veche şi duioasă instituţie, care le îmblânzea şi te umaniza când o priveai în plină acţiune; şi mai era faimos pentru extinsele tranzacţii băneşti cu turnătorii şi ucigaşii plătiţi, altă frântură de înţelepciune ancestrală, care împingea sistematic la cele mai înspăimântătoare crime mercenare ce pot fi săvârşite pe pământ. Privit în tot, Old Bailey era la vremea aceea o aleasă ilustrare a preceptului că: „Tot ce există e drept”; aforism care ar fi pe cât de inert pe atât de categoric, dacă nu ar implica neplăcuta concluzie că „nimic din ce a existat vreodată u-a fost nedrept”.

Croindu-şi drum prin mulţimea deşănţată care se împrăştiase de o parte şi de alta a locului unde se petrecea acţiunea, croindu-şi drum zic, cu îndemânarea unui om deprins să-şi facă drum în tăcere, mesagerul nostru găsi poarta pe care o căuta şi înmână biletul printr-o

deschizătură. Căci pe vremea aceea lumea plătea cu bani ca să vadă spectacolul de la Old Bailey, aşa cum plătea ca să vadă şi spectacolul de la Bedlam7 numai că prima dintre aceste două distracţii era mult mai costisitoare. Aşadar, toate porţile de la Old Bailey erau bine păzite – bineînţeles, cu excepţia porţilor sociale prin care pătrundeau criminalii, şi care rămâneau întotdeauna larg deschise.

După oarecare întârziere şi murmure, poarta se mişcă în balamale, înciudată, lăsând întredeschisă o mică porţiune, cât să-i îngăduie domnului Cruncher să se strecoare în tribunal.

— Ce se judecă? îl întrebă el în şoaptă pe omul de care se nimeri cel mai aproape.

— Încă nimic.

— Da' ce urmează?

— Căzu' de trădare.

— Ăla cu tăiatu-n patru?

— Îhî! făcu omul cu desfătare; o să fie ridicat întâi pe par, după aceea dat jos şi tăiat bucată cu bucată în faţa propriilor lui ochi, după aceea or să-i scoală măruntaiele şi-or să i le frigă sub ochii lui, după aceea or să-i taie capu', şi pe urmă or să-l taie şi pe el în patru. Aşa sună osânda.

— Vrei să spui, dacă-l găsesc vinovat? Adăugă Jerry drept, clauză.

— Oh! Or să-l găsească ei vinovat, nu-ţi fă griji, îl linişti celălalt.

În acest moment, atenţia domnului Cruncher fu atrasă de portar, pe care-l văzu îndreptându-se cu biletul în mână spre domnul Lorry. Acest din urmă domn se afla aşezat la o masă, printre alţi domni cu peruci; nu departe de un anume domn cu perucă, avocatul apărării, care avea în faţă un teanc mare de hârtii, şi peste drum de un alt domn cu perucă şi cu mâinile în buzunare, a cărui întreagă atenţie – ori de câte ori îi arunca domnul Cruncher vreo privire – părea concentrată asupra tavanului tribunalului. După ce tuşi de câteva ori cu voce spartă, îşi frecă bărbia şi făcu

semn cu mâna, Jerry atrase privirea domnului Lorry care se ridicase în picioare ca să-l zărească, şi care acum dădu liniştit din cap şi se aşeză iar.

— Ce legătură are el cu căzu'? întrebă omul cu care stătuse de vorbă.

— Să mă bată Dumnezeu dacă ştiu, spuse Jerry.

— Atunci ce legătură ai dumneata cu asta, dacă-mi pot îngădui să-ţi pun întrebarea?

— Să mă bată Dumnezeu dacă ştiu măcar atâta.

Intrarea judecătorului, urmată de mare foială şi apoi de instalarea publicului în sală, puse capăt dialogului. Acum boxa deveni focarul interesului. Doi paznici, care până atunci şi stătuseră locului, ieşiră şi se înapoiară cu inculpatul, care fu adus la bară.

Toţi cei de faţă, cu excepţia domnului cu perucă ce-şi ţinea ochii pironiţi în tavan, se holbară la el. Toată suflarea omenească din acel loc se îndreptă în val spre el, ca marea, ca vântul sau ca focul. Feţe curioase se întinseră pe două coloane sau de prin colţuri ca să-l vadă mai bine; spectatorii aflaţi pe băncile din fund se ridicară în picioare ca nu cumva să le scape vreun firicel de păr de-al acuzatului; oamenii aflaţi jos, în incinta sălii, se rezemară cu mâinile de umerii celor din faţa lor, străduindu-se cu orice preţ să-l vadă – se înălţară în vârful picioarelor, se căţărară pe bordura ieşită în afară a pereţilor, se cocoţară pe te-miri-ce, ca să-l poată vedea întreg. Vizibil printre aceştia din urmă ca un fragment însufleţit din zidul împodobit cu sârmă ghimpată de la Newgate, stătea Jerry: duhnind a berea din care, se înfruptase în drum, şi al cărei miros se combina cu valurile de mirosuri de bere şi gin şi ceai şi cafea şi mai ştiu eu ce, care tălăzuiau înspre acuzat şi se prefăceau în picături şi într-un abur impur pe ferestrele mai din spate.

Obiectul acestor zgâieli şi holbări era un tânăr de vreo douăzeci şi cinci de ani, bine făcut şi frumos la chip, cu obrajii arşi de soare şi ochi negri. Înfăţişarea lui era aceea a unui gentilom. Era îmbrăcat foarte simplu, în negru sau în

cenuşiu închis, iar părul lung şi negru era strâns cu o panglică pe ceafă, mai curând ca să nu-i între în ochi, decât ca podoabă. Cum oricare emoţie a spiritului răzbeşte prin orice veşmânt al trupului, tot aşa paloarea datorită situaţiei în care se afla răzbătea prin culoarea bronzată a obrajilor, vădind că sufletul e mai tare decât soarele. Altminteri era foarte stăpân pe sine; se înclină către judecător şi rămase liniştit.

Interesul cu care se îndreptau spre acest om privirile şi răsuflările celorlalţi nu era interesul generat de un înalt spirit de imunitate. Dacă pedeapsa care atârna asupră-i ar fi fost mai puţin îngrozitoare – dacă ar fi fost văduvită de vreunul din amănuntele-i bestiale – în aceeaşi măsură ar fi scăzut şi fascinaţia exercitată de acest om. Trupul osândit să fie atât de crunt ciopârţit era cel care oferea spectacolul; făptura nemuritoare ce urma să fie măcelărită şi sfârtecată în bucăţi pricinuia senzaţia. Indiferent de lustrul cu care feluriţii spectatori şi-ar fi poleit interesul, în funcţie de gradul lor de şiretenie şi de puterea de a se autoamăgi, interesul lor, la origine, era cel al Căpcăunului.

Linişte în tribunal! Charles Darnay susţinuse ieri că este nevinovat, în faţa acuzării care i se adusese (cu mult tămbălău) că ar fi trădat în chip mişel pe Maiestatea-sa serenisimă, ilustrisimă, excelentisimă şi aşa mai departe, regele nostru, sprijinindu-l în diferite ocazii, prin diverse mijloace şi căi, pe Ludovic, regele Franţei, în războaiele acestuia împotriva sus-zisei noastre Maiestăţi serenisime, ilustrisime, excelentisime şi aşa mai departe; mai precis, în drumurile sale dus şi întors între dominioanele sus-zisei noastre Maiestăţi serenisime, ilustrisime, excelentisime şi aşa mai departe şi cele ale numitului francez Ludovic, ar fi dezvăluit acestuia din urmă în chip mârşav, fals, trădător şi în circumstanţe josnice, numărul forţelor armate pregătite, de sus-zisa noastră Maiestate serenisimă, ilustrisimă, excelentisimă şi aşa mai departe pentru a fi trimise în Canada şi America de Nord. Atâta cel puţin pricepu cu

mare satisfacţie Jerry, în timp ce părul îi devenea din ce în ce mai ţepos pe măsură ce terminologia judecătorească i-l zbârlea, şi astfel, pe ocolite, ajunse la înţelegerea că sus-numitul şi răs-răs-sus-numilul Charles Darnay stătea în faţa lui pentru a-şi primi judecata; că juriul depunea jurământul; şi că domnul procuror general era pe punctul de a vorbi.

Acuzatul, care era (şi o ştia şi el foarte bine) spânzurat, decapitat şi tăiat în patru în mintea fiecăruia dintre cei de faţă, stătea neclintit, fără, să-şi dea aere teatrale. Era liniştit şi atent; urmărea cu gravitate deschiderea procedurilor; şi mâinile pe care le ţinea pe tăblia de lemn din faţa lui erau atât de calme, încât nu mişcaseră din loc nici măcar un fir din ierburile presărate pe deasupra.

Întreaga sală a tribunalului era presărată cu ierburi şi stropită cu oţel, ca măsură de prevedere împotriva aerului de temniţă şi a frigurilor de temniţă.

Deasupra creştetului acuzatului se găsea o oglindă menită să concentreze întreaga lumină asupră-i. Nenumăraţi ticăloşi şi nemernici se reflectaseră în apele acestei oglinzi şi dispăruseră de pe suprafaţa ei ca şi de pe suprafaţa pământului. Cumplit bântuit ar mai fi fost acest loc al groazei, dacă oglinda ar fi scos cândva la lumină pe toţi cei pe care-i reflectase, aşa cum se spune că oceanul va scoate într-o bună zi la suprafaţă toţi morţii din adâncurile lui. Poate că un gând fugar la infamia şi blestemăţia care îi erau destinate trecu prin mintea acuzatului. Să fi fost aşa sau altfel, o schimbare de poziţie îi aduse o fâşie de lumină pe faţă; îşi înălţă ochii; şi când văzu oglinda se înroşi ca para focului, iar mâna-i dreaptă împinse ierburile într-o parte.

Această mişcare îl făcu să-şi întoarcă faţa înspre partea de sală aflată în stânga sa. În colţul băncii judecătorului, chiar la nivelul ochilor săi, erau aşezate două persoane asupra cărora privirile îi poposiră brusc; atât de brusc şi schimbându-i atât de total expresia feţei, încât toţi ochii aţintiţi asupră-i se întoarseră într-acolo.

Spectatorii văzură, în cele două persoane, o tânără fată, abia trecută de douăzeci de ani, şi un domn care, fără îndoială, îi era tată; un bărbat cu o înfăţişare deosebită, ţinând seama de păru-i alb ca zăpada şi de o indescriptibilă intensitate a figurii: nu o intensitate activă, ci una gânditoare şi introspectivă. Când faţa lui purta această expresie, părea un om bătrân; dar când expresia era scuturată de pe chip şi alungată – ca în această clipă în care se adresa fiicei lui – devenea un bărbat frumos, încă în floarea vârstei.

Fata îşi trecuse o mână pe sub braţul lui, iar cealaltă şi-o ţinea deasupra. În groaza pe care i-o provoca scena şi în mila ei faţă de acuzat, se lipise de taică-su. I se citea limpede pe frunte o spaimă crescândă şi o compasiune care nu vedea nimic alta decât primejdia ce-l pândea pe inculpat. Expresia era atât de vizibilă, atât de puternică, şi încolţise atât de firesc, încât privitorii care nu încercaseră până atunci nici un pic de milă pentru el erau acum impresionaţi de fată; şi o şoaptă porni să colinde printre ei: „Cine sunt?”

Jerry, mesagerul, care-şi formase propriile-i păreri în propriul său fel de a gândi, şi care-şi sugea – de-atâta concentrare – rugina din degete, îşi lungi gâtul ca să afle cine sunt. Mulţimea din jurul lui îşi trecuse din gură-n gură întrebarea până ce ajunsese la spectatorul vecin cu cei doi, iar de la acesta o porni îndărăt mai lent; în cele din urmă ajunse şi la Jerry:

— Martori.

— De care parte?

— Împotrivă.

— Împotriva cui?

— A acuzatului.

Judecătorul îşi aţinti din nou ochii înainte, se lăsă pe spetează şi-l privi fix pe omul a cărui viaţă se afla în mâna sa, în timp ce domnul procuror general se ridică pentru a răsuci funia ştreangului, a ascuţi tăişul securii şi a-şi înfige unghiile în eşafod.

Capitolul III.
O DEZAMĂGIRE.

Domnul procuror general ţinu să informeze juriul că acuzatul aflat în faţa lor, deşi tânăr ca vârstă, era învechit în fărădelegile trădării, care cereau să fie plătite cu viaţa. Că schimbul lui de scrisori cu inamicul nu data de azi, sau de ieri, sau de anul trecut, sau chiar de acum doi ani. Că exista certitudinea că de un timp mult mai îndelungat acuzatul obişnuia să facă drumul dus şi întors între Franţa şi Anglia, însărcinat cu nişte treburi. Secrete asupra cărora nu putea raporta în mod deschis. Că dacă ar fi stat în firea trădării să nu se trădeze (ceea ce, din fericire, nu era cazul), adevărata mişelie şi păcătoşenie a acestui caz ar fi rămas pe veci nedescoperite. Dar că Providenţa a sădit în inima unei persoane, aflate în afara oricărei pete sau îndoieli, dorinţa de a scoate la iveală natura urzelilor acuzatului, şi că respectiva persoană, înlemnită de groază, a dat în vileag primului ministru al Maiestăţii-sale şi onorabilului Consiliu de Stat aceste uneltiri. Că acest patriot se va înfăţişa juriului. Că poziţia şi atitudinea acestui patriot sunt sublime. Că acesta fusese prietenul acuzatului dar, în momentul blestemat şi fericit totodată când îi descoperise ticăloşia, luase hotărârea de a jertfi pe altarul sfânt al patriei trădătorul pe care inima lui nu-l mai putea îndrăgi. Că, dacă în Anglia s-ar înălţa statui binefăcătorilor publici, aşa ca în antica Grecie sau Romă, acestui strălucit cetăţean ar fi trebuit negreşit să i se înalţe una. Dar cum nu se înălţau statui, probabil că nu va avea parte de vreuna. Că Virtutea, aşa cum au arătat poeţii (în numeroase versuri, care, ştia el bine, stăteau pe limba membrilor juriului; afirmaţie la care mutrele membrilor juriului oglindiră vinovăţia de a nu-şi aminti deloc de aceste versuri) era într-un fel molipsitoare; mai ales acea minunată virtute cunoscută sub numele de patriotism sau dragoste de ţară. Că înalta pildă dată de acel imaculat şi ireproşabil martor al Coroanei, la care era o nemeritată onoare să te poţi referi,

s-a transmis şi servitorului acuzatului, dând naştere şi în inima acestuia la sacra hotărâre de a cerceta sertarele stăpânului său, în căutarea de documente secrete. Că el (adică domnul procuror general) era pregătit să audă defăimările pe care unii vor încerca să le aducă acestui admirabil slujitor; dar că, vorbind la modul general, el personal îl prefera fraţilor şi surorilor sale (adică ale domnului procuror general) şi îl preţuia mai mult decât îi preţuia pe părinţii săi (adică ai domnului procuror general). Că apela cu încredere la juriu ca să procedeze tot astfel. Că depoziţiile acestor doi martori, laolaltă cu documentele descoperite de ei şi care urmau să fie înfăţişate, vor dovedi că acuzatul deţinuse liste ale forţelor armate ale Maiestăţii-sale, conţinând indicaţii asupra felului în care acestea erau dispuse şi pregătite atât pe mare cât şi pe uscat, şi nu încăpea nici o îndoială că el furnizase asemenea informaţii unei puteri duşmane. Că nu se putea dovedi că aceste documente erau scrise de mâna acuzatului; dar asta nu avea nici o importanţă; ba, dimpotrivă, faptul slujea cu atât mai mult argumentele acuzării, dovedind că acuzatul îşi lua foarte abile măsuri de precauţie. Că dovezile se întindeau pe cinci ani în urmă şi arătau că acuzatul fusese angajat în aceste misiuni dăunătoare până cu câteva săptămâni înainte de data primei ciocniri militare dintre trupele engleze şi cele americane. Că, din aceste motive, juriul, fiind un juriu loial (aşa cum se ştie) şi un juriu cu răspundere (aşa cum se ştie), trebuie categoric să-l găsească pe acuzat „vinovat” şi să-i ia viaţa, fie că acest lucru le e sau nu pe plac juraţilor. Că juraţii nu-şi vor mai putea odihni capul pe pernă; că nu vor putea îndura gândul că soţiile lor odihnesc capul pe pernă; că nu vor mai putea răbda ideea că copiii lor îşi odihnesc capul pe pernă; pe scurt, că pentru ei şi ai lor nu va mai putea fi vorba de odihna capului pe pernă, atâta timp cât acuzatului i se va lăsa capul pe umeri. Domnul procuror general încheie cerându-le acest cap, în numele a tot ce-i putea trece prin

minte, a tot ce se putea rotunjii în cuvinte mari, cu încrederea declaraţiei solemne că, pentru el, acuzatul era ca şi mort şi îngropat.

Când procurorul general îşi încheie cuvântarea, în tribunal se iscă un zumzet de parcă un roi de muşte albastre se năpustise asupra acuzatului, anticipând ceea ce avea să devină în curând. Când zumzetul se potoli, în boxa martorilor se ivi ireproşabilul patriot.

Ajutorul de procuror, urmând firul şefului sau, îl interogă pe patriot: numele,. John Barsad, gentilom. Povestea sufletului său curat fu identică cu cea pe care o istorisise domnul procuror general – dacă exista vreun cusur, era acela că se repeta mult prea exact. După ce-şi descărcă nobilul piept de povară, dădu să se retragă, plin de modestie, numai că domnul cu perucă, cel cu teancul de hârtii în faţă, care stătea aproape de domnul Lorry, îl rugă să-i răspundă la câteva întrebări. Celălalt domn cu perucă, aşezat în faţa acestuia din urmă, continua să se uite în tavan.

Martorul fusese şi el spion? Nu, josnica insinuare fu respinsă cu hotărâre. Din ce trăia? Din proprietatea sa. Unde se afla această proprietate? Nu-şi putea aminti exact unde se afla. Ce anume era? Asta nu priveşte pe nimeni. O moştenise? Da, o moştenise. De la cine? O rudă îndepărtată. Foarte îndepărtată? Oarecum. A stat vreodată la închisoare? Categoric, nu. Nici măcar la închisoarea datornicilor? Nu vede ce legătură poate avea aceasta cu cazul în speţă. N-a stat niciodată la închisoarea datornicilor? Ei, iarăşi! Niciodată? Ba da. De câte ori? De două sau trei ori. Nu de cinci şase ori? Poate că da. Ce profesie are? Gentilom. A fost vreodată dat afară de undeva? Poate că da. Deseori? Nu. A fost vreodată dat de-a rostogolul pe scări? Categoric, nu; i s-a dat o dată brânci în capul unei scări şi a căzut de-a rostogolul din proprie iniţiativă. A fost dat afară, cu acest prilej, pentru că trişase la zaruri? Aşa pretinsese beţivanul mincinos care-l asaltase,

dar nu-i adevărat. Poate jura că nu-i adevărat? Absolut. A trăit vreodată din trişat, la jocul de cărţi? Niciodată. A trăit vreodată din jocul de cărţi? Nu mai mult decât alţi gentilomi. A împrumutat vreodată bani de la acuzat? Da. I-a dat vreodată înapoi? Nu. Prietenia intimă cu acuzatul nu era cumva în realitate o legătură foarte ocazională impusă acuzatului prin diligenţe, hanuri, nave, poştale? Nu. E sigur că l-a văzut pe acuzat cu acele documente în mână? Sigur. Nu ştie nimic în plus despre acele liste? Nu. Nu cumva le-a procurat el însuşi, de pildă? Nu. Se aşteaptă să obţină ceva în urma acestei depoziţii? Nu. Nu cumva urmăreşte să fie angajat cu plată în slujba guvernului ca să prindă oameni în capcană? Vai de mine, nu. Sau pentru alte servicii? Vai de mine, nu. Poate să jure? Ori de câte ori ar fi nevoie. N-are nici un alt motiv decât patriotismul pur? Nici un altul.

Servitorul cel virtuos, Roger Cly, depuse jurământul în mare viteză. Intrase de bună-credinţă şi cu simplitate în serviciul acuzatului, cu patru ani în urmă. Îl cunoscuse pe nava poştală Calais şi-l întrebase dacă n-are nevoie de un om care să-i stea la dispoziţie, iar acuzatul îl angajase. Nu-i ceruse defel acuzatului să facă un act de caritate prin angajarea omului care să-i stea la dispoziţie – nu, nici pomeneală de aşa ceva. Curând după aceea începuse să aibă bănuieli în ce-l privea pe acuzat, şi pornise să-l urmărească. Pe când îi rânduia hainele, în timpul călătoriilor, văzuse adeseori liste asemănătoare cu cele de acum. Pe cele de faţă le scosese chiar el din sertarul de la biroul acuzatului. Nu, nu le-a pus el acolo. L-a văzut pe acuzat arătând liste la fel cu acestea unor domni francezi la Calais şi alte liste la fel cu acestea altor domni francezi atât la Calais cât, şi la Boulogne. Îşi iubea patria şi nu putuse răbda trădarea, aşa încât informase. Nu, n-a fost suspectat niciodată de furtul unei linguriţe de argint; da, a fost calomniat în legătură cu un serviciu de muştar, dar se dovedise că acesta fusese numai suflat cu argint. Pe celălalt martor îl cunoştea de vreo şapte-opt ani; era o simplă

coincidenţă. N-ar spune că e o deosebit de curioasă coincidenţă; cele mai multe coincidenţe sunt curioase. Nici faptul că şi motivul care-l însufleţea pe el era tot patriotismul pur nu i se părea a fi o coincidenţă curioasă. Era un englez adevărat şi nădăjduia că mai sunt mulţi ca el.

Muştele albastre bâzâiră din nou, şi domnul procuror general îl chemă la bară pe domnul Jarvis Lorry.

— Domnule Jarvis Lorry, sunteţi funcţionar la Banca Tellson?

— Da.

— Într-o anumită noapte de vineri din luna noiembrie o mie şapte sute şaptezeci şi cinci aţi avut prilejul să faceţi o călătorie de afaceri cu diligenţa între Londra şi Dover?

— Da.

— Mai erau şi alţi călători în diligenţă?

— Încă doi.

— Au coborât din diligentă pe parcursul drumului?

— Da.

— Domnule Lorry, priviţi-l bine pe acuzat. E unul dintre cei doi călători?

— Nu-mi pot lua răspunderea de a afirma că este.

— Dar seamănă măcar cu vreunul dintre cei doi?

— Amândoi erau atât de încotoşmănaţi, noaptea era atât de întunecoasă, iar noi cu toţii eram atât de rezervaţi, încât nu-mi pot asuma răspunderea de a afirma nici măcar atât.

— Domnule Lorry, priviţi-l din nou cu atenţie pe acuzat. Presupunând că ar fi încotoşmănat aşa cum erau cei doi călători, există ceva în silueta şi în statura lui care să vă împiedice să credeţi că ar putea fi unul dintre ei?

— Nu.

— N-aţi putea jura, domnule Lorry, că nu era unul dintre cei doi?

— Nu.

— Aşadar, recunoaşteţi cel puţin că putea fi unul dintre ei.

— Da. Doar că-mi amintesc că cei doi, ca şi mine de altfel, se temeau de bandiţi, iar acuzatul nu are deloc un aer

temător.
— Domnule Lorry, aţi văzut vreodată pe cineva simulând sfiala?
— Fără îndoială c-am văzut.
— Domnule Lorry, priviţi-l încă o dată pe acuzat. L-aţi mai întâlnit vreodată, din cât vă puteţi aduce aminte cu siguranţă?
— Da.
— Când?
— La reîntoarcerea din aceeaşi călătorie din Franţa, câteva zile mai târziu, m-am îmbarcat la Calais pe o navă poştală; acuzatul s-a îmbarcat pe aceeaşi navă şi am făcut drumul de întoarcere împreună.
— La ce oră s-a îmbarcat?
— Puţin după miezul nopţii.
— Deci în toiul nopţii. A fost singurul călător care a venit pe bord la asemenea oră neobişnuită?
— Întâmplător a fost singurul.
— Lăsându-l la o parte pe „întâmplător”, domnule Lorry, a fost singurul pasager care a venit pe vas în toiul nopţii?
— Da.
— Dumneavoastră călătoreaţi singur sau în tovărăşie, domnule Lorry?
— Cu doi tovarăşi de călătorie. Un domn şi o domnişoară. Se află de faţă.
— Se află de faţă. Aţi purtat vreo discuţie cu acuzatul?
— Prea puţin. Vremea era furtunoasă, trecerea Canalului lungă şi grea, aşa că am zăcut întins, pe o banchetă aproape tot drumul între un ţărm şi celălalt.
— Domnişoara Manette!
Tânăra spre care se întorseseră toate privirile atât mai înainte cât şi acum se ridică în picioare pe locul unde se găsea. Tatăl se ridică o dată cu ea, continuând să-i ţină mâna sub braţul său.
— Domnişoară Manette, priviţi-l pe acuzat!

A înfrunta atâta milă, atâta tinereţe leală şi atâta frumuseţe era pentru acuzat o încercare mult mai grea decât aceea de a înfrunta toată mulţimea de acolo. Aşa cum stătea, în acea clipă, singur cu fata, pe marginea propriului lui mormânt, toţi ochii care se zgâiau plini de curiozitate la el nu-l putură determina să rămână calm. Mâna-i dreaptă aduna în grabă ierburile în imaginare răzoare de flori dintr-o grădină; iar strădaniile de a-şi controla şi a-şi stăpâni răsuflarea făcură să-i tremure buzele din care tot sângele se retrăsese către inimă. Zumzetul muştelor albastre se pornise iar.

— Domnişoară Manette, l-aţi văzut vreodată pe acuzat?

— Da, domnule.

— Unde?

— Pe puntea navei poştale de care s-a vorbit adineauri, domnule, şi cu acelaşi prilej.

— Dumneavoastră sunteţi tânăra domnişoară care a fost menţionată?

— Da, din nefericire eu sunt!

Tonul trist al compasiunii ei fu acoperit de vocea mai puţin muzicală a judecătorului care îi ceru, oarecum sever:

— Răspundeţi la întrebările care vi se pun, fără să faceţi comentarii.

— Domnişoară Manette, pe parcursul traversării Canalului aţi purtat vreo discuţie cu acuzatul?

— Da, domnule.

— Reconstituiţi-o.

În mijlocul unei tăceri adânci, fata începu cu voce slabă:

— Când acest domn a venit pe punte…

— Vreţi să spuneţi acuzatul? interveni judecătorul, încruntându-şi sprâncenele.

— Da, domnule judecător.

— Atunci numiţi-l „acuzatul”.

— Când acuzatul a venit, pe punte, a observat că tatăl meu – la rostirea acestor cuvinte îşi întoarse ochii plini de dragoste către cel ce se afla lângă ea – era foarte istovit şi

stătea foarte prost cu sănătatea. Tatăl meu era atât de slăbit, încât mă temeam să-l lipsesc de aer, şi îi încropisem un culcuş pe punte, lângă treptele cabinei, iar eu nu mă mişcam de lângă el, ca să-l pot îngriji. În acea noapte nu se aflau pe vas alţi pasageri în afară de noi patru. Acuzatul a avut bunăvoinţa de a-mi cere permisiunea să mă sfătuiască cum să-l adăpostesc pe tatăl meu împotriva vântului şi a vremii rele mai bine decât o făcusem eu. Eu nu mă pricepusem s-o fac, neştiind dincotro avea să bată vântul când vom ieşi din golf. Şi i-a aranjat el culcuşul. A manifestat multă bunăvoinţă şi blândeţe în legătură cu starea în care se afla tatăl meu, şi sunt convinsă că era sincer. În felul acesta a început conversaţia noastră.

— Daţi-mi voie să vă întrerup o clipă. Când a sosit pe punte era singur?

— Nu.

— Câte persoane îl însoţeau?

— Doi domni francezi.

— Au stat de vorbă împreună?

— Au stat de vorbă până în ultimul moment, când a fost necesar ca cei doi domni să coboare şi să se îndrepte spre ţărm în barca lor.

— Au schimbat între ei anumite hârtii asemănătoare cu aceste documente?

— Au schimbat între ei anumite hârtii, dar nu ştiu cum arătau.

— Ca formă şi mărime semănau cu acestea?

— S-ar putea, dar realmente nu ştiu, deşi se aflau foarte aproape de mine atunei când discutau în şoaptă; se opriseră în capul scării ce ducea la cabină, ca să beneficieze de lumina lămpii ce atârna în acel loc; era o lumină foarte slabă şi ei vorbeau foarte încet, aşa încât nu am putut auzi ce-şi spuneau; am văzut doar că se uitau la nişte hârtii.

— Acum să revenim la conversaţia cu acuzatul, domnişoară Manette.

— Acuzatul a fost tot atât de deschis şi de încrezător faţă de mine – în starea mea de neajutorare – pe cât a fost de binevoitor şi de bun şi de folositor faţă de tatăl meu. Nădăjduiesc – şi aici tânăra izbucni în lacrimi – că nu voi fi nevoită să-l răsplătesc făcându-i astăzi un rău.

Zumzet al muştelor albastre.

— Domnişoară Manette, dacă acuzatul nu înţelege limpede că dumneavoastră depuneţi această mărturie – pe care datoria vă cere s-o depuneţi, pe care sunteţi obligată să o depuneţi, şi pe care nu o puteţi în nici un chip evita – cu totul şi cu totul împotriva voinţei dumneavoastră, atunci e singura persoană de aici care nu înţelege acest lucru. Vă rog să continuaţi.

— Mi-a spus că acea călătorie pe care o întreprindea avea un scop delicat şi spinos, care ar fi putut atrage neplăceri unor anumite persoane şi că din această pricină călătorea sub un nume de împrumut. Mi-a mai spus că treburile care-l aduseseră pentru câteva zile în Franţa s-ar putea să-l mai oblige încă multă vreme de aici încolo să repete aceste drumuri între Franţa şi Anglia.

— V-a pomenit ceva despre America, domnişoară Manette? Amintiţi-vă în amănunt.

— A încercat să-mi explice cum a izbucnit conflictul şi mi-a spus că, după părerea sa, Anglia s-a comportat nedrept şi prosteşte. A adăugat, pe un ton de glumă, că s-ar putea ca George Washington să dobândească tot atâta faimă în istorie cât şi George al III-lea. Dar n-a spus-o cu intenţie rea; doar aşa ca să glumească şi ca să mai omoare vremea.

De obicei, într-o scenă de mare tensiune, spectatorii imită în chip inconştient expresiile oglindite pe chipul actorului principal, spre care se îndreaptă toate privirile. În timp ce depunea mărturia, fruntea fetei era încordată de îngrijorare şi concentrare, iar în răstimpurile cât se oprea din vorbă pentru ca judecătorul să poată nota, urmărea efectul spuselor ei asupra celor doi avocaţi, al apărării şi al acuzării. Chipurile privitorilor aflaţi în toate ungherele sălii

răsfrângeau aceeaşi expresie; până-ntr-atât, încât cea mai mare parte a frunţilor celor de faţă puteau fi luate drept oglinzi care o reflectau pe martoră, în clipa când judecătorul îşi ridică privirile din hârtii pentru a căsca ochii în faţa cumplitei erezii referitoare la George Washington.

Domnul procuror general îi atrase judecătorului atenţia că socotea necesar, ca măsură de precauţie şi pentru respectarea formelor, să-l cheme la bară pe tatăl tinerei domnişoare, doctorul Manette. În consecinţă, acesta fu chemat.

— Domnule doctor Manette, priviţi-l pe acuzat. L-aţi mai văzut vreodată?

— O singură dală. Când a venit în vizită la locuinţa mea din Londra. Acum trei ani, sau trei ani şi jumătate.

— Îl puteţi identifica drept tovarăşul dumneavoastră de călătorie de pe puntea navei poştale, sau ne puteţi relata discuţia pe care a avut-o cu fiica dumneavoastră?

— Domnule, niciuna, nici alta.

— Există vreo raţiune specială pentru care n-o puteţi face?

Martorul răspunse cu voce scăzută:

— Există.

— Domnule doctor Manette, aţi avut nefericirea de a suferi în ţara dumneavoastră de baştină o lungă întemniţare, fără să fiţi judecat şi nici măcar acuzat?

Răspunse pe un ton care le merse la inimă tuturor celor de faţă:

— O lungă întemniţare.

— Când a avut loc călătoria despre care vorbim, fuseţi tocmai eliberat din închisoare?

— Aşa mi se spune.

— Nu vă amintiţi deloc?

— Absolut deloc. În mintea mea e un gol în ce priveşte un anumit răstimp – n-aş putea spune nici măcar cât de lung anume – între perioada când confecţionam pantofi, în captivitate, şi cea în care m-am pomenit locuind la Londra, împreună cu fiica mea aici de faţă. Mi-a devenit familiară

numai când un Dumnezeu mi-a redat facultăţile mintale; dar n-aş putea spune nici măcar cum mi-a devenit familiară. Nu-mi amintesc deloc de drumul pe care l-am parcurs.

Domnul procuror general se aşează, iar tatăl şi fiica îl imitară.

Şi atunci interveni o împrejurare ciudată în desfăşurarea instanţei. Ţinta urmărită fiind aceea de a demonstra că în acea noapte de vineri din luna noiembrie, cu cinci ani în urmă, acuzatul a coborât din poştalion în toiul nopţii şi, împreună cu un complice încă neidentificat, a pornit-o orbeşte spre un loc unde nu s-a oprit, dar de unde a făcut apoi cale întoarsă douăsprezece mile şi mai bine, până la o garnizoană militară şi la un şantier naval, de unde şi-a procurat informaţii, fu chemat un martor menit să-l identifice ca fiind persoana cu care s-a aflat împreună, exact la timpul indicat, în cafeneaua unui hotel din acel oraş cu garnizoană şi şantier naval, unde acuzatul aştepta o a treia persoană. Avocatul apărării tocmai lua interogatoriul acestui martor, fără nici un alt rezultat în afară de afirmaţia că nu-l întâlnise pe acuzat cu nici un alt prilej, când domnul cu perucă, cel care nu-şi dezlipise până atunci ochii de pe tavanul tribunalului, mâzgăli un cuvânt sau două pe un petic de hârtie, apoi îl făcu ghemotoc şi-l aruncă avocatului. Desfăcând hârtiuţa în pauza următoare, avocatul se uită la acuzat cu mare atenţie şi curiozitate.

— Susţii că eşti convins că în acea noapte era de faţă şi acuzatul?

Martorul se declară convins.

— Ai văzut vreodată pe cineva care să semene bine cu acuzatul?

— N-am văzut pe cineva care să semene atât de bine încât, să poată fi confundat.

— Priveşte bine la acest domn, la stimatul meu coleg de aici, spuse avocatul arătându-l pe cel ce-i aruncase bileţelul, şi după aceea uită-te din nou bine la acuzat. Ce părere ai? Nu-i aşa că seamănă leit?

Făcând abstracţie de faptul că înfăţişarea stimatului coleg era neîngrijită şi şleampătă, dacă nu chiar dezmăţată, cei doi, când îi comparai, semănau destul de bine ca să-i surprindă nu numai pe martor, ci pe toţi cei prezenţi. Judecătorul fiind rugat să ceară stimatului coleg să-şi scoată peruca, şi dându-şi consimţământul fără prea multă tragere de inimă, asemănarea deveni şi mai izbitoare. Judecătorul îl întrebă pe domnul Stryver (avocatul apărării) dacă următorul pas va fi să-l condamne pe domnul Carton (numele stimatului coleg) pentru trădare. Dar domnul Stryver îl asigură pe judecător că nu; însă îl va întreba pe martor dacă ceea ce s-a întâmplat o dată nu s-ar fi putut întâmpla de două ori; dacă ar fi fost la fel de convins în cazul c-ar fi văzut mai curând această ilustrare a pripelii sale; dacă va fi la fel de convins acum că a văzut-o; şi aşa mai departe. Ceea ce avu drept rezultat că martorul fu făcut ţăndări ca o oală de lut şi se bâţâi până când depoziţia lui deveni un soi de bâlbâială fără noimă.

În acest timp, domnul Cruncher, tot urmărind dezbaterile, aproape că prânzise cu rugina de pe propriile-i degete. Acum asista la felul în care domnul Stryver ajusta în faţa juriului cazul acuzatului, ca pe un costum de haine; arăta cum patriotul Barsad nu era decât o iscoadă plătită şi un trădător, un traficant neobrăzat, şi unul din cei mai mari nemernici de pe faţa pământului de la blestematul de Iuda – cu care chiar şi semăna. Cum virtuosul servitor, Cly, era prietenul şi tovarăşul lui de mârşăvii, ceea ce şi era vrednic să fie; cum aceşti doi falsificatori şi sperjuri îşi puseseră în gând să facă din acuzat victima lor, pentru că acesta, fiind de origine franceză, avea în Franţa nişte afaceri de familie care făceau necesare repetatele traversări ale Canalului – deşi din consideraţie pentru cei dragi şi apropiaţi, acuzatul nu putea divulga natura acestor afaceri, nici chiar cu preţul vieţii sale. Cum mărturia răstălmăcită smulsă domnişoarei – pentru care, aşa cum au constatat cu toţii, depoziţia fusese o tortură – nu a dus la nici un rezultat, întrucât nu

dezvăluise decât galanteriile şi amabilităţile nevinovate, care au loc în mod firesc între un tânăr şi o tânără ce se pomenesc împreună într-o asemenea împrejurare – cu excepţia acelei aluzii la George Washington, care prin însăşi esenţa ei era prea extravagantă şi imposibilă pentru a putea fi privită altfel decât ca o glumă nesărată. Cum ar denota o slăbiciune din partea guvernului dacă s-ar coborî să-şi creeze popularitate speculând cele mai de jos antipatii şi temeri naţionale, de care domnul procuror general a făcut atâta caz; dar cum, cu toate acestea, cazul în speţă era lipsit de orice bază, în afară de caracterul josnic şi infam al depoziţiilor, care desfigurează adeseori asemenea cazuri, şi de care procesele statale din această ţară sunt pline. Aci însă fu întrerupt de judecător (cu o expresie gravă de parcă ar fi ascultat un neadevăr) care declară că nu suportă să mai stea în scaunul judecătoresc atâta timp cât se fac asemenea insinuări.

Domnul Stryver îşi chemă apoi cei câţiva martori, după care, domnul Cruncher trebui să asiste la felul în care domnul procuror general întoarse cu căptuşala în afară costumul de haine atât de frumos potrivit de domnul Stryver în faţa juriului; arătând cum Barsad şi Cly erau de o sută de ori mai buni decât îi crezuse el, iar acuzatul de o sută de ori mai rău. În cele din urmă vorbi judecătorul în persoană, întorcând costumul de haine ba pe faţă, ba pe dos, dar, în general, ajustându-l şi potrivindu-l în chip de costum de îngropăciune pe măsura acuzatului.

Şi iată că juriul se îndepărtă ca să delibereze, iar muscoii roiră din nou.

Domnul Carton, care stătuse atâta amar de vreme cu ochii pironiţi în tavanul tribunalului, nu se clinti din locul şi din atitudinea lui, nici măcar în mijlocul acestui vacarm, în timp ce stimatul său coleg, domnul Stryver, îşi rânduia teancul de hârtii din faţă, vorbea în şoaptă cu cei de lângă el şi, din când în când, arunca juriului câte o privire îngrijorată; în timp ce fiecare spectator îşi părăsea mai mult sau mai puţin

locul, şi apoi se întorcea din nou; în timp ce domnul judecător însuşi se ridică de pe scaun şi făcu câţiva paşi pe estradă, în sus şi-n jos, însoţit de bănuiala spectatorilor că s-ar putea să aibă febră; în tot acest timp, acest singur om rămase locului, cu spatele rezemat de spătarul scaunului, cu roba-i jerpelită neglijent îmbrăcată, cu peruca-i neîngrijită trântită pe cap, la nimereală, după ce-o scosese pentru public, şi cu ochii în tavan, aşa cum îi ţinuse întreaga zi. Înfăţişarea foarte şleampătă a ţinutei lui îl făcea nu numai să pară dubios, dar micşora atât de mult puternica asemănare dintre el şi acuzat (pe care sobrietatea sa de-o clipă, atunci când fuseseră comparaţi, o subliniase) încât mulţi dintre privitori, observându-l acum, spuneau că n-ai crede în ruptul capului că cei doi seamănă ca două picături de apă. Domnul Cruncher făcu această remarcă adresându-se vecinului său cel mai apropiat şi adăugă:

— Pun mâna-n foc că nu-l prea năpădesc treburile avocăţeşti. N-are mutra unuia care se prăpădeşte muncind.

Şi totuşi, domnul Carton observa mult mai multe dintre amănuntele scenei decât s-ar fi zis; căci în clipa în care capul domnişoarei Manette căzu pe pieptul tatălui ei, el fu primul care observă incidentul şi spuse cu glas tare:

— Gardian! Ia uită-te la domnişoara de colo. Ajută-l pe domnul bătrân s-o scoată la aer. Nu vezi că stă să se prăbuşească?

Se stârni un val de milă pentru tânără, în timp ce era scoasă afară, şi un val de simpatie pentru tatăl ei. Fusese, de bună seamă, o grea încercare pentru el să-şi reamintească de zilele de temniţă. Păruse foarte răscolit în timp ce răspunsese la întrebări şi din clipa aceea nu-l mai părăsise expresia îngândurată, meditativă, care-l făcea să pară bătrân şi care-l învăluise ca un nor greu. Când dădu să iasă, juriul care se întorsese şi se oprise o clipă vorbi prin glasul primului jurat:

Juraţii nu se puseseră de acord şi doreau să se retragă. Judecătorul (încă obsedat, poate, de George Washington)

manifestă oarecare surpriză la vestea că juraţii nu se puseseră de acord, dar îşi exprimă consimţământul ca juriul să se retragă, sub pază şi supraveghere, şi se retrase la rândul său. Procesul se lungise întreaga zi, şi acum se aprindeau lămpile în tribunal. Începu să circule şoapta că juriul va avea nevoie de multă vreme până să hotărască. Spectatorii ieşiră să mai îmbuce câte ceva, iar acuzatul se retrase în fundul boxei şi se aşeză.

Domnul Lorry, care părăsise, sala o dată cu tânăra domnişoară şi cu tatăl acesteia, apăru din nou şi-i făcu semn lui Jerry care, acum că interesul mulţimii se mai potolise, îşi croi cu uşurinţă drum până la ei.

— Jerry, dacă vrei să mănânci ceva, poţi să te duci. Dar rămâi prin apropiere. Nu întârzia o clipă după întoarcerea juriului, pentru că vreau să comunici verdictul la bancă. Eşti cel mai iute mesager pe care-l cunosc şi ai să ajungi la Temple Bar mult înaintea mea.

Jerry avea doar atâta frunte cât să şi-o poată ciocăni cu încheietura degetului în semn de înţelegere a comunicării şi de acceptare a unui şiling. În clipa aceea se apropie de ei domnul Carton şi atinse braţul domnului Lorry.

— Cum se simte domnişoara?

— Foarte abătută; dar tatăl ei o îmbărbătează şi, oricum, se simte mai bine de când a părăsit tribunalul.

— Am să-i spun acuzatului. Pentru dumneavoastră, ca respectabil funcţionar de bancă, nu cadrează să fiţi văzut vorbindu-i acuzatului în public, ştiţi.

Domnul Lorry roşi, de parcă tocmai dezbătuse această chestiune în sinea lui, iar domnul Carton se îndreptă spre boxă. Cum drumul lui Jerry, care se pregătea să iasă din tribunal, ducea tot într-acolo, acesta îl urmă, numai ochi, urechi şi ţepi.

— Domnule Darnay!

Acuzatul veni în faţă.

— De bună seamă doreşti să afli veşti în legătură cu starea martorei, domnişoara Manette. Şi-a revenit. Momentul cel

mai greu a trecut.

— Îmi pare nespus de rău că i-am pricinuit această stare. Aţi putea să-i comunicaţi acest lucru din parte-mi, o dată cu recunoştinţa mea?

— Da, aş putea. O voi face, dacă o ceri.

Felul de a vorbi al domnului Carton era de o nepăsare vecină cu insolenţa. Stătea cu faţa pe jumătate întoarsă de la acuzat, rezemându-se cu cotul de bară.

— O cer. Vă rog să primiţi cordialele mele mulţumiri.

— Domnule Darnay, la ce rezultat te aştepţi? întrebă Carton, rămânând, ca şi mai înainte, cu faţa numai pe jumătate întoarsă spre acuzat.

— La ce-i mai rău.

— E lucrul cel mai chibzuit şi cel mai probabil la care te poţi aştepta. Dar cred că retragerea asta a juriului e în favoarea dumitale.

Cum nu putea zăbovi mai mult la ieşirea din tribunal, Jerry trebui să se mulţumească doar cu atât; şi îi părăsi pe cei doi care semănau atât de mult la chip şi atât de puţin în felul dea fi – îi părăsi stând unul lângă celălalt, ambii reflectaţi în oglinda de deasupra lor.

În coridoarele de jos, înţesate de derbedei şi şarlatani, un ceas şi jumătate se scurse foarte greu, chiar dacă fu susţinut cu plăcinte din carne de oaie şi cu bere. Mesagerul cel cu glas dogit, aşezat incomod pe o bancă, după ce se înviorase cu o gustare, tocmai aţipise, când o larmă de glasuri şi un curent iute de oameni, îndreptându-se spre scările ce duceau în sala de judecată, îl luă pe sus.

— Jerry! Jerry! Când ajunse la uşă, domnul Lorry se şi afla acolo strigând.

— Da, domnule. A trebuit să lupt cu mulţimea ca să ajung până aici. Iată-mă, domnule.

Prin vălmăşagul de oameni, domnul Lorry îi întinse o hârtiuţă:

— Repede! Ai biletul în mână?

— Da, domnule.

Mâzgălit. În grabă pe hârtie era cuvântul: „ACHITAT”.

— Dac-ai fi scris „Rechemat la viaţă”, de astă dată aş fi ştiut ce vrei să spui, mormăi Jerry, răsucindu-se pe călcâie.

Nu avu prilejul să spună altceva sau să gândească mare lucru în plus până când ieşi din raza închisorii Bailey; pentru că mulţimea se revărsa de acolo cu o furie gata să-l doboare şi un zumzet puternic se răspândi pe stradă, de parcă roiul de muscoi dezamăgiţi se risipea acum în căutarea altui hoit.

Capitolul IV.

FELICITĂRI.

Ultimul sediment din scursoarea umană care clocotise întreaga zi acolo tocmai se prelinsese din coridoarele slab iluminate ale tribunalului, când doctorul Manette, fiica sa, Lucie Manette, domnul Lorry, avocatul apărării şi domnul Stryver, avocatul pledant, se adunară în jurul domnului Charles Darnay – de-abia eliberat felicitându-l pentru că scăpase de la moarte.

Pe o lumină mai puternică, ar fi fost greu să recunoşti în doctorul Manette – un adevărat intelectual atât prin înfăţişare cât şi prin purtări – pe cizmarul din podul parizian. Şi totuşi, oricine i-ar fi aruncat o privire întâmplătoare, s-ar fi întors să se mai uite o dată: chiar dacă nu avea prilejul să asculte cadenţa tristă a vocii sale grave şi joase, sau să observe aerul îngândurat, distrat, care-l învăluia ca un nor, când şi când, fără vreo pricină aparentă. O cauză exterioară, ca de pildă o referire la agonia lui de lungă durată – aşa cum se întâmplase la proces – isca întotdeauna, din adâncurile sufletului său, acest nor; dar uneori se ivea de la sine şi arunca asupră-i un val de tristeţe de neînţeles pentru cei ce nu-i cunoşteau povestea, de parcă ar fi văzut dintr-o dată umbra Bastiliei proiectată de soarele de vară pe chipul lui, deşi edificiul în cauză se afla la trei sute de mile depărtare.

Singură tânăra-i fiică avea puterea de a risipi înnegurarea tatălui ei. Ea era firul de aur care lega un trecut aflat

dincolo de nefericirea lui de un prezent aflat dincoace de nefericirea lui; şi sunetul glasului ei, lumina chipului, atingerea mâinii aveau aproape întotdeauna o influenţă binefăcătoare asupră-i. Nu absolut întotdeauna, pentru că fata îşi amintea de câteva prilejuri în care puterea ei dăduse greş; dar acestea fuseseră puţine la număr şi neînsemnate şi ea le considera trecute o dată pentru totdeauna.

Domnul Darnay îi sărutase mâna cu fervoare şi recunoştinţă şi acum se întoarse spre domnul Stryver, căruia îi mulţumea călduros. Domnul Stryver, care abia trecuse de treizeci de ani dar arăta cu douăzeci de ani mai bătrân, un om corpolent, gălăgios, roşu la faţă, repezit şi lipsit de orice scrupule de delicateţe, avea un fel de a se înghionti (moralmente şi fizic) în societate şi în conversaţie, care prefigura favorabil felul în care se înghiontea şi în viaţă.

Purta încă peruca şi roba, şi vorbi împieptoşându-se în asemenea măsură în faţa clientului său, încât aproape că-l împinse pe bietul domn Lorry în afara grupului:

— Mă bucur că ţi-am salvat onoarea, domnule Darnay. Era o acuzaţie infamă, grosolană; dar acest lucru n-ar fi împiedicat-o să găsească ascultare.

— M-aţi îndatorat pe viaţă, în două sensuri, răspunse clientul, luându-i mâna.

— Am făcut tot ce-am putut pentru dumneata, domnule Darnay; şi nu cred că un altul ar fi putut face mai mult.

Se cerea ca cineva să spună: „În nici un caz”, şi o spuse domnul Lorry; poate că nu total dezinteresat, ci cu scopul de a se strecura înapoi în grup.

— Credeţi? făcu domnul Stryver. Mă rog, dumneavoastră aţi fost tot timpul de faţă, aşa încât se cuvine, să ştiţi. Şi sunteţi pe deasupra şi un om de afaceri.

— Şi în această calitate, grăi domnul Lorry pe care învăţatul avocat îl înghiontise acum înapoi în grup, după cum mai înainte îl înghiontise în afara lui, în această calitate

voi apela la domnul doctor Manette pentru a-i cere să spargă această adunare şi să ne trimită pe toţi la casele noastre. Domnişoara Lucie arată rău, domnul Darnay a trecut printr-o zi cumplită şi cu toţii suntem istoviţi.

— Vorbiţi în numele dumneavoastră, domnule Lorry, replică Stryver; pe mine mă aşteaptă o noapte de lucru. Vorbiţi în numele dumneavoastră.

— Vorbesc în numele meu, răspunse domnul Lorry, şi al domnului Darnay şi al domnişoarei Lucie şi… domnişoară Lucie, nu credeţi că aş putea vorbi în numele nostru al tuturor?

Îi puse întrebarea cu subînţeles, aruncând o căutătură spre tatăl ei.

Faţa acestuia împietrise într-o foarte ciudată privire adresată lui Darnay; o privire intensă, atrăgând după sine o încruntare în care se amestecau neplăcerea şi neîncrederea, ba chiar şi teama. Această stranie expresie îi îngheţase pe faţă, în timp ce gândurile lui o luaseră razna.

— Tată, i se adresă Lucie, punându-şi, uşor mâna pe mâna lui.

Bătrânul se scutură încet de umbrele care-l năpădiseră şi se întoarse spre ea.

— Tată, să mergem acasă.

După ce trase adânc aer în plămâni, îi răspunse:

— Da.

Prietenii acuzatului achitat avuseseră impresia – pe care el însuşi le-o inspirase – că nu i se va da drumul chiar în aceeaşi seară. Se stinseseră aproape toate luminile de pe coridoare, porţile de metal se închideau cu un huruit şi un scrâşnet. Iar locul mohorât rămânea pustiu până a doua zi dimineaţa, când interesul mulţimii pentru spânzurători, pentru stâlpul infamiei, parul de biciuiri şi fierul înroşit în foc avea să-l repopuleze. Mergând între tatăl ei şi domnul Darnay, Lucie Manette ieşi la aer curat. Fu chemată o trăsură, şi tatăl şi fiica se urcară în ea.

Domnul Stryver îi părăsise pe coridor, unde se înghiontise spre garderobă. O altă persoană care nu se alăturase grupului şi nu schimbase o vorbă cu niciunul dintre ei, dar care până atunci stătuse rezemată de un zid unde umbra era mai deasă, se strecură acum în tăcere pe urmele lor şi rămase locului, privind în urma trăsurii ce se îndepărta. Apoi se apropie de domnul Lorry şi de domnul Darnay care rămăseseră împreună pe trotuar.

— Ei. Domnule Lorry! Oamenii de afaceri pot sta acum de vorbă cu domnul Darnay?

Nimeni nu ţinuse seamă de rolul jucat de domnul Garum în evenimentele zilei; nimeni nu-şi amintise de el. Acum, că dezbrăcase roba, înfăţişarea lui nu câştigase cu nimic.

— Dacă ai şti, domnule Darnay, ce conflict se dezlănţuie în mintea unui om de afaceri când e sfâşiat între impulsul omeniei şi convenţiile afacereşti, te-ai amuza.

Domnul Lorry roşi şi replică înfierbântat:

— Aţi mai spus o dată acest lucru, domnule. Noi, oamenii de afaceri în slujba unei firme, nu suntem propriii noştri stăpâni. Trebuie să ne gândim la firmă mai mult decât la noi înşine.

— Ştiu, ştiu, răspunse domnul Carton cu nepăsare. Nu te supăra, domnule Lorry. Eşti la fel de bun ca oricare dintre noi, n-am nici o îndoială; ba chiar mai bun, aş spune.

— Şi, ca să fiu sincer, domnule, urmă domnul Lorry fără să acorde atenţie spuselor lui, nu ştiu ce legătură ai dumneata cu chestiunea în speţă. Scuză-mă că-ţi vorbesc astfel, dar fiind mult mai în vârstă decât dumneata, îmi pot permite să-ţi spun că nu-i treaba dumitale.

— Treaba! Dumnezeu să te binecuvânteze, eu nu am nici un fel de treabă, replică domnul Carton.

— Păcat că nu ai, domnule.

— Şi eu gândesc la fel.

— Dacă ai fi gândit la fel, poate c-ai fi făcut ceva, stărui domnul Lorry.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu, n-aş face nimic! se apără domnul Carton.

— Mă rog, domnule! strigă domnul Lorry şi mai înfierbântat de nepăsarea celuilalt. Afacerile sunt un lucru bun şi foarte respectabil. Şi, domnule, dacă afacerile impun anumite restricţii, şi rezerve, şi impedimente, domnul Darnay, ca un tânăr generos ce este, ştie să-mi treacă cu vederea asemenea circumstanţe. Domnule Darnay, noapte bună şi Domnul să te aibă în pază. Nădăjduiesc că te aşteaptă de aici înainte o viaţă prosperă şi fericită. Hei, birjar!

Puţin furios pe el însuşi, ca şi pe avocat, domnul Lorry se trânti în trăsură şi fu transportat la Banca Tellson. Carton, care duhnea a vin de Porto şi părea să fie cam cherchelit, râse şi se întoarse spre Darnay:

— O întâmplare ciudată ne-a adus faţă-n faţă. Trebuie să-ţi pară stranie această noapte când stai singur, aici pe caldarâm, cu dublura dumitale.

— Încă n-am senzaţia că aparţin din nou acestei lunii, spuse domnul Charles Darnay.

— Nu-i de mirare; n-a trecut mult de când înaintaseşi o bună bucată pe drumul spre cealaltă. Ai o voce leşinată.

— Încep să cred că sunt lihnit.

— Atunci de ce dracu nu mănânci ceva? Eu unul am mâncat în timp ce momâile alea chibzuiau cărei lumi să te lase – ăsteia sau ăleilalte. Dă-mi voie să-ţi arăt cea mai apropiată cârciumă unde poţi cina.

Vârându-şi braţul sub braţul său îl trase prin Ludgatehill până-n Fleet-street şi apoi. Pe un drum acoperit, intrară într-o cârciumă. Aici, fură conduşi într-o cămăruţă unde Charles Darnay îşi reîmprospătă în curând puterile cu o cină simplă şi cu un vin bun; Carton şedea în faţa lui cu o sticlă de vin de Porto, şi cu întreaga-i nepăsare vecină cu insolenţa.

— Ai început să simţi că aparţii din nou acestei structuri terestre, domnule Darnay?

— Sunt foarte buimac în ce priveşte timpul şi spaţiul, dar îndeajuns de întremat ca măcar să simt acest lucru.

— Probabil că încerci o imensă satisfacţie.

O spuse cu amărăciune în glas şi-şi umplu din nou paharul, care era un clondir cât toate zilele de mare.

— În ce mă priveşte, urmă Carton, cea mai mare dorinţă a mea e să uit că aparţin acestei lumi. Nu-mi aduce nimic bun în afara unui vin ca ăsta – şi nici eu nu-i sunt de nici un folos. Aşadar, din punctul ăsta de vedere nu ne prea asemănăm. De fapt, încep să-mi dau seama că nu ne asemănăm din nici un punct de vedere.

Năucit de emoţiile prin care trecuse, şi – faţă-n faţă cu acest grosolan alter ego al său – având senzaţia că visează, Charles Darnay nu ştiu ce să răspundă şi nu răspunse deloc.

— Acum, că ţi-ai isprăvit cina, reluă Carton, de ce nu bei în sănătatea cuiva, domnule Darnay? De ce nu ţii un toast?

— În sănătatea cui? Ce toast?

— Cum aşa, doar numele îţi stă pe limbă. E acolo, trebuie să fie acolo. Jur că e acolo.

— Atunci, pentru domnişoara Manette!

— Atunci, pentru domnişoara Manette!

Privindu-şi tovarăşul de masă drept în ochi, bău în sănătatea fetei, apoi îşi zvârli paharul peste umăr, făcându-l ţăndări, după care sună şi comandă un altul.

— E o fată prea frumoasă ca s-o laşi să plece noaptea într-o trăsură, domnule Darnay, urmă Carton umplându-şi iar paharul.

O uşoară încruntare şi un „da” laconic constituiră răspunsul.

— E mare lucru să fii compătimit şi jelit de o fată atât de frumoasă! Ce simţi? Merită să fii osândit la moarte pentru a deveni obiectul unei atari compătimiri şi mile, domnule Darnay?

Din nou Darnay nu rosti o vorbă.

— A fost foarte bucuroasă când i-am transmis mesajul dumitale. Nu a arătat-o pe faţă, dar bănuiesc că a fost.

Aluzia îi aduse aminte la timp lui Darnay că neplăcutul lui tovarăş îl ajutase de bună voie pe parcursul caznelor acelei zile. Întoarse discuţia asupra acestui punct şi-i mulţumi.

— Nici nu doresc mulţumiri şi nici nu le merit, sună răspunsul lui nepăsător; în primul rând a fost o nimica toată; şi în al doilea rând, nici nu ştiu de ce-am făcut-o. Domnule Darnay, dă-mi voie să-ţi pun o întrebare.

— Cu plăcere, n-ar fi decât o mică revanşă pentru serviciile pe care mi le-ai făcut.

— Ai impresia că îmi placi?

— Zău aşa, domnule Carton, replică celălalt descumpănit, nu mi-am pus această întrebare.

— Pune-ţi-o acum.

— Te-ai purtat ca şi cum ţi-aş fi pe plac, dar nu cred că-ţi sunt.

— Nici eu nu cred că-mi eşti, i-o întoarse Carton. Încep să am o părere bună despre puterea dumitale de pătrundere.

— Cu toate acestea, urmă Darnay, ridicându-se să sune, sper că acest lucru nu ne va împiedica să achit eu nota de plată şi să ne despărţim fără resentimente.

Carton replică:

— Fără nici un resentiment.

Darnay sună.

— Vrei să achiţi întreaga notă? La răspunsul afirmativ al lui Darnay, Carton adăugă: Atunci, chelner, mai adu-mi o jumătate din acelaşi vin şi la ora zece vino să mă scoli.

După ce plăti, Charles Darnay se ridică şi-i ură noapte bună. Fără să-i răspundă la urare, Carton se ridică la rândul lui, cu o notă de ameninţare sau de sfidare în ţinută, şi-i spuse.

— Încă un cuvânt, domnule Darnay: crezi că-s beat?

— Cred că ai băut, domnule Carton.

— Crezi? Doar ştii bine c-am băut.

— Din moment ce trebuie s-o spun, da, ştiu c-ai băut…

— Atunci vreau să ştii şi de ce. Eu sunt un rob care şi-a pierdut iluziile, domnule. Nu mă sinchisesc de nimeni de pe faţa pământului şi nimeni de pe faţa pământului nu se sinchiseşte de mine.

— Foarte regretabil. Ai fi putut să-ţi foloseşti mai bine talentele.

— Poate că da, domnule Darnay; şi poate că nu. Nu te lăsa îmbătat de faţa dumitale serioasă; nu ştii niciodată la ce poate duce. Noapte bună.

Când rămase singur, această bizară făptură luă o lumânare, se duse la oglinda care atârna pe perete şi se cercetă cu minuţiozitate.

— Îţi place omul ăsta? mormăi către propria-i imagine; de ce ţi-ar plăcea un om care-ţi seamănă? N-ai să găseşti nimic vrednic să-ţi placă în persoana ta; o ştii foarte bine. Ah, fir-ai să fii! Că mult te-ai mai schimbat! Foarte bun motiv să-ţi placă un om pentru că-ţi arată modelul de la care ai decăzut, pentru că-ţi arată ceea ce-ai fi putut să fii! Dac-ai fi schimbat locul cu el, oare şi tu ai fi fost privit de ochii aceia albaştri aşa cum a fost privit dânsul, oare şi tu ai fi fost deplâns, aşa ca dânsul, de faţa aceea tulburată? Haide, recunoaşte deschis! Îl urăşti pe individ!

Se întoarse la jumătatea lui de vin ca să-şi caute alinare, o dădu pe gât în câteva minute şi adormi cu capul pe braţe, cu părul răvăşit pe masă, în timp ce lumânarea picura asupră-i un giulgiu subţire de ceară.

Capitolul V.

ŞACALUL.

Erau vremuri de beţivenie, şi cei mai mulţi dintre bărbaţi ştiau să bea vârtos. Atât de mare e schimbarea în bine pe care Timpul a adus-o acelor deprinderi, încât azi, dacă am aprecia cu modestie cantitatea de vin şi de punci pe care un singur om o putea înghiţi într-o noapte, fără să-i vatăme reputaţia de perfect gentilom, ar părea o exagerare ridicolă.

Cărturărească profesiune a Justiţiei nu se lăsa cu nimic mai prejos de alte cărturăreşti profesiuni în ceea ce priveşte înclinaţiile bacanalice; şi nici domnul Stryver, care-şi croia drum rapid, înghiontindu-se, spre o vastă şi profitabilă clientelă, nu se lăsa mai prejos de colegii săi în această privinţă, după cum nu se lăsa nici în porţiunile mai uscate ale cursei juridice.

Fiind un favorit la Old Bailey precum şi la sesiunile Curţii cu juri, domnul Stryver începuse să reteze cu grijă treptele mai joase ale scării pe care urca. Curtea cu juri şi Old Bailey trebuiau acum să-şi poftească, în mod special, favoritul în braţele care se întindeau dornice spre el; în timp ce la Curtea Supremă, figura înfloritoare a domnului Stryver putea fi văzută zilnic înghiontindu-se spre chipul domnului preşedinte, şi izbucnind din răzorul de peruci, asemenea unei lătăreţe floarea-soarelui care-şi face drum spre soare din mijlocul unei luxuriante grădini de plante viu colorate.

Cândva, se remarcase la barou că domnul Stryver, deşi un om bun de gură, lipsit de scrupule, gata la orice şi neobrăzat, n-ar avea capacitatea de a extrage esenţa dintr-un morman de mărturii, capacitate care constituie una dintre însuşirile cele mai evidente şi mai indispensabile ale unui avocat. Dar, la un moment dat, domnul Stryver a marcat un categoric progres în această privinţă. Cu cât se îngrămădeau procesele, cu atât se făcea mai simţită puterea lui de a pătrunde până în măduva şi în miezul chestiunii; şi oricât de târziu ar fi benchetuit noaptea împreună cu Sydney Carton, a doua zi dimineaţa avea în vârful degetelor toate dedesubturile cazului.

Sydney Carton, cel mai trândav şi mai nepromiţător dintre oameni, era marele aliat, al lui Stryver. Şi-n cantitatea de băutură pe care o înghiţeau aceştia doi între Crăciun şi ziua Arhanghelului Mihail, ar fi putut pluti o navă din flota regală. Nu exista ca Stryver să aibă un proces fără să fie şi Carton de faţă, cu mâinile în buzunare şi cu ochii în tavanul tribunalului; străbăteau acelaşi drum spre casă şi îşi

prelungeau chiolhanurile până noaptea târziu şi se vorbea că adeseori Carton era văzut ziua, în amiaza mare, furişându-se spre casă pe trei cărări, ca un cotoi desfrânat. În cele din urmă, începu să circule zvonul, printre cei interesaţi, că Sydney Carton, deşi n-avea să fie niciodată un leu, era un uimitor şacal, şi că în această umilă calitate îi făcea nenumărate servicii lui Stryver.

— E ora zece, domnule, îl vesti crâşmarul pe care-l însărcinase să-l trezească – ora zece, domnule.

— Ce s-a întâmplat?

— Ora zece, domnule.

— Ce vrei să spui? Ora zece noaptea?

— Da. Domnule. Înălţimea-voastră mi-aţi cerut să vă scol.

— Oh! Îmi amintesc. Foarte bine, foarte bine.

După câteva încercări morocănoase de a adormi din nou, pe care crâşmarul le zădărnici cu dibăcie tot aţâţând focul timp de cinci minute fără întrerupere, domnul Carton se sculă în picioare, îşi trânti pălăria pe cap şi ieşi în stradă. Coti în Temple, şi după ce se învioră străbătând de două ori trotuarul din faţa Curţii Supreme, se întoarse spre locuinţa lui Stryver.

Slujbaşul lui Stryver, care nu asista niciodată la conferinţele lor, plecase acasă şi uşa îi fu deschisă de Stryver în persoană. Purta papuci şi un halat de casă care atârna pe el şi pentru mai multă libertate n-avea la gât nici guler, nici cravată. Sub ochi era brăzdat de acele cearcăne adânci, intense, vineţii, care pot fi observate la toţi petrecăreţii din tagma lui, de la portretul lui Jeffries8 încoace, şi care pot fi detectate, sub diversele deghizări ale Artei, în portretele aparţinând tuturor epocilor de chefuri şi orgii.

— Ai cam întârziat, Memorie, spuse Stryver.

— Cam ca de obicei; nu mai mult de un sfert de oră.

Intrară într-o încăpere soioasă, căptuşită cu rafturi de cărţi şi presărată toată cu hârtii; în sobă ardea un foc scânteietor. Un ceainic scotea aburi pe poliţa căminului, şi

în mijlocul talmeş-balmeşului de hârtii strălucea o măsuţă pe care se aflau cantităţi din belşug de vin, rachiu, rom, zahăr şi lămâi.

— Observ că ţi-ai şi băut sticla, Sydney.

— Ba chiar două, cred. Am luat cina cu clientul de azi; sau mai bine zis l-am privit cum îşi lua cina – ceea ce-i cam acelaşi lucru.

— A fost o poantă extraordinară, Sydney, când ai atras atenţia asupra asemănării. Cum ai ajuns s-o observi? Când te-a izbit?

— Îmi ziceam că e un tânăr frumos, şi mă gândeam că şi eu aş fi fost la fel dacă aş fi avut un dram de noroc.

Domnul Stryver râse până când pântecele începu să i se scuture.

— Tu şi norocul tău, Sydney! Apucă-te de treabă, haide, apucă-te de treabă!

Destul de ursuz, şacalul îşi desfăcu haina, intră într-o cameră alăturată şi se întoarse cu un ulcior mare plin cu apă rece, un lighean şi un prosop sau două. Muie prosoapele în apă, le stoarse numai pe jumătate, apoi şi le înfăşură în jurul capului într-un fel respingător la vedere, după care se aşează la masă şi anunţă:

— Sunt gata.

— Nu prea ai multe de copt în seara asta, Memorie, îi spuse domnul Stryver cu veselie în glas, în timp ce răsfoia hârtiile.

— Câte?

— Numai două dosare.

— Dă-mi-l întâi pe cel mai rău.

— Uite-le, Sydney. Dă-i bătaie!

Leul se întinse apoi cât era de lung pe o canapea aflată pe una din laturile mesei cu băuturi, în timp ce şacalul şedea la o măsuţă înţesată cu hârtii, având sticlele şi paharele la îndemână. Amândoi apelau fără nici o reţinere la masa cu băuturi, dar fiecare în alt chip; leul, aplecat într-o rână, cu mâinile în brâu, privind la foc sau, din când în când,

aruncându-şi ochii pe câte un document mai neînsemnat; şacalul, cu sprâncenele îmbinate şi faţa încordată, atât de cufundat în munca lui, încât ochii nici măcar nu urmăreau mâna care se întindea după pahar, şi care adeseori bâjbâia mai bine de un minut până să găsească paharul menit a fi dus la buze. De vreo două ori, chestiunea pe care o studia păru atât de încâlcită, încât şacalul simţi nevoia să se ridice şi să-şi înmoaie din nou prosoapele. Din aceste pelerinaje la ulcior şi la lighean se întorcea cu asemenea excentricităţi de turbane ude, încât cuvintele sunt prea sărace ca să le descrie; şi, în contrast cu îngrijorarea gravă a feţei, acestea păreau cu atât mai groteşti.

În cele din urmă, şacalul încropi un praznic bogat pentru leu, şi i-l oferi acestuia. Leul îl primi prudent şi grijuliu, îşi alese bucatele, şi-şi spuse părerea asupra lor, iar şacalul asistă la ambele operaţii. După ce termină de comentat praznicul, leul îşi vârî din nou mâinile în brâu, şi se întinse pe spate ca să mediteze. Apoi şacalul îşi împrospătă puterile cu o nouă stacană plină, pentru gâtlej, şi cu un nou turban ud pentru ţeastă, şi se apucă de încropirea celui de-al doilea praznic, care fu oferit leului în acelaşi chip, dar care nu fu digerat mai înainte ca orologiile să fi bătut orele trei din noapte.

— Şi-acum, c-am isprăvit, Sydney, umple un pahar cu punci, ceru domnul Stryver.

Şacalul îşi desfăcu prosoapele de pe capul care începu din nou să-i fumege, îşi întinse mădularele, căscă, se cutremură şi se supuse cererii.

— Mi-ai furnizat argumente foarte temeinice, Sydney, cu privire la martorii Coroanei din procesul de azi. Fiecare punct la locul lui.

— Argumentele mele sunt întotdeauna temeinice; ori nu?

— Nu neg acest lucru. De ce te zborşeşti? Ia mai toarnă-ţi nişte punci ca să te îmblânzeşti.

Cu un mârâit dispreţuitor, şacalul se supuse din nou.

— Bătrânul Sydney Carton de la vechea Shrewsbury-School, zise Stryver, clătinând din cap în faţa imaginii lui din prezent şi a celei din trecut; bătrânul Sydney-Scrânciob. Ba sus, ba jos; ba plesnind de veselie, ba deznădăjduit.

— Ah, răspunse celălalt cu un oftat, aşa-i. Acelaşi Sydney, cu aceeaşi baftă. Chiar şi pe atunci făceam exerciţiile celorlalţi băieţi şi rareori le făceam pe-ale mele.

— Şi de ce, mă rog?

— Dumnezeu ştie. Bănuiesc c-aşa-i felul meu.

Se aşeză cu mâinile în buzunare, cu picioarele întinse în faţă în toată lungimea lor, şi cu ochii aţintiţi la foc.

— Carton, grăi prietenul lui, împieptoşându-se ca un bivol, de parcă portiţa sobei ar fi fost cuptorul în care se făurea strădania neobosită, şi unicul lucru delicat care se putea face pentru bătrânul Sydney Carton de la bătrâna Shrewsbury-School ar fi fost să-l îmbrânceşti înăuntru; Carton, felul tău de a fi a fost întotdeauna şi este felul celui nevolnic. N-ai nici un strop de energie şi de ambiţie în tine. Uită-te la mine!

— Oh, la naiba! replică Sydney cu un râs mai uşor şi mai voios. Nu-mi face tu pe moralistul!

— Cum am izbutit eu tot ce-am izbutit? urmă Stryver. Cum izbutesc eu tot ce izbutesc?

— În bună parte plătindu-mă pe mine ca să te ajut, aşa presupun. Dar nu merită să-ţi pierzi timpul apostrofându-mă pe mine sau văzduhul în legătură cu asta; tu, ceea ce vrei să izbuteşti, izbuteşti. Tu ai fost întotdeauna în primul rând, iar eu am fost mereu în spate.

— A trebuit să răzbesc în primul rând, pentru că nu m-am născut acolo, nu-i aşa?

— N-am fost prezent la ceremonie; dar după părerea mea, acolo te-ai născut, răspunse Carton.

Spunând acestea, râse din nou şi Stryver i se alătură.

— Chiar şi înainte de Shrewsbury, şi la Shrewsbury, şi mereu de-atunci încoace, urmă Carton, tu ţi-ai menţinut

rangul tău şi eu pe-al meu. Chiar şi când eram studenţi în Cartierul Latin şi învăţam franţuzeşte şi legile franţuzeşti, şi alte chestii franţuzeşti de la care nu ne-am ales cu cine ştie ce foloase, tu ajungeai întotdeauna undeva şi eu nu ajungeam nicăieri.

— Şi a cui era vina?

— Pe viaţa mea, nu ştiu dacă nu cumva era vina ta. Tu întotdeauna atâta te împingeai, te îmbrânceai, te înghionteai, şi presai cu atâta neastâmpăr, încât mie nu-mi mai rămânea altceva în viaţă decât lenevia şi repaosul. E un lucru trist să stai şi să vorbeşti despre trecut, când se crapă de ziuă. Hai, întoarce-mi gândurile în altă direcţie înainte să plec.

— Bine! Să bem în sănătatea frumoasei martore, spuse Stryver ridicând paharul. Te-am întors într-o direcţie plăcută?

S-ar fi spus că nu, pentru că Sydney Carton se posomorî din nou.

— Frumoasa martoră, bombăni el privind în fundul paharului. Au defilat o sumedenie de martori şi de martore azi; cine-i frumoasa ta martoră?

— Fiica pitorescului doctor; domnişoara Manette.

— Ea, frumoasă?

— Nu e?

— Nu.

— Cum aşa, omule, a stârnit admiraţia întregii Curţi.

— La naiba cu admiraţia întregii Curţi! De când a devenit Old Bailey arbitru al frumuseţii? Cum arăta, o păpuşă cu păr auriu?

— Ştii, Sydney, spuse domnul Stryver, aruncându-i o privire pătrunzătoare şi trecându-şi alene o mână peste faţa-i dolofană, ştii, la momentul respectiv am avut impresia că te interesa păpuşa cu păr auriu, şi că ai sesizat foarte, rapid ce i s-a întâmplat păpuşii cu păr auriu!

— Am sesizat rapid! Când o fată, păpuşă sau nepăpuşă, leşină sub nasul tău, nu-ţi trebuie un binoclu ca s-o vezi.

Beau cu tine în sănătatea ei, dar neg că-i frumoasă. Şi-acum gata cu băutura; vreau să mă duc la culcare!

Când gazda îl întovărăşi pe scară, ţinând o feştilă în mână ca să-i lumineze treptele, ziua arunca priviri reci pe ferestrele murdare. Şi când ieşi din casă, aerul era răcoros şi mohorât, cerul posomorât şi înnorat, fluviul sumbru şi ceţos, întregul decor părea un deşert mort. Trâmbe de praf se învârtejeau în vânticelul dimineţii, de parcă undeva, departe, nisipul deşertului s-ar fi răsculat, şi primele solii prăfoase ale marşului său victorios începeau să cotropească oraşul.

Puteri zădarnic irosite înăuntrul lui, şi deşert de jurîmprejur – omul rămase nemişcat pe o terasă tăcută pe care o traversa în drumul său şi întrezări pentru o clipă, în pustietatea care i se aşternea în faţă, un miraj de ambiţii onorabile, de abnegaţie şi perseverenţă. În oraşul vrăjit al acestei viziuni se înşirau galerii spaţioase din care-l priveau graţiile şi zeiţele iubirii, grădini din care-l îmbiau, coapte, roadele vieţii, havuzuri ale Speranţei care sclipeau în văzul lui. O clipă, şi totul se mistui. Se căţără până într-o cameră cocoţată într-un puţ alcătuit din clădiri, se trânti îmbrăcat pe un pat murdar, şi curând perna îi fu udă de lacrimile neputinţei.

Melancolic, melancolic, răsări şi soarele; şi răsări peste priveliştea melancolică a omului înzestrat cu mari talente şi cu mari simţăminte, dar incapabil să le folosească direct, incapabil să-şi ofere propriu-i ajutor şi să primească propria-i fericire, conştient de mălura care-l rodea şi resemnându-se să se lase măcinat.

Capitolul VI.

SUTE DE OAMENI.

Liniştita locuinţă a doctorului Manette se afla aşezată în colţul unei străzi la fel de liniştite, nu departe de scuarul Soho. În după-amiaza unei frumoase zile de duminică, după ce valurile a patru luni de zile trecuseră peste acel proces de trădare ştergându-l din interesul şi din amintirea

oamenilor de parc-ar fi fost înghiţit de mare, domnul Jarvis Lorry străbătea străzile însorite, venind dinspre Clerkenwell, unde locuia dumnealui, şi îndreptându-se spre doctorul Manette, cu care urma să ia masa. După câteva recidive ale indiferenţei omului de afaceri, domnul Lorry devenise prietenul doctorului, şi colţul acela de stradă liniştit era partea însorită a vieţii sale.

În acea duminică frumoasă, domnul Lorry se îndrepta spre Soho, devreme după-masă, din trei raţiuni legate de deprindere. În primul rând, pentru că în duminicile frumoase obişnuia să se plimbe, înainte de cină, cu doctorul şi cu Lucie; în al doilea rând, pentru că în duminicile cu vreme urâtă obişnuia să stea împreună cu ei, în chip de prieten al familiei, discutând, citind, privind pe fereastră şi, în general, omorându-şi timpul; în al treilea rând, pentru că de astă dată se întâmplase să aibă micile lui îndoieli ce se cereau soluţionate, şi ştia că în gospodăria doctorului acesta era timpul cel mai nimerit pentru soluţionarea îndoielilor.

Un colţ de stradă mai bizar decât cel unde locuia doctorul nu puteai găsi în toată Londra. Drumul se termina chiar în acest colţ, iar ferestrele faţadei ofereau o plăcută privelişte a unei străzi cu un aer de pensionar tihnit. Existau puţine clădiri pe atunci la nord de Oxford Road, în schimb se înmulţeau copacii de pădure, creşteau în voie florile sălbatice şi înfloreau păduceii pe plaiurile azi dispărute. Drept urmare, adierile de ţară circulau în mare libertate până prin Soho, în loc să lâncezească între hotarele parohiei ca nişte sărăntoci de pripas şi fără căpătâi; iar înspre sud, în apropiere, erau multe ziduri peste care se pârguiau, la vremea lor, piersicile.

Lumina de vară scălda acest colţ în prima parte a zilei; dar când arşiţa încingea străzile, colţul era învăluit în umbră, nu însă într-o umbră deasă care să te împiedice să-i întrevezi radioasa strălucire. Era un colţişor răcoros, calm,

dar vesel, un minunat lăcaş al ecourilor, şi-un liman al străzilor aglomerate.

Într-un golf atât de lin, trebuia să existe şi o bărcuţă liniştită, şi într-adevăr exista. Doctorul ocupa cele două etaje ale unei clădiri mari şi tăcute, unde aveau loc zilnic numeroase vizite, dar care lăsa să răzbească foarte puţine sunete ziua, iar peste noapte era ferită de orice zgomot. Într-o clădire din spate, unde ajungeai printr-o curte în care un platan îşi foşnea frunzişul verde, s-ar fi zis că orgi de biserică aşteptau să fie construite, argintul să fie cizelat, şi aurul să fie ciocănit de un uriaş misterios al cărui braţ se lungea prin zidul sălii din faţă – ca şi cum se muiase el însuşi în aur şi acum îi ameninţa pe toţi oaspeţii cu aceeaşi preţioasă transformare. Dar foarte puţin puteai auzi sau vedea din asemenea îndeletniciri, precum şi din prezenţa unui singuratic locatar despre care se spunea că ar fi ocupat, catul de sus, ori a unui invizibil decorator de diligenţe, presupus a avea un atelier la parter. Când şi când, câte un muncitor răzleţ străbătea sala, îmbrăcându-şi haina, sau câte un străin privea de acolo, ori un clinchet îndepărtat se auzea prin curte. Oricum, acestea erau singurele excepţii menite să întărească regula că vrăbiile aciuite în platanul din spatele casei şi ecourile din colţul în care se termina strada domneau nestingherite de duminică din zori şi până sâmbătă noaptea.

Doctorul Manette primea pacienţi de felul celor pe care-i atrăgea vechea lui reputaţie, reînviată prin şoaptele plutitoare privind istoria sa. Cunoştinţele lui ştiinţifice, atenţia şi priceperea în întreprinderea unor ingenioase experimente îl făceau să fie destul de solicitat, şi câştiga atâta cât dorea.

Toate aceste lucruri erau vii în cunoaşterea, gândurile şi atenţia domnului Jarvis Lorry, când sună în acea frumoasă zi de duminică la uşa liniştitei case din colţ.

— Doctorul Manette e acasă?

Aşteptat să se întoarcă.

— Domnişoara Lucie e acasă?

Aşteptată să se întoarcă.

— Domnişoara Pross e acasă?

Posibil să fi fost acasă, dar imposibil pentru o slujnică să ghicească intenţiile domnişoarei Pross cu privire la faptul dacă va recunoaşte sau va tăgădui că e acasă.

— Cum eu însumi sunt aici ca acasă, urmă domnul Lorry, voi urca.

Deşi fiica doctorului nu cunoscuse nimic despre ţara în care văzuse lumina zilei, se părea că moştenise instinctul acelei îndemânări de a realiza multe cu mijloace puţine, care este una din caracteristicile cele mai frumoase şi mai plăcute ale francezilor. Simplă cum era, mobila se găsea înfrumuseţată de o puzderie de mici ornamente, fără altă valoare decât cea a bunului gust şi a fanteziei, dar al căror efect era încântător. Felul în care erau dispuse lucrurile în odăi, de la obiectul cel mai voluminos până la cel mai mărunt; asortarea culorilor, eleganta varietate şi contrastul obţinut prin belşugul de nimicuri, prin mâini delicate, prin ochi pricepuţi şi prin bun-simţ; toate acestea erau în acelaşi timp atât de plăcute în sine şi atât de grăitoare în ce-o privea pe cea care le dăduse viaţă, încât în timp ce domnul Lorry stătea rotindu-şi privirile, până şi scaunele şi mesele păreau să-l întrebe, cu ceva din expresia ciudată pe care ajunsese s-o cunoască atât de bine, dacă îi plăcea cum arătau. La fiecare cat erau câte trei odăi şi, uşile prin care comunicau între ele fiind larg deschise pentru ca aerul să poată circula în voie, domnul Lorry se plimbă dintr-una în alta, observând cu un zâmbet pe buze fantezia ce constituia o trăsătură comună tuturor şi pe care o putea descoperi pretutindeni în jur. Prima încăpere era salonul, şi aici găseai păsările şi florile Luciei, şi cărţile ei, şi birouaşul, şi măsuţa de lucru, şi cutia cu acuarele; cea de a doua era camera de consultaţie a doctorului, folosită şi ca sufragerie; a treia, stropită cu petele de lumină şi de umbră ale unduirilor platanului din curte, era camera de culcare a doctorului – şi

acolo, într-un ungher, zăceau băncuţa, acum nefolosită, a cizmarului, şi tăblia cu scule, aşa cum stătuseră în podul de la al cincilea cat al sinistrei case de lângă vinărie, în suburbia Saint-Antoine din Paris.

— Mă întreb de ce-o fi păstrând această rămăşiţă care-i aminteşte de suferinţele prin care a trecut? murmură domnul Lorry.

— Şi ce-i de mirare? i se răspunse printr-o întrebare neaşteptată care-l făcu să tresalte.

Întrebarea venea de la domnişoara Pross, femeia cea roşie şi aprigă, cu mână de fier, a cărei cunoştinţă o făcuse pentru prima oară la hotelul Royal George din Dover, dar pe care de atunci încoace învăţase s-o cunoască mai bine.

— Aş fi zis… începu domnul Lorry.

— Pff! Aţi fi zis! făcu domnişoara Pross şi domnul Lorry renunţă să continue. Ce mai faceţi? întrebă apoi cu severitate această doamnă, dar vrând parcă să-i arate că nu-i poartă pică.

— Mulţumesc, bine, răspunse domnul Lorry suav; dumneata?

— N-am cu ce să mă laud.

— Zău?

— Da, zău. Sunt foarte necăjită din cauza puişorului meu.

— Zău?

— Pentru numele lui Dumnezeu, mai spuneţi şi altceva în afară de „zău”; mă scoateţi din sărite, se oţărî domnişoara Pross, a cărei caracteristică era să vorbească scurt (în contrast eu statura ei) şi răspicat.

— Atunci, într-adevăr? se corectă domnul Lorry.

— Într-adevăr e destul de rău, deşi acum e mai bine. Dar sunt foarte necăjită.

— Pot să întreb care-i pricina?

— Nu-mi place ca o sumedenie de oameni nevrednici de puişorul meu să se perinde pe aici şi să-i poarte de grijă.

— Vin într-adevăr „o sumedenie” de oameni pe aici în acest scop?

— Sute de oameni, replică domnişoara Pross.

Mai era caracteristic pentru această doamnă (caracteristică a multor persoane care au trăit înainte şi după ea) ca ori de câte ori o afirmaţie pe care o făcuse era pusă în discuţie, să continue prin a exagera.

— Vai de mine, făcu domnul Lorry, neputându-se gândi la o altă remarcă mai neutră.

— Am trăit alături de odorul meu sau mai bine zis odorul meu m-a ţinut alături şi m-a plătit pentru asta; lucru pe care de bună seamă n-ar fi trebuit să-l facă niciodată, puteţi fi încredinţat, dacă aş fi putut să mă întreţin şi pe mine şi pe ea din vânt – încă de când avea zece ani. Şi, desigur, acum, e foarte greu.

Neînţelegând prea bine ce era foarte greu, domnul Lorry clătină din cap, folosind această importantă parte a trupului său ca pe un soi de mantie fermecată care s-ar potrivi oricui şi oriunde.

— Tot felul de oameni care un sunt nicidecum vrednici de odorul meu se foiesc întruna pe aici, continuă domnişoara Pross. De când dumneavoastră aţi început toate astea…

— Eu am început toate astea, domnişoară Pross?

— Păi nu? Cine l-a readus pe tatăl ei la viaţă?

— Ah! Dacă ăsta a fost începutul… exclamă domnul Lorry.

— Că doar n-o fi fost sfârşitul? Aşa cum spuneam, când dumneavoastră aţi pornit toate astea, a fost destul ele greu; nu că i-aş găsi vreun cusur doctorului Manette, doar că nu-i vrednic de o aşa fiică, ceea ce nu poate fi socotit ca o mustrare la adresa lui, pentru că nimeni n-ar putea fi vrednic de ea, niciodată. Dar acum e de două ori mai greu, ba de trei ori mai greu când vezi puzderii şi mulţimi de oameni roind în jurul lui (hai să zic că lui i-aş mai fi iertat-o) numai ca să-mi răpească dragostea puişorului meu.

Domnul Lorry ştia că domnişoara Pross e foarte geloasă, dar avusese timp să înveţe, că sub înfăţişarea ei excentrică se ascundea una dintre făpturile acelea pline de abnegaţie – ce pot fi întâlnite numai printre femei care, din pură iubire

şi admiraţie, se fac de bună voie sclave ale tinereţii când ele au pierdut-o, ale frumuseţii pe care n-au avut-o niciodată, ale succeselor pe care ele n-au fost niciodată îndeajuns de norocoase ca să le dobândească, ale speranţelor luminoase care nu şi-au răspândit niciodată raza asupra vieţii lor sumbre. Şi mai cunoştea îndeajuns lumea ca să ştie că nu există nimic mai preţios decât devotamentul unei inimi credincioase; cunoscând-o ca atare, străină de orice impuls mercenar, domnul Lorry îi purta un atât de înalt respect, încât în combinaţiile de recompense pe care, le făcea în mintea lui – fiecare dintre noi face, mai mult sau mai puţin, asemenea combinaţii – o plasa pe domnişoara Pross mult mai aproape de îngerii din rangurile mai de jos decât pe multe doamne infinit mai bine înzestrate de Natură şi de Artă, şi care aveau conturi la Tellson.

— Nu a existat, şi nici nu va exista vreodată, decât un singur bărbat vrednic de puişorul meu, urmă domnişoara Pross, şi acesta ar fi fost fratele meu Solomon, dacă n-ar fi săvârşit o greşeală în viaţă.

Şi privitor la această chestiune: investigaţiile făcute de domnul Lorry în istoria vieţii domnişoarei Pross stabiliseră, faptul că fratele ei Solomon era un netrebnic lipsit de inimă care o storsese până la ultimul bănuţ, investit în speculaţii de bursă, şi după ce o adusese la sapă de lemn o părăsise pe vecie, fără cea mai mică remuşcare. Această lealitate şi statornicie a încrederii domnişoarei Pross în Solomon (vag ştirbită de acea „uşoară” greşeală) îi apărea domnului Lorry ca o chestiune foarte importantă şi îşi avea rolul său în preţuirea pe care i-o purta.

— Dat fiind că din întâmplare suntem singuri şi cum amândoi suntem oameni realişti, i se adresă domnul Lorry când se întoarse în salon şi se aşezară prieteneşte, dă-mi voie să te întreb… doctorul, când discută cu Lucie, se referă vreodată la perioada lui de cizmărie?

— Niciodată.

— Şi totuşi îşi păstrează lângă el băncuţa asta şi uneltele!

— Ah! făcu domnişoara Pross, clătinând din cap. N-am afirmat că nu se referă la această chestiune în sinea lui.

— Crezi că se gândeşte mult la lucrul ăsta?

— Cred.

— Îţi imaginezi… începu domnul Lorry. Dar domnişoara Pross îi reteză scurt vorba:

— Eu nu-mi imaginez niciodată nimic. N-am imaginaţie defel.

— Rectific: bănuieşti… sper că de bănuit bănuieşti uneori?

— Din când în când, ripostă domnişoara Pross.

— Bănuieşti, continuă domnul Lorry cu un licăr de haz în ochii luminoşi care o priveau cu bunătate, că doctorul Manette are vreo teorie a lui, păstrată de-a lungul tuturor acestor ani, cu privire la cauza pentru care a fost atât de oropsit; poate chiar cu privire la cel care l-a oropsit?

— Nu bănuiesc nimic, decât ceea ce îmi spune puişorul meu.

— Şi anume?

— Ea crede că are.

— Nu te supăra că-ţi pun toate aceste întrebări, pentru că eu nu sunt decât un plicticos om de afaceri şi dumneata tot, o femeie de afaceri.

— Plicticoasă? întrebă placid domnişoara Pross.

Dorind să nu-şi fi atribuit modestul adjectiv, domnul Lorry se apără:

— Nu, nu, nu. Categoric nu. Ca să ne întoarcem la chestiune: nu e ciudat, că doctorul Manette, incontestabil lipsit de orice vină, aşa cum suntem cu toţii încredinţaţi că e, nu face niciodată vreo aluzie la problema asta? Nu pretind s-o facă faţă de mine, deşi am fost în relaţii de afaceri cu mulţi ani în urmă şi acum suntem prieteni intimi; dar faţă de buna lui fiică, de care e atât de legat şi care îi este atât de devotată? Crede-mă, domnişoară Pross, abordez acest subiect nu din curiozitate, ci din zelul interesului pe care i-l port.

— Ei bine, atâta cât mă pricep eu, şi o să-mi spuneţi că nu mă pricep cine ştie ce, răspunse domnişoara Pross îmblânzită de tonul lui de scuză, doctorul e speriat de întreaga poveste.

— Speriat?

— E limpede ca lumina zilei, aş zice, de ce-i speriat. E o amintire îngrozitoare. În afară de asta, de aici i s-a tras şi pierderea memoriei. Neştiind cum şi-a pierdut memoria şi cum şi-a recăpătat-o, s-ar putea să nu se simtă niciodată sigur că nu şi-o va pierde din nou. De-ar fi numai atâta şi-i de ajuns să-i facă subiectul neplăcut.

Era o observaţie mai profundă decât se aşteptase domnul Lorry să audă.

— Adevărat, răspunse el, se teme să reflecteze asupra subiectului. Totuşi, domnişoară Pross, mă munceşte îndoiala dacă pentru doctorul Manette e bine să trăiască în permanenţă cu această teamă. De fapt, îndoiala aceasta şi stinghereala pe care uneori mi-o provoacă m-au împins la discuţia confidenţială de acum.

— N-avem ce-i face, urmă domnişoara Pross, scuturând din cap. Cum atingi această coardă, cum îl vezi schimbându-se la faţă. Mai bine să-l lăsăm în pace. De fapt, fie că ne place sau nu, n-avem încotro. Câteodată, se deşteaptă în toiul nopţii şi atunci îl auzim plimbându-se prin camera lui în sus şi-n jos, în sus şi-n jos. Puişorul meu ştie că de fapt în momentele acelea mintea lui se plimbă în sus şi-n jos, în sus şi-n jos prin vechea celulă a închisorii. Se duce în grabă la dânsul şi încep să se învârtească împreună plimbându-se în sus şi-n jos, în sus şi-n jos, până îşi recapătă liniştea. Dar niciodată nu scoate o vorbă în legătură cu adevărata pricină a acestui neastâmpăr, iar ea socoteşte că-i mai înţelept să nu facă nici o aluzie. Se plimbă amândoi în tăcere, în sus şi-n jos, până când iubirea şi prezenţa ei îl aduc la normal.

Cu toate că domnişoara Pross tăgăduise că ar avea imaginaţie, în repetarea cuvintelor „în sus şi-n jos” se

percepea unda de suferinţă a unei triste idei obsedante, care vădea existenţa imaginaţiei.

S-a spus despre colţul unde se afla aşezată locuinţa doctorului Manette că era un minunat lăcaş al ecourilor; şi dintr-o dată, răsunară atât de clar nişte paşi care se apropiau, de parcă îi stârnise simpla pomenire a plimbatului în sus şi-n jos.

— Iată-i că vin! exclamă domnişoara Pross, ridicându-se şi punând capăt întrevederii. Şi foarte curând o să vedeţi că năvălesc iar sute de oameni.

Colţul acela avea într-adevăr proprietăţi acustice atât de ciudate, captând sunetele ca o bizară ureche uriaşă, încât domnul Lorry, stând la fereastra deschisă şi încercând să-i zărească pe tatăl şi pe fiica ai căror paşi îi auzea, avea impresia că n-or să se apropie niciodată. Nu numai că ecourile se stingeau, de parcă paşii se îndepărtaseră; dar în locul lor se iscau ecourile altor paşi care nu veneau niciodată, şi se stingeau, şi asta tocmai când păreau să se fi apropiat mai mult. În cele din urmă tatăl şi fiica apărură, iar domnişoara Pross se şi înfiinţa în uşă ca să-i întâmpine.

Domnişoara Pross era plăcută la vedere, deşi vijelioasă şi roşie, şi încruntată, scoţând boneta de pe capul odorului ei, când aceasta urcă scările, şi atingând-o uşor cu capetele batistei, şi suflând-o de praf, apoi împăturindu-i mantila, şi netezindu-i părul bogat cu aceeaşi mândrie cu care şi-ar fi aranjat propriul ei păr dac-ar fi fost cea mai înfumurată şi cea mai frumoasă dintre femei. Şi odorul ei era plăcut la vedere, aşa cum o îmbrăţişa, şi-i mulţumea, şi protesta că-şi dă prea multă osteneală cu ea, afirmaţie pe care nu îndrăznea s-o facă decât pe un ton şăgalnic, altminteri domnişoara Pross, dureros jignită, s-ar fi retras în camera ei şi ar fi plâns. Şi doctorul era plăcut la vedere, aşa cum se uita la amândouă şi o dojenea pe domnişoara Pross că o răsfaţă prea tare pe Lucie, dar pe un ton şi cu o privire care o răsfăţau tot atâta, ba chiar mai mult dacă s-ar fi putut. Şi domnul Lorry era plăcut la vedere, radiind tot sub peruca-i strâmtă şi mulţumind stelei lui de holtei că îl călăuzise, la anii bătrâneţii, spre un cămin.

Dar nu veniseră defel sute de oameni să admire această privelişte şi domnul Lorry aştepta în van împlinirea prezicerii domnişoarei Pross.

Sosi şi vremea mesei, dar sutele de oameni tot nu se arătară. În orânduiala micii gospodării, domnişoara Pross răspundea de bucătărie, sarcină de care se achita extraordinar. Mesele ei, deşi modeste, erau atât de bine gătite şi atât de îmbietor servite şi atât de ingenios preparate, jumătate englezeşti, jumătate franţuzeşti, încât nimic nu putea fi mai gustos. Relaţiile de prietenie ale domnişoarei Pross fiind de o natură foarte practică, răsturnase întregul Soho şi districtele învecinate în căutarea unor francezi sărăciţi care, ademeniţi de şilingii şi jumătăţile ei de coroană, să-i împărtăşească tainele lor culinare. De la aceşti decăzuţi fii şi fiice ale Galiei, dobândise ea asemenea minunată măiestrie, încât femeia şi fata care alcătuiau echipajul casnic o priveau ca pe un soi de vrăjitoare, sau ca pe zâna cea bună a Cenuşăresei: trimitea după o pasăre, un iepure, o legumă sau două din grădină, şi le prefăcea în orice-i trăsnea ei prin cap.

Duminicile, domnişoara Pross prânzea la masa doctorului, dar în celelalte zile obişnuia să mănânce la ore necunoscute de nimeni, fie prin regiunea bucătăriei, fie în odaia ei de la etajul doi – o cameră albastră, în care nimeni nu avea acces, decât puişorul ei. Cu prilejul la care ne referim, domnişoara Pross, răspunzând la drăgălăşenia puişorului ei şi la strădaniile acestuia de a-i intra în voie fu mai puţin scorţoasă; aşa încât şi cina fu foarte plăcută.

Era o zi de zăpuşeală şi, după masă, Lucie dădu ideea ca vinul să le fie servit afară, sub platan, ca să mai ia puţin aer. Cum ea era focarul în jurul căruia gravita totul, ieşiră cu toţii afară, sub platan, iar Lucie aduse jos vinul, spre folosul domnului Lorry. De la un timp încoace, Lucie îşi asumase sarcina de paharnic al domnului Lorry; şi în timp ce flecăreau la umbra platanului, ea avea grijă ca paharul domnului Lorry să fie mereu plin. Misterioase calcane şi

colţuri de casă le aruncau ocheade în timp ce stăteau de vorbă. Iar deasupra capelelor, platanul susura în limba lui.

Şi totuşi, sutele de oameni nu se înfăţişaseră. În timp ce şedeau sub platan, se înfăţişase numai domnul Darnay.

Doctorul Manette îl primi cu amabilitate, ca şi Lucie. Dar domnişoara Pross fu cuprinsă subit de un acces de zvâcniri ale capului şi trupului şi se retrase în casă. Cădea adeseori pradă acestei tulburări pe care, în limbaj familiar, o numea „o criză de tremurici”.

Doctorul era într-o foarte bună dispoziţie şi arăta extrem de tânăr. În asemenea momente, asemănarea dintre el şi Lucie era izbitoare şi, aşa cum stăteau unul lângă celălalt, ea cu capul rezemat de umărul lui, iar dânsul odihnindu-şi braţul pe spătarul scaunului ei, era o plăcere să le urmăreşti trăsăturile comune.

Întreaga după-masă, doctorul discutase cu o neobişnuită vioiciune, despre numeroase subiecte.

Spuneţi-mi, domnule doctor Manette, i se adresă domnul Darnay, în timp ce continuau să şadă sub platan – şi intervenţia lui era în perfectă legătură cu subiectul în discuţie şi anume construcţiile vechi ale Londrei – aţi vizitat Turnul9?

— Lucie şi cu mine am trecut pe acolo; dar numai întâmplător. Am văzut însă îndeajuns ca să-mi dau seama că e de un imens interes.

— Eu unul am fost acolo, dacă vă aduceţi aminte, continuă Darnay, zâmbind, deşi roşise puţin de supărare, dar în altă calitate şi anume nu într-una care-ţi îngăduie să vezi mare lucru. Dar când am fost acolo, mi s-a povestit o poveste stranie.

— Ce anume? întrebă Lucie.

— Odată, când s-au făcut anumite reparaţii, muncitorii au descoperit un vechi donjon care fusese de multă vreme zidit şi dat uitării. Fiecare piatră din interiorul lui era împânzită de inscripţii săpate de deţinuţi – date, nume, plângeri, rugăciuni. Pe o piatră dintr-un colţ al zidului, un deţinut,

care se pare că fusese executat, săpase, ca ultima lui operă, trei litere. Fuseseră scrijelite cu un instrument foarte rudimentar, şi în grabă, cu o mână nesigură. La început citiră cele trei litere ca D. I. C.; dar după ce le examinară mai bine, ultima literă se dovedi a fi un G. Nu exista nici un document sau vreo legendă care să ateste existenţa vreunui prizonier cu aceste iniţiale, şi se făcură numeroase presupuneri, lipsite însă de rezultat, asupra eventualului nume. În cele din urmă, cineva dădu sugestia că cele trei litere nu erau iniţiale, ci cuvântul DIG10. Fu cercetată cu multă grijă pardoseala de sub inscripţie şi sub o piatră, sau un olan, sau un fragment de lespede, fu găsită cenuşa unei hârtii, amestecată cu cenuşa unei cutiuţe sau a unui săculeţ de piele. Niciodată nu se va mai putea citi ce a scris necunoscutul captiv, dar e sigur că a scris ceva ce a ascuns acolo, pentru a se feri de temnicer.

— Tată! exclamă Lucie. Ţi-e rău!

Doctorul Manette se cutremurase brusc, ducându-şi mâna la frunte. Gestul şi înfăţişarea lui îi înspăimântară pe toţi.

— Nu, draga mea, nu mi-e rău. Au început să cadă stropi mari de ploaie, şi m-au făcut să tresar. Ar fi mai bine să intrăm în casă.

Doctorul îşi reveni pe dată. Într-adevăr, începuse să plouă cu stropi mari şi el le arătă dosul palmei, umezit de picături. Dar nu rosti o vorbă în legătură cu descoperirea despre care i se povestise şi, când intrară în casă, ochiul ager al domnului Lorry observă, sau poate i se păru că observă, pe faţa doctorului, când acesta se întoarse spre Charles Darnay, aceeaşi expresie ciudată cu care-l privise în seara procesului, pe coridorul tribunalului.

Dar aceasta se spulberă atât de repede, încât domnul Lorry începu să se îndoiască de ochiul său ager. Braţul uriaşului de aur, aflat în sala de jos, nu era mai neclintit, decât doctorul Manette când se opri chiar sub el mărturisindu-le celorlalţi că încă nu era călit (dacă va

ajunge vreodată să fie) în faţa lucrurilor care-l luau prin surprindere şi că ploaia bruscă îl speriase.

Iată şi ora ceaiului, şi pe domnişoara Pross preparându-l, pradă altei crize de tremurici, şi totuşi nici urmă de sutele de oameni. Venise în plus doar domnul Carton, însă cu el cu tot vizitatorii străini erau doar doi.

Seara era sufocantă şi, cu toate că ţineau toate ferestrele şi toate uşile larg deschise, zăduful îi apăsa. Când masa de ceai fu strânsă, se aşezară cu toţii la o fereastră, de unde priviră amurgul înăbuşitor. Lucie stătea lângă tatăl ei; Darnay alături de ea; Carton se sprijinea de pervazul altei ferestre. Perdelele erau lungi şi albe, iar pufnirile de vânt care se fugăreau la acel colţ de stradă le ridicau până-n tavan, făcându-le să fluture asemenea unor aripi spectrale.

— Picăturile de ploaie continuă să cadă, mari, grele şi rare, spuse doctorul Manette. Furtuna se apropie cu încetineală.

— Dar vine sigur, adăugă Carton.

Vorbeau cu glas scăzut, aşa cum vorbesc de obicei oamenii care veghează şi aşteaptă; aşa cum vorbesc întotdeauna oamenii aflaţi într-o încăpere cufundată în întuneric, veghind şi aşteptând lumina fulgerului.

În stradă era forfotă mare de oameni care grăbeau spre adăpost înainte de izbucnirea furtunii, iar minunatul lăcaş al ecourilor reverbera zgomote de paşi care veneau şi plecau, şi totuşi nimeni nu se vedea.

— Hoarde de oameni, dar câtă solitudine! murmură Darnay după ce stătură un timp să asculte.

— Nu-i aşa că-i impresionant, domnule Darnay? întrebă Lucie. Uneori am stat aici ascultând câte o seară întreagă, până ce am ajuns să-mi închipui… dar în seara asta atât de întunecată şi de gravă până şi umbra unei închipuiri mă face să mă înfior.

— Atunci fă-ne şi pe noi să ne înfiorăm. Putem şti ce ajungeai să-ţi închipui?

— Pentru dumneavoastră, ceilalţi, n-o să însemne nimic. Cred că asemenea fantezii îl impresionează doar pe cel care le plăsmuieşte, odată împărtăşite, îşi pierd intensitatea. Uneori am stat o seară întreagă singură aici, ascultând, până când ecourile mi s-au părut a fi toţi paşii celor care trec prin viaţa noastră.

— Dacă-i aşa, interveni Sydney Carton în felul lui morocănos, atunci mari gloate vor trece cândva prin viaţa noastră.

Paşii nu mai conteneau, iar ritmul lor era din ce în ce mai iute. Colţul suna şi răsuna de paşi omeneşti; unii păreau a trece pe sub fereastră; alţii chiar prin cameră; unii păreau să se apropie, alţii să se îndepărteze, alţii să se curme, iar alţii să se oprească; şi toţi paşii se auzeau din străzi îndepărtate, fără ca vreun om să se arate.

— Oare toţi aceşti paşi silit sortiţi să treacă prin vieţile noastre, ale tuturor, domnişoară Manette, sau i-am putea împărţi între noi?

— Nu ştiu, domnule Darnay; le-am prevenit că e o închipuire nebunească, dar dumneata ai stăruit să o cunoşti. Când m-am lăsat furată de ea, eram singură, şi mi-am închipuit că ar fi paşii celor ce vor trece prin viaţa mea şi a tatălui meu.

— Îi preiau pe toţi în viaţa mea! vorbi Carton. Eu nu pun nici o întrebare şi nu pun condiţii. O mare mulţime de oameni se pregăteşte să năvălească în viaţa noastră, domnişoară Manette, şi eu îi văd! în lumina fulgerului.

Ultimele cuvinte le adăugă când cerul fu despicat de o scânteiere orbitoare care le decupa conturul siluetelor rezemate de fereastră.

— Şi îi aud! urmă tot el după ce răsună bubuitura tunetului. Iată-i cum vin, iuţi, neînduplecaţi şi mânioşi!

Cuvintele descriau ropotul şi răpăiala ploii, a cărei dezlănţuire îi curmă vorbele, pentru că acoperea orice glas.

O dată cu ruperea de nori se stârni o vijelie de tunete şi fulgere şi, până la miezul nopţii, când răsări iarăşi luna, nu

se ivi o clipă de răgaz în vălmăşagul de trosnituri şi vâlvătăi şi potop.

Marele orologiu al catedralei St. Paul bătea, în văzduhul limpezit, ora unu, când domnul Lorry, escortat de Jerry, încălţat cu cizme înalte şi purtând un felinar, o porni înapoi spre Clerkenwell. Între Soho şi Clerkenwell erau porţiuni de drum părăsit, iar domnul Lorry, cu gândul mereu la capcane, îl reţinea întotdeauna pe Jerry ca însoţitor: deşi, de obicei, drumul de înapoiere avea loc cu două ore mai devreme.

— Ce noapte de pomină! O noapte, Jerry, din acelea menite să scoale morţii din groapă.

— Nu văd eu ce noapte ar putea face una ca asta, domnule, şi nici un mă aştept să se întâmple aşa ceva, bombăni Jerry.

— Noapte bună, domnule Carton, spuse omul de afaceri. Noapte bună, domnule Darnay. Ne va mai fi oare dat să petrecem asemenea noapte împreună?

Capitolul VII.

DOMNUL MARCHIZ LA ORAŞ.

Monseniorul, unul dintre marii nobili influenţi de la Curte, oferea recepţia obişnuită, care avea loc o dată la două săptămâni, în marea sa reşedinţă din Paris. Monseniorul se afla în iatacul său, sanctuarul sanctuarelor, Sfânta Sfintelor pentru mulţimile celor care i se închinau şi aşteptau acum în şirul de săli. Monseniorul era pe punctul de a-şi lua şocolata. Monseniorul putea înghiţi multe lucruri cu mare uşurinţă, şi unele spirite bicisnice îl bănuiau chiar că înghite destul de rapid Franţa; dar şocolata de dimineaţă nu putea luneca pe gâtlejul Monseniorului fără ajutorul a patru vlăjgani vânjoşi, abstracţie făcând de bucătar.

Da. Era nevoie de patru oameni, toţi scânteind de podoabe care-ţi luau ochii, iar şeful lor neputând vieţui fără două ceasuri de aur în buzunar, toţi întrecându-se în nobilul şi piosul ritual statornicit de Monsenior, pentru a călăuzi preafericita şocolată spre buzele acestuia. Un lacheu

aducea cana cu şocolată în sacra prezenţă a Monseniorului; un al doilea amesteca şi înspuma şocolata cu micul instrument pe care-l purta cu sine în acest scop; un al treilea aducea preafericitul şervet; al patrulea (cel cu două ceasornice) turna şocolata în ceaşcă. Ar fi fost cu neputinţă ca Monseniorul să se fi lipsit de unul dintre aceşti slujitori ai şocolatei şi să-şi fi menţinut totodată rangul înalt sub cerurile cuprinse de admiraţie. O sumbră pată i-ar fi întunecat blazonul, dacă şocolata i-ar fi fost servită în chip josnic numai de trei slujitori; şi de-ar fi fost doar doi, s-ar fi putut să i se tragă şi moartea din asta.

Cu o noapte înainte, Monseniorul luase parte la un mic supeu, unde Comedia Franceză şi Opera Mare fuseseră fermecător reprezentate. Aproape în fiecare noapte Monseniorul lua parte la câte un mic supeu, într-o pasionantă companie. Atât de politicos şi atât de sensibil era Monseniorul nostru, încât Comedia Franceză şi Opera Mare aveau mult mai multă înrâurire asupra sa, în plicticoasele amănunte ale afacerilor de stat şi ale secretelor de stat, decât nevoile întregii Franţe. O împrejurare fericită pentru Franţa, aşa cum e întotdeauna pentru orice ţară la fel de favorizată – cum a fost şi pentru Anglia (ca să ilustrăm afirmaţia cu un exemplu) în regretatele zile ale veselului Stuart11 care a vândut-o.

Monseniorul nutrea o idee cu adevărat nobilă în ce priveşte treburile publice generale, şi anume aceea de a lăsa totul să se desfăşoare de la sine; în ce priveşte treburile publice mai personale, Monseniorul nutrea o altă idee cu adevărat nobilă şi anume că totul trebuia să se desfăşoare în direcţia sa – să se îndrepte spre propria-i putere şi propriu-i buzunar. Din plăcerile sale, generale şi particulare, Monseniorul extrăgea o altă idee şi anume că lumea a fost creată pentru satisfacerea acestora. Textul acestui precept (modificat faţă de original numai în privinţa pronumelui, ceea ce nu-i mare lucru) suna astfel: „Pământul şi toate roadele lui sunt ale mele”, cita Monseniorul.

Şi totuşi, încetul cu încetul, Monseniorul descoperise că mici încurcături vulgare se strecurau în afacerile lui, atât personale cât şi publice; drept care, se întovărăşise de nevoie, în ambele categorii de afaceri, cu un fermier general12. Pentru că în ce priveşte finanţele publice, Monseniorul tot nu se pricepea deloc, aşa încât era mai bine să se lase pe mâna unuia care se pricepea; iar în ce priveşte finanţele personale, pentru că fermierii generali erau bogaţi, iar Monseniorul, după generaţii întregi de desfrâu şi risipă, sărăcise. Aşadar, Monseniorul şi-a scos sora de la mănăstire, împiedicând la ţanc căderea vălului castităţii – cea mai ieftină podoabă pe care ar fi putut-o purta această domnişoară – şi a oferit-o drept recompensă unui foarte bogat fermier general, de obârşie umilă. Care fermier general, purtând un baston adecvat, cu măciulie de aur, se afla acum în sălile palatului său, mult frecventate de picioarele unei slugarnice omeniri – dar nu şi de acea superioară omenire care era de-un sânge cu Monseniorul şi care, incluzând-o şi pe soţia sa, îl privea pe acesta cu un trufaş dispreţ.

Grandios om era fermierul general! Treizeci de armăsari nechezau în grajdurile lui, douăzeci şi patru de valeţi se foiau prin apartamentele sale, şase cameriste o slujeau pe soţia sa. Ca unul ce nu avea altă pretenţie decât să despoaie şi să prade pe unde putea, fermierul general pe care, oricum, relaţiile matrimoniale îl obligau la moralitate sociala – constituia, cel puţin, realitatea cea mai autentică printre personajele care populau reşedinţa Monseniorului în acea zi. Căci luxoasele saloane, deşi ofereau un minunat decor, împodobite fiind cu toate mijloacele de înfrumuseţare pe care bunul gust şi măiestria acelor vremi le puteau născoci, erau de fapt, lipsite de orice siguranţă; puse faţă-n faţă cu sperietorile de ciori, în zdrenţele şi-n scufiile lor, saloanele ar fi apărut extrem de nesigure – dacă cineva dintre cei aflaţi în reşedinţa Monseniorului s-ar fi ostenit să facă această confruntare. Se aflau acolo militari

lipsiţi de orice noţiune de militărie; ofiţeri navali care nu aveau idee ce-i o navă; slujbaşi civili care n-aveau habar de treburile statului, clerici neruşinaţi, lumeşti în tot ce are lumea mai rău, cu ochi pofticioşi, limbi desfrânate şi vieţi şi mai desfrânate; cu toţii nepotriviţi pentru feluritele lor profesiuni, cu toţii înşelând crunt omenirea în pretenţia lor c-ar fi fost potriviţi, dar cu toţii, mai mult sau mai puţin din aceeaşi categorie cu Monseniorul, şi deci strecuraţi în toate slujbele oficiale din care puteau suge câte ceva; din aceştia puteai găsi cu nemiluita. Erau pe acolo şi destui oameni care n-aveau legături directe cu Monseniorul sau cu Statul, dar care n-aveau legătură nici cu nimic din ce era real, sau cu viaţa. Medici, care se chivernisiseră dând leacuri galante pentru boli imaginare, zâmbeau pacienţilor aristocratici, în anticamerele Monseniorului. Oameni de idei care descoperiseră tot felul de remedii pentru relele mărunte de care era măcinat Statul, dar nici un remediu pentru smulgerea din rădăcină a vreunui singur rău mare, îşi picurau palavrele în orice ureche le ieşea în cale, la recepţia Monseniorului. Filosofi lipsiţi de orice crez, replămădind lumea din vorbe şi înălţând Turnuri Babel din cărţi de joc, pe care să se caţere până la ceruri, stăteau de vorbă cu chimişti lipsiţi de orice crez, având gândul la transmutarea metalelor – tot în cadrul acestei minunate adunături realizate de Monsenior. Gentilomi foarte delicaţi, cu cea mai aleasă creştere, renumită în acele vremuri deosebite – şi de atunci încoace – pentru roadele sale (şi anume, nepăsarea faţă de orice constituie un subiect firesc pentru interesul liman), se aflau acolo, în reşedinţa Monseniorului, în cea mai totală stare de vlăguire. Aceste diverse notabilităţi lăsaseră în urma lor, în aleasa lume a Parisului, asemenea căminuri sterpe, încât iscoadelor care mişunau prin mulţimea de credincioşi ai Monseniorului alcătuind o bună jumătate a distinsei societăţi – le-ar fi venit foarte greu sa descopere printre îngerii acelei sfere o singură femeie care prin comportarea şi prin înfăţişarea ei

să fi putut avea pretenţie la denumirea de mamă. Într-adevăr, abstracţie făcând de acţiunea brută de a aduce o creatură supărătoare pe lume – act care e departe de împlinirile ce merită numele de mamă – moda acelei societăţi nu cunoştea altceva. Femei de la ţară le îngrijeau copiii nedoriţi şi îi creşteau, în timp ce fermecătoarele bunici de şaizeci de ani se îmbrăcau şi petreceau nopţile ca la douăzeci.

Viciul şi irealitatea desfigurau toate făpturile omeneşti care gravitau în jurul Monseniorului. În sala cea mai îndepărtată, se afla o jumătate de duzină de oameni excepţionali care, de câţiva ani încoace, începuseră să aibă câteva îndoieli vagi că, în general, treburile ar merge aşa cum se cuvine. Alegând o promiţătoare cale de a pune lucrurile la punct, o jumătate din acea jumătate de duzină deveniseră membrii unei fantastice secte denumită „Convulsionştii”, şi stăteau încă la gânduri cum să se manifeste: să spumege, să turbeze, să urle şi să cadă ţepeni pe jos – ca prin aceasta să ridice în faţa viitorului un deget plin de semnificaţie, menit să-l călăuzească pe Monsenior. În afară de aceşti dervişi, mai erau ceilalţi trei, care intraseră în altă sectă ce-şi propunea să îndrepte starea de lucruri printr-un jargon despre „Centrul Adevărului” susţinând că omul a ieşit în afara Centrului Adevărului – afirmaţie care nu necesită să fie demonstrată – dar nu în afara cercului al cărui centru e adevărul, şi că întreaga luptă trebuie dusă pentru a-l menţine în interiorul cercului, ba chiar pentru a-l împinge înapoi spre Centru, ceea ce se realizează postind şi evocând spirite. Printre aceştia din urmă se discuta mult despre spirite – fapt ce ducea la rezultate foarte bune, numai că acestea niciodată nu puteau fi văzute.

Dar marea consolare consta în faptul că întreaga adunătură din marea reşedinţă a Monseniorului era de o eleganţă desăvârşită. Dacă s-ar fi stabilit că ziua Judecăţii de Apoi e o zi a eleganţei, toţi cei de faţă s-ar fi aflat de-a

pururi pe drumul dreptăţii. Peruci atât de ondulate şi de pudrate şi de lipite, obraji atât de gingaşi şi de artificial menţinuţi şi cârpiţi, spade atât de galante, şi atâta delicat prinos adus simţului mirosului ar fi făcut, desigur, ca totul să meargă înainte, în vecii vecilor. Delicaţii gentilomi, cu creştere aleasă, purtau mici brelocuri care clincăneau la fiecare din languroasele lor mişcări; datorită clincănitului, foşnetului mătăsurilor şi brocarturilor şi pânzeturilor fine, se simţea în aer un fel de freamăt care se auzea până departe, răscolind suburbia Saint-Antoine, cu foamea sa neostoită.

Îmbrăcămintea era talismanul fermecat folosit ca să ţină orice lucru la locul său. Fiecare era îmbrăcat ca pentru un bal mascat care nu avea să se termine niciodată. De la Palatul Tuileries, trecând pe la Monsenior şi prin întreaga Curte, pe la birourile judecătoreşti şi prin Palatul de Justiţie, prin toate straturile societăţii (cu excepţia sperietorilor de ciori), balul mascat cobora până la gâde: care, în virtutea talismanului, trebuia să oficieze „cu părul încreţit şi pudrat, îmbrăcat într-o haină cu fireturi de aur, pantofi de bal şi ciorapi de mătase albă”. La spânzurători şi la roata de tortură – securea era pe atunci o raritate – Monsieur Paris (după cum era obiceiul să-l numească fraţii săi întru profesie din provincie, Monsieur Orléans de pildă şi restul) prezida în acest costum şic. Şi cine din societatea aflată la recepţia Monseniorului, în acest al o mie şapte sute optzecilea an al Domnului, ar fi cutezat să creadă că un sistem ce avea la rădăcină un călău pomădat, pudrat, cu fireturi de aur, pantofi de bal şi ciorapi de mătase albă, ar fi putut vreodată să apună!

Monseniorul, după ce-i absolvi pe cei patru oameni de însărcinările lor şi-şi bău şocolata, consimţi ca uşile Sfintei Sfintelor să fie larg deschise şi îşi făcu apariţia. Şi atunci, câtă supunere, câtă ploconeală şi gudurare, câtă slugărnicie, câtă abjectă umilinţă! În ce priveşte îngenuncherea trupească şi spirituală, nimic nu mai fu

păstrat pentru ceruri ceea ce s-ar fi putut să fie una dintre raţiunile pentru care adoratorii Monseniorului nu apelau niciodată la ceruri.

Zvârlind un cuvânt promiţător ici, un surâs dincoace, o şoaptă unui preafericit rob şi o fluturare de mână altuia, Monseniorul trecu, plin de bunăvoinţă, prin toate saloanele, până în regiunile îndepărtate ale Cercului Adevărului. Acolo, Monseniorul făcu iute cale întoarsă, şi reveni, pe acelaşi drum, astfel încât, la momentul cuvenit, se afla din nou închis de către duhurile şocolatei în sanctuarul său, de unde nu mai fu văzut.

Spectacolul isprăvindu-se, freamătul din aer se prefăcu într-o mică furtună, şi clopoţeii porniră să clincănească pe scări în jos. Curând, din întreaga mulţime nu mai rămase decât o singura persoana care, cu pălăria sub braţ şi o tabacheră de prizat în mână, trecu agale printre oglinzi, în drum spre ieşirea din palat.

— Te blestem, sortindu-te Diavolului! rosti această persoană oprindu-se la ultima dintre uşile saloanelor, întorcându-se cu faţa în direcţia sanctuarului.

Cu aceste cuvinte, îşi scutură tabacul de pe degete ca şi cum şi-ar fi scuturat praful de pe tălpi, şi porni liniştit pe scări în jos.

Era un bărbat de vreo şaizeci de ani, frumos îmbrăcat, trufaş în purtări şi cu o faţă ca o mască fină. O faţă de o paloare străvezie; cu fiecare trăsătură distinct conturată; cu o expresie fermă. Nasul, altminteri frumos desenat, se subţia uşor la extremitatea fiecărei nări. Aceste două şănţuleţe, sau crestături, erau singurele care reflectau vreo schimbare a feţei. Uneori îşi modificau culoarea, şi alteori se dilatau şi se contractau într-un soi de fină pulsaţie; în asemenea cazuri, împrumutau întregii înfăţişări o expresie de făţărnicie şi de cruzime. Dacă-i cercetai faţa cu atenţie, descopereai posibilitatea de a reflecta o asemenea expresie în linia gurii şi în cea a orbitelor, care erau prea orizontale

şi prea subţiri; totuşi, chiar când producea asemenea impresie, faţa rămânea frumoasă şi deosebită.

Posesorul acestei feţe coborî în curte, se urcă în trăsura sa şi plecă. La recepţie nu-i vorbiseră prea mulţi oameni; stătuse într-un colţişor mai retras, iar Monseniorul i-ar fi putut arăta ceva mai multă căldură. În împrejurările date, se părea că nobilului nostru îi făcea plăcere să vadă cum se fereau oamenii simpli în faţa cailor săi, adeseori abia izbutind să nu fie călcaţi în picioare. Vizitiul gonea ca pornit împotriva vrăjmaşului, iar furioasa lui nepăsare nu-şi găsea nici o dezaprobare pe faţa sau pe buzele stăpânului. Chiar în acel oraş surd şi în acel veac mut, se făcuse uneori auzită plângerea că, pe străzile strâmte, lipsite de trotuare, obiceiul aprigilor patricieni de a mâna cu nebunească viteză primejduia viaţa şi îi schilodea în chip barbar pe cei sărmani. Dar prea puţini se sinchiseau îndeajuns pentru a se gândi la aşa ceva şi, în această chestiune, ca şi în toate celelalte, bieţii năpăstuiţi erau lăsaţi să se descurce cum îi taie capul.

Cu un uruit şi un zăngănit sălbatic, şi cu o lipsă de consideraţie greu de înţeles în zilele noastre, trăsura se năpustea pe străzi şi năvălea pe la colţuri, însoţită de ţipetele femeilor şi ale bărbaţilor care se încleştau unul de altul şi înşfăcau copiii aflaţi în drum. În cele din urmă, dând buzna la un colţ de stradă, lângă o fântână, una din roţi se hurducă puternic trecând peste un corp moale; se auziră mai multe glasuri ţipând, iar caii se cabrară şi făcură un salt.

Dacă n-ar fi intervenit acest din urmă inconvenient, probabil că trăsura ar fi mers mai departe; adeseori echipajele îşi vedeau de drum, lăsându-şi răniţii în urmă. Şi de ce nu? Dar valetul înspăimântat coborî în goană de pe capră, şi douăzeci de mâini apucară hăţurile cailor.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Monsieur privind calm afară.

Un om deşirat, cu o scufie pe cap, ridicase dintre picioarele cailor o grămăjoară, o aşezase pe postamentul

fântânii, şi acum se ghemuia în glod şi în apăraie, urlând ca o fiară sălbatică.

— Iertaţi, domnule marchiz, răspunse un om zdrenţăros şi umil, e vorba de un copilaş.

— Şi de ce răcneşte ăla atât de odios? E copilul lui?

— Iertăciune, domnule marchiz – din păcate – da.

Fântâna era la oarecare distanţă, pentru că strada se deschidea într-o piaţă de vreo zece sau doisprezece iarzi pătraţi. Când omul cel deşirat se ridică deodată de la pământ şi se năpusti spre trăsură, domnul marchiz îşi încleştă o clipă degetele pe mânerul sabiei.

— L-a omorât! strigă omul cu o desperare sălbatică în glas, ridicându-şi ambele braţe, în toală lungimea lor, deasupra capului şi zgâindu-se la marchiz. E mort!

Lumea se strânse în cerc, uitându-se la domnul marchiz. Ochii numeroşi care-l priveau nu dezvăluiau nimic altceva decât aşteptare şi curiozitate; nu se desluşeau semne de ameninţare sau de mânie. Şi nu se auzea o vorbă; după primele strigăte, oamenii amuţiseră şi rămaseră astfel. Glasul omului supus care vorbise răsunase fad şi docil în extrema-i umilinţă. Domnul marchiz îşi plimbă ochii asupra mulţimii, de parc-ar fi fost tot atâţia şobolani ieşiţi din găurile lor.

Îşi scoase punga.

— Mi se pare nemaipomenit, începu el, că voi, oamenii din popor, nu vă puteţi purta de grijă vouă şi copiilor voştri! Mereu ne staţi în drum, ba unul, ba altul. Cum pot eu să ştiu dacă nu mi-aţi vătămat caii? Hei! Dă-i asta!

Aruncă un ban de aur ca să-l ridice valetul, şi toate gâturile se lungiră şi toţi ochii urmăriră moneda în timp ce cădea. Omul cel deşirat scoase din nou un răcnet nepământesc: „Mort!”

Fu oprit de sosirea rapidă a altui om, căruia toţi ceilalţi îi făcură loc. Văzându-l, nefericita făptură i se aruncă la piept, cu capul pe umărul lui, hohotind şi sughiţând şi arătând cu degetul spre fântână, unde câteva femei stăteau aplecate

peste grămăjoara neînsufleţită, sau se învârteau uşurel în jur. Femeile erau la fel de tăcute ca şi bărbaţii.

— Ştiu, ştiu totul, spuse noul venit. Fii tare, amice Gaspard! E mai bine pentru micuţul ăsta să moară astfel decât să trăiască. Ar fi putut trăi măcar un singur ceas în atâta tihnă?

— Eşti un filosof, tu de colo, rosti marchizul, zâmbind. Cum ţi se spune?

— Mi se spune Defarge.

— Şi ce meserie ai?

— Vânzător de vinuri, domnule marchiz.

— Ţine asta, filozofule vânzător de vinuri, strigă marchizul aruncându-i un alt ban de aur, şi cheltuieşte-l după placul inimii tale. Hei, ce-i cu caii, sunt teferi?

Fără a catadicsi să mai arunce mulţimii o a doua privire, domnul marchiz se lăsă pe spetează gata să fie condus mai departe, cu aerul gentilomului care întâmplător a spart un obiect oarecare şi l-a plătit, întrucât îşi poate îngădui să-l plătească; dar liniştea îi fu deodată tulburată de zornăitul unei monede care zbură în trăsură, rostogolindu-se pe jos.

— Opreşte! strigă domnul marchiz. Opreşte caii! Cine a aruncat moneda?

Privi spre locul unde stătuse mai înainte Defarge, vânzătorul de vinuri; dar văzu în acel loc doar pe nefericitul tată, târându-se cu faţa-n jos pe caldarâm, iar persoana ce stătea lângă el era o femeie negricioasă şi trupeşă, care împletea.

— Câinilor! spuse marchizul, dar pe un ton calm şi cu expresia feţei neschimbată, cu excepţia crestăturilor de pe nări. Aş trece cu plăcere cu roţile peste oricare dintre voi şi v-aş stârpi de pe faţa pământului! Dacă l-aş şti pe nemernicul care a aruncat moneda în trăsură, şi dacă banditul ăsta ar fi îndeajuns de aproape, l-aş strivi sub roţi.

Atât de umilă era starea supuşilor, şi atât de îndelungă şi de amarnică experienţa cu asemenea stăpâni şi cu ce le puteau ei face sub oblăduirea sau fără oblăduirea legii,

încât nu înălţă nici un glas, nici măcar o mână şi nici măcar o privire. Printre bărbaţi niciuna. Dar femeia care împletea ridică fără şovăială privirile şi-l fixă pe marchiz drept în faţă. Nu era de demnitatea lui să arate că a observat-o; ochii dispreţuitori îşi plimbară privirile asupră-i, ca şi asupra celorlalţi şobolani; se lăsă din nou în trăsură pe spate şi porunci: „înainte!”

Plecă mai departe şi un şuvoi întreg de trăsuri îi urmară în mare goană; Ministrul, Legislatorul, Fermierul general, Doctorul, Avocatul, Clericul, Opera Mare, Comedia Franceză, întregul Bal Mascat, într-un continuu flux luminos, trecu uruind pe lângă ei. Şobolanii ieşiseră din găurile lor ca să se uite, şi rămaseră aşa, uitându-se ceasuri întregi; ostaşii şi poliţia se aşezau adeseori între ei şi spectacol, alcătuind o baricadă în spatele căreia se furişau, şi prin care trăgeau cu ochiul. Nefericitul părinte îşi luase de mult copilul mort şi se pitise cu el pe undeva, iar femeile care-l vegheaseră rămaseră pe postamentul fântânii privind la apa care susura şi la Balul Mascat care se scurgea – iar singura femeie care se aflase în văz, împletind, continua să împletească cu statornicia Ursitei. Apa fântânii curgea, fluviul repede curgea, ziua se scurgea în noapte, viaţa oraşului se scurgea, în mare parte, în moarte, după cum grăieşte regula, timpul şi valul nu aşteptau pe nimeni, şobolanii dormeau din nou claie peste grămadă în găurile lor negre, Balul Mascat radia la supeu, şi toate se scurgeau pe vechiul lor făgaş.

Capitolul VIII.

DOMNUL MARCHIZ LA ŢARĂ.

O privelişte frumoasă, cu grâu auriu dar nu îmbelşugat. Petice de secară, acolo unde ar fi trebuit să fie grâu, petice cu mazăre sfrijită şi fasole, petice cu zarzavaturi grosolane în loc de grâne. Atât natura neînsufleţită, cât şi bărbaţii şi femeile care o cultivau păreau să aibă, fără voia lor, o precumpănitoare înclinaţie spre viaţa vegetativă – o apatică dispoziţie de a se resemna, de a se veşteji.

Domnul marchiz, aflat în trăsura sa de călătorie (care ar fi putut să fie mai uşoară) trasă de patru cai de poştă şi precedată de doi călăreţi înaintaşi, se opintea la deal.

Roşeaţa care se ivise pe obrajii domnului marchiz nu era o consecinţă a înaltei sale educaţii; nu era stârnită dinlăuntrul său, ci pricinuită de o împrejurare exterioară ce-i scăpa de sub control: soarele care apunea.

Razele asfinţitului scăldau în atâta strălucire trăsura, încât când aceasta ajunse pe culmea dealului, pasagerul dinăuntru părea muiat în roşu.

„0 să se stingă repede” îşi spuse domnul marchiz privindu-şi mâinile.

Într-adevăr, soarele coborâse atât de jos, încât într-o clipă pieri. Când roţilor li se puse frâna grea şi trăsura porni coborâşul, învăluită într-un nor de praf cu iz de cenuşă, aureola roşie se topi cu repeziciune; soarele şi domnul marchiz coborând în acelaşi timp, nici o dâră de strălucire nu rămase în urmă-le, când frâna fu iarăşi dată la o parte.

Rămase, în schimb, un ţinut secătuit, cutezător şi deschis, un cătun la poalele dealului, un cot de drum şi un povârniş dincolo de el, o turlă de biserică, o moară de vânt, o pădure plină de vânat şi o măgură cu o fortăreaţă în vârf, folosită ca închisoare. Marchizul îşi roti privirile asupra tuturor acestor locuri cuprinse de înserare, cu aerul cuiva care se apropie de casă.

Satul avea o singură uliţă amărâtă, cu o berărie amărâtă, o tăbăcărie amărâtă, o crâşmă amărâtă, un grajd amărât, pentru schimbul cailor de poştă, o fântână amărâtă, şi toate obişnuitele instituţii amărâte. Avea şi oamenii săi amărâţi. Toţi locuitorii erau săraci lipiţi pământului, şi mulţi dintre ei puteau fi văzuţi şezând în prag şi tocând ceapă şi alte zarzavaturi pentru cină, în timp ce mulţi alţii se aflau la fântână unde clăteau frunze şi ierburi şi alte sărmane roade ale pământului bune de mâncat. Nu lipseau semnele grăitoare ale pricinii pentru care erau atât de săraci: biruri către stat, biruri către biserică, biruri către senior, biruri

locale şi biruri generale trebuiau plătite ici şi dincoace, conform cu anunţurile solemne aflate în cătun, încât părea mare minune că mai rămânea câte ceva neînghiţit din satul ăsta.

Puţini copii puteau fi văzuţi, iar câini deloc. Cât despre femei şi bărbaţi, alegerea pe care o aveau de făcut pe acest pământ era înscrisă în priveliştea însăşi – viaţa în cele mai mizere condiţii în care îţi poţi duce zilele, acolo devale, în satul de sub moară; sau temniţa şi moartea în închisoarea care trona pe măgură.

Vestită fiindu-i sosirea printr-o ştafetă trimisă mai devreme şi prin şfichiurile celor doi călăreţi înaintaşi, care-şi răsuceau bicele deasupra capului, în văzduhul serii, asemenea unnor şerpi, domnul marchiz, însoţit parcă de Furii, se opri cu trăsura sa de călătorie în faţa hanului de poştă. Cum se afla chiar lângă fântână, ţăranii îşi lăsară treburile ca să se uite la el. Se uită şi el la ei şi văzu, fără să-şi dea seama, acele feţe şi trupuri roase de mizerie, care aveau să facă din siluetele subţiri ale francezilor o superstiţie englezească menită să întunece adevărul mai bine de o sută de ani.

Domnul marchiz îşi aruncă privirile asupra chipurilor smerite care se închinau în faţa lui, aşa cum cei de-o seamă cu el se închinaseră în faţa Monseniorului de la Curte – cu singura deosebire că aceştia de aici se închinau ca să sufere, şi nu ca să prospere – când un reparator de drumuri, cu părul cărunt, se alătură adunăturii.

— Adu-l încoace pe omul de colo! ceru marchizul adresându-se ştafetei.

Omul fu adus, cu şapca-n mână, iar ceilalţi se apropiară, ca să vadă şi să audă ce se întâmplă, aşa cum făcuse şi gloata de la fântâna din Paris.

— Am trecut pe lângă tine pe drum?

— Monseniore, e drept. Am avut cinstea să treceţi pe lângă mine pe drum.

— Şi când am urcat dealul şi sus pe culmea dealului?

— Monseniore, e drept.
— Şi la ce te uitai, mă rog, cu o privire atât de fixă?
— Monseniore, mă uitam la om.
Se aplecă uşor şi arătă cu şapca albastră şi jerpelită sub trăsură. Toţi de faţă se aplecară şi priviră sub trăsură.
— La ce om, porcule? Şi ce te tot uiţi acolo?
— Iertare, Monseniore; spânzura de lanţul frânei.
— Cine spânzura? întrebă marchizul.
— Monseniore, omul.
— Dracu să vă ia de idioţi! Şi cum îl chema pe omul ăsta? Îi cunoşti doar pe toţi din împrejurimi. Cine era?
— Îndurare, Monseniore! Nu era de prin partea locului, în viaţa vieţii mele n-am dat ochii cu el.
— Şi spânzura de lanţ? Gata să fie sufocat?
— Cu îngăduinţa dumneavoastră, Monseniore, iaca de asta mă minunam şi eu. Capu-i spânzura în jos – uite-aşa!
Se vârî sub o latură a trăsurii şi se culcă pe spate, cu faţa în sus şi capul spânzurând în jos; apoi se ridică din nou în picioare, îşi mototoli şapca-n mâini şi făcu o plecăciune.
— Şi cum arăta?
— Monseniore, era mai alb ca morarul. Acoperit tot de praf, alb ca un strigoi, şi lung tot ca un strigoi.
Descrierea stârni mare senzaţie în mulţime; dar toţi ochii, fără să se fi înţeles între ei, erau aţintiţi asupra domnului marchiz. Poate ca să-şi dea seama dacă avea vreun strigoi pe conştiinţă.
— Nu zău, ce-o fi în capul tău, spuse marchizul, conştient că nu trebuie să se lase tulburat de asemenea cloacă; să vezi că un hoţ însoţeşte trăsura mea şi să nu caşti gura asta cât o şură. Pfui! Ia-l de-aici, domnule Gabelle!
Domnul Gabelle era şeful poştei şi colector de biruri totodată; ieşise afară, cu mare slugărnicie, ca să asiste la investigare, şi-l ţinea pe investigat, cu severitate, de braţ, în chip foarte oficial.
— Pfui! Pleacă de-aici! făcu domnul Gabelle.

— Gabelle, pune mâna pe străinul acela dac-o să caute la noapte adăpost în sat, şi asigură-te că are gânduri cinstite.

— Monseniore, sunt măgulit să fiu la ordinele dumneavoastră.

— Individul acela a şters-o? Unde-i afurisitul?

Afurisitul se afla iar sub trăsură, cu vreo jumătate de duzină de prieteni intimi, arătând cu şapca lui albastră spre lanţ. O altă jumătate de duzină de prieteni intimi îl traseră pe dată afară şi-l înfăţişară, cu răsuflarea tăiată, domnului marchiz.

— Ia spune, netotule, când noi ne-am în oprit să scoatem frâna omul acela a fugit?

— Monseniore, s-a năpustit în vale, cu capul înainte, ca un om care se aruncă în râu.

— Ai grijă, Gabelle! Daţi-i drumul!

Jumătatea de duzină de prieteni care se holbau la lanţ se aflau încă sub trăsură ca o turmă de oi; roţile se puseră atât de brusc în mişcare, încât abia putură să-şi salveze pielea şi oasele; altceva un mai aveau de salvat, şi de aceea erau nişte oameni atât de fericiţi.

Viteza cu care trăsura ieşi din sat şi o porni pe povârniş în sus fu curând astâmpărată de coasta pieptişă a dealului. Treptat, caii începură să urce la pas, iar trăsura se legăna şi se hurduca la urcuş, printre miresmele nopţii de vară. Călăreţii înaintaşi, încercuiţi de roiuri de ţânţari care-i împresurau acum în locul Furiilor, şfichiuiau liniştit, din vârfurile biciuştilor; feciorul mergea pe jos pe lângă cai; ştafeta putea fi auzită, galopând în faţa lor, la o depărtare nedesluşită…

La punctul cel mai povârnit al dealului, se găsea un mic cimitir, cu o cruce şi cu trupul Mântuitorului răstignit pe ea; era o amărâtă de sculptură în lemn, cioplită de un meşter rustic şi lipsit de experienţă, dar care se inspirase din viaţă – poate că din propria-i viaţă pentru că trupul era înspăimântător de sfrijit şi de costeliv.

În faţa acestui dureros simbol al marii dureri omeneşti, care de multă vreme încoace devenea tot mai cruntă şi încă nu-şi atinsese punctul culminant, se afla o femeie îngenuncheată. Când trăsura se apropie, îşi întoarse capul, se ridică în grabă şi se apropie de portieră.

— Dumneavoastră sunteţi, Monseniore! Monseniore, vin cu o jalbă!

Cu o exclamaţie de enervare, dar cu faţa neclintită, Monseniorul privi afară.

— Alta! Ce mai e? Mereu jalbe!

— Monseniore! În numele Domnului nostru sfânt! Bărbatul meu, pădurarul…

— Ce-i cu bărbatul tău, pădurarul? Mereu aceeaşi poveste cu voi! Ce nu poate plăti?

— A plătit totul, domnule. Şi a murit.

— Foarte bine. Atunci are linişte. Şi crezi că ţi-l pot învia?

— Vai, nu, domnule! Dar zace acolo, domnule, sub o moviliţă de iarbă.

— Ei şi?

— Monseniore, sunt atâtea moviliţe de iarbă acolo!

— Ei şi ce-i cu asta?

Femeia arăta bătrână, cu toate că nu era. Părea stăpânită de o suferinţă crâncenă; ba îşi încleşta cu o energie sălbatică mâinile vânoase şi noduroase, ba îşi punea una dintre mâini pe portiera trăsurii cu un gest duios, mângâietor, de parcă ar fi fost vorba de un piept omenesc, şi te puteai aştepta să simtă atingerea rugătoare.

— Monseniore, daţi-mi ascultare! Monseniore, plecaţi urechea la jalba mea! Bărbatul meu a murit de sărăcie; mulţi mor de sărăcie; şi mulţi or să mai moară încă.

— Ei şi ce-i cu asta? Crezi că pot să-i hrănesc eu?

— Monseniore, asta o ştie numai bunul Dumnezeu; dar eu altceva cer. Jalba mea cere ca pe groapa bărbatului meu să fie implântată o bucată de piatră sau de lemn, cu numele lui, ca să arate unde-i înmormântat. Altminteri, locul o să fie repede dat uitării, şi n-o să mai fie găsit când aceeaşi boală

o să mă secere şi pe mine, aşa c-or să mă îngroape sub o altă moviliţă de iarbă. Monseniore, sunt atât de multe, şi numărul lor sporeşte atât de iute, şi-i atâta sărăcie! Monseniore! Monseniore!

Feciorul o îmbrânci de la portiera trăsurii, echipajul se puse în mişcare cu repeziciune, înaintaşii iuţiră pasul, femeia fu lăsată în urmă, iar marchizul, din nou escortat de Furii, împuţina, văzând cu ochii, distanţa dintre el şi castelul său.

Miresmele dulci ale nopţii de vară îl învăluiau şi învăluiau – cu aceeaşi imparţialitate cu care cade ploaia – şi grupul de oameni zdrenţăroşi, acoperiţi de colb şi vlăguiţi de trudă, care se găseau încă la fântână, nu prea departe; şi în faţa cărora, reparatorul de drumuri, cu ajutorul şepcii lui albastre fără de care nu valora doi bani, încă mai făcea speculaţii asupra omului care arăta ca un strigoi, şi ar fi tot vorbit cât l-ar mai fi răbdat ceilalţi. Dar încetul cu încetul, cum nu-l mai putură răbda, începură să dispară, unul câte unul, şi luminiţele porniră să clipească în cocioabe; şi aceste luminiţe, pe măsură ce cocioabele se înfundau în întuneric şi stelele se aprindeau pe cer, păreau să fi săltat pe boltă şi nu să se fi stins.

În acest timp, umbra unei clădiri somptuoase, cu acoperiş înalt, şi a unor copaci care o ocroteau sub curbura crengilor, se proiecta asupra domnului marchiz; şi umbra fu alungată de lumina unei făclii care întâmpină trăsura, iar marea poartă a castelului se deschise înainte-i.

— Monsieur Charles, pe care-l aştept, a sosit din Anglia?

— Încă nu, Monseniore.

Capitolul IX.

CAPUL GORGONEI13

Castelul domnului marchiz era o clădire masivă, greoaie, având în faţă o curte spaţioasă, pavată cu piatră, şi două şiruri paralele de scări de piatră, care se întâlneau pe terasa spre care dădea uşa principală. Un mare conglomerat de piatră, cu balustrade grele de piatră, urne

de piatră, flori de piatră, chipuri omeneşti de piatră şi capete de animale din piatră în toate colţurile. De parcă ochii Gorgonei urmăriseră lucrările, cu două sute de ani în urmă, când fusese clădit castelul.

Domnul marchiz, precedat de făclie, coborî din trăsură şi urcă treptele largi şi joase, spre terasă, destrămând îndeajuns întunericul pentru a stârni protestele stridente ale unei bufniţe de pe acoperişul grajdurilor cuibărite printre copaci. În rest, totul era atât de neclintit, încât făclia care urca scările şi cealaltă făclie, care aştepta în poarta castelului, ardeau fără pâlpâiri, ca şi cum nu s-ar fi aflat în aerul liber al nopţii, ci în cel stătut al unei încăperi închise. În afară de ţipătul bufniţei, nu se mai auzea nici un sunet, decât clipocitul apei unei fântâni arteziene, în bazinul ei de piatră; căci era una din acele nopţi negre care-şi ţin ceasuri în şir răsuflarea, dându-i apoi drumul într-un suspin adânc, după care şi-o reţin din nou.

Poarta grea se închise cu o bufnitură, şi domnul marchiz străbătu o sală, sumbru împodobită cu lănci de străpuns mistreţul, spade şi cuţite de vânătoare; dar şi mai sumbru încă împodobită cu cravaşe şi bice de călărie, a căror şfichiuire o simţiseră mulţi dintre ţăranii – acum izbăviţi în binefăcătoarele braţe ale Morţii – atunci când stăpânul era mâniat.

Trecând pe lângă încăperile mai spaţioase, întunecate şi repede cuprinse de noapte, domnul marchiz, cu făclierul care mergea înainte-i, urcă scara îndreptându-s spre o uşă ce dădea într-un coridor. Uşa fu deschisă, şi domnul marchiz intră în apartamentul său particular, alcătuit din trei odăi: dormitorul şi încă alte două încăperi cu tavane boltite şi pardoseli neacoperite de covoare, cu câini uriaşi pe scoarţele din faţa căminelor în care iarna ardeau focuri zdravene, şi cu tot fastul care se cuvenea rangului unui marchiz într-o epocă şi o ţară a fastului. În mobilierul bogat se desluşea moda penultimului Ludovic – dintr-o dinastie care nu avea să se frângă prea repede – Ludovic al

paisprezecelea, dar diversificată de numeroase obiecte ce ilustrau file vechi din istoria Franţei.

În cea de a treia dintre încăperi se afla o masă de cină aşternută pentru două persoane; odaia era rotundă, situată fiind într-unul din cele patru foişoare ale castelului, terminate cu acoperişuri conice, ca nişte stingătoare de lumânări; o încăpere mică, de turn, cu ferestrele larg deschise, dar cu şipcile obloanelor de lemn lăsate, astfel încât noaptea cea neagră pătrundea numai prin înguste fâşii orizontale de întuneric ce alternau cu fâşii late de culoarea pietrei.

— Mi se spune că nepotul meu nu a sosit încă, rosti marchizul privind la masa pregătită pentru cină.

Într-adevăr, nu sosise; dar fusese aşteptat să vină o dată cu Monseniorul.

— Nu cred să mai sosească în noaptea asta; totuşi lasă masa aşa cum e. Eu voi fi gata de cină într-un sfert de oră.

Un sfert de oră mai târziu, marchizul fu gata şi se aşează singur în faţa bucatelor îmbelşugate şi alese. Şedea cu faţa spre fereastră şi tocmai îşi isprăvise supa şi ridica la buze paharul cu vin de Bordeaux, când îl lăsă din nou, repede, jos.

— Ce-i asta? întrebă liniştit uitându-se cu grijă la fâşiile orizontale de întuneric şi de culoarea pietrei.

— Monseniore, care asta?

— Dincolo de obloane. Deschide obloanele!

Porunca fu îndeplinită.

— Ei?

— Monseniore, nu se vede nimic. Doar copacii şi noaptea.

Servitorul care vorbise deschisese larg obloanele, privise în pustietatea întunericului şi acum stătea cu spatele spre hăul nopţii, aşteptând noi instrucţiuni.

— Bine, zise imperturbabilul lui stăpân. Închide-le la loc!

Porunca fu îndeplinită şi marchizul îşi văzu înainte de cină. Ajunsese pe la jumătatea mesei, când se opri din nou cu

paharul în mână, de astă dată la auzul unui huruit de roţi. Se apropia cu repeziciune şi se opri în faţa castelului.

— Întreabă cine a venit.

Sosise nepotul marchizului. Călătorise la câteva leghe distanţă de unchiul său, la începutul după-amiezii. Micşorase distanţa dintre ei, dar nu chiar atât încât să-l poată ajunge pe drum. I se spusese, la hanul de poştă, că marchizul trecuse pe acolo înaintea lui.

Urma să i se comunice că masa îl aşteaptă şi că era rugat să vină de îndată. În scurt timp, nepotul intră în încăpere. L-am cunoscut în Anglia, sub numele de Charles Darnay.

Marchizul îl întâmpină politicos, dar nu-şi strânseră mâinile.

— Aţi plecat din Paris ieri, domnule? îl întrebă el pe marchiz în timp ce se aşeza la masă.

— Ieri. Şi dumneata?

— Eu am sosit direct.

— De la Londra?

— Da.

— Ţi-a trebuit mult timp până să vii, replică marchizul cu un zâmbet.

— Dimpotrivă, am sosit direct.

— Scuză-mă! N-am vrut să spun că drumul ţi-a luat mult timp, ci hotărârea de a face acest drum.

— Am fost reţinut de… – nepotul şovăi o clipă – de felurite treburi.

— Neîndoielnic, răspunse politicosul unchi.

Atâta timp cât servitorul fu de faţă, nu mai schimbară nici un cuvânt. După ce fu servită cafeaua şi rămaseră singuri, nepotul, privindu-şi unchiul şi întâlnind ochii acelui chip asemănător cu o mască frumoasă, deschise discuţia:

— M-am întors, domnule, aşa cum bănuiţi, în vederea aceluiaşi scop care m-a obligat să plec. M-a împins în primejdii mari şi neaşteptate; dar e un ţel sfânt, şi chiar dacă m-ar fi împins la moarte, nădăjduiesc că mi-ar fi ajutat să-mi susţin curajul.

— Nu chiar la moarte, interveni unchiul; nu-i necesar să spui „la moarte”.

— Mă îndoiesc, domnule, că, dacă m-ar fi împins chiar pe muchia abisului morţii, dumneavoastră aţi fi mişcat un deget ca să mă opriţi din cădere.

La aceste cuvinte, cele două crestături ale nărilor şi liniile fine şi drepte ale chipului crud oglindiră o expresie prevestitoare de rău; unchiul schiţă un graţios gest de protest, dar care era, în chip atât de evident, o manifestare dictată doar de buna creştere, încât nu putea fi deloc liniştitor.

— Într-adevăr, domnule, urmă nepotul, din câte ştiu eu, dumneavoastră aţi fi făcut tot ce-i cu putinţă ca să daţi o aparenţă şi mai suspectă împrejurărilor suspecte în care mă aflam.

— Nu, nu, nu, tăgădui unchiul amabil.

— Dar oricum ar fi fost, reluă nepotul măsurându-l cu adâncă neîncredere, ştiu că diplomaţia dumneavoastră urmăreşte să-mi zădărnicească scopul prin orice mijloc şi că nu cunoaşteţi scrupule în alegerea mijloacelor.

— Prietene, asta ţi-am spus-o chiar eu, răspunse unchiul, cu o fină pulsaţie a crestăturilor de pe nări. Acordă-mi favoarea de a-ţi aduce aminte că te-am prevenit de acest lucru cu multă vreme în urmă.

— Îmi aduc aminte.

— Mulţumesc, răspunse marchizul cu multă suavitate.

Intonaţia lui pluti în aer, aproape ca acordul unui instrument muzical.

— Într-adevăr, domnule, cred că numai ghinionul dumneavoastră şi norocul meu m-au împiedicat să putrezesc în vreo închisoare, aici, în Franţa.

— Nu prea te înţeleg, răspunse unchiul, sorbindu-şi cafeaua. Pot să-ţi cer să vorbeşti mai explicit?

— Cred că dacă n-aţi fi căzut în dizgraţia Curţii, şi dacă n-aţi fi fost adumbrit de acest nor de câţiva ani încoace, o lettre de cachet14 m-ar fi înfundat pe veci în vreo temniţă.

— Se prea poate, replică unchiul, cu un calm neştirbit. Pentru a salva onoarea familiei, s-ar fi putut să iau hotărârea de a te incomoda chiar în asemenea măsură. Te rog să mă scuzi.

— Observ că, din fericire pentru mine, recepţia care a avut loc alaltăieri s-a desfăşurat la fel de rece ca şi până acum.

— Eu n aş spune „din fericire”, prietene, replică unchiul cu rafinată politeţe. Nu m-aş arăta chiar atât de sigur. Un prilej de adâncă meditaţie, în condiţiile prielnice ale unei totale singurătăţi, s-ar fi putut să-ţi influenţeze mult mai favorabil destinul, decât ţi-l influenţezi singur. Dar e zadarnic să mai discutăm această chestiune. Aşa cum afirmi, eu mă aflu într-o situaţie neprielnică. Aceste mici instrumente de corecţie, aceste gentile ajutoare în sprijinul puterii şi onoarei unei familii, aceste neînsemnate favoruri care s-ar fi putut să te incomodeze pe dumneata atât de rău nu pot fi obţinute astăzi decât de linguşitori şi de nepoftiţi. Sunt solicitate de mulţi, şi acordate (relativ) la atât de puţini! Pe vremuri era altfel, dar, din toate aceste puncte de vedere, situaţia în Franţa a dat înapoi. Strămoşii noştri nu prea îndepărtaţi aveau drept de viaţă şi de moarte asupra plebei din jur. Chiar din această încăpere, mulţi din câinii de plebei au fost duşi la spânzurătoare; în camera alăturată, dormitorul meu, după câte ştiu, un individ a fost înjunghiat pe loc pentru că dăduse dovadă de o insolentă sensibilitate în legătură cu fiică-sa – fiica lui, auzi dumneata! Am pierdut multe din privilegiile noastre; acum e la modă o nouă filosofie; şi astăzi, afirmarea rangului nostru ne-ar putea aduce (nu merg până acolo încât să spun că ne aduce, dar ne-ar putea aduce) reale inconveniente. Timpuri grele, foarte grele!

Marchizul îşi duse la nări câteva fire de tabac şi clătină din cap; mâhnit cu eleganţă, atât cât se cuvenea să fie, de soarta unei ţări care-l conţinea încă pe el ca mijloc, major de regenerare.

— Noi ne-am afirmat rangul în asemenea măsură atât în trecut, cât şi în timpurile mai noi, ripostă nepotul cu amărăciune, încât cred că numele nostru stârneşte mai multă ură decât orice alt nume din Franţa.

— Să nădăjduim că e aşa, răspunse unchiul. Ura faţă de cei sus-puşi e omagiul involuntar adus de cei de jos.

— În tot acest ţinut care ne înconjură, urmă nepotul pe acelaşi ton, nu există un singur chip pe care să văd zugrăvit altceva decât respectul întunecat al fricii şi al sclaviei.

— Un compliment adus grandoarei familiei, şi meritat de felul în care familia şi-a susţinut grandoarea, replică marchizul. Ha!

Şi luă între degete o altă delicată priză de tabac, după pare îşi încrucişă picioarele unul peste celălalt.

Dar când nepotul, rezemându-şi cotul de masă, îşi acoperi ochii cu mâna, într-un gest de îngândurare şi tristeţe, masca cea fină îl privi pieziş, cu mai multă ascuţime, pătrundere şi antipatie, decât era compatibil cu indiferenţa afectată de purtătorul măştii.

— Oprimarea este unica filosofie trainică, adăugă marchizul. Respectul fricii şi al sclaviei îi va face pe câini să asculte de bici, tot atâta timp cât acest acoperiş va ascunde cerul de ochii noştri.

S-ar fi putut însă ca acoperişul să nu dăinuie chiar atâta cât îşi închipuia marchizul. Dacă în noaptea aceea cineva i-ar fi zugrăvit imaginea castelului său aşa cum avea să arate peste câţiva ani, şi a cincizeci de alte castele aşa cum aveau să arate peste câţiva ani, marchizul n-ar fi ştiut cum să-şi smulgă mai repede ceea ce-i aparţinea dintre ruinele cumplite, pârjolite de foc şi devastate de jaf. Cât despre acoperişul pe care-l slăvea, ar fi putut descoperi, poate, că va ascunde în alt chip cerul de ochii muritorilor – de ochii acelora în care se vor înfige plumbii turnaţi din el, şi detunaţi prin ţevile a o sută de mii de muschete.

— Între timp, urmă marchizul, voi menţine eu onoarea şi odihna de veci a familiei, dacă dumneata n-ai de gând s-o

faci. Dar trebuie să fii ostenit. Vrei să punem capăt aici întrevederii noastre?

— Încă un moment.

— Şi un ceas dacă doreşti.

— Domnule, începu nepotul, noi am făcut mult rău, şi pârguim la sân roadele răului.

— Noi am făcut rău? repetă marchizul cu un zâmbet mirat, arătând delicat cu degetul întâi spre nepotul său, apoi spre sine.

— Familia noastră; familia noastră, a cărei onoare înseamnă atât de mult pentru noi amândoi, deşi în chip diferit. Chiar şi în timpul vieţii tatălui meu am făcut nespus de mult rău, zdrobind orice făptură omenească ce se ivea între noi şi plăcerile noastre, oricare ar fi fost ele. Dar de ce să vorbesc despre vremurile tatălui meu, când acestea au fost şi ale dumneavoastră? Aş putea oare să fac o separaţie între tatăl meu şi fratele său geamăn, comoştenitor şi succesor al său?

— Moartea a făcut această separaţie, răspunse marchizul.

— Şi m-a lăsat pe mine, urmă nepotul, legat de un sistem pe care îl socotesc înspăimântător, ale cărui responsabilităţi le port, dar faţă de care sunt neputincios; străduindu-mă să împlinesc cea din urmă dorinţă desprinsă de pe buzele scumpei mele mame, şi să mă supun ultimei sale priviri, care mă implora să am milă şi să mă izbăvesc; şi torturat de căutarea zadarnică a unui sprijin, a unei puteri.

— Dacă le cauţi la mine, nepoate, spuse marchizul, atingându-i pieptul cu arătătorul (acum erau aşezaţi amândoi la gura sobei), le vei căuta de-a pururi în zadar, de asta poţi fi sigur.

Fiecare dintre trăsăturile fine şi drepte tăiate în paloarea străvezie a feţei marchizului se detaşa cu o concentrată cruzime şi viclenie şi cu o sfredelitoare ascuţime, în timp ce-şi privea calm nepotul, ţinând în mână tabachera de prizat. Îi atinse din nou pieptul, de parcă arătătorul său era vârful

ascuţit al unei mici spade, cu care-i străpungea, foarte gingaş, trupul, şi spuse:

— Prietene, eu unul voi muri perpetuând sistemul în care am trăit.

După ce rosti cele de mai sus, priză o ultimă doză de tabac şi-şi vârî tabachera în buzunar.

— E mai bine să fii rezonabil, adăugă apoi, după ce scutură un clopot mic aflat pe masă, şi să accepţi soarta care ţi-a fost hărăzită. Dar, după câte văd, Charles, dumneata eşti un om pierdut.

— Această proprietate şi Franţa sunt pierdute pentru mine, răspunse nepotul cu mâhnire; renunţ la ele.

— Socoteşti că amândouă îţi aparţin, încât să poţi renunţa la ele? Poate că Franţa ţi-o fi aparţinând, dar proprietatea? Nu e vrednică s-o pomenim, dar îţi şi aparţine?

— Folosind cuvintele pe care le-am folosit, nu am avut intenţia să o reclam. Dar dacă ar fi să treacă mâine din mâinile dumneavoastră într-ale mele…

— Ceea ce, am vanitatea să sper, nu e probabil să se întâmple.

—… sau peste douăzeci de ani…

— Mă onorezi prea mult, replică marchizul, dar prefer această ipoteză.

—… eu unul aş părăsi-o şi aş trăi în alt mod şi altundeva. Şi nu renunţ la mare lucru. Ce-i altceva decât o pustietate de mizerie şi ruină?

— Ha! exclamă marchizul, rotindu-şi privirile prin salonul fastuos.

— Aici, se înfăţişează ochiului destulă frumuseţe; dar privită în întregimea ei, sub cerul liber şi la lumina zilei, nu-i alta decât un turn gata să se năruie – al risipei, al nepriceperii, al jecmănelii, al datoriilor, al ipotecilor, al oprimării, al foamei, al goliciunii, al suferinţei!

— Ha! făcu din nou marchizul, plin de satisfacţie.

— Dacă această proprietate va deveni vreodată a mea, va fi încredinţată unor mâini mult mai dibace să o elibereze

(dacă acest lucru e cu putinţă) de poverile care o trag la fund, aşa încât nefericiţii care nu o pot părăsi, şi care au fost storşi până la ultima limită a puterii de a răbda, să poată, într-o generaţie viitoare, să sufere mai puţin; dar nu e potrivită pentru mine. Un blestem atârnă asupra acestei case şi asupra acestor pământuri.

— Şi dumneata? întrebă unchiul. Iartă-mi curiozitatea; dumneata intenţionezi să trăieşti graţios din noua dumitale filosofie?

— Pentru a putea trăi va trebui să fac ceea ce poate, într-o bună zi, vor fi nevoiţi să facă şi alţi compatrioţi ai mei de obârşie nobilă – şi anume să muncesc.

— În Anglia, de pildă?

— Da. Aflându-mă în acea ţară, onoarea familiei nu va avea de suferit din pricina mea. De altfel, numele familiei nu va avea de suferit din partea mea în nici o ţară, pentru că nu-l port în nici o ţară.

Sunetul clopoţelului făcu să se ivească o lumină în dormitorul alăturat. Acum, lumina străluci puternic prin uşa de comunicare. Marchizul privi într-acolo şi aşteptă până când valetul se retrase.

— Anglia pare să fie foarte atrăgătoare pentru dumneata, ţinând seama de felul cum ai prosperat acolo, observă marchizul întorcându-şi spre nepot faţa calmă şi zâmbitoare.

— Am mai spus, pentru faptul că am putut prospera acolo, vă sunt simţitor îndatorat dumneavoastră. Pentru rest, Anglia e refugiul meu.

— Englezii ăştia fanfaroni se laudă că ţara lor e un refugiu pentru mulţi. Cunoşti cumva un compatriot care a găsit refugiu acolo? Un doctor?

— Da.

— Cu o fiică?

— Da.

— Da, făcu şi marchizul. Eşti ostenit. Noapte bună.

Când îşi înclină capul, în cel mai curtenitor salut, faţa surâzătoare a marchizului reflecta un aer enigmatic, iar cuvintele rostite de el avură o rezonanţă misterioasă, care izbi urechile nepotului. În acelaşi timp, liniile subţiri şi drepte ale orbitelor, şi buzele subţiri şi drepte, şi semnele de pe nări se curbară cu un sarcasm ce dădea feţei o diabolică frumuseţe.

— Da, repetă marchizul. Un doctor cu o fiică. Da. Aşa începe noua filosofie. Eşti ostenit. Noapte bună.

Dac-ai fi căutat să scoţi ceva de la oricare dintre pietrele castelului, ţi-ar fi folosit la fel cât şi încercarea de a afla ceva din expresia feţei marchizului.

— Noapte bună! repetă unchiul. Mă gândesc cu nerăbdare la plăcerea de a te revedea mâine dimineaţă. Odihnă plăcută! Luminează drumul nepotului meu până la dormitorul său. „Şi fie ca nepotul meu să ardă de viu în aşternut”, adăugă în sinea sa marchizul înainte de a suna din nou clopoţelul şi de a-l chema pe valet în propriul său dormitor.

Valetul se duse şi se întoarse, iar domnul marchiz se învârti de colo până colo, în halatul său de casă larg, pregătindu-se calm pentru somn, în acea noapte fierbinte. Foindu-se prin cameră, în papuci de casă moi, care nu scoteau nici un zgomot, marchizul era aidoma unui tigru rafinat: părea un marchiz vrăjit dintr-un basm, crud la inimă şi fără de căinţă, a cărui periodică prefacere din om în tigru ori tocmai avusese loc, ori tocmai se pregătea.

Plimbându-se de la un capăt la celălalt pe dinaintea voluptuosului său pat, revăzu în faţa ochilor frânturi din călătoria acelei zile, care i se iveau, nepoftite, în minte; urcuşul trudnic pe deal, în asfinţit, soarele care apunea, coborâşul, moara, închisoarea de pe măgură, cătunul din vale, ţăranii la fântână, reparatorul de drumuri cu şapca lui albastră tot arătând spre lanţul de sub trăsură. Fântâna din sat îi aduse în minte fântâna din Paris, bocceluţa de zdrenţe

de pe postament, femeile care se plecau asupră-i, omul cel deşirat, cu braţele ridicate, răcnind: „Mort!”

— Acum, că m-am răcorit, murmură domnul marchiz, mă pot duce la culcare.

Şi astfel, lăsând o singură lampă aprinsă pe poliţa largă a căminului, dădu drumul perdelelor de voal care căzură în jurul patului, ascultă noaptea destrămând tăcerea cu un prelung suspin şi se pregăti pentru somn.

Timp de trei ceasuri apăsătoare, chipurile de piatră de pe zidurile casei se zgâiră orbeşte în noaptea cea neagră; timp de trei ceasuri apăsătoare, caii din grajduri îşi scuturară capetele, câinii lătrară, iar bufniţa scoase ţipete care semănau prea puţin cu cele pe care, în chip convenţional, poeţii le atribuie bufniţelor. Dar toate aceste făpturi au năravul îndărătnic de a nu împărtăşi şi altora ceea ce văd că se petrece în faţa lor.

Timp de trei ceasuri apăsătoare, capetele de piatră de pe zidurile castelului, capete de lei şi de oameni, se zgâiră orbeşte în noapte. O beznă compactă învăluia priveliştea, o beznă compactă îşi alătura muţenia colbului de pe drum ce vătuia orice sunet. Cimitirul se resemnase cu necazul că moviliţele-i de iarbă nu puteau fi deosebite una de cealaltă; trupul de pe cruce era atât de invizibil, încât ar fi putut să şi coboare fără ca să-l observe cineva. În cătun, cei ce strângeau biruri şi cei ce plăteau biruri dormeau acelaşi somn adânc. Visând, poate, ospeţe, aşa cum visează cei lihniţi; visând bunăstare şi odihnă, aşa cum visează sclavii mânaţi şi boii înjugaţi; sfrijiţii săteni dormeau adânc, şi-n somn aveau parte de hrană şi de libertate.

Fântâna din sat clipocea nevăzută şi neauzită, iar fântâna de la castel îşi depăna şuviţele de apă, nevăzută şi neauzită – amândouă topindu-şi apele aşa cum se topeau şi clipele desprinse din fântâna Timpului – preţ de trei ceasuri apăsătoare. Şi apoi, apele cenuşii ale ambelor fântâni năluciră în alburiul zorilor, iar ochii capetelor de piatră de pe castel se căscară.

Se lumina tot mai mult, până când, în sfârşit, soarele atinse vârfurile copacilor neclintiţi, şi-şi vărsă baia de limpezime peste deal. În vâltoarea răsăritului, apele fântânii de la castel părură să se prefacă în sânge, iar chipurile de piatră se împurpurară. Imnul păsărilor se ridică puternic şi înalt, iar pe prichiciul măcinat de vreme al ferestrei de la dormitorul marchizului, o păsărică solitară intonă cel mai dulce dintre cântece, cu toată vigoarea ei. La acest cânt, cea mai apropiată dintre feţele de piatră păru să privească înmărmurită şi, cu gura-i căscată şi guşa îngroşată, arăta parcă împietrită de groază.

Acum soarele se ridicase din plin şi satul se trezi la viaţă. Ferestrele cocioabelor se deschiseră, drugii fură traşi de pe uşi, oamenii ieşiră pe afară dârdâind – înfriguraţi încă de aerul proaspăt al dimineţii. Şi apoi începu truda zilnică, rareori uşurată, a sătenilor. Unii la fântână; alţii, la câmp; femei şi bărbaţi aici, săpând şi brăzdând; bărbaţi şi femei dincoace, grijind de amărâtele de vite, scoţând vaci costelive la păscut pe câtă păşune puteau afla pe marginea drumului. În biserică şi-n faţa crucii, câte o umbră sau două îngenuncheate; şi asistând la rugile acestora din urmă, o biată vacă pripăşită, încercând să-şi încropească o gustare de dimineaţă din buruienile de pe drum.

Castelul se deşteptă ceva mai târziu, aşa cum se cuvine rangului, dar se deşteptă încet şi sigur. Întâi, singuraticele lănci de străpuns mistreţul şi cuţitele de vânătoare fură muiate în roşu, ca în străvechile vremuri, apoi sclipiră tăios în soarele dimineţii; acum, uşile şi ferestrele se deschiseră larg, caii din grajduri îşi suciră capetele şi priviră peste umăr la lumina şi prospeţimea ce pătrundeau prin porţi, frunzele scânteiară şi foşniră frecându-se de zăbrelele de fier ale ferestrelor, câinii smuciră cu putere de lanţ şi se ridicară de picioarele dindărăt, nerăbdători să li se dea drumul.

Toate aceste întâmplări mărunte ţineau de rutina vieţii şi de reîntoarcerea dimineţii. Dar, desigur, nu acelaşi lucru s-

ar putea spune despre, dangătul clopotului mare de la castel, despre alergătura în sus şi-n jos pe scări, despre siluetele grăbite de pe terasă, despre tropăitul şi bocănitul de ici şi de colo, şi de pretutindeni, despre înşeuatul iute al cailor şi plecările în grabă.

Ce vânt i-a dat asemenea viteză căruntului reparator de drumuri, aflat de mult la lucru pe coama dealului de dincolo de sat, cu merindele-i de prânz (trăgând foarte puţin la greutate) strânse într-o bocceluţă din care ciorile n-ar fi avut ce ciuguli, aşezată pe un morman de pietre? Oare păsările ce purtau grăunţe în cioc îi aruncaseră unul în creştet, în timp ce însămânţau la întâmplare? Fie că era aşa sau nu, reparatorul de drumuri îşi luă picioarele la spinare şi fugi rupând pământul, pe deal în jos, în zăpuşeala dimineţii, înfundându-se în praf până la genunchi, alergând de parcă-i era pielea în joc, fără să se oprească până n-ajunse la fântână.

Toată populaţia satului se adunase la fântână, stând în picioare, în felul lor abătut, şi vorbind în şoaptă, fără să arate însă vreun alt semn de emoţie în afară de curiozitate posacă şi de surpriză. Vacile, mânate în grabă şi priponite de orice putea servi în acest scop, priveau prosteşte, sau se tolăneau pe jos, mestecând cine ştie ce nimic, nevrednic să le răsplătească osteneala, şi pe care-l culeseseră în hoinăreala lor întreruptă.

Câţiva dintre oamenii de la castel, şi câţiva dintre cei de la hanul de poştă, şi strângătorii de biruri stăteau, mai mult sau mai puţin înarmaţi, de cealaltă parte a uliţei, unde aşteptau, fără nici o noimă. Reparatorul de drumuri se şi vârâse în mijlocul unui grup de vreo cincizeci de prieteni şi se bătea cu şapca albastră în piept. Ce prevesteau toate acestea, ce prevestea faptul că domnul Gabelle fusese luat pe sus, cocoţat pe o şa în spatele unui servitor, şi purtat în galop (în ciuda dublei poveri pe care o ducea calul), ca o nouă versiune a baladei germane despre Lenora15?

Prevesteau faptul că acolo sus, la castel, se ivise un chip de piatră în plus.

Peste noapte, Gorgona supraveghease iar lucrările, şi adăugase singurul chip de piatră care mai lipsea; chipul de piatră pe care-l aşteptase vreme de două sute de ani.

Zăcea pe perna domnului marchiz. Era ca o mască fină, luată prin surprindere, mâniată, apoi pietrificată. Implântat în inima figurii de piatră, care părea să atârne de el, era un pumnal. În jurul mânerului, un petic de hârtie pe care cineva mâzgălise:

Căraţi-l repede la groapă. Asta, din partea lui JACQUES.

Capitolul X.

DOUĂ FĂGĂDUIELI.

Mai multe luni, ba chiar douăsprezece la număr, sosiseră şi plecaseră, iar domnul Charles Darnay se statornicise în Anglia, unde preda, la un înalt nivel de cunoştinţe, limba franceză şi literatura franceză. În zilele noastre, l-am fi numit „profesor”, pe atunci, însă, se numea „preceptor”.

Preda tinerilor care aveau răgazul şi interesul de a studia o limbă vie, vorbită în lumea întreagă, şi le cultiva gustul pentru patrimoniul de cunoştinţe şi de literatură al acestei ţări. În plus, el putea scrie despre toate acestea într-o foarte bună engleză, ba chiar să le şi transpună într-o engleză sadea. Pe vremea aceea nu găseai la tot pasul asemenea maeştri; foştii principi şi viitorii regi nu se apucaseră încă să facă pe profesorii, iar nobilii ruinaţi nu picaseră încă din registrele Băncii Tellson, ca s-o facă pe bucătarii şi pe dulgherii. Ca preceptor ale cărui metode de, predare erau deosebit de plăcute şi de utile pentru elevi, şi ca traducător într-un stil elegant, care infiltra tălmăcirii ceva în plus faţă de simpla transpunere a cuvintelor, tânărul domn Darnay ajunse curând cunoscut şi încurajat. Mai mult, era la curent cu tot ce se petrecea în ţara lui, iar evenimentele din Franţa se bucurau de un interes crescând. Şi astfel, cu râvnă neobosită şi cu stăruinţă, ajunsese să prospere.

Nu-şi făcuse iluzia că la Londra va păşi pe caldarâm de aur şi că va dormi în puf; poate că, dac-ar fi pornit de la asemenea aşteptări nesăbuite, n-ar fi propăşit. Se aşteptase la muncă, şi muncă găsise, muncă îndeplinea, şi se împăca de minune cu munca. În aceasta consta prosperitatea lui.

Îşi petrecea o bună bucată de timp la Cambridge, unde ţinea conferinţe studenţilor, universitate care făcea un soi de negoţ de contrabandă cu limbile europene, în loc să introducă, pe căile legale ale vămii, greaca şi latina. Restul timpului locuia la Londra.

Ei, dar din vremile străvechi când era de-a pururi vară în grădinile Paradisului, şi până-n zilele noastre când e mai mult iarnă la latitudinile scăzute, universul omului a mers neabătut pe o singură cale – calea lui Charles Darnay – calea iubirii pentru o femeie.

O iubise pe Lucie Manette din clipa marii lui primejdii. Nu auzise nicicând un sunet mai dulce şi mai duios decât cel al glasului ei în care vibra mila; nu văzuse nicicând un chip de o frumuseţe mai suavă decât chipul ei, faţă-n faţă cu al lui, pe marginea gropii săpate pentru el. Dar până acum nu-i vorbise încă despre iubirea lui; omorul din castelul părăsit, aflat departe, dincolo de valurile umflate şi de lungile, nesfârşitele drumuri prăfuite – castelul masiv de piatră care ajunsese acum aidoma unui vis – omorul zic se săvârşise de un an, şi totuşi Charles Darnay nu rostise încă o singură vorbă care să dezvăluie simţămintele inimii lui.

Avusese motivele sale să n-o facă, şi părea foarte conştient de acest lucru. Era din nou o zi de vară când, abia sosit la Londra de la preocupările lui universitare din Cambridge, se îndreptă spre liniştitul colţişor din Soho, cu gândul de a găsi un prilej ca să se destăinuiască doctorului Manette. Era spre sfârşitul după-amiezii de vară. Şi ştia că la acea oră Lucie ieşise în oraş cu domnişoara Pross.

Îl găsi pe doctor citind în fotoliul de lângă fereastră. Acea mare energie, care îl susţinuse de-a lungul vechilor sale suferinţe, dar care, în acelaşi timp, le făcuse să-i pară şi mai

crâncene, se redeşteptase încetul cu încetul în el. Era acum, într-adevăr, un om foarte energic, un om cu mare putere de voinţă, fermitate în hotărâri şi vigoare în acţiuni. În energia sa redobândită, era uneori puţin schimbăcios, trecând pe neaşteptate de la o stare la alta, aşa cum fusese la început şi în exercitarea facultăţilor mintale, la rândul lor redobândite; dar acest fapt nu se făcea des observat şi, în ultima vreme, devenise din ce în ce mai rar.

Studia mult, dormea puţin, rezista foarte bine la oboseală, şi era de o voioşie cumpănită şi egală.

Charles Darnay intră la el; văzându-l, doctorul lăsă cartea jos şi-i întinse mâna.

— Charles Darnay! Mă bucur că te văd. Ne aşteptam să soseşti acum trei-patru zile. Domnul Stryver şi Sydney Carton au fost ieri împreună pe aici şi amândoi socoteau că eşti în întârziere.

— Le sunt îndatorat pentru interesul pe care mi-l poartă, răspunse tânărul cu răceală în glas în ce-i privea pe cei doi, dar foarte cald faţă de doctor. Domnişoara Manette…

— E bine, răspunse doctorul când Darnay îşi curmă vorba, şi reîntoarcerea dumitale ne face plăcere la toţi. A ieşit pentru câteva cumpărături gospodăreşti, dar în scurt timp va fi acasă.

— Domnule doctor Manette, ştiam că nu e acasă. Am profilat de prilejul că e în oraş, ca să vă rog să-mi îngăduiţi să vă vorbesc.

Urmă o tăcere deplină.

— Da? spuse în cele din urmă doctorul cu vizibilă stinghereală. Adu-ţi scaunul aici şi vorbeşte-mi.

Darnay se supuse în ce privea scaunul, dar se părea că-i vine mai greu să vorbească.

— Domnule doctor Manette, de un an şi jumătate am avut fericirea de a fi considerat în casa dumneavoastră un prieten intim – începu el în cele din urmă – şi nădăjduiesc că cele ce sunt pe cale să vă declar nu vor…

Fu oprit de doctor care ridică o mână pentru a-l stăvili. După ce ţinu un timp mâna nemişcată, în sus, şi-o retrase întrebând:

— E vorba de Lucie?

— Da.

— Îmi vine greu să discut despre ea. Îmi vine foarte greu să ascult discutându-se despre ea pe acest ton, Charles Darnay!

— Domnule doctor Manette, este tonul unei admiraţii fierbinţi, al unui adânc omagiu, şi al unei puternice iubiri, se apără Darnay, respectuos.

Urmă alt răstimp de tăcere deplină, până când tatăl reluă firul discuţiei:

— Cred. Nu te nedreptăţesc; cred.

Stinghereala lui era atât de vizibilă şi era atât de evident că pornea din împotrivirea de a discuta acest subiect, încât Charles Darnay şovăi.

— Să continui, domnule?

Altă tăcere deplină.

— Da, continuă.

— Ştiţi bine cele ce urmează să vă spun, deşi nu puteţi şti cu câtă sinceritate le spun şi cu câtă sinceritate le simt, atâta timp cât nu cunoaşteţi tainele inimii mele, tainicele speranţe şi temeri şi îngrijorări care-mi împovărează de multă vreme inima. Scumpul meu doctor Manette, o iubesc pe fiica dumneavoastră profund, tandru, dezinteresat, cu trup şi suflet. Dacă a existat vreodată pe pământ o iubire curată, aceea e iubirea mea. Şi dumneavoastră aţi iubit; lăsaţi vechea dumneavoastră dragoste să vorbească pentru mine!

Doctorul şedea cu faţa întoarsă şi ochii plecaţi. La auzul ultimelor cuvinte, îşi înălţă din nou mâna cu grabă şi strigă:

— Nu, domnule, asta nu! Lasă asta! Te conjur, nu mai evoca asemenea lucruri!

Strigătul lui fusese în asemenea măsură un strigăt de reală durere, încât continuă să răsune în urechile lui

Charles Darnay încă multă vreme după ce încetase.

Doctorul făcu un gest cu mâna înălţată, părând să-l roage pe Darnay să se întrerupă. Cel puţin aşa îl interpretă tânărul, care rămase tăcut.

— Îţi cer iertare, reluă doctorul după câteva momente, pe un ton scăzut. Nu mă îndoiesc că o iubeşti pe Lucie; de asta poţi fi sigur.

Se întorsese cu faţa spre el, dar nu-l privi, nici măcar nu-şi ridică ochii. Stătea cu bărbia în palmă, iar păru-i alb îi umbrea faţa.

— Ai vorbit cu Lucie?

— Nu.

— Nici nu i-ai scris?

— Niciodată.

— Ar însemna o lipsă de generozitate din partea mea dacă n-aş recunoaşte că abnegaţia dumitale se datoreşte consideraţiei pe care o porţi tatălui ei. Şi tatăl ei îţi mulţumeşte.

Îi întinse mâna; dar privirile lui nu se îndreptară spre Darnay.

— Eu ştiu prea bine, urmă tânărul pe un ton plin de respect, şi cum aş putea să nu ştiu, domnule doctor Manette, eu care v-am văzut împreună zi de zi, că între dumneavoastră şi domnişoara Manette există o afecţiune atât de deosebită, atât de impresionantă, atât de specifică împrejurărilor neobişnuite în care s-a înfiripat, încât i-aş putea găsi puţine asemănări, chiar printre sentimentele dintre părinte şi copil. Ştiu, domnule doctor Manette, şi cum aş putea să nu ştiu, că, îmbinată cu afecţiunea şi sentimentul de datorie al fiicei care a devenit matură, ea poartă în inimă toată dragostea şi nevoia de ocrotire a copilăriei. Ştiu prea bine că în copilărie a fost lipsită de părinţi, aşa încât acum vă închină întreaga statornicie şi fervoare a anilor şi a caracterului matur, îmbinată cu încrederea şi ataşamentul vârstei fragede în care aţi fost pierdut pentru ea. Ştiu perfect de bine că dacă i-aţi fi fost

readus de pe lumea cealaltă, tot n-aţi fi putut avea în ochii ei un nimb mai sfânt decât cel pe care-l aveţi. Ştiu că atunci când se agaţă de gâtul dumneavoastră, vă îmbrăţişează cu mâinile copilului, ale fetei şi ale femeii laolaltă. Ştiu că în dragostea pe care v-o poartă o vede şi o iubeşte pe propria-i mamă când avea vârsta ei, vă vede şi vă iubeşte pe dumneavoastră când aveaţi vârsta mea, o iubeşte pe mama ei cu inima zdrobită, vă iubeşte pe dumneavoastră în tot lungul anilor cumpliţi de tortură şi în binecuvântata dumneavoastră revenire. Am ştiut acest lucru, zi şi noapte, de când v-am văzut în căminul dumneavoastră.

Doctorul rămase tăcut, cu capul plecat. Respiraţia îi era puţin agitată, dar nu vădea nici un alt semn de tulburare.

— Scumpul meu doctor Manette, fiind tot timpul conştient de cele de mai sus, şi văzându-vă, pe ea şi pe dumneavoastră, înconjuraţi de această sfântă aureolă, mi-am reţinut sentimentele şi m-am înfrânat, atâta cât stă în firea unui om s-o facă. Am avut simţământul, şi-l mai încerc şi acum, că a aduce iubirea mea – chiar şi iubirea mea – între dumneavoastră doi, ar însemna să vă întinez povestea cu ceva care-i mai prejos de ea. Dar o iubesc. Cerul mi-e martor că o iubesc!

— Cred, răspunse tatăl, posomorât. Mi-am dat seama mai de mult. Cred.

— Vă rog să nu credeţi însă, urmă Darnay, a cărui ureche fusese izbită de vocea tristă ce suna ca o dojana, vă rog să nu credeţi că dacă mi-ar fi hărăzită fericirea de a o face într-o bună zi pe Lucie soţia mea, aş încerca vreodată să o despart de dumneavoastră, sau c-aş sufla o vorbă din cele ce vă spun acum. Nu numai că o asemenea încercare ar fi zadarnică, dar ar însemna şi o josnicie. Dacă gândurile mele ar adăposti, sau inima mea ar ascunde asemenea intenţie – chiar peste ani şi ani – sau dacă a încolţit vreodată în mine – sau dacă ar putea vreodată încolţi în mine – n-aş fi vrednic să ating acum această mână onorată.

Rostind cuvintele de mai sus, îşi lăsă mâna peste mâna doctorului.

— Nu, dragul meu doctor Manette. Şi eu, ca şi dumneavoastră, m-am exilat de bunăvoie din Franţa; şi eu, ca şi dumneavoastră, am fugit de acolo alungat de nebuniile, de opresiunile, de mizeriile ei; ca şi dumneavoastră, m-am străduit să-mi înjghebez o existenţă, departe de patrie, prin munca mea, încrezându-mă într-un viitor mai bun; nu doresc altceva decât să împărtăşesc soarta dumneavoastră, viaţa şi căminul dumneavoastră, şi să vă fiu credincios până la moarte. Nu doresc să împart cu Lucie privilegiul de a vă fi copil, tovarăş, prieten, ci să sprijin acest privilegiu al ei, să o leg şi mai mult de dumneavoastră, dacă acest lucru e cu putinţă.

Mâna lui strângea mereu mâna doctorului.

După ce răspunse o clipă acestei strânsori, şi nu cu răceală, tatăl îşi rezemă mâinile de braţele fotoliului şi-şi înălţă privirile pentru prima dată de la începutul discuţiei. Pe faţă i se citeau limpede semnele unei lupte; lupta împotriva acelei expresii, plină de negre îndoieli şi de spaimă, care-i apărea uneori pe chip.

— Vorbeşti cu atâta simţire şi cu atâta bărbăţie, Charles Darnay, încât îţi mulţumesc din toată inima, şi-mi voi deschide şi eu toată inima – sau aproape. Ai vreun temei să crezi că Lucie te iubeşte?

— Nu. Până acum niciunul.

— Scopul destăinuirii este acela de a te asigura de sentimentele ei, cu buna mea ştiinţă?

— Nici măcar atât. S-ar putea să nu am curajul să-i mărturisesc săptămâni de aici încolo; s-ar putea (fie că greşesc sau nu) să am curajul s-o fac mâine.

— Aştepţi vreun ajutor din partea mea?

— Nu cer niciunul, domnule. Dar am gândit că ar sta în putinţa dumneavoastră, dacă socotiţi că e drept, să-mi oferiţi vreun sfat.

— Aştepţi vreo făgăduială din partea mea?

— Aştept.
— Ce anume?
— Îmi dau perfect de bine seama că, fără sprijinul dumneavoastră, nu am nici o speranţă. Înţeleg prea bine că şi în cazul când domnişoara Manette m-ar purta în acest moment în inima-i pură – vă rog să nu gândiţi că-mi făuresc asemenea cutezătoare speranţe – n-aş avea nici o şansă împotriva iubirii pe care o poartă tatălui ei.
— Dacă-i aşa, îţi dai seama, pe de altă parte, ce implică acest fapt?
— Înţeleg la fel de bine că o vorbă rostită de tatăl său, în favoarea oricărui pretendent, ar înclina balanţa ei şi a întregului univers. Din această pricină, domnule doctor Manette, nu aş cerşi asemenea vorbă, chiar dacă mi-ar fi viaţa în joc.
— Sunt convins de acest lucru. Charles Darnay, o apropiere prea mare dă naştere la mistere, la fel ca şi o lungă despărţire; în primul caz, misterele sunt subtile şi gingaşe, şi greu de pătruns. Din acest singur punct de vedere, fiica mea Lucie este un mister pentru mine; nu-i pot ghici sentimentele.
— Îmi îngăduiţi să vă întreb, domnule, dacă gândiţi că ar exista vreun…
Cum şovăia să continue, doctorul adăugă sfârşitul întrebării:
—… că ar exista vreun alt pretendent?
— Asta am vrut să spun.
Tatăl rămase o clipă pe gânduri înainte de a răspunde:
— Şi dumneata l-ai întâlnit aici pe domnul Carton. Şi domnul Stryver ne vizitează din când în când. Dacă mai există vreun pretendent, nu ponte fi decât unul din aceştia doi.
— Sau amândoi, adăugă Darnay.
— Nu m-am gândit la amândoi; nu cred probabil acest lucru. Doreşti o făgăduială de la mine. Ce anume?

— Făgăduiala că, dacă, vreodată, domnişoara Manette vă va face o destăinuire asemănătoare cu cea pe care v-am făcut-o eu astăzi, îmi veţi fi martor că v-am împărtăşit sentimentele mele şi că credeţi în ele. Nădăjduiesc că aveţi atâta părere bună despre mine, încât să nu o influenţaţi împotriva mea. Nu vreau să mai adaug nici un cuvânt în interesul meu; asta-i ceea ce vă cer. Voi respecta întru totul condiţia pe care aveţi deplinul drept să mi-o puneţi în schimbul acestei cereri.

— Îţi fac făgăduiala, răspunse doctorul, şi fără nici un fel de condiţie. Cred că intenţiile dumitale sunt curate şi sincere aşa cum ai afirmat. Cred că doreşti să perpetuezi, şi nu să slăbeşti legăturile dintre mine şi celălalt eu al meu, mult mai drag. Dacă îmi va mărturisi vreodată că pentru ea nu poate exista fericire fără dumneata, ţi-o voi dărui. Şi dacă vreodată ar exista… Charles Darnay, dacă-ar exista…

Tânărul îi luă cu recunoştinţă mâna; mâinile lor erau împreunate când doctorul vorbi:

—… dacă ar exista anumite închipuiri, anumite raţiuni, anumite temeri, sau ceva de genul ăsta, vechi sau noi, împotriva omului pe care ea l-ar iubi cu adevărat – răspunderea directă a acestora neatârnând asupră-i – îţi făgăduiesc că de dragul ei toate acestea vor fi date uitării. Lucie înseamnă totul pentru mine; mai mult decât suferinţa mea, mai mult decât nedreptatea care mi s-a făcut, mai mult decât… În sfârşit, asta-i vorbărie goală!

Îşi reluă tăcerea într-un chip atât de straniu, şi când încetă să mai vorbească privirea-i fixă deveni atât de stranie, încât Darnay îşi simţi mâna îngheţând în mâna doctorului, care-şi slăbea încet strânsoarea degetelor lăsând-o să cadă.

— Parcă-mi spuneai ceva, reluă doctorul Manette cu un zâmbet. Ce-mi spuneai?

Darnay nu ştiu ce să-i răspundă, când îşi aminti deodată că-i vorbise de o condiţie. Uşurat că-i apăruse această aducere aminte, îi răspunse:

— Încrederea pe care ini-o arătaţi trebuie răsplătită cu o egală încredere din parte-mi. Numele pe care-l port acum, deşi doar uşor schimbat faţă de cel al mamei mele, nu este, dacă vă aduceţi aminte, adevăratul meu nume. Vreau să vi-l spun pe acesta şi să vă mărturisesc de ce mă aflu în Anglia.

— Opreşte-te! strigă doctorul din Beauvais.

— Doresc să mă arăt vrednic de încrederea pe care mi-o arătaţi şi să nu păstrez nici o taină faţă de dumneavoastră.

— Opreşte-te!

O clipă, doctorul îşi astupă urechile cu mâinile; o clipă mai târziu, îşi apăsă mâinile pe buzele lui Darnay.

— Nu-mi spune acum, ci când am să ţi-o cer eu. Dacă speranţa dumitale va izbândi, dacă Lucie o să te iubească, îmi vei spune în dimineaţa căsătoriei voastre. Îmi făgăduieşti?

— Din inimă.

— Dă-mi mâna. Curând, Lucie va sosi acasă, e mai bine să nu ne găsească împreună în seara asta. Du-te! Dumnezeu să te binecuvânteze!

Când Charles Darnay îl părăsi, abia se lăsa întunericul, dar când Lucie se întoarse acasă, un ceas mai târziu, întunericul devenise dens; intră în grabă singură în salon – pentru că domnişoara Pross urcase de-a dreptul în camera ei – şi fu surprinsă când găsi fotoliul de lectură pustiu.

— Tată! strigă Lucie. Tăticule drag!

Nu veni nici un răspuns, dar din odaia lui răzbi zgomotul surd al unui ciocan. Trecând prin odaia comunicantă, Lucie privi din uşă în dormitorul lui, şi coborî înspăimântată, cu sângele îngheţat în vine, strigând în sinea ei: „Ce să mă fac! Ce să mă fac!”

Şovăiala ei dură doar o clipă; urcă în goană înapoi, bătu la uşa lui, şi-l strigă încetişor. La sunetul glasului ei, zgomotul ciocanului încetă, doctorul veni la dânsa şi, împreună, începură să se plimbe în sus şi-n jos, vreme îndelungată.

În noaptea aceea, Lucie coborî din pat ca să-i vegheze somnul. Dormea adânc, iar băncuţa cu sculele de cizmărie

şi pantoful neisprăvit zăceau în colţul lor, ca de obicei.

Capitolul XI.

TABLOUL A DOI PRIETENI

— Sydney, se adresă domnul Stryver şacalului său, în aceeaşi noapte, sau mai bine-zis în zori; Sydney, mai prepară o cupă de punci; am ceva să-ţi spun.

Sydney lucrase pe ruptelea în noaptea aceea, şi o noapte înainte, şi o noapte înaintea acesteilalte, şi-n multe alte nopţi, punând mare ordine în hârtiile domnului Stryver înainte de vacanţa cea mare. În cele din urmă, toate actele fură rânduite; toate restanţele lui Stryver fură lichidate; totul fu pus la punct până când noiembrie avea să vină cu ceţurile lui atmosferice şi cu ceţurile juridice, dându-le din nou apă la moară.

După atâta sârg, Sydney nu arăta nici mai voios, nici mai mohorât. Avusese nevoie de o substanţială rezervă de prosoape ude, ca să isprăvească treburile acelei nopţi; o doză corespunzătoare de vin precedase ceremonialul prosoapelor; şi arăta foarte răvăşit acum când îşi smulse turbanul de pe cap şi-l aruncă în ligheanul în care-l muiase în repetate rânduri, în ultimele şase ceasuri.

— Prepari odată cupa aia de punci? întrebă Stryver cel falnic, cu mâinile în brâu, rotindu-şi privirile de pe canapeaua pe care zăcea culcat.

— O prepar.

— Acum, fii atent la mine. Am de gând să-ţi spun ceva care o să te surprindă, şi care o să te facă poate să mă consideri mai puţin şmecher decât mă crezi tu în general. Mă gândesc să mă însor.

— Nu zău?

— Da. Şi nu pentru bani. Ei, ce mai zici acum?

— Nu prea am chef să zic mare lucru. Şi cine-i fata?

— Ghiceşte!

— O cunosc?

— Ghiceşte!

— N-am chef să ghicesc la cinci dimineaţa, când creierii îmi fierb şi-mi fumegă în cap. Dacă vrei să ghicesc, invită-mă la prânz.

— Ei bine. Atunci am să-ţi spun eu, răspunse Stryver ridicându-se încet şi aşezându-se în capul oaselor. Sydney, eu unul renunţ să mă mai fac înţeles de tine, pentru că eşti pur şi simplu o brută insensibilă.

— În timp ce tu, replică Sydney, amestecând de zor punciul, eşti un spirit atât de sensibil şi de poetic!

— Haide, hai, făcu Stryver, râzând plin de sine, cu toate că nu pretind a fi un suflet romantic (sper că n-oi fi chiar atât de naiv), sunt totuşi un tip mai tandru decât tine.

— Eşti un tip mai norocos, dacă asta vrei să spui.

— Nu asta vreau să spun. Doresc să spun că sunt mai… mai…

— Zi că eşti mai curtenitor, dacă tot cauţi cuvântul, îi sugeră Carton.

— Mă rog! Să zicem mai curtenitor. Ceea ce vreau eu să spun, continuă Stryver împieptoşându-se către prietenul său care prepara punciul, e că sunt un om care ţine mai mult să fie agreabil, care-şi dă mai multă silinţă să fie agreabil, care ştie mai bine să fie agreabil în societatea unei femei, decât o faci tu.

— Zi mai departe!

— Ba nu; înainte de a merge mai departe, continuă Stryver, scuturând din cap în felul său bătăios, trebuie să-ţi spun tot ce gândesc despre tine. Şi tu ai fost în casa doctorului Manette tot de atâtea ori cât am fost şi eu, ba poate chiar mai des. Ei bine, mi-a fost ruşine de felul morocănos în care te purtai! Te arătai atât de îmbufnat şi de ursuz şi de mofluz, încât, pe viaţa mea dacă mint, mă ruşinam cu tine, Sydney!

— Unui om cu experienţa ta la bară, trebuie să-i prindă foarte bine să se mai ruşineze câte un pic; s-ar cuveni să-mi fii foarte îndatorat.

— În felul ăsta n-ai să ajungi nicăieri, ripostă Stryver; zău aşa, Sydney, e de datoria mea să ţi-o spun – şi ţi-o spun de la obraz ca să-ţi fac un bine – eşti un individ foarte puţin potrivit pentru asemenea societate. Eşti un individ dezagreabil.

Sydney dădu pe gât o duşcă din punciul pe care-l preparase şi râse.

— Uită-te la mine, continuă Stryver, împăunându-se, eu am mult mai puţină nevoie decât tine să mă fac agreabil oamenilor, dat fiind că dispun de condiţii de viaţă mult mai independente. Şi totuşi de ce-o fac?

— Nu mi-am dat până acum seama c-o faci, bombăni Carton.

— O fac din diplomaţie; o fac din principiu. Şi uită-te la mine! Avansez!

— Dar nu avansezi deloc în relatarea intenţiilor tale matrimoniale, răspunse Carton cu nepăsare. Aş vrea să revii la ele. În ce mă priveşte pe mine, niciodată n-ai să înţelegi că sunt incorijibil?

Puse această întrebare, pe un ton zeflemitor.

— Nu există nici un motiv să fii incorijibil, răspunse prietenul său, destul de arţăgos.

— Din câte ştiu eu, nu există nici un motiv să exist, spuse Sydney Carton. Cine-i domnişoara?

— Sydney, n-aş vrea ca dezvăluirea numelui ei să te facă să te simţi stingherit, îşi începu domnul Stryver, cu ostentativă prietenie, preparativele destăinuirii; eu ştiu că tu nu crezi cu adevărat nici jumătate din câte spui; şi chiar dacă ai crede, n-ar avea nici o importanţă. Fac această mică introducere, pentru că tu ai vorbit o dată, în termeni uşuratici, în faţa mea, despre această domnişoară.

— Zău?

— Neîndoios, şi chiar în această cameră.

Sydney Carton îşi privi paharul cu punci, apoi îşi privi îngăduitorul prieten; apoi bău o gură de punci şi-şi privi din nou îngăduitorul prieten.

— Te-ai referit la această domnişoară numind-o „o păpuşă cu păr auriu”. E vorba de domnişoara Manette. Dacă tu, Sydney, ai fi avut cea mai mică sensibilitate sau delicateţe în asemenea chestiune, aş fi fost supărat pe tine pentru felul cum ai descris-o; dar nu ai. Eşti total lipsit de acest simţ; de aceea nu-ţi port mai multă pică pentru expresia folosită, decât aş purta unui ageamiu în ale artei care nu ar aprecia o pictură de-a mea, sau unui ageamiu în ale muzicii care n-ar aprecia o compoziţie a mea.

Sydney Carton începu să bea în mare viteză din cupa cu punci; bău cu înghiţituri mari, privindu-şi prietenul.

— Acum, Syd, ai aflat totul, urmă domnul Stryver. Nu-mi pasă că n-are avere; e o fiinţă fermecătoare şi mi-an pus în gând să-mi satisfac o plăcere: cred că, în general, pot să-mi îngădui satisfacerea unei plăceri. Ea va avea în mine un bărbat cu o poziţie frumoasă, şi care se ridică vertiginos şi, în plus, un bărbat de oarecare distincţie; e un noroc pentru ea, dar merită acest noroc. Eşti mirat?

Carton, continuând să bea, ripostă:

— De ce-aş fi mirat?

— Eşti de acord?

Carton, continuând să bea, replică:

— De ce n-aş fi de acord?

— Bravo! exclamă prietenul său Stryver, accepţi noutatea cu mai multă uşurinţă decât mi-aş fi închipuit eu şi eşti mai puţin răutăcios, în ce mă priveşte, decât gândeam eu c-ai să fii; cu toate că, să fim clari, te-ai convins până acum că vechiul tău amic ştie ce vrea. Da. Sydney, mi s-a făcut lehamite de stilul ăsta de viaţă, fără nici o variaţie; cred că pentru un bărbat e un lucru foarte plăcut să-şi aibă căminul lui, când are chef să se întoarcă la cămin (şi când nu, n-are decât să rămână în oraş), şi cred că domnişoara Manette poate să facă faţă în oricare împrejurare şi că o să-mi facă întotdeauna cinste. Aşa încât m-am hotărât. Şi acum, Sydney, băiete, vreau să-ţi spun o vorbă şi în legătură cu perspectivele tale. Eşti într-un hal fără de hal. O ştii şi tu;

realmente într-un hal fără de hal. Habar n-ai de valoarea banului, îţi faci de cap, într-o bună zi ai să te dărâmi şi-ai să te trezeşti sărac şi bolnav; trebuie numaidecât să te gândeşti la cineva care să-ţi poarte de grijă.

Superioritatea umflată cu care dădu aceste sfaturi îl făcu să pară de două ori mai voluminos decât era în realitate, şi de patru ori mai bătăios.

Dă-mi voie să te sfătuiesc să priveşti adevărul în faţă, urmă Stryver. Şi eu l-am privit în faţă, dar de pe poziţia mea diferită; priveşte-l şi tu, de pe poziţia ta. Ia-ţi pe cineva care să-ţi poarte de grijă. N-are a face că nu guşti tovărăşia femeilor, că nu le înţelegi, că eşti lipsit de tact faţă de ele. Găseşte-ţi pe cineva. Găseşte-ţi o femeie respectabilă, care să aibă o mică proprietate – gen proprietăreasă de camere mobilate – şi ia-o de nevastă, ca să-ţi asiguri bătrâneţile. Asta-i ce-ţi trebuie ţie. Gândeşte-te la lucrul ăsta, Sydney.

— O să mă gândesc la lucrul ăsta, răspunse Sydney.

Capitolul XII.

OMUL PLIN DE GINGĂŞIE.

După ce luă hotărârea mărinimoasă de a oferi fiicei doctorului acest mare noroc, domnul Stryver decise să o încunoştiinţeze de fericirea ce dăduse peste ea, încă înainte de a pleca în vacanţa mare. Dezbătu problema în sinea lui şi ajunse la concluzia că ar fi bine să depăşească rapid toate preliminariile, astfel încât să poată stabili după aceea în tihnă dacă să-i acorde mâna lui cu o săptămână sau două înainte de Sfântul Mihail sau în mica vacanţă de Crăciun.

În ce priveşte soliditatea argumentelor din procesul de fală, nu avea nici un fel de îndoială, şi-şi vedea calea deschisă spre verdict. Dacă pledezi în faţa juriului pe baza unor temeinice argumente lumeşti – singurele argumente vrednice a fi luate în seamă – procesul devine limpede, şi nu are nici un punct vulnerabil. El îşi asuma rolul reclamantului şi depoziţia lui nu avea nevoie să fie supusă unui interogatoriu; avocatul pârâtului o să expună cazul în două cuvinte, iar juriul nici măcar nu va avea nevoie să se

retragă ca să delibereze. După ce-l revizui în minte, judecătorul Stryver ajunse la concluzia că proces mai limpede nici că putea să existe.

În consecinţă, domnul Stryver îşi inaugură vacanţa mare cu o invitaţie făcută domnişoarei Manette de a-l însoţi la teatrul de vară Vauxhall; invitaţia fiind refuzată, o pofti la Ranelagh; şi această invitaţie căzând, nu-i rămase decât să se înfăţişeze în Soho şi acolo să-şi declare nobila intenţie.

Deci domnul Stryver o porni pe drumul dintre Temple şi Soho, în frageda pruncie a vacanţei mari. Oricine l-ar fi văzut năpustindu-se spre Soho, când de fapt se găsea încă în Temple Bar, grăbindu-se de-a lungul caldarâmului şi îmbrâncind în lături pe toţi cei slabi, ar fi constatat cât era de solid şi de puternic.

Cum drumul său trecea pe lângă Banca Tellson, şi cum domnul Stryver era pe de o parte clientul băncii, iar pe de alta ştia că domnul Lorry e prietenul intim al familiei Manette, îi veni ideea să facă o vizită la bancă, pentru a-i revela domnului Lorry lumina ce strălucea la orizontul Soho. Aşadar, împinse uşa hârâind răguşit din gâtlej, se poticni pe cele două trepte, în jos, trecu pe lângă cei doi casieri antici şi dete buzna în cămăruţa dosnică şi mucegăită unde domnul Lorry şedea în faţa unor mari registre cu pătrăţele pentru cifre, sub fereastra cu bare de oţel perpendiculare, de parcă ar fi fost şi ea împărţită în pătrăţele pentru cifre.

— Helo! strigă domnul Stryver. Ce mai faci? Sper că bine.

Era o ciudăţenie a lui Stryver că întotdeauna părea prea mare în orice loc, în orice spaţiu. Părea atât de mare pentru Banca Tellson, încât bătrânii funcţionari din cele mai îndepărtate colţuri înălţară priviri mustrătoare ca şi cum prezenţa lui îi strivea de pereţi. Însăşi „firma”, care-şi citea cu măreţie ziarul, într-un plan ceva mai distanţat, se ghemui nemulţumit, ca şi cum căpăţâna lui Stryver i s-ar fi îndesat în însăşi deschizătura vestei împovărată de responsabilităţi.

Discretul domn Lorry întrebă pe tonul-mostră pe care l-ar fi recomandat altora în asemenea împrejurări:

— Ce mai faceţi, domnule Stryver? Ce mai faceţi, domnule? şi dădu mâna cu el.

Felul lui de a strânge mâna avea o caracteristică lesne de observat la toţi funcţionarii Băncii Tellson, care dădeau mâna cu un client în timp ce „firma” impregna atmosfera. Dădeau mâna într-un fel impersonal, ca şi cum o dădeau în numele Băncii Tellson.

— Ce pot face pentru dumneavoastră, domnule Stryver? întrebă domnul Lorry pe tonul lui de afaceri.

— A, nimic, mulţumesc; am dorit să-ţi fac o vizită particulară, domnule Lorry, am venit pentru o mică discuţie particulară.

— Ah, da? spuse domnul Lorry, plecând urechea, în timp ce ochii i se îndreptau către „firmă”.

— Am de gând, începu domnul Stryver, rezemându-şi confidenţial braţele pe biroul care, deşi era dublu, păru pe loc să nu fie decât o jumătate de birou, am de gând, domnule Lorry, să mă însor cu micuţa şi drăgălaşa dumitale prietenă, domnişoara Manette.

— Oh, vai de mine! exclamă domnul Lorry, frecându-şi bărbia şi privind cu îndoială la vizitatorul său.

— Oh, vai de mine”, domnule? repetă domnul Stryver, trăgându-se îndărăt. Oh, vai de dumneata, domnule? Ce înţelegi prin aceste cuvinte, domnule Lorry?

— Ce înţeleg? răspunse omul de afaceri. Înţelesul cuvintelor mele este, desigur, plin de prietenie şi de preţuire, şi găsesc că-ţi face mare onoare şi – pe scurt, înţelesul lor este tot ceea ce ţi-ai putea dori. Dar… zău aşa, domnule Stryver… Domnul Lorry se opri din vorbă şi clătină din cap privindu-l într-un fel curios, ca şi cum s-ar fi văzut nevoit să adauge în sinea lui: „Asta-i prea de tot şi realmente prea ne izbim de dumneata!”

— Ia te uită! zise Stryver, plesnind biroul cu mâna-i aprigă, căscând larg ochii şi respirând adânc. Să mă bată

Dumnezeu dacă te înţeleg, domnule Lorry!

Domnul Lorry îşi trase, pe ambele urechi, peruca strâmbă, şi muşcă pana de scris.

— Ei, fir-ar să fie, strigă Stryver, eu ochii la el. Ce, nu sunt bun de însurătoare?

— O, ba da. Da. Da, eşti bun de însurătoare. Dacă zici bun de însurătoare, apoi sigur că eşti!

— N-am o situaţie înfloritoare?

— O, dacă-i vorba de situaţie înfloritoare, ai.

— N-am perspective frumoase?

— Cât despre perspective, răspunse domnul Lorry bucuros că mai poate fi de acord cu ceva, nimeni nu ţi le poate pune la îndoială.

— Atunci, ce naiba vrei să spui, domnule Lorry? întrebă Stryver vizibil supărat.

— Mă rog, eu… vrei să te duci chiar acum la ei?

— Direct! răspunse Stryver, izbind cu pumnul în masă.

— Eu să fiu în locul dumitale nu m-aş duce.

— De ce? se stropşi Stryver. Uite ce-i, am să te strâng cu uşa, urmă el, amenânţându-l prin clătinarea unui deget justiţiar. Dumneata eşti un om de afaceri şi deci trebuie să ai un motiv serios. Expune-l. De ce nu te-ai duce dac-ai fi în locul meu?

— N-aş întreprinde asemenea demers fără să am un motiv temeinic de a crede că voi avea succes.

— Să fiu al naibii! exclamă Stryver. Asta-i mai tare ca orice!

Domnul Lorry privi în depărtare, spre distanta „firmă”, apoi îşi întoarse privirile la Stryver cel mâniat foc.

— Poftim, zise acesta, am în faţă un om de afaceri… un om în vârstă… un om cu experienţă… care lucrează la o bancă… şi după ce-i înşir trei motive capitale menite să-mi asigure succesul, îmi răspunde că n-am nici un motiv temeinic. Şi o spune cu capul pe umeri! remarcă domnul Stryver, accentuând ciudăţenia, ca şi cum ar fi fost infinit mai natural dacă domnul Lorry ar fi spus-o cu capul tăiat.

— Când vorbesc de succes, mă refer la succesul faţă de tânăra domnişoară; şi când vorbesc de cauze şi raţiuni menite să facă posibil succesul, mă gândesc la acele cauze şi raţiuni care au trecere la această domnişoară. Domnişoara, bunul meu domn, spuse domnul Lorry lovindu-l uşor pe domnul Stryver pe braţ, domnişoara! Domnişoara înainte de orice!

— Vrei să spui, domnule Lorry, replică Stryver, împieptoşându-se, că, după părerea dumitale, domnişoara în chestiune e o gâsculiţă mofturoasă?

— Nu asta vreau să spun. Ceea ce vreau eu să spun, domnule Stryver, răspunse domnul Lorry, roşu ca para focului, este că nu rabd să aud pe nimeni vorbind despre această domnişoară într-un mod lipsit de respect; şi că dacă aş întâlni pe cineva – ceea ce nădăjduiesc să nu se întâmple – cu un gust atât de grosolan şi cu un temperament atât de nesocotit încât nu şi-ar putea reţine vorbele lipsite de respect cu privire la această domnişoară, aici la biroul meu, nici măcar Banca Tellson nu m-ar putea împiedica să-i spun în faţă ce gândesc despre el.

Obligaţia de a se înfuria pe un ton înăbuşit umflase primejdios vinele domnului Stryver când fusese rândul acestuia să se înfurie; acum însă, când era rândul domnului Lorry, nici vinele acestuia, oricât ar fi fost ele de cuminţi, nu se găseau într-o stare mai bună.

— Asta am ţinut să-ţi spun, domnule, încheie domnul Lorry. Şi te rog să nu te îndoieşti de acest lucru.

O bucată de timp, domnul Stryver un spuse nimic, ci se mulţumi să sugă capătul unei rigle, apoi începu să-şi ciocănească dantura cu ea, în ritmul unei melodii, ceea ce-i dădea probabil dureri de dinţi, în cele din urmă, sparse tăcerea stingheritoare spunând:

— Asta-i ceva neaşteptat pentru mine, domnule Lorry. Deci mă sfătuieşti să nu mă duc în Soho şi să nu-mi ofer mâna – mâna mea, a lui Stryver de la Curtea Supremă?

— Îmi ceri sfatul, domnule Stryver?

— Da.

— Foarte bine. Atunci ţi-i dau, şi dumneata l-ai repetat mai înainte foarte corect.

— Şi tot ce pot spune, râse Stryver ofensat, este că acest lucru… ha! ha! depăşeşte tot ce mi-a fost dat să cunosc, în trecut, prezent şi viitor.

— Înţelege-mă bine, urmă domnul Lorry, în calitate de om de afaceri n-aş fi în măsură să-mi dau părerea în această chestiune, pentru că în calitate de om de afaceri nu o cunosc. Dar ca vechi prieten, care a purtat-o pe domnişoara Manette în braţe, care e omul de încredere al domnişoarei Manette şi al tatălui ei, şi care le nutreşte amândurora o adâncă afecţiune, mi-am spus părerea. Nu eu sunt acela care a provocat această confidenţă, ţine minte! Acum, spune-mi, socoteşti că s-ar putea să nu am dreptate?

— Nu spun una ca asta! răspunse Stryver fluierând. Eu nu-mi pot asuma răspunderea de a atribui bun-simţ unei terţe persoane; pot doar să constat singur dacă are sau nu. La anumite persoane presupun existenţa bunului-simţ; iar dumneata presupui existenţa unor nonsensuri de afectare şi răsfăţ. Pentru mine e ceva cu totul nou, dar cred că ai dreptate.

— Ceea ce presupun eu, domnule Stryver, prefer să formulez singur. Şi înţelege-mă bine, spuse domnul Lorry din nou cu obrajii ca para focului, nu dau voie nimănui nici chiar Băncii Tellson să formuleze în numele meu ceea ce presupun eu.

— Ei! Îţi cer scuze.

— Le primesc. Mulţumesc. Uite, domnule Stryver, ce voiam să-ţi spun: s-ar putea să fie neplăcut pentru dumneata să constaţi că te-ai înşelat; s-ar putea să fie neplăcut pentru doctorul Manette să-ţi dea explicaţii, s-ar putea să fie foarte neplăcut pentru domnişoara Lucie Manette să fie explicită. Dumneata ştii în ce termeni am onoarea şi plăcerea de a mă găsi cu această familie. Dacă doreşti, aş putea, fără să te angajez în nici un fel şi fără să te reprezint în nici un fel, să

încerc să corectez sfatul pe care ţi l-am dat, străduindu-mă să observ lucrurile şi să le chibzuiesc sub acest unghi nou. Dacă vei fi nemulţumit de rezultatul meu, vei putea să-i verifici singur temeinicia; dacă, dimpotrivă, te vei declara satisfăcut, şi dacă situaţia va fi aceea pe care o întrevăd acum, înseamnă că veţi fi cu toţii cruţaţi de ceea ce-i preferabil să fiţi cruţaţi. Ce părere ai?

— Cât timp m-ar reţine chestia asta în oraş?

— O, e o problemă doar de câteva are. M-aş duce astă-seară în Soho, şi după ce plec de acolo pot veni direct la dumneata.

Atunci accept, zise Stryver; nu mă mai duc acum la ei, de altfel nici nu ardeam s-o fac; accept şi te aştept să treci deseară pe la mine. Bună ziua.

Domnul Stryver se răsuci pe călcâie şi o zbughi afară din bancă, dezlănţuind în trecerea sa un asemenea uragan, încât cei doi funcţionari bătrâni avură nevoie să-şi adune toate rămăşiţele de putere pentru a se menţine înclinaţi îndărătul ghişeelor lor. Aceste venerabile şi fragile persoane erau surprinse întotdeauna de public în acţiunea de a se înclina, şi circula părerea că, atunci când se înclinau la ieşirea unui client, rămâneau în această poziţie, în biroul gol, până când se înclinau la sosirea altui client.

Avocatul era suficient de ager încât să-şi dea seama că omul de afaceri nu s-ar fi hazardat să meargă atât de departe în afirmarea opiniilor lui dacă acestea nu ar fi avut baza solidă a unei certitudini morale. Deşi nu era pregătit să înghită un asemenea hap, îl împinse pe gât în jos.

„Şi-acum, vorbi în sinea lui domnul Stryver scuturându-şi degetul justiţiar în direcţia imobilului Temple, nu pot să ies basma curată din povestea asta decât întorcând totul cu faţa-n jos.”

Era un tertip al tacticianului de la Old Bailey, în care află mare uşurare. „N-ai să mă joci tu pe mine, domnişoară, ci eu pe tine.”

În consecinţă, când în acea noapte, pe la ora zece, domnul Lorry veni la el, domnul Stryver, înfundat până-n gât într-un morman de volume şi de hârtii adunate în acest scop, părea să aibă în minte orice altceva în afară de subiectul care-l preocupase, dimineaţa. Ba chiar manifestă surpriză când dădu cu ochii de domnul Lorry, faţă de care se arătă cu totul distrat şi absorbit.

— Ei bine, zise binevoitorul emisar după o jumătate de oră de zadarnice încercări de a-l aduce la subiect, am fost în Soho.

— În Soho? repetă domnul Stryver, cu indiferenţă. Ah, da, desigur! Unde mi-e capul?

— Şi nu mai am nici o îndoială că lucrurile stau aşa cum am spus eu. Părerea mi-a fost confirmată şi repet sfatul pe care ţi l-am dat.

— Te asigur, răspunse domnul Stryver, în felul cel mai prietenesc posibil, că îmi pare rău de dragul dumitale şi de dragul sărmanului ei tată. Îmi închipui că trebuie să fie un subiect dureros pentru familie, hai să nu mai vorbim despre asta!

— Nu înţeleg, răspunse domnul Lorry.

— Cred, cred, îl asigură domnul Stryver, dând din cap într-un fel menit să-l aline pe celălalt şi să pună capăt discuţiei, dar n-are a face, n-are a face!

— Ba are a face, stărui domnul Lorry.

— Nu, n-are a face; te încredinţez că n-are. Am crezut în mod fals că există minte acolo unde nu există, şi că există o ambiţie lăudabilă, acolo unde de fapt nu e; dar mi-am îndreptat greşeala şi nimeni n-a avut de suferit. Şi în trecut fetele tinere au săvârşit adeseori asemenea nebunii, şi au ajuns apoi să se căiască în sărăcie şi-n beznă. Dacă stau să judec altruist, regret că povestea a căzut baltă, pentru că ar fi fost un lucru foarte profitabil pentru ceilalţi, din punct de vedere social; dacă stau să judec egoist, sunt bucuros că a căzut, deoarece pentru mine ar fi fost un lucru neprofitabil din punct de vedere social – nu-i necesar să spun că eu nu

aveam nimic de câştigat. Dar nimeni n-a avut de suferit. N-am cerut-o în căsătorie pe tânără şi, fie vorba între noi, acum că mă gândesc mai bine nu sunt deloc sigur că m-aş fi angajat chiar până acolo. Domnule Lorry, micile vanităţi şi aiureli ale fetelor fără minte nu pot fi controlate; niciodată nu trebuie să te amăgeşti c-ai s-o poţi face, ca să nu rămâi dezamăgit. Nu, te rog, nu mai spune nici un cuvânt. Îţi repet, îmi pare rău numai de dragul altora, dar în ce mă priveşte sunt bucuros. Şi îţi sunt foarte îndatorat că mi-ai dat sfatul pe care mi l-ai dat; o cunoşti pe tânără mai bine decât o cunosc eu, ai avut dreptate, n-ar fi ieşit nimic bun.

Domnul Lorry era atât de năucit, că se uita cu gura căscată la domnul Stryver care-l împingea spre uşă, cu aparenţa că toarnă balsamul mărinimiei, îngăduinţei şi înţelegerii peste capul lui buimac.

— Împacă-te cu soarta, bunul meu domn, îl consola Stryver, şi să nu mai vorbim despre asta; îţi mulţumesc încă o dată pentru sfatul pe care mi l-ai dat; noapte bună!

Înainte de a şti pe ce lume se află, domnul Lorry se trezi afară, în noapte. Domnul Stryver se întinse pe canapea, clipind, cu ochii în tavan.

Capitolul XIII.

OMUL LIPSIT DE GINGĂŞIE.

Dacă Sydney Carton strălucea vreodată, apoi neîndoielnic că nu în casa doctorului Manette se întâmpla acest lucru. Venise adeseori pe acolo de-a lungul unui an întreg şi întotdeauna îşi păstrase aceeaşi înfăţişare trândavă, îmbufnată şi posacă. Când se străduia să vorbească vorbea bine; dar norul acelei depline nepăsări, care-l învăluia în umbra-i fatală, se lăsa arareori străpuns de lumina dinlăuntrul său. Şi totuşi se sinchisea îndeajuns de străzile care împrejmuiau casa doctorului Manette, şi de pietrele nesimţitoare care pavau aceste străzi. Nopţi în şir, când vinul nu izbutea să-i aducă o vremelnică bucurie, rătăcea, pierdut şi nefericit, pe acele străzi; şi de multe ori zorii posomorâţi îi aflau silueta singuratică zăbovind pe acolo;

continua să zăbovească şi când primele raze de soare decupau în reliefuri puternice uitatele podoabe de arhitectură ale turlelor de biserică şi ale trufaşelor palate, aşa cum, poate, ceasul acela de tihnă scotea la lumină şi în cugetul lui sensul ascuns al unor simţăminte mai bune, altminteri uitate şi de neatins. În ultima vreme, patul neglijat din Temple îl adăpostise mai rar ca oricând; şi de multe ori, după ce se trântise abia de câteva minute pe pat, se scula şi pornea iar să bântuie prin acele locuri.

Într-o zi de august, când domnul Stryver (după ce-l înştiinţase pe şacalul său că „se răzgândise în ce priveşte chestia aia cu însurătoarea") îşi transportase „gingăşia" în Devonshire, şi când priveliştea şi miresmele florilor de pe străzile din City răspândeau pribege unduiri de bunătate pentru cei răi, de sănătate pentru cei bolnavi şi de tinereţe pentru cei bătrâni, tălpile lui Sydney continuau să bătătorească aceleaşi pietre. Dar paşii săi, din nehotărâţi şi haihui, deveniră deodată însufleţiţi de o ţintă, şi întru împlinirea acestei ţinte îl purtară la uşa doctorului.

Fu condus la primul cat, unde o găsi pe Lucie singură, cu lucrul ei de mână. În prezenţa lui Carton, Lucie nu se simţea niciodată la largul ei, şi-l primi cu oarecare stinghereală în timp ce tânărul se aşeza lângă măsuţa de lucru. Dar privindu-i faţa, după ce schimbaseră primele fraze convenţionale, observă la el o schimbare.

— Mă tem că nu te simţi bine, domnule Carton.

— N-am nimic. Dar viaţa pe care o duc eu, domnişoară Manette, nu-i dătătoare de sănătate. La ce te poţi aştepta din sau de pe urma unor atari rătăciri?

— Dar nu e… iartă-mă; întrebarea mi-a scăpat de pe buze… nu e păcat să duci o asemenea viaţă?

— Dumnezeu ştie că e o ruşine.

— Atunci de ce n-o schimbi?

Privindu-l din nou cu blândeţe, fu surprinsă şi întristată să-i vadă lacrimi în ochi. Lacrimi tremurau şi-n glasul lui când îi răspunse:

— E prea târziu. Niciodată nu voi mai putea să mă îndrept. O să decad tot mai jos, şi o să fiu tot mai rău.

Îşi rezemă cotul de măsuţa ei şi îşi acoperi ochii cu palma. Măsuţa tremură în tăcerea care urmă.

Lucie nu-l văzuse niciodată înduioşat şi se simţea foarte mâhnită. Ştiind-o astfel, Carton continuă fără s-o privească:

— Te rog să mă ierţi, domnişoară Manette, mă las doborât înainte de a-ţi fi spus ceea ce doresc să-ţi spun.

Vrei să mă asculţi?

— Dacă acest lucru o să-ţi facă bine, domnule Carton, dacă o să te facă mai fericit, sunt bucuroasă să te ascult.

— Dumnezeu să te binecuvânteze pentru această dulce milă.

După un timp, îşi îndepărtă mâna de pe faţă şi vorbi cu glas ferm.

— Să nu-ţi fie teamă de cele ce-am să-ţi spun. Nu da îndărăt în faţa a nimic din ce-ţi voi spune. Sunt ca un om care a murit foarte tânăr. Toată viaţa mea s-a şi scurs.

— Nu, domnule Carton. Sunt sigură că partea cea mai bună a vieţii dumitale urmează să vină; sunt convinsă că vei putea deveni mult, mult mai vrednic de dumneata însuţi.

— Aşa gândeşti dumneata, domnişoară Manette, şi cu toate că eu ştiu mai bine – cu toate că desluşesc mai bine tainele propriei mele inimi înrăite – n-o să-ţi uit niciodată cuvintele.

Lucie era palidă şi tremura. El îi veni în ajutor cu o neclintită deznădejde în ceea ce-l privea, care făcea ca această întrevedere să nu semene cu nici o alta din lume.

— Domnişoară Manette, dacă ar fi fost cu putinţă să răspunzi iubirii omului pe care-l vezi în faţa dumitale – aşa dărâmat, irosit, beţiv, cum îl ştii că este – el ar fi fost conştient, în această zi şi în acest ceas, în pofida fericirii sale, că n-ar fi putut decât să te târască în mizerie, în durere şi căinţă, că te-ar fi vătămat, te-ar fi distrus, te-ar fi tras după el în mocirlă. Ştiu foarte bine că nu poţi nutri nici

o afecţiune pentru mine; nici nu-ţi cer; ba chiar sunt recunoscător că aşa ceva e cu neputinţă.

— Şi fără afecţiune, n-aş putea să te ajut, domnule Carton? N-aş putea să te readuc din nou te rog să mă ierţi – pe o cale mai bună? N-aş putea în nici un fel să-ţi răsplătesc destăinuirea? Ştiu că e o destăinuire, spuse ea cu modestie, după o scurtă şovăială şi cu lacrimi sincere în ochi, şi ştiu că nu o vei mai face nimănui altcuiva. N-aş putea s-o folosesc spre binele dumitale, domnule Carton?

Carton clătină din cap.

— Spre nici un fel de bine, domnişoară Manette. Nu. Dacă vei binevoi să mă mai asculţi încă puţin, vei fi făcut tot ce se poate face pentru mine. Doresc să ştii că eşti cel din urmă vis al sufletului meu. În degradarea mea, nu am fost chiar atât de decăzut încât priveliştea dumitale, împreună cu a tatălui dumitale, şi a acestui cămin pe care dumneata l-ai făcut să fie astfel, să nu stârnească în mine vechi umbre pe care de mult le crezusem stinse. De când te-am cunoscut pe dumneata, am fost ros din nou de o remuşcare pe care o socotisem tocită pentru totdeauna, şi am auzit şoapta unor glasuri ce-mi dădeau ghes să mă ridic din noroi, glasuri pe care le crezusem amuţite pe veci. Au încolţit în mine gânduri nedesluşite legate de noi strădanii, de reluarea vieţii de la capăt, de smulgerea din lene şi din plăcerile simţurilor, de nou avânt în lupta de mult părăsită. Un vis, totul nu-i decât un vis, care sfârşeşte în gol, şi-l lasă pe cel adormit, să zacă unde zace, dar doresc să ştii că dumneata ai inspirat, acest vis.

— Şi nu va lăsa chiar nimic în urmă-i? O, domnule Carton, mai gândeşte-te! Mai încearcă!

— Nu, domnişoară Manette, în tot lungul acestui vis am ştiut că nu-l merit. Şi totuşi am avut slăbiciunea, şi am încă această slăbiciune, de a dori să afli cu câtă neaşteptată dibăcie ai aţâţat mormanul de scrum, care sunt eu, prefăcându-l în foc – dar un foc ce nu poate fi despărţit de propria-mi natură, un foc care nu stimulează nimic, nu

luminează nimic, nu slujeşte la nimic, ci doar arde consumându-se în el însuşi.

— Domnule Carton, din moment ce am avut nefericirea de a te face să suferi mai mult decât înainte de a mă fi cunoscut…

— Nu spune una ca asta, domnişoară Manette, dacă cineva ar putea vreodată să-mi facă bine, apoi dumneata eşti aceea. Nu dumneata vei fi cauza decăderii mele.

— Dar din moment ce starea de spirit pe care mi-ai descris-o poate, oricum, să fie atribuită înrâuririi mele – asta voiam să spun, dacă mă fac bine înţeleasă – n-aş putea, cumva, să te înrâuresc şi în bine? N-am nici o putere asupra dumitale care să te împingă şi la bine?

— Domnişoară Manette, am venit, aici ca să înfăptuiesc maximum de bine de care mă simt eu în stare. Îngăduie-mi să port cu mine, în tot, restul vieţii mele rătăcite, amintirea faptului că mi-am deschis inima în faţa dumitale – că eşti ultimul om din această lume în faţa căruia am făcut-o; şi că, în acel moment, mai exista în mine ceva ce ai putut deplânge şi compătimi.

— Ceva care, te implor din toată inima să crezi, domnule Carton, e în stare să împlinească lucruri mult mai bune.

— Nu mă mai implora să cred aşa ceva, domnişoară Manette, m-am pus la încercare şi mă cunosc mai bine. Te întristez; voi căuta să mă apropii repede de sfârşit. Ai să-mi dai voie să cred, când îmi voi reaminti de această zi, că ultima destăinuire pe care am făcut-o în viaţa mea a fost adăpostită în inima dumitale pură şi nevinovată, şi că va rămâne acolo, în singurătatea ei, fără a fi împărtăşită de nimeni altcineva?

— Dacă acest lucru îţi aduce mângâierea, atunci da.

— Nici măcar de acela care ţi-e cel mai drag în viaţă?

— Domnule Carton, răspunse tânăra după o pauză agitată, taina este a dumitale şi nu a mea, îţi făgăduiesc s-o respect.

— Îţi mulţumesc. Şi, din nou. Domnul să te binecuvânteze.

Îi înălţă mâna la buze şi se îndreptă spre uşă.

— Domnişoară Manette, să nu ai teamă că voi încerca vreodată să reiau această discuţie, fie chiar şi printr-o vorbă aruncată în treacăt. Niciodată nu mă voi mai referi la ea. Dac-aş fi mort şi tot n-ai putea fi mai sigură de acest lucru. În ceasul morţii voi evoca o singură amintire sfântă – pentru care îţi voi mulţumi şi te voi binecuvânta – şi anume că ultima dezvăluire a fiinţei mele am făcut-o în faţa dumitale, şi că numele meu, păcatele mele, durerile mele au fost purtate cu îngăduinţă în inima dumitale. Mă rog ca această inimă să fie scutită de orice poveri şi să cunoască fericirea.

Sydney Carton era atât de diferit de cel care păruse a fi, şi era un lucru atât de dureros să te gândeşti cât de mult irosise din el însuşi, şi cât de mult păstra încă în el, încât Lucie Manette îi plânse de milă cu lacrimi amare, în timp ce el stătea în uşă, privind-o.

— Fii mângâiată! Eu nu sunt vrednic de asemenea simţăminte, domnişoară Manette. Încă un ceas sau două, şi mârşavii mei tovarăşi, şi mârşavele deprinderi pe care le dispreţuiesc dar cărora nu le pot rezista mă vor face mai nedemn de asemenea lacrimi decât ultimul dintre vagabonzii care-şi târăsc paşii pe drum. Fii mângâiată! Dar, în străfundurile mele, voi fi întotdeauna faţă de dumneata cel ce sunt acum, deşi aparent voi fi acelaşi pe care l-ai cunoscut şi până azi. Penultima rugăminte pe care ţi-o fac este să crezi acest lucru despre mine.

— Îl cred, domnule Carton.

— Şi ultima rugăminte din toate va fi următoarea; şi o dată cu ea, te voi scuti de prezenţa unui oaspete cu care ştiu că nu ai nimic comun, şi de care te desparte o prăpastie fără fund. E zadarnic să o spun, dar ţâşneşte din sufletul meu. Pentru dumneata, şi pentru oricine ţi-ar fi drag, sunt în stare să fac orice. Dacă existenţa mea ar fi de asemenea natură încât să-mi ofere prilej sau posibilitate de sacrificiu, aş face orice sacrificiu pentru dumneata şi pentru cei ce-ţi sunt dragi. Încearcă să-ţi aminteşti despre mine, cândva, în

vremuri de tihnă, că măcar în această unică privinţă am fost de o arzătoare sinceritate. Va veni un timp, un timp care n-o să întârzie mult, când noi legături se vor forma în jurul dumitale – legături care te vor uni mai tandru şi mai puternic de căminul pe care făptura dumitale îl împodobeşte – cele mai scumpe legături cu care poţi fi binecuvântată şi bucurată. O, domnişoară Manette, când imaginea chipului unui tată fericit se va înălţa spre dumneata, când îţi vei vedea luminoasa frumuseţe multiplicată la picioarele dumitale, spune-ţi, când şi când, că există un om care şi-a jertfit viaţa pentru ca o altă viaţă dragă dumitale să-ţi rămână alături.

Îi mai spuse un „Bun rămas” şi un ultim „Domnul să te binecuvânteze” şi o părăsi.

Capitolul XIV.

CINSTITUL NEGUSTOR.

În timp ce şedea pe scăunaşul lui în Fleet-street, avându-l alături pe băieţandrul lui pocit, domnului Jeremiah Cruncher i se perindau zilnic prin faţa ochilor un mare număr şi o mare varietate de oameni în continuă mişcare. Cine ar fi putut să şadă, pe orice s-ar fi nimerit, în Fleet-street, în timpul orelor de vârf ale zilei, şi să nu fie ameţit şi asurzit de cele două imense procesiuni, una îndreptându-se spre apus, în direcţia soarelui, cealaltă spre răsărit, opusă soarelui, şi ambele de fapt îndreptându-se către plaiurile aflate dincolo de zarea roşie şi purpurie unde apune soarele?

Sugându-şi firul de pai, domnul Cruncher şedea contemplând cele două şuvoaie omeneşti, asemenea acelui ţăran păgân care a rămas la datorie preţ de câteva veacuri, veghind un râu – cu deosebirea că Jerry nu se aştepta să le vadă secând. Şi nici n-ar fi fost de dorit să se aştepte la aşa ceva, pentru că o părticică din veniturile lui provenea din pilotarea unor doamne sfielnice (cele mai multe bine îmbrăcate şi trecute de cumpăna vieţii) din şuvoiul de pe partea Băncii Tellson pe ţărmul celălalt. Oricât de scurtă ar

fi fost tovărăşia în asemenea cazuri, doamna în cauză stârnea până-ntr-atât interesul domnului Cruncher, încât acesta nu pierdea niciodată prilejul să-i exprime dorinţa-i vie de a avea onoarea să bea în sănătatea ei. Şi din pomenile oferite în vederea împlinirii unui scop atât de binevoitor, îşi rotunjea domnul Cruncher finanţele, aşa cum s-a arătat.

Cândva, un poet s-a aşezat pe un scăunaş într-o piaţă publică şi a meditat în văzul oamenilor. Domnul Cruncher, aşezat pe un scăunaş într-o piaţă publică, dar nefiind poet, medita cât mai puţin posibil, în schimb se uita în jur.

Se nimeri să-şi petreacă timpul în acest fel tocmai într-un anotimp când mulţimea se rărise, femeile întârziate erau puţine la număr, şi când afacerile sale mergeau în general atât de prost, încât încolţise în inimă bănuiala că doamna Cruncher o fi „îngenuncheat” iarăşi, când atenţia îi fu atrasă de-o neobişnuită procesiune ce se scurgea pe Fleet-street spre apus. Uitându-se într-acolo, domnul Cruncher desluşi un soi de înmormântare care se apropia, dar poporul se împotrivea acestei înmormântări, ceea ce isca vacarm.

— Tinere Jerry, porunci domnul Cruncher adresându-se vlăstarului său, vine o înmormântare!

— Uraaa, tată! strigă tânărul Jerry.

Exclamaţia euforică a tânărului gentilom avea o semnificaţie misterioasă. Gentilomul mai vârstnic primi însă cu atâta neînţelegere strigătul, încât aşteptă să se ivească un prilej şi-i trase o urecheală băiatului.

— Ce-ţi veni? La ce tot răcneşti „uraa”? Ce vrei să-i dai a înţelege tatălui tău, gloabă sfrijită ce eşti? Băiatu' ăsta se-ntrece cu gluma, zău aşa! grăi domnul Cruncher fără să-l slăbească din ochi. Ia te uită, el şi uralele lui! Să nu-mi mai audă urechile una ca asta, că-ţi ard una de nu te vezi! Ai înţeles?

— Da' n-am vrut să fac nimica rău, protestă junele Jerry, frecându-şi urechea.

— Atunci las-o baltă! ceru domnul Cruncher. Să nu mai aud de „nimic rău” ăsta al tău. Ia urcă-te colo şi uită-te la mulţime!

Fiul se supuse; mulţimea se apropia din ce în ce; mulţimea răcnea şi şuiera în jurul unui dric ponosit, urmat de o singură trăsură ponosită, în care se afla un singur jeluitor, împopoţonat cu gătelile jerpelite considerate ca esenţiale pentru demnitatea poziţiei sale. Dar această poziţie nu prea părea să-i fie pe plac, în mijlocul gloatei care. Sporea întruna în jurul lui, luându-l în râs, strâmbându-se la el, mârâind întruna şi strigându-i: „Huo! Iscoade! Ptiu! Huo! Iscoade!”', laolaltă cu multe alte complimente, prea numeroase şi prea tari ca să le mai repetăm.

Înmormântările exercitau întotdeauna o deosebită atracţie asupra domnului Cruncher; ori de câte ori trecea vreo înmormântare pe lângă Banca Tellson, toate simţurile domnului Cruncher stăteau la pândă şi el însuşi devenea foarte aţâţat. De aceea, fireşte, o înmormântare cu un public atât de neobişnuit îi stârni curiozitatea la culme, ceea ce-l făcu să se adreseze primului om care trecu pe lângă el:

— Ce e, frate-miu? Ce se întâmplă?

— Nu ştiu, răspunse omul. Iscoade! Huo! Ptiu! Iscoade!

Întrebă pe un altul:

— Cine e?

— Nu ştiu, răspunse şi acesta, ducându-şi însă mâinile pâlnie la gură şi vociferând cu neobişnuit avânt şi cu cea mai aprinsă ardoare: Iscoade! Huo! Ptiu, ptiu! Is-coa-de!

În cele din urmă dădu peste o persoană mai bine informată asupra particularităţilor cazului, de la care află că înmormântarea aceasta era înmormântarea unuia Roger Cly.

— Era iscoadă? se interesă domnul Cruncher.

— Iscoadă plătită de Old Bailey, îl informă interlocutorul. Huo! Ptiu! Huo! Iscoadele de la Old Bailey!

— Ei, asta-i! exclamă Jerry amintindu-şi de procesul la care luase parte. Doar l-am văzut. Şi-i mort?

— Mort ca un câine mort, răspunse celălalt. Trageţi-i afară! Hei! Iscoade! Scoateţi-i afară! Iscoade!

Ideea păru atât de rezonabilă, în absenţa oricărei alteia, încât gloata şi-o însuşi cu entuziasm şi, repetând în gura mare sugestia de a-i trage afară, de a-i scoate afară, oamenii împresurară strâns cele două vehicule, care se văzură nevoite să oprească. Când mulţimea deschise portiera trăsurii, unicul jeluitor dădu să opună rezistenţă şi într-o clipă se trezi în mâinile lor; dar fu atât de iute, şi ştiu atât de bine să-şi folosească timpul, încât un minut mai târziu fugea de rupea pământul pe o străduţă laterală, după ce-şi lepădase haina, pălăria, crepul lung de doliu de la pălărie, batista albă de la piept, şi simbolicele lacrimi.

Mulţimea sfâşie toate acestea în bucăţi, aruncându-le cu mare veselie în cele patru vânturi, în timp ce negustorii se grăbiră să-şi închidă prăvăliile; căci gloata, în acele timpuri, nu se dădea înapoi de la nimic şi era foarte de temut. Ajunseseră să deschidă dricul şi să tragă coşciugul afară, când o minte şi mai luminată sugeră că mai bine să-l petreacă cu toţii până la destinaţie, veselindu-se şi chefuind. Cum era mare nevoie de propuneri practice, aceasta din urmă fu primită cu aclamaţii şi trăsura se umplu pe dată cu opt oameni înăuntru şi o duzină pe dinafară, iar pe acoperişul dricului se căţărară atâţia încât abia reuşiră, prin trucuri ingenioase, să-şi menţină echilibrul. Printre voluntarii din prima categorie se afla şi Jerry Cruncher în persoană, care-şi piti cu modestie capul ţepos în colţul cel mai îndepărtat al trăsurii, spre a nu fi observat de cei de la Tellson.

Cioclii oficiali încercară să protesteze împotriva schimbărilor în ceremonial; dar, cum fluviul se afla alarmant de aproape, şi cum câteva glasuri subliniară eficacitatea unor cufundări în apă rece pentru temperarea membrilor refractari ai acelei grave profesiuni, protestele fură slabe şi

de scurtă durată. Procesiunea astfel remodelată porni, dricul fiind condus de un coşar – sub îndrumarea directă a vizitiului oficial, care se cocoţase alături de el, supraveghindu-l de-aproape – iar trăsura fiind condusă de un plăcintar, asistat de asemenea de şeful său de cabinet. Un ursar, figură populară a străzii, fu înrolat în convoi în chip de ornament suplimentar, înainte ca procesiunea s-o fi luat în jos pe Strand; iar ursul, care era negru şi soios, dădea într-adevăr un aer funebru acelei părţi de convoi în care mergea el.

Şi astfel, dezordonatul puhoi îşi vedea de drum, bând bere, trăgând din pipe, urlând cântece – o colosală caricaturizare a durerii – şi recrutând la tot pasul nou-veniţi, în timp ce prăvăliile îşi trăgeau obloanele în faţa lor. Destinaţia era vechea biserică St. Pancras, afară, în câmp. Într-un târziu ajunseră şi acolo; năvăliră în cimitir; în cele din urmă efectuară îngropăciunea răposatului Roger Cly, aşa cum le veni lor s-o facă şi spre marea lor mulţumire.

O dată ce terminară cu mortul, cum gloata avea nevoie să-şi procure o nouă distracţie, o altă minte genială (sau poate că toi aceeaşi) avu năstruşnica idee de a se lega de trecătorii întâmplători, acuzându-i că ar fi iscoade la Old Bailey şi răzbunându-se pe ei. În realizarea acestei şotii, năpasta căzu pe câteva zeci de cetăţeni inofensivi, care în viaţa lor nici nu trecuseră măcar pe lângă Old Bailey şi care se pomeniră chelfăniţi şi scuturaţi. Trecerea la sportul spargerii geamurilor, şi de aici la devastarea cârciumilor, nu însemnă decât un pas uşor şi firesc. În cele din urmă, după câteva ore, când mai multe dughene fură făcute praf, iar parii de demarcaţie fură smulşi pentru a sluji drept arme spiritelor mai războinice, se răspândi zvonul că vin gărzile. Sub efectul alarmei, gloata se topi treptat, şi poate că gărzile au venit, sau poate că n-au venit, dar aşa evolua în mod obişnuit prostimea aţâţată.

Domnul Cruncher nu luă parte la manifestările de închidere, ci rămase în cimitir, pentru a discuta şi a

compătimi cu groparii. Locul acela exercita asupră-i o mare reconfortare. Îşi procură o pipă dintr-o cârciumă învecinată şi o fumă, privind la vergelele gardului şi chibzuind matur asupra locului.

— Jerry, îşi spuse domnul Cruncher, apostrofându-se în felul său obişnuit, l-ai văzut în ziua aceea pe Cly ăsta şi-ai constatat cu ochii tăi că era tânăr şi bine clădit!

După ce-şi fumă pipa şi mai rumegă o bucată de vreme, se întoarse ca să-şi poată ocupa postul la Tellson înainte de ora închiderii. N-am putea spune dacă meditaţiile asupra vremelniciei omului i-au afectat ficatul, sau dacă starea sănătăţii sale lăsa şi înainte de dorit, sau dacă a urmărit numai să facă o vizită de politeţe unei personalităţi eminente, fapt este că în drumul de întoarcere se opri pentru câteva clipe la medicul său – un distins chirurg.

Tânărul Jerry, plin de interes filial, ţinuse locul tatălui său şi-i raportă la întoarcere: „Nimic de lucru”. Banca se închise, funcţionarii ieşiră, orologiul fu, ca de obicei, întors, iar domnul Cruncher şi cu fiul său se duseră acasă la ceai.

— Acuma doresc să-ţi intre bine un lucru în cap! se adresă domnul Cruncher soţiei sale de îndată ce dădu ochii cu ea. Dacă la noapte, treburile mele de negustor cinstit îmi ies iarăşi pe dos, atunci am să ştiu sigur că iar te-ai rugat împotriva mea şi am să te pedepsesc ca şi cum te-aş fi prins eu însumi închinându-te.

Amărâta doamnă Cruncher scutură din cap.

— Ce, o faci chiar sub nasul meu? strigă domnul Cruncher dând semne de mânioasă îngrijorare.

— N-am spus nimic.

— Atunci nici să nu te gândeşti la nimic; dacă te gândeşti e ca şi cum îngenunchezi. Poţi să te închini împotriva mea şi într-un fel şi-n altul. Las-o baltă!

— Da, Jerry.

— Da, Jerry”, o îngână domnul Cruncher, aşezându-se la masa de ceai. „Da, Jerry.” Aici e buba! Chiar că poţi spune: „Da, Jerry”.

Aceste oţărâte sublinieri ale domnului Cruncher nu aveau un înţeles anume, dar le folosea şi el, ca mulţi alţii, pentru a-şi exprima în mod ironic o totală nemulţumire.

— Tu şi cu „da, Jerry” al tău! urmă domnul Cruncher muşcând zdravăn din pâinea cu unt.

— Ieşi în seara asta? îl întrebă cuviincioasa soţie, când îl văzu îmbucând o a doua înghiţitură.

— Da.

— Tată, pot să vin şi eu cu tine? întrebă fiu-su plin de însufleţire.

— Nu, nu poţi. Eu mă duc… aşa cum ştie şi maică-ta… la pescuit. Acolo mă duc. Mă duc la pescuit.

— Da' undiţa ţi-a cam ruginit; nu-i aşa, tată?

— N-are nimic.

— Şi-ai să aduci peşte acasă, tată?

— Dacă n-aduc, înseamnă că mâine haleşti răbdări prăjite, răspunse bătrânul, scuturând din cap. Şi-acuma, gata cu întrebările; nu plec până când nu te văd dormind buştean…

Spre ora unu, bătrânul se ridică de pe scaun, scoase o cheie din buzunar, deschise un dulap încuiat, luă un sac, un drug de fier de mărime potrivită, o funie, un lanţ şi alte unelte de pescuit de aceeaşi natură. Rânduind cu îndemânare toate aceste scule, aruncă o ultimă privire sfidătoare doamnei Cruncher, stinse lumina şi ieşi.

Tânărul Jerry, care se prefăcuse numai a se dezbrăca, o luă în scurt timp pe urmele lui taică-su. Sub acoperământul întunericului, îl urmă afară din încăpere, îl urmă în jos, pe scări, în curte, pe stradă. Nu se temea că n-o să poată intra înapoi în casă, pentru că imobilul colcăia de chiriaşi şi uşa rămânea deschisă toată noaptea.

Îmboldit, de lăudabila ambiţie de a studia meşteşugul şi misterul cinstitului negoţ întreprins de tatăl său, tânărul Jerry nu-şi scăpa onoratul părinte din ochi, ţinându-se la fel de aproape de faţadele caselor, de ziduri şi uşi, pe cât de apropiaţi îi erau ochii unul de celălalt. Onoratul părinte, care mergea înspre nord, nu făcuse cale lungă, când i se

alătură un alt discipol al lui Izaak Walton şi cei doi mărşăluiră împreună.

O jumătate de oră mai târziu, trecuseră de felinarele somnoroase şi de paznicii de noapte şi mai somnoroşi şi o porniră pe un drumeag pustiu. Aici, li se alătură un al treilea pescar dar totul se produse atât de pe muţeşte, încât, dacă tânărul Jerry ar fi fost superstiţios, ar fi putut crede că cel de-al doilea membru al echipajului se despicase, pe neaşteptate, în două.

Cei trei merseră înainte, Jerry merse şi el înainte, până când cei trei se opriră pe un dâmb ce se înălţa la marginea şoselei. Sus, pe dâmb, era un zid scund de cărămidă ce susţinea un gard din vergele de fier. La umbra dâmbului şi a zidului, cei trei cotiră, îndepărtându-se de drum, şi o luară la vale pe o cărăruie ce se înfunda, străjuită pe una din laturi de un zid, care în acel loc nu măsura mai mult de un metru jumătate sau doi. Pitulându-se într-un colţ şi holbându-se pe cărare, primul lucru pe care-l văzu tânărul Jerry fu silueta onoratului său părinte, foarte clar conturată de o lună spălăcită şi ceţoasă, escaladând sprintenă gardul de fier. Apoi îl urmă al doilea pescar, în sfârşit, al treilea. Se lăsară uşurel la pământ, dincolo de gard, şi rămaseră un timp locului, poate trăgând cu urechea. După puţin, porniră în patru labe.

Acum era rândul tânărului Jerry să se apropie de gard, ceea ce şi făcu pe dată, ţinându-şi răsuflarea. Ghemuindu-se din nou într-un colţ şi privind printre vergele îi văzu pe cei trei pescari târându-se printr-o iarbă deasă; şi mai văzu toate pietrele de mormânt pentru că se aflau într-un vast cimitir – profilându-se albe ca nişte strigoi, în timp ce turla bisericii se înălţa ca stafia unui fioros uriaş. Nu se târâră prea mult, după care se opriră şi se ridicară în picioare. Şi atunci începură „pescuitul”.

La început, „pescuiră” cu o lopată. După aceea, onoratul lui părinte păru să pregătească un alt instrument, ceva ca un fel de rac de scos dopurile. Munceau din greu, când

înspăimântătoarele bătăi ale orologiului bisericii îl speriară atât de cumplit pe tânărul Jerry, încât o luă la fugă, cu părul măciucă, întocmai ca al lui taică-su.

Dar vechea-i dorinţă de a afla mai mult despre treburile astea nu numai că-l opri din fugă, dar îl îndemnă să se întoarcă la postul de observaţie. Cei trei continuau să „pescuiască” de zor; în sfârşit, se pare că peştele muşcase din momeală. Se auzeau, de acolo de jos, un scrâşnet şi un vaiet, şi siluetele îndoite erau încordate de parcă trăgeau la suprafaţă ceva greu. Încetul cu încetul obiectul greu străpunse pământul care-l acoperea şi ieşi afară. Tânărul Jerry ştiuse foarte bine ce avea să fie acel obiect; şi totuşi, când îl văzu şi-şi mai văzu şi onoratul părinte pregătindu-se să-l deschidă, o luă iar la sănătoasa şi nu se opri decât după ce parcurse o milă sau două.

Şi nici atunci un s-ar fi oprit, dacă n-ar fi simţit nevoia să-şi tragă sufletul; căci alerga nebuneşte, stăpânit de ideea că sicriul pe care-l văzuse fugea după el, ţopăind în urma lui, în picioare, săltând pe muchea mai îngustă, gata mereu să-l ajungă, aşa încât sosi la uşa casei mai mult mort decât viu.

În zori, înainte de răsăritul soarelui, tânărul Jerry fu deşteptat din somnul lui agitat de către taică-su căruia se vede că treburile îi merseseră anapoda, fiindcă o ţinea pe doamna Cruncher de urechi şi-o izbea cu capul de tăblia patului.

Cearta se desfăşura cu glas scăzut şi se termină când negustorul „cinstit” îşi zvârli din picioare ghetele năclăite de glod şi se întinse, cât era de lung, pe duşumea. După ce-i aruncă o privire sfioasă şi-l văzu zăcând pe spate, cu mâinile pline de rugină înnodate sub ceafă, în chip de pernă, fiul său se strecură din nou în pat şi adormi.

La gustarea de dimineaţă nu avură nici peşte, nici altceva. Domnul Cruncher era morocănos şi mâniat foc şi ţinea lângă el un capac de oală, în chip de proiectil pentru admonestarea doamnei Cruncher, în caz că ar fi observat la aceasta unele înclinaţii către rugăciuni sau binecuvântare.

La ora obişnuită, domnul Cruncher arăta fercheş şi curat şi o porni, cu fiul său alături, spre îndeplinirea profesiunii pe care o exercita de ochii lumii.

Tânărul Jerry, păşind alături de tatăl său, cu scăunaşul sub braţ, de-a lungul străzii însorite şi populate, era cu totul diferit de tânărul Jerry din noaptea trecută, care fugea de mama focului, prin beznă şi pustiu, ca să scape de hâdul lui urmăritor. O dată cu ziua i se redeşteptase şmecheria, iar spaimele i se risipiseră o dată cu noaptea – ceea ce nu i se întâmpla numai lui în acea frumoasă dimineaţă pe Fleet-street şi în City.

— Tată, zise tânărul Jerry în timp ce mergeau, având grijă să se ţină cât mai departe şi să aibă scăunaşul pavăză între ei, ce e aia „profanator de morminte”?

Domnul Cruncher se opri brusc locului, înainte de a răspunde:

— De unde vrei să ştiu?

— Eu credeam că dumneata le ştii pe toate, tată, spuse băiatul cel naiv.

— Hm! Mă rog, răspunse domnul Cruncher, pornind iar la drum şi scoţându-şi pălăria pentru ca ţepii din cap să mai respire, e un soi de negustor.

— Da' ce mărfuri vinde, tată? Întrebă isteţul tânăr Jerry.

— Mărfurile pe care le vinde el, îl lămuri domnul Cruncher după ce chibzui un timp, ţine de ştiinţă.

— Cadavre, nu-i aşa, tată? întrebă puştiul.

— Cred c-aşa ceva.

— Vai, tată, când o să fiu mare, mi-ar plăcea să mă fac profanator de morminte!

Domnul Cruncher se liniştise, dar scutură din cap într-un fel moral şi muncit de îndoieli.

— Asta depinde de dezinvoltarea talentelor tale. Bagă de seamă să-ţi dezinvolţi talentele, şi niciodată să nu spui nimănui o vorbă mai mult decât trebuie, căci nu se poate şti ce-ai fi în stare s-ajungi în viaţă.

Când tânărul Jerry o luă înainte ca să aşeze scăunaşul în umbra imobilului, domnul Cruncher îşi spuse în sinea lui: „Jerry, tu, negustor cinstit ce eşti, e speranţe ca băiatu' ăsta al tău să-ţi fie o binecuvântare la bătrâneţe şi să te răsplătească pentru maică-sa!”

Capitolul XV.

ÎMPLETIND.

În vinăria domnului Defarge, muşteriii începuseră cu băutura mai devreme ca de obicei. Încă de la şase dimineaţa, feţele gălbejite, care aruncaseră câte o ocheadă pe ferestrele cu zăbrele, văzuseră înăuntru alte mutre aplecate peste stacanele cu vin. Chiar şi în cele mai bune timpuri, domnul Defarge vindea un vin foarte subţiratic, dar cel pe care-l vindea acum părea să fie negrăit de subţiat. Mai mult, un vin acru, sau mai curând un vin care te înăcrea, pentru că toţi cei care-l beau arătau mohorâţi. Nici o flacără bacanalică nu ţâşnea din ciorchinii striviţi ai lui Defarge; dar un foc domolit, pâlpâind în întuneric, mocnea ascuns în drojdia lor.

Era a treia dimineaţă la rând de când muşteriii porneau cu noaptea în cap să bea la cârciuma lui Defarge. Începuse de luni, şi acum era miercuri sau am zice că mai curând stăteau pe gânduri cu noaptea-n cap decât beau; căci mulţi dintre cei care ascultau, sporovăiau şi se foiau pe acolo de la ora deschiderii n-ar fi putut scoate un ban chiar dacă i-ai fi stors. Şi totuşi, manifestau atâta interes pentru vinărie, de parcă şi-ar fi putut comanda butoaie întregi cu vin; şi se mutau de pe un scaun pe altul, şi dintr-un colţ în altul, cu priviri lacome, înghiţind vorbărie în loc de vin.

În ciuda neobişnuitei îngrămădeli de muşterii, stăpânul vinăriei nu era de văzut. Dar nici nu i se simţea lipsa; pentru că nimeni din cei care treceau pragul nu-l căuta, nimeni nu întreba de el, nimeni nu se mira c-o vede numai pe doamna Defarge prezidând împărţeala vinului şi având în faţă un castronaş cu monede mărunte, tocite, la fel de şterse şi de bătucite faţă de chipul iniţial gravat pe ele,

precum era şi mărunţişul acela uman din ale cărui buzunare ieşeau.

Iscoadele care trăgeau cu ochiul în vinărie, aşa cum trăgeau cu ochiul pretutindeni, la mari şi la mici, de la palatul regelui până-n temniţa ucigaşului, ar fi putut observa o atmosferă de interes domol şi de lipsă de atenţie. Partidele de joc de cărţi lâncezeau, jucătorii de domino clădeau, visători, turnuri din pietre, băutorii desenau contururi ciudate întinzând stropii de vin picaţi pe masă, până şi doamna Defarge îşi ciugulea, cu scobitoarea, broderia de pe mânecă, şi vedea şi auzea ceva invizibil şi inaudibil, undeva departe.

Aşa arăta Saint-Antoine, în această imagine de crâşmă a sa, până când se făcu ora prânzului. Trecuse de amiază când doi drumeţi acoperiţi de colb îi străbătură străzile, pe sub felinarele spânzurate; unul dintre ei era Defarge; celălalt, un reparator de drumuri cu o şapcă albastră. Sosirea lor aprinse în pieptul tuturor un soi de flacără, care se răspândi iute, pe măsură ce se apropiau, licărind şi scânteind pe feţele îngrămădite în dreptul uşilor şi ferestrelor. Şi totuşi, nimeni nu se ridică, şi nimeni nu scoase o vorbă când intrară, deşi ochii tuturor erau aţintiţi asupra lor.

— Bună ziua, domnilor, grai Defarge.

Fu un semnal de dezlegare a limbilor. Slobozi un cor de „bună ziua”.

— Vreme proastă, domnilor, adăugă Defarge, clătinând din cap.

La care cuvinte, fiecare dintre cei de faţă aruncă o privire vecinului său; apoi toate privirile se lăsară în pământ şi toată lumea amuţi. Un singur om se ridică şi ieşi.

— Nevastă, spuse Defarge cu glas tare, adresându-se către madame Defarge. Am străbătut câteva leghe împreună cu acest reparator de drumuri şi om de treabă, care se numeşte Jacques. L-am întâlnit – din întâmplare – la o depărtare de o zi şi jumătate de Paris. E un om bun

reparatorul ăsta de drumuri care se numeşte Jacques. Dă-i să bea, nevastă!

Un al doilea om se ridică şi ieşi. Madame Defarge puse o cană cu vin în faţa reparatorului de drumuri care se numea Jacques şi care salută societatea ridicându-şi şapca albastră, apoi bău. Îşi scoase din sân un codru de pâine neagră; o mâncă printre picături, molfăind şi bând la tejgheaua patronată de madame Defarge.

Un al treilea om se ridică şi ieşi.

Defarge se împrospăta şi el cu o duşcă de vin – dar mai puţin decât i se dăduse străinului, întrucât pentru el vinul nu era o raritate – şi aşteptă până când ţăranul îşi isprăvi gustarea. Nu se uita la nimeni dintre cei de faţă, şi nimeni dintre aceştia nu se uita la el; nici măcar madame Defarge, care-şi reluase împletitura şi lucra la ea de zor.

— Ţi-ai isprăvit masa, prietene? întrebă la momentul potrivit.

— Da, mulţumesc.

— Atunci, vino cu mine. Îţi voi arăta apartamentul unde ţi-am spus că vei putea locui. O să ţi se potrivească de minune.

Ieşiră din vinărie în stradă, din stradă într-o curte, din curte o luară pe o scară înclinată, de pe scară într-un pod – podul unde un bărbat cu părul ca neaua şezuse cândva pe o băncuţă scundă, foarte concentrat, cu spinarea îndoită, confecţionând pantofi.

Acum nu se găsea acolo nici un bărbat cu părul ca neaua, ci numai cei trei bărbaţi care plecaseră, unul câte unul, din vinărie. Dar între aceştia şi bărbatul cu părul alb ca neaua exista o legătură: erau cei ce-l priviseră cândva prin crăpăturile din zid.

Defarge închise uşa cu grijă şi le vorbi pe un ton înăbuşit:

— Jacques Unu, Jacques Doi, Jacques Trei! Acesta este martorul cu care mi-am dat întâlnire, eu, Jacques Patru. Vă va povesti totul. Vorbeşte, Jacques Cinci.

Reparatorul de drumuri, ţinând şapca în mână, îşi şterse cu ea fruntea tuciurie şi zise:

— De un' să-ncep, domnule?

— Începe de la început, fu răspunsul, nu lipsit de logică, al lui Defarge.

— L-am văzut, atunci, domnilor – în vara asta s-a făcut un an – pe sub trăsura marchizului, spânzurând de lanţ. Închipuiţi-vă cum a fost. Eu isprăvindu-mi lucrul la drum, căci apusese soarele, trăsura domnului marchiz urcând agale la deal, şi el spânzurând de lanţ – uite-aşa.

Încă o dată, reparatorul de drumuri dădu vechea sa reprezentaţie, în care trebuie să se fi perfecţionat de-a binelea, dat fiind că timp de un an întreg fusese unica resursă de distracţie a satului.

Jacques Unu interveni întrebându-l dacă-l mai văzuse vreodată pe omul acela.

— Niciodată, răspunse reparatorul de drumuri, reluându-şi poziţia verticală.

Jacques Trei îl întrebă cum de-a putut atunci să-l recunoască mai târziu.

— După cât era de înalt, răspunse reparatorul de drumuri, cu glas domol, ducându-şi un deget la nas. Când domnul marchiz m-a întrebat în seara aceea: „Ia spune, cum arăta?” eu am răspuns: „Lung ca un strigoi”.

— Ar fi trebuit să spui „scurt ca un pitic”, zise Jacques Doi.

— Da' cum era să ştiu? Pe-atunci nu făptuise încă omorul şi nici nu mi-a făcut mărturisiri. Luaţi aminte! Chiar şi aşa eu n-am venit singur atunci să mărturisesc. Domnu' marchiz mă arătase cu degetu', stând în picioare lângă mica noastră fântână, şi zisese: „Atenţie! Ia aduceţi-mi-l pe neisprăvitul acela!” Pe legea mea, domnilor, nu de bunăvoie am vorbit!

— Aşa-i, Jacques, murmură Defarge către cel ce-i întrerupsese. Zi mai departe!

— Aşa! făcu reparatorul de drumuri cu un aer misterios. Omul cel lung dispare, şi după aceea-i căutat câte luni să-l tot fi căutat? Nouă, zece, unsprezece?

— N-are importanţă câte, răspunse Defarge. S-a ascuns bine, dar pân' la urmă din păcate tot l-au găsit. Zi mai departe!

— Şi iaca lucram din nou pe coasta dealului şi soarele se pregătea să se ducă la culcare. Dau să-mi strâng sculele ca să cobor la căsuţa mea din vale, unde se şi făcuse seară; când îmi ridic ochii şi văd venind în sus, pe deal, şase ostaşi, între ei, un om înalt, cu braţele legate de coapse, uite-aşa!

Cu ajutorul nelipsitei şepci, imită un om cu coatele strâns legate de şolduri prin funii care-l încercuiau.

— Eu mă trag deoparte, domnilor, lângă grămada mea de pietre, ca să mă uit la ostaşi şi la prizonierul lor (că-i un drum tare pustiu pe-acolo, unde n-ai mare lucru de văzut), şi la început nu pot vedea alta decât că sunt şase ostaşi şi un om înalt, legat, şi că mie îmi apăreau aproape negri – în afară de partea dinspre soare, unde erau tărcaţi de câte o dâră roşie, domnilor. Mai văd că umbrele lor lungi cad pe clina scobită de cealaltă parte a drumului şi că par ca umbrele unor uriaşi. Mai văd că-s acoperiţi de praf şi că praful joacă pe măsură ce se apropie, trop! trop! Dar când ajung în dreptul meu, îl recunosc pe omul cel înalt şi el mă recunoaşte pe mine. Ah, ce i-ar mai fi plăcut şi-acum să-şi dea drumu-n vale, ca-n prima seară când l-am întâlnit, chiar aproape de locul acela.

Descrise totul ca şi cum se afla în acel moment acolo de faţă; era limpede că vedea tabloul ca aievea; poate că nu văzuse prea multe lucruri în viaţa lui.

— Nu m-arăt faţă de ostaşi că-l recunosc pe omul înalt; şi el nu se-arată faţă de ostaşi că m-a recunoscut pe mine; ne recunoaştem, şi ne-o spunem amândoi, da' numai din ochi. „Hai, porunceşte şeful poterii, arătând cu mâna spre sat, căraţi-l iute la groapă!” şi-l mână mai repede. Eu îi urmez. Braţele i se umflaseră de strâns ce-i erau legate, saboţii de lemn îi scăpau din picioare, iar el şchiopăta. Pentru că şchiopăta şi înainta anevoie, ostaşii îl împingeau cu patul puştilor – uite-aşa!

Imită mişcările unui om împins înainte cu paturile muschetelor.

— Când pornesc să coboare dealul în fugă, ca nişte apucaţi, omul cade. Ostaşii râd şi-l ridică în picioare. Faţa îi sângerează şi e plină de praf, da' el nu şi-o poate şterge; şi asta-i face pe ostaşi să râdă. Îl aduc în sat, şi tot satul iese ca să privească; îl duc dincolo de moară şi-apoi sus, la temniţă. Tot satul vede porţile temniţei deschizându-se în noapte şi înghiţindu-l uite-aşa!

Deschise gura mare, apoi o închise brusc, cu un clănţănit din dinţi. Observând că nu prea îl trage inima să-şi strice efectul deschizând din nou gura, Defarge îl îndemnă:

— Zi înainte, Jacques!

— Tot satul se dă îndărăt, urmă reparatorul de drumuri, păşind în vârful picioarelor şi înmuindu-şi glasul. Tot satul şopteşte la fânfână; tot satul doarme; tot satul îl visează pe acel nefericit de dincolo de lacătele şi drugii închisorii de pe măgură, căruia nu-i mai e dat să iasă de acolo, decât pentru a păşi în cea lume. Dimineaţa, cu uneltele pe umăr, ronţăindu-mi din mers codrul de pâine neagră, în drum spre locul meu de lucru, dau un ocol pe la închisoare. Şi-l văd, sus de tot, dincolo de gratiile unei cuşti de fier, privind cu faţa la fel de însângerată şi plină de praf ca şi-n seara trecută. N-are nici o mână liberă ca să-mi facă un semn; nu cutez să-i strig nimic şi el mă priveşte ca un om mort.

Defarge şi ceilalţi trei Jacques schimbară între ei priviri întunecate. În timp ce ascultau istorisirea ţăranului, toţi arătau sumbri, răzbunători, strunindu-se cu greu; felul lor de a fi, deşi conspirativ, era şi foarte autoritar. Dădeau impresia unui tribunal: Jacques Unu şi Jacques Doi şezând pe vechiul pat de paie, fiecare cu bărbia în palmă şi cu ochii aţintiţi asupra reparatorului de drumuri; Jacques Trei, la fel de încordat, cinchit în spatele lor într-un genunchi, trecându-şi mereu mâna agitată peste reţeaua fină de cute din jurul gurii şi a nasului; Defarge stând în picioare între ei

şi povestitor, pe care-l aşezaseră în lumina ferestrei, şi privind pe rând ba la el, ba la ei.

— Zi înainte, Jacques, îl îndemnă Defarge.

— Şi rămâne câteva zile acolo, în cuşca lui de fier. Satul se uită la el pe furiş, pentru că se teme. Dar de la depărtare, mereu îşi ridică privirile în sus, spre închisoarea de pe măgură; şi seara, când muncile zilei s-au isprăvit, şi satul se adună la fântână să sporovăiască, toate feţele se întorc către închisoare. Altădată, se întorceau spre hanul de poştă; acum însă spre închisoare. Şi se şopteşte la fântână că, deşi e osândit la moarte, n-o să fie executat; cică s-au înfăţişat petiţii la Paris, care arătau că era înnebunit de moartea copilului; cică o petiţie ar fi fost înmânată chiar regelui. Ce ştiu eu? S-ar putea. Poate să fie aşa, poate să nu fie.

— Ascultă aici, Jacques, interveni cu voce gravă cel ce purta numărul Unu. Află că a fost înaintată o petiţie regelui şi reginei. Toţi cei aflaţi aici de faţă, în afară de tine, l-au văzut pe rege luând petiţia, în timp ce stătea în caleaşcă alături de regină. Defarge aici de faţă s-a năpustit, înaintea cailor, cu primejdia vieţii lui, ţinând petiţia în mână.

— Şi mai ascultă, Jacques, zise numărul Trei, cel ce stătea într-un genunchi în timp ce mâna-i rătăcea iar şi iar peste nervurile fine din jurul gurii, cu un aer pofticios, de parcă râvnea la ceva – ceva ce nu era nici hrană şi nici băutură, ascultă: gărzile, pedestraşi şi călări, l-au împresurat pe purtătorul petiţiei şi l-au biciuit. Auzi?

— Aud, domnilor.

— Atunci, zi înainte, adăugă Defarge.

— Aşa, îşi reluă ţăranul firul povestirii, pe de altă parte, se şopteşte la fântână că o să fie adus jos, în ţinutul nostru, ca să fie executat la locul crimei, şi că va fi executat fără doar şi poate. Ba chiar se zice că întrucât l-a omorât pe marchiz, şi cum marchizul era părintele sătenilor de pe pământurile sale – adică al robilor, sau cum le veţi fi zicând – o să fie executat ca patricid. Un bătrân de la fântână zice că, cică, o

să-i ardă mai întâi, chiar sub ochii lui, mâna dreaptă, înarmată cu pumnalul; după aceea, cică, în tăieturile pe care o să i le facă pe braţe, pe picioare şi pe piept, o să-i toarne ulei încins şi plumb topit, răşină clocotită, ceară şi sulf; la urmă, o să fie sfârtecat, mădular cu mădular, de patru cai vânjoşi. Mai zicea bătrânul acela că întocmai aşa i s-a făcut unui prizonier care a încercat să-i ia viaţa ultimului rege, Ludovic al cinşpelea. Da' eu de un' să ştiu dacă minte? Că eu doar nu-s cărturar.

— Atunci ascultă încă o dată, Jacques! zise omul cel cu mâna plină de neastâmpăr şi cu înfăţişarea plină de jind. Numele acelui prizonier era Damiens, şi totul s-a petrecut în plină zi şi în plină stradă a acestui oraş Paris; şi nimic n-a fost mai vrednic de luat în seamă în marea îmbulzeală de oameni care au văzut totul cu ochii lor, decât învălmăşeala de doamne nobile şi elegante, care au privit cu lăcomie până-n cea din urmă clipă – până-n cea din urmă, Jacques, prelungită după căderea nopţii, când pierduse ambele picioare şi un braţ şi încă mai răsufla! Şi asta s-a întâmplat – ia stai, câţi ani ai?

— Treizeci şi cinci, răspunse reparatorul de drumuri care arăta de şaizeci.

— S-a întâmplat când erai trecut de zece ani; ai fi putut lua parte.

— Destul! strigă Defarge cu cruntă nerăbdare. Cinste Satanei! Zi înainte!

— Aşa! Unii şoptesc într-un fel, alţii într-altul; nu se mai vorbeşte de nimic altceva; până şi din apa fântânii pare să ţâşnească aceeaşi şoaptă. În cele din urmă, duminică noaptea, când tot satul doarme, vin ostaşii, şerpuind pe cărarea temniţei în jos, iar puştile zăngănesc pe pietrele uliţei. Meşteri sapă, meşteri izbesc cu ciocane, ostaşi râd şi cântă; iar dimineaţa se ridică lângă fântână o spânzurătoare înaltă de patruzeci de picioare, otrăvind apa.

Reparatorul de drumuri privi mai curând prin decât la tavanul scund şi arătă cu braţul de parcă vedea

spânzurătoarea undeva în ceruri.

— Toată munca stă locului, toată omenirea se adună acolo, nimeni nu mai mână vacile la păscut, vacile stau şi ele acolo cu mulţimea. La amiază, bubuit de tobe. Ostaşii au intrat peste noapte în închisoare, şi iacătă-l că vine acum în mijlocul multor ostaşi. E legat, tot ca şi mai înainte, şi în gură are un căluş – dar în aşa fel vârât şi prins cu o sfoară, de-ai zice că omul râde.

Reparatorul de drumuri îşi ilustră spusele vârându-şi degetele mari în colţurile gurii şi întinzându-şi fălcile până la urechi.

— În vârful spânzurătorii e înfipt cuţitul, cu lama în sus şi vârful în aer. Şi îl spânzură acolo, la patruzeci de picioare înălţime – şi e lăsat să spânzure, otrăvind apa.

Ascultătorii se priviră unul pe celălalt, iar ţăranul se folosi de şapca albastră ca să-şi şteargă faţa pe care se iviseră broboane de sudoare în timp ce-şi aducea aminte de spectacol.

— E cumplit, domnilor! Cum pot femeile şi copiii să mai scoată apă?! Cum poţi să mai sporovăieşti seara sub umbra aceea?! Sub ea, am zis? Dar când am părăsit satul, luni seara, pe când soarele se ducea la culcare, şi când am aruncat o privire în urmă, de sus, de pe deal, umbra spânzurătorii cădea peste biserică, peste închisoare părea să cadă peste întreg pământul, domnilor, până-n locul unde se reazemă cerul pe el.

Omul care părea hămesit îşi roase o unghie, în timp ce-i privea pe ceilalţi trei, iar degetul păru să tremure de atâta poftă cât îl chinuia pe om.

— Asta-i tot, domnilor. Am plecat, la asfinţit, (aşa cum am fost învăţat să fac) şi am străbătut cale de o noapte şi o jumătate de zi, până când l-am întâlnit, (aşa cum mi s-a spus) pe camaradul ăsta de aici. Am venit împreună cu el, ba călare, ba pe jos, tot restul zilei de ieri şi toată noaptea. Şi iacătă-mă-s!

După o tăcere încărcată, cel dintâi Jacques grăi:

— Bine! Ne-ai înfăţişat şi ne-ai istorisit totul cu fidelitate. Vrei să aştepţi dincolo de uşă, până te chemăm din nou?

— Cu dragă inimă, răspunse reparatorul de drumuri.

Defarge îl petrecu până la capul scării şi, lăsându-l aşezat acolo, se întoarse.

Cei trei se ridicaseră în picioare şi capetele li se alăturaseră când Defarge intră din nou în pod.

— Ce părere ai, Jacques? întrebă numărul Unu. Se înscrie în registru?

— Se înscrie în registru ca sortit pieirii, răspunse Defarge.

— Minunat! cârâi omul cel cu pofta neostoită.

— Castelul şi întreaga stirpe? întrebă primul.

— Castelul şi întreaga stirpe, răspunse Defarge. Stârpiţi de pe faţa pământului!

Omul cel hămesit repetă într-un cârâit extaziat: „Minunat!” şi începu să-şi roadă altă unghie.

— Eşti sigur, îl întrebă Jacques Doi pe Defarge, că nu putem avea nici o încurcătură cu felul în care ne ţinem noi registrul? Fără îndoială, e sigur, pentru că nimeni în afară de noi nu-l poate descifra; dar noi o să-l putem oare descifra oricând, sau, mai bine zis, dânsa o să poată?

— Jacques, răspunse Defarge îmbăţoşându-se, dacă doamna, soţia mea, şi-ar lua sarcina să ţină registrul numai în memorie, te încredinţez că o vorbă din el nu i-ar scăpa, ce mai, o iotă n-ar pierde. Împletit aşa cum e, în propriile-i lucrături şi simboluri, te asigur că e limpede pentru ea ca lumina zilei. Ai încredere în madame Defarge. Va fi mai simplu pentru ultimul mişel în viaţă să se radă singur de pe faţa pământului, decât să-şi radă o literă din numele său şi din faptele lui împletite în registrul ţinut de madame Defarge.

Urmă un murmur de aprobare şi încredere, după care omul cel hămesit întrebă:

— Pe ţăranul ăsta îl trimitem înapoi? Nădăjduiesc că da. E foarte simplu; dar nu-i şi puţin primejdios?

— Nu ştie nimic, spuse Defarge, cel puţin nimic mai mult decât ceea ce l-ar urca pe o spânzurătoare la fel de înaltă. Îmi iau eu răspunderea pentru el; lăsaţi-l la mine; o să-i port de grijă şi o să-l pun pe drumul cel bun. Doreşte să vadă lumea de sus – regele, regina, Curtea; las' să-i vadă duminica asta.

— Cum? exclamă omul hămesit, căscând ochii. Oare-i un semn bun că doreşte să vadă monarhia şi nobilimea?

— Jacques, răspunse Defarge, dacă vrei ca o pisică să râvnească la lapte, arată-i-l. Arată-i unui câine prada, dacă vrei s-o înhaţe într-o bună zi.

Nu se mai rosti un cuvânt, şi reparatorul de drumuri, care aţipise pe prima treaptă a scării, fu sfătuit să se culce pe patul de paie şi să se odihnească. Nu se lăsă greu convins, şi curând adormi.

S-ar fi putut găsi şi locuri mai rele decât vinăria lui Defarge pentru un sclav de provincie de teapa lui. Viaţa pe care o ducea aici era foarte nouă şi plăcută, cu excepţia unei spaime misterioase pe care i-o inspira madame Defarge şi care-l bântuia întruna. Madame şedea toată ziulica la tejghea, părând atât de inconştientă de prezenţa lui, şi atât de înverşunat hotărâtă să nu observe că existenţa lui, la dânşii, ar avea vreo legătură cu ceva de dincolo de suprafaţa lucrurilor, încât bietul om se cutremura în saboţii lui de lemn ori de câte ori îi cădeau privirile pe ea. „Căci, îşi argumenta lui însuşi, cu neputinţă să prevezi ce-i în stare să ticluiască această cucoană”; era încredinţat că dacă şi-ar fi băgat în căpşorul ei strălucitor împodobit că l-a văzut săvârşind un omor şi că după aceea a jupuit cadavrul, nu s-ar fi lăsat până ce n-ar fi dovedit toată tărăşenia de la un capăt la altul.

De aceea, când sosi duminica, reparatorul de drumuri nu fu prea încântat (deşi el susţinu că este) când descoperi că madame avea să-i însoţească pe bărbatu-său şi pe el la Versailles. Şi fu cu atât mai descumpănit, cu cât madame continuă să împletească tot drumul până acolo, într-un

vehicul public; dar fu şi mai descumpănit după masa, luată în mijlocul mulţimii, când madame, continuă să împletească aşteptând laolaltă cu norodul să vadă caleaşca regelui şi reginei.

— Lucraţi vârtos, cucoană, îi zise un om de lângă ea.

— Da, răspunse madame Defarge; am mult de lucru.

— Da' ce împletiţi?

— Diferite lucruri.

— Ca de pildă…?

— Ca de pildă, răspunse madame Defarge foarte calm, giulgiuri pentru morţi.

Omul, de îndată ce putu, se mută mai departe, de ea; iar reparatorul de drumuri începu să-şi facă vânt cu şapca albastră: simţea că se înăbuşă de-atâta zăduf. Dacă avea cumva nevoie de un rege şi de o regină ca să-l facă să-şi vină în fire, atunci din fericire leacul îi era la îndemână; căci, foarte curând. Regele cel fălcos şi regina cea frumoasă îşi făcură apariţia în caleaşca lor aurită, înconjuraţi de strălucitoarea orbită a Curţii, un sclipitor alai de doamne vesele şi de cavaleri distinşi; iar reparatorul de drumuri se scălda într-atâtea giuvaiere şi mătăsuri şi pudră şi splendori şi siluete elegante şi chipuri frumoase şi dispreţuitoare de ambele sexe, şi se simţi atât de îmbătat, încât strigă: „Trăiască regele, trăiască regina, trăiască oricine şi orice!”, de parcă în viaţa lui n-ar fi auzit de Jacques cel omniprezent. Şi pe urmă, au mai urmat grădini, curţi, terase, fântâni arteziene, pajişti verzi, din nou regele şi regina, din nou strălucitoarea orbită, din nou cavaleri şi doamne, din nou trăiască cu toţii, până ce începu să plângă de-adevăratelea, de atâta sentiment. Pe întreg parcursul acestor scene, care durară vreo trei ceasuri, avu parte de multe strigăte şi plânsete şi sentimentalisme, dar Defarge îl ţinu tot timpul de guler, de parc-ar fi vrut să-l împiedice ca nu cumva să se repeadă la obiectele recentei lui veneraţii şi să le sfâşie în bucăţi.

— Bravo! îi zise Defarge bătându-l pe spate, în chip proteguitor, când totul se isprăvi. Eşti un băiat bun!

Reparatorul de drumuri îşi revenise acum în fire şi gândea că o cam scrântise cu manifestările lui; dar nici vorbă de aşa ceva.

— Eşti omul care ne trebuie, îi şopti Defarge în ureche, îi faci pe tonţii ăştia să creadă că totul va dăinui pe veci. În felul ăsta, ei devin tot mai dezmăţaţi, iar sfârşitul le e tot mai aproape.

— Hei! strigă reparatorul de drumuri căzând pe gânduri. Asta-i drept!

— Tonţii ăştia nu ştiu nimic. În timp ce ei dispreţuiesc şi suflarea din tine, şi ar înăbuşi-o pe veci în tine şi în alţi o sută ca tine mai curând decât să-şi atingă unul din caii sau din câinii lor, ei nu ştiu alta decât ce le spune gura ta. Las' să-i mai amăgească un timp; nu-i poate amăgi prea mult.

Madame Defarge îl privi cu trufie pe discipol şi dădu din cap a încuviinţare.

— Cât despre tine, grăi ea, eşti în stare să zbieri şi să verşi lacrimi pentru tot ce străluceşte şi face tărăboi. Ia zi! Nu-i aşa?

— Aşa-i, madame, aşa cred şi eu. Pentru moment.

— Dar dacă ţi s-ar arăta un maldăr de păpuşi, şi-ai fi pus să le faci bucăţi şi să le despoi pentru propriul tău interes, le-ai alege pe cele mai bogat înveşmântate şi mai strălucitoare. Ia zi! Nu-i aşa?

— Ba aşa-i, madame.

— Da. Şi dacă ţi s-ar arăta un stol de păsări care ar zbura şi-ai fi pus să le jumuleşti de pene pentru propriul tău interes, le-ai alege pe cele cu penele cele mai strălucitoare, uu-i aşa?

— Ba aşa-i, madame.

— Ei, astăzi ai văzut şi păpuşi şi păsări, zise madame Defarge, fluturându-şi mâna spre locul unde acestea apăruseră. Acuma, du-te acasă!

Capitolul XVI.

TOT ÎMPLETIND.

Madame Defarge şi domnul soţul ei reveniră paşnic în Saint-Antoine, în timp ce o pată cu şapcă albastră înainta trudnic prin beznă şi prin colb, de-a lungul leghelor obositoare de drum lăturalnic, îndreptându-se anevoie spre acel punct din spaţiu unde castelul răposatului marchiz continua să asculte şoapta copacilor. Atâta nemărginit răgaz aveau chipurile de piatră să asculte şi să tot asculte şopotul copacilor şi al fântânii, încât celor câteva sperietori de ciori rămase în sat care, tot cutreierând după ierburi bune de mâncat şi după vreascuri bune de pus pe foc, nimereau în dreptul curţii pietruite şi a scării ce ducea la terasă, li se părea, în închipuirea lor flămândă, că figurile îşi schimbaseră expresia. În sat prinsese fiinţă un zvon – vlăguit şi golaş întocmai ca şi oamenii – şi anume că atunci când pumnalul s-a implântat în inimă, figurile de piatră s-au schimbat la faţă, adică din chipuri trufaşe s-au prefăcut în măşti de mânie şi durere; şi că, atunci când trupul bălăbănit a fost urcat la patruzeci de picioare deasupra fântânii, figurile s-au schimbat iar la faţă, oglindind de astă dată expresia crâncenă a celui răzbunat, pe care aveau s-o poarte de-a pururi. Iar pe chipul de piatră de peste fereastra cea mare a dormitorului unde fusese săvârşit omorul, se iviseră două crestături în nasul sculptat, pe care nimeni nu le văzuse până atunci, dar pe, care oricine le putea recunoaşte; şi când, vreodată, doi sau trei ţărănoi flenduroşi se răzleţeau de ceată ca să arunce o privire marchizului cel împietrit, cât ai clipi o şi luau din loc, împleticindu-se printre frunze şi muşchi, aidoma iepurilor mai norocoşi care găsiseră de-ale gurii pe-acolo.

Castel şi cocioabă, chip de piatră şi trup bălăbănit, pată sângerie pe pardoseala de piatră şi apă cristalină din fântâna satului – mii de acri de glie – un întreg ţinut din Franţa – însăşi Franţa – zăceau sub cerul noptatic, adunate într-o dâră subţire cât firul de păr. Aşa cum o lume întreagă, cu toate mărimile şi micimile ei, zace concentrată

în licărul unei stele. Şi aşa cum mintea omenească poate despica raza de lumină ca să-i cerceteze alcătuirea, tot astfel, poate, minţi mai sublime citesc în sclipetul slab al acestui pământ, al nostru orice gând şi orice faptă, orice viciu sau virtute, a fiecărei făpturi cu conştiinţă de pe glob.

Cei doi Defarge, soţ şi soţie, veneau hurducându-se în vehiculul public, sub cerul înstelat, către acea poartă a Parisului spre care ducea drumul lor. La postul de pază de la barieră, avu loc obişnuita oprire şi obişnuitele felinare îşi întinseră gâtul pentru obişnuita examinare şi cercetare. Defarge coborî; se cunoştea cu unul sau doi dintre soldaţi şi cu unul dintre poliţişti. Ba chiar cu acesta din urmă era intim şi se strânseră în braţe cu afecţiune.

Când Saint-Antoine îi cuprinse din nou pe cei doi Defarge sub aripile-i arămii, şi când aceştia, părăsind vehiculul la marginea mahalalei, o porniră pe jos prin noroiul negru şi prin lăturile străzilor, madame Defarge grăi către soţul său:

— Spune-mi, prietene, ce ţi-a şoptit Jacques de la poliţie?

— În seara asta prea puţin, dar tot ce ştie. A fost delegat un nou spion pentru cartierul nostru. S-ar putea să fie mai mulţi, dar el ştie de unul.

— Ah, da! făcu madame Defarge, înălţându-şi sprâncenele cu aerul indiferent al omului de afaceri. E necesar să-l înregistrăm. Cum se numeşte?

— E englez.

— Cu atât mai bine. Numele?

— Barsad, răspunse Defarge, dând numelui o rostire franţuzească. Dar avusese grijă să reţină numele exact, aşa încât îl silabisi cu multă corectitudine.

— Barsad, repetă madame. Bun. Numele de botez?

— John.

— John Barsad, repetă madame, după ce murmurase o dată numele ca pentru ea. Bun. Cum arată? Se ştie?

— Vârsta în jurul a patruzeci de ani; înălţimea cam un metru şaptezeci şi cinci; părul negru; tenul smead; trăsături regulate; ochi negri; faţa îngustă, prelungă, cu

obrajii scobiţi; nas acvilin, dar nu drept, ci deviat spre stânga, ceea ce dă feţei o expresie sinistră.

— Ei, pe cuvântul meu, ăsta-i portret, nu glumă! spuse madame, râzând. Mâine va fi înregistrat.

Intrară în vinăria închisă (pentru că era miezul nopţii) şi unde madame Defarge îşi reluă pe dată locul îndărătul tejghelei şi începu să numere mărunţişul adunat în lipsa ei, să verifice stocul de sticle, să revizuiască intrările notate în registru, să facă alte notări ale ei şi să-l descoasă în fel şi chip pe băiatul de prăvălie, după care-l trimise la culcare. Apoi răsturnă pentru a doua oară conţinutul castronaşului cu mărunţiş şi începu să înnoade monedă cu monedă în basma, făcând un lanţ lung de noduri separate, ca să păstreze banii în siguranţă peste noapte. În tot, acest, timp, Defarge se plimba în sus şi-n jos, cu pipa-n gură, admirându-i, satisfăcut, activitatea, dar fără să se amestece; atât în ce privea afacerile, cât şi problemele casnice, Defarge nu făcea decât să se plimbe în sus şi-n jos.

Noaptea era zăpuşitoare, iar în prăvălia zăvorâtă şi împrejmuită de vecinătăţi împuţite plutea un miros greu. Simţul olfactiv al domnului Defarge nu era deosebit de gingaş, dar vinurile aveau întotdeauna mai mult miros decât gust, la fel ca şi damigenele cu rom, cu rachiu şi cu anason. Încercă să alunge vălmăşagul de miasme, pufăind ultimul fum din pipa pe care o lăsă apoi deoparte.

— Eşti ostenit, îi spuse madame, ridicând privirea de pe lanţul de bani.

— Adevărat că-s cam ostenit, încuviinţă soţul ei.

— Şi eşti şi cam abătut, adăugă madame ai cărei ochi ageri, oricât ar fi fost de atenţi la socoteli, aruncaseră o căutătură sau două şi către el. Ah, bărbaţii, bărbaţii!

— Bine, draga mea… începu Defarge.

— Bine, draga mea! îl îngână madame, dând cu hotărâre din cap. Bine, draga mea! Eşti cam slab de înger în seara asta, dragul meu!

— Mă rog, recunoscu Defarge, vărsându-şi năduful, ia prea mult timp.

— Ia prea mult timp, îl îngână iar nevastă-sa. Şi ce, mă rog, nu ia prea mult timp? Răzbunarea şi răsplata au nevoie de timp; aşa-i legea!

— Trăsnetului nu-i trebuie mult timp ca să-l lovească pe om, răspunse Defarge.

— Dar de cât timp e nevoie până să se alcătuiască trăsnetul? întrebă madame cu calm. Ia spune-mi?

Defarge îşi înălţă îngândurat fruntea, de parcă, da, era un adevăr şi-n asta.

— Cutremurului nu-i trebuie mult timp să înghită un oraş, urmă madame. Dar, ia spune-mi, de cât timp e nevoie până se pregăteşte un cutremur?

— Bănuiesc că de mult timp.

— Dar când e gata şi se dezlănţuie năruie totul în cale. Până atunci însă, se tot pregăteşte fără ca ochiul să vadă şi urechea să audă. Asta să-ţi fie mângâierea. Şi agaţă-te de ea.

Cu ochi scânteietori, madame Defarge strânse un nod, de parc-ar fi sugrumat beregata unui vrăjmaş.

— Îţi spun eu, urmă dânsa, întinzându-şi braţul drept ca pentru a-şi întări vorbele, că e pe drum şi se apropie din ce în ce, cu toate că drumul e lung şi anevoios. Îţi spun eu că nici o clipă nu dă îndărăt, şi nici o clipă nu stă locului, îţi spun eu că înaintează necontenit. Priveşte în juru-ţi şi gândeşte-te la vieţile oamenilor pe care-i ştim, gândeşte-te la feţele oamenilor pe care-i ştim, gândeşte-te la furia şi nemulţumirea care cresc ceas de ceas în sânul Jacqueriei16. Asemenea stări pot să mai dureze? Aş! Mă faci să râd!

— Buna mea soţie, i se adresă Defarge, oprindu-se înaintea ei cu capul uşor înclinat în faţă şi cu mâinile împreunate la spate, ca un elev ascultător şi grijuliu. Eu nu pun toate acestea la îndoială. Dar ia prea mult timp şi s-ar

putea – şi tu, nevastă, ştii foarte bine că s-ar putea – să n-o mai apucăm cât suntem în viaţă.

— Ei, şi ce-i cu asta? întrebă madame, legând un alt nod de parc-ar fi sugrumat beregata unui vrăjmaş.

— Mă rog, răspunse Defarge cu o ridicare din umeri ce exprima pe jumătate amărăciune, pe jumătate scuză, înseamnă că n-o să vedem izbânda.

— Dar înseamnă c-am pus şi noi umărul la ea, răspunse madame, întinzându-şi iar mâna cu hotărâre. Nimic din ce facem noi nu e în zadar. Eu cred, din toată inima, c-o să apucăm să vedem izbânda. Dar chiar dacă nu, chiar dac-aş şti cu siguranţă că nu, ia dă-mi un gât de aristocrat şi de tiran şi nu mă…

La aceste cuvinte, madame, cu dinţii încleştaţi, strânse cu străşnicie un nod înverşunat.

— Stai! strigă Defarge, roşind uşor de parcă l-ar fi acuzat de laşitate. Nici eu, draga mea, nu m-aş da îndărăt de la nimic.

— Da! Dar tu ai o slăbiciune: uneori simţi nevoia să-ţi vezi cu ochii victima, numai aşa îţi poţi ţine curajul. Ei bine, ţine-ţi-l şi fără asta. Când vine momentul, dă frâu liber şi tigrului şi satanei; dar până vine momentul, ţine în frâu şi tigrul şi satana, şi aşteaptă alături de ei – fără să te arăţi – dar gata în orice clipă.

Madame sublinie concluzia acestei poveţe izbind cu lanţul ei de monede în tejghea, de parc-ar fi vrut să-l rupă; apoi, cu seninătate, strânse sub braţ basmaua îngreunată şi observă că-i vremea de mers la culcare.

Amiaza celei de a doua zile o află pe această minunată femeie la locul ei obişnuit în vinărie, împletind cu sârg. Pe tejghea, alături, se găsea un trandafir şi dacă, din când în când, madame îşi arunca ochii la floare, asta nu însemna că aerul ei absorbit o părăsea măcar o clipă. În prăvălie erau puţini muşterii care beau, stăteau în picioare sau şedeau. Era o zi dogoritoare, şi roiuri de muşte, care-şi extindeau percheziţiile curioase şi aventuroase până în păhăruţele

încleiate de lângă madame, picau moarte. Şi totuşi, moartea lor nu producea nici o impresie asupra celorlalte muşte ieşite la promenadă, care le priveau pline de răceală (ca şi cum ele ar fi fost elefanţi sau o altă specie la fel de îndepărtată), până când împărtăşeau aceeaşi soartă. Ciudat, când stai să te gândeşti cât de nesăbuite sunt muştele poate că şi cei de la Curte erau la fel de nesăbuiţi în acea zi însorită de vară.

O siluetă ce intră pe uşă proiectă asupra doamnei Defarge o umbră pe care aceasta o simţi ca fiind străină. Lăsă din mână împletitura şi, înainte de a se uita măcar la cel ce intrase, îşi înfipse trandafirul în păr.

Curios! De îndată ce madame Defarge luă trandafirul, muşteriii se opriră din vorbă şi începură, unul câte unul, să se strecoare afară din vinărie.

— Bună ziua, doamnă, zise nou-venitul.

— Bună ziua, domnule.

Rosti aceste cuvinte cu glas tare dar, în timp ce-şi relua împletitura, adăugă în sinea ei: „Ha! Bună ziua, vârsta în jurul a patruzeci de ani, înălţimea cam un metru şaptezeci şi cinci, părul negru, tenul smead, trăsături regulate, ochii negri, faţa îngustă, prelungă, cu obrajii scobiţi, nas acvilin, dar nu drept, ci deviat spre stânga, ceea ce dă feţei o expresie sinistră! Bună ziua, şi ţie şi lor!”

— Vreţi să fiţi bună să-mi daţi un păhărel de coniac vechi, şi un strop de apă rece, madame?

Madame se supuse, cu un aer politicos.

— Minunat coniacul ăsta, madame!

Era pentru prima oară că se aducea un elogiu coniacului, şi madame Defarge, care-i cunoştea antecedentele, ştia ea ce ştia. Cu toate acestea, răspunse în numele coniacului, care se simţea măgulit, apoi îşi reluă împletitura. Oaspetele îi urmări câteva clipe degetele şi apoi profită de prilej ca să cerceteze prăvălia în general.

— Împletiţi cu mare dibăcie, madame.

— Sunt obişnuită.

— Şi ce model frumos!
— Găsiţi? răspunse madame, privindu-l cu un zâmbet.
— Categoric. Pot să vă întreb ce este?
— O trecere de vreme, răspunse madame, continuând să-l măsoare cu acelaşi zâmbet, în timp ce degetele i se mişcau cu sprinteneală.
— Nu-i pentru folosinţă?
— Depinde. S-ar putea să-i găsesc într-o bună zi o folosinţă. Şi dacă-i găsesc – urmă madame, răsuflând adânc şi dând din cap cu un soi de severă cochetărie – ei bine, am să-l folosesc.

Era un lucru foarte curios, dar trandafirul din părul doamnei Defarge părea să nu fie deloc pe gustul consumatorilor. Doi oameni intrară pe rând, gata să ceară de băut, şi, cum dădură cu ochii de această podoabă, şovăiră, se prefăcură a căuta pe cineva care nu se afla acolo şi o şterseră iute. Nu mai rămăsese picior din cei care fuseseră în vinărie la intrarea nou-venitului. Se topiseră cu toţii. Iscoada îşi ţinea ochii bine deschişi, dar nu putu desluşi aici un semn suspect. Oamenii tândăleau pe acolo în felul lor amărât, lălâu, la întâmplare, dar cu naturaleţe şi mai presus de orice bănuială.

„John” îşi spuse madame, cercetându-şi împletitura şi privindu-l apoi pe străin. „Dacă mai întârzii pe aici, îl împletesc şi pe Barsad până să pleci.”

— Sunteţi căsătorită, madame?
— Da.
— Copii?
— N-am copii.
— Şi treburile nu par să meargă prea bine!
— Treburile merg foarte prost, lumea-i atât de nevoiaşă!
— Ah, bietul, nefericit popor! Şi cât e de împilat, după cum spuneţi dumneavoastră.
— După cum spuneţi dumneavoastră, ripostă madame, corectându-l, şi împletind cu îndemânare un amănunt în plus, care n-avea să-i prindă prea bine.

— Scuzaţi-mă; fără îndoială eu am spus-o, dar, fireşte, o gândiţi şi dumneavoastră. Fără doar şi poate.

— Eu să gândesc? se stropşi la el madame, cu glas ridicat. Eu şi bărbatul meu avem destul de furcă să ţinem vinăria asta deschisă, fără să mai şi gândim pe deasupra. Tot ce gândim noi aici e cum să ne ducem viaţa de azi pe mâine. Ăsta-i subiectul la care ne gândim noi, şi ne dă destul de gândit de dimineaţa până seara ca să nu ne mai împovărăm mintea şi cu necazurile altora. Eu să mă gândesc la alţii? Asta nu!

Iscoada, care venise să culeagă orice fărâmă i s-ar fi ivit sau ar fi putut născoci, nu îngădui dezamăgirii să se oglindească pe faţa-i sinistră; rămase cu cotul rezemat de tejgheaua la care şedea madame Defarge şi păstră aceeaşi atmosferă de flecăreală curtenitoare, sorbind din când în când câte o înghiţitură de coniac.

— Urâtă treabă, madame, execuţia lui Gaspaul! Ah! Bietul Gaspard!

Cuvintele fură urmate de un suspin de compasiune.

— Ei asta-i! răspunse madame pe un ton nepăsător. Dacă oamenii se slujesc de cuţit în asemenea scopuri, trebuie să plătească. A ştiut dinainte care-i preţul unui atare lux; şi l-a plătit.

— Cred, urmă iscoada înmuindu-şi glasul într-un ton care îmbia la destăinuiri şi exprimând prin fiecare fibră a feţei lui ticăloase un elan revoluţionar scandalizat, cred că oamenii de pe aici resimt multă milă şi multă mânie în legătură cu acel biet nefericit! Asta rămâne între noi.

— Aşa să fie? întrebă madame, cu gândurile aiurea.

— Păi nu?

— Iată-l pe bărbatul meu! exclamă madame Defarge.

Când patronul vinăriei intră pe uşă, spionul îl salută ducându-şi un deget la pălărie şi rostind, cu un zâmbet ademenitor: „Bună ziua, Jacques!” Defarge se opri locului şi-l privi fix.

— Bună ziua, Jacques, repetă străinul cu o voce mai dezumflata şi cu un zâmbet oarecum stânjenit de privirea celuilalt.

— Vă înşelaţi, domnule, răspunse patronul vinăriei. Mă confundaţi cu altcineva. Nu mă numesc astfel. Eu sunt Ernest Defarge.

— E totuna, răspunse iscoada cu voioşie, dar tot mai dezumflat. Bună ziua.

— Bună ziua, răspunse Defarge sec.

— Tocmai îi istoriseam doamnei, cu care am avut plăcerea să stau de vorbă când ai intrat dumneata, că mi se spune – şi nu-i de mirare! – că pe aici, prin Saint-Antoine, există multă compătimire şi furie în legătură cu soarta crudă a sărmanului Gaspard.

— Mie nu mi-a spus nimeni una ca asta, replică Defarge, clătinând din cap. Eu nu ştiu nimic.

După ce dădu acest răspuns, trecu îndărătul tejghelei şi rămase cu mâna pe spătarul scaunului soţiei sale, privind pe deasupra acestei baricade la persoana din faţa lor; persoana în care fiecare dintre ei ar fi descărcat cu dragă inimă un glonte.

Spionul, călit în treburile lui, nu-şi schimbă poza de nepăsare, ci se mulţumi să-şi golească păhărelul de coniac, luă o gură de apă rece, şi mai ceru un coniac. Madame Defarge i-l turnă, îşi reluă împletitura şi fredonă un cântecel.

— S-ar zice că cunoşti bine cartierul nostru; aş spune chiar mai bine decât mine, observă Defarge.

— Nicidecum, dar sper să-l cunosc mai bine. Mă interesează atât de mult soarta sărmanilor săi locuitori…

— Hm! făcu Defarge.

— Plăcerea de a discuta cu dumneavoastră, domnule Defarge, îmi aduce aminte că numele dumneavoastră îmi trezeşte unele interesante asociaţii.

— Zău? murmură Defarge cu multă indiferenţă.

— Da, într-adevăr. Ştiu că atunci când a fost eliberat doctorul Manette, dumneavoastră, vechiul său slujitor, aţi avut grijă de el. V-a fost încredinţat dumneavoastră. Vedeţi, sunt informat.

— Chiar aşa stau lucrurile, răspunse Defarge.

În timp ce împletea şi fredona, nevastă-sa îi comunicase printr-o întâmplătoare atingere a cotului că ar face mai bine să spună adevărul, dar foarte pe scurt.

— Şi tot la dumneavoastră a venit şi fiica lui, urmă spionul, şi l-a preluat din grija dumneavoastră într-a ei, însoţită fiind de un domn curăţel, în haine cafenii, cum îl cheamă? – unul cu o perucă strâmtă – Lorry – de la Banca „Tellson and Company" – şi l-au dus în Anglia.

— Întocmai, încuviinţă Defarge.

— Ce amintiri interesante! exclamă iscoada. I-am cunoscut în Anglia pe doctorul Manette şi pe fiica sa.

— Da? se miră Defarge.

— Nu prea aveţi veşti de la ei? se interesă spionul.

— Nu, răspunse Defarge.

— De fapt, interveni madame, întrerupându-se din împletit şi din cântecel, nu mai avem nici o veste de la ei. Am fost înştiinţaţi că au sosit cu bine, şi am mai primit poate o scrisoare sau două; dar pe urmă ei au luat-o pe drumul lor – şi noi pe-al nostru – şi n-am mai purtat corespondenţă.

— Aşa-i, madame, replică spionul. Domnişoara are de gând să se mărite.

— Are de gând? repetă madame. Era atât de drăguţă că mă mir că nu s-a măritat de mult. Voi, englezii, sunteţi cam reci, aşa îmi face impresia.

— A! Ştiţi că sunt englez?

— Observ că limba ţi-e englezească, răspunse madame, şi bănuiesc că ce-i limba e şi omul.

Spionul nu luă identificarea drept un compliment; dar se prefăcu amuzat şi îi întoarse vorba râzând. După ce-şi bău coniacul până la ultimul strop, adăugă:

— Da, domnişoara Manette se mărită. Dar nu cu un englez, ci cu unul care, ca şi ea, e de obârşie franceză. Şi pentru că veni vorba de Gaspard (Ah, bietul Gaspard! Ce bestialitate, ce bestialitate!), mi se pare curios că se mărită tocmai cu nepotul domnului marchiz din pricina căruia Gaspard a săltat la atâta înălţime; cu alte cuvinte, se mărită cu actualul marchiz. Dar el trăieşte, necunoscut, în Anglia, unde nu se ştie că-i marchiz; acolo trece drept domnul Charles Darnay. Numele de familie al mamei lui era D'Aulnais.

Madame Defarge continuă să împletească neclintită, dar asupra soţului ei vestea avu un efect simţitor. Orice ar fi făcut acolo, îndărătul tejghelei, ca de pildă scăpărând o scânteie, aprinzându-şi pipa, tot îşi trădă tulburarea şi tremurul mâinii. Şi spionul n-ar fi fost spion dacă n-ar fi observat sau dacă nu şi-ar fi întipărit faptul în minte.

Alegându-se, în cele din urmă, cu această unică descoperire, preţioasă sau nu, şi cum nici un muşteriu nu mai călcă pragul vinăriei pentru a-l ajuta să facă şi alte descoperiri, domnul Barsad plăti pentru ce băuse şi-şi luă ziua bună, fără să piardă însă prilejul de a declara, înainte de plecare, pe un ton curtenitor, că abia aşteaptă plăcerea de a-i revedea pe domnul şi pe doamna Defarge. Timp de câteva minute după ce plecase, soţul şi soţia rămaseră exact în postura în care-i părăsise, de teamă să nu-l vadă reîntorcându-se.

— Crezi că poate fi adevărat, întrebă Defarge pe o voce scăzută, privind în jos spre nevastă-sa în timp ce stătea în picioare fumând, cu mâna pe speteaza scaunului ei, crezi că poate fi adevărat ce-a spus despre Ma'mselle Manette?

— Din moment ce-a spus-o el, probabil că nu-i adevărat, răspunse femeia, înălţându-şi uşor sprâncenele. Dar s-ar putea să şi fie.

— Şi dacă este… începu Defarge şi apoi curmă vorba.

— Şi dacă este? repetă nevastă-sa.

—… şi dacă mai apucăm să vedem izbânda cu ochii, nădăjduiesc, de dragul domnişoarei, că soarta o să-l ţină pe soţul ei departe de graniţele Franţei.

— Soarta soţului ei o să-l împingă acolo unde-i stă scris să se ducă şi o să-l mâne spre ţinta unde-l aşteaptă sfârşitul. Asta-i tot ce ştiu, răspunse doamna Defarge cu calmul ei obişnuit.

— Dar e foarte bizar – hai, recunoaşte măcar că e foarte bizar, urmă Defarge aproape rugându-se de nevastă-sa să admită, ca în ciuda marii simpatii pe care o purtăm doctorului şi chiar domnişoarei Manette, numele soţului ei să fie proscris în acest moment de însăşi mâna ta, alături de cel al câinelui blestemat care tocmai a ieşit pe uşă!

— Când va să vină, se vor petrece lucruri mult mai bizare decât acesta, răspunse madame. I-am înregistrat pe amândoi, asta-i sigur; amândoi figurează în registrul meu. Asta-i de ajuns.

Rostind aceste cuvinte, îşi făcu împletitura sul, după care îşi scoase din păr trandafirul vârât pe sub basmaua legată în jurul capului. Nu ştim dacă beţivanii din Saint-Antoine simţiră instinctiv că nedorita podoabă fusese înlăturată sau dacă pândeau s-o vadă dispărând; oricum, în foarte scurtă vreme vinăria şi-a recăpătat aspectul obişnuit.

În serile din anotimpul în care Saint-Antoine scoate la vedere pe toţi cei cuibăriţi pe dinăuntrul lui, aşezându-i în prag şi pe prichiciul ferestrelor, sau mânându-i prin colţuri de străzi sau de curţi puturoase ca să ia o gură de aer curat, madame Defarge, cu împletitura în mână, obişnuia să treacă de la o casă la alta şi de la un grup la altul. Toate femeile împleteau. Împleteau lucruri fără valoare; dar munca mecanică era un înlocuitor mecanic al mâncării şi al băuturii; mâinile se mişcau în locul fălcilor şi al aparatului digestiv; dacă degetele ciolănoase ar fi rămas nemişcate, foamea ar fi pişcat şi mai crunt stomacul.

Dar, aşa cum se învârteau degetele, se învârteau şi ochii şi gândurile. Şi toate se învârtiră mai iute şi mai aprig pe

măsură ce madame Defarge se deplasa de la un grup la altul, lăsând în urmă-i câte un ciorchine de femei cu care stătuse de vorbă.

Bărbatul ei adăsta în prag fumând şi urmărind-o cu admiraţie. „Măreaţă femeie, gândea el, o femeie puternică şi măreaţă, înfricoşător de măreaţă!”

Umbrele serii se împreunau asupră-le, din depărtare răsunau dangăte de clopote şi bătaia surdă a tobelor Gărzii Regale, în timp ce femeile împleteau, împleteau… Întunericul le împresură. Alte valuri de beznă aveau să le cotropească, atunci când dangătul clopotelor ce vor răsuna în multe din zveltele, turle ale Franţei se va contopi cu bubuitul tunurilor; când tobele vor bate pentru a amuţi glasul nefericirii, la fel de viguros în aceea noapte ca glasul Puterii şi al Belşugului, al Libertăţii şi al Vieţii! Şi atât de strâns se înfăşură întunericul în jurul acelor femei ce şedeau împletind şi tot împletind, încât până şi făptura lor lăuntrică se înfăţişa în jurul unei zidiri încă nezidite în care aveau să şadă împletind şi tot împletind şi numărând capetele ce aveau să cadă.

Capitolul XVII.

O NOAPTE DEOSEBITĂ.

Nicicând nu asfinţise soarele cu un nimb mai glorios asupra liniştitului colţişor din Soho, decât într-o memorabilă seară când doctorul şi fiica sa şedeau împreună sub platanul din curte. Nicicând nu răsărise luna cu o mai diafană strălucire asupra întinsei Londre, decât în aceeaşi noapte, când îi află încă pe amândoi aşezaţi sub copac, şi când, prelingându-şi razele printre frunze, le lumină chipurile.

Lucie avea să se mărite a doua zi. Îi rezervase tatălui ei această din urmă seară, şi acum şedeau singuri sub platan.

— Eşti fericit, iubitul meu tată?

— Foarte, copila mea.

Îşi vorbiseră puţin, deşi stătuseră îndelung acolo, împreună. Cât fusese încă destulă lumină pentru lucrul de

mână sau pentru citit, Lucie nu-şi luase nici broderia şi nici nu-i citise. Petrecuse nenumărate seri alături de el, sub copac, fie lucrând, fie citind; dar seara aceasta nu semăna cu niciuna dintre celelalte, şi nimic n-o putea face să semene.

— Şi eu sunt foarte fericită în seara asta, tată. Iubirea cu care m-a binecuvântat Cerul iubirea mea pentru – Charles şi a lui Charles pentru mine – mă face să încerc o profundă fericire. Dar dacă n-ar fi fost ca viaţa mea să rămână şi pe mai departe închinată dumitale, sau dacă măritişul meu ar fi fost să ne despartă, fie şi prin distanţa câtorva străzi, aş fi fost acum mult mai nefericită, şi cu conştiinţa mai încărcată decât îţi poţi măcar închipui. Chiar şi aşa…

Chiar şi aşa, Lucie nu-şi mai putu stăpâni glasul.

În melancolicul clar de lună, îşi încolăci braţele în jurul gâtului tatălui ei şi-şi culcă obrazul pe pieptul lui. În lumina lunii, care e întotdeauna tristă – ca şi lumina soarelui – ca şi acea lumină numită viaţa umană – ori de câte ori răsare sau se stinge.

— Dragul meu drag! Ai vrea să-mi mai repeţi pentru această ultimă oară că eşti cu totul şi cu totul încredinţat că niciunul dintre noile mele sentimente şi niciuna dintre noile mele îndatoriri nu s-ar putea vreodată intercala între noi doi? Eu una ştiu prea bine acest lucru, dar îl ştii şi dumneata? În adâncul inimii, eşti pe deplin încredinţat?

Tatăl îi răspunse cu o voioasă fermitate şi convingere, pe care cu greu ar fi putut-o simula.

— Sunt absolut încredinţat, scumpa mea. Ba mai mult, adăugă el, sărutând-o tandru, viitorul meu, văzut, prin prisma căsătoriei tale, e mult mai luminos, Lucie, decât ar fi putut fi – sau decât a fost vreodată – fără de ea.

— O, tată, de-aş putea într-adevăr să nădăjduiesc asta!

— Crede-mă, dragostea mea. Într-adevăr, aşa e. Gândeşte-te numai cât e de firesc şi cât e de clar, draga mea, ca lucrurile să se întâmple astfel. Tu, atât de tânără şi devotată

cum eşti, nu-ţi poţi da seama de îngrijorarea care mă rodea ca nu cumva să-ţi iroseşti viaţa…

Lucie încercă să-i astupe gura cu palma, dar doctorul îi luă mâna într-a lui şi-i repetă cuvintele.

—… să-ţi iroseşti viaţa, copila mea căci n-ar fi fost o irosire dacă de dragul meu te-ai fi abătut de la ordinea firească a lucrurilor? Generozitatea ta nu poate să înţeleagă în adâncime cât de obsedată mi-era mintea de acest gând; dar întreabă-te singură cum ar fi putut fericirea mea să fie deplină, atâta timp cât a ta nu era?

— Tată, dacă nu l-aş fi întâlnit niciodată pe Charles, aş fi fost pe deplin fericită alături de dumneata.

Doctorul zâmbi în faţa acestei inconştiente recunoaşteri că, o dată ce-l întâlnise pe Charles, ar fi fost nefericită fără de el, şi răspunse:

— Copila mea, pe el l-ai întâlnit şi e Charles. Şi dacă n-ar fi fost Charles, ar fi fost un altul. Sau dacă n-ar fi fost un altul, eu aş fi fost pricina şi în acest caz partea tenebroasă a vieţii mele şi-ar fi aruncat umbra dincolo de făptura mea, căzând asupră-ţi.

Cu excepţia procesului lui Charles, era pentru prima oară că Lucie îl auzea făcând o aluzie la suferinţele lui. Când îi răsunară în ureche aceste cuvinte, fu năpădită de o senzaţie stranie şi nouă, de care avea să-şi amintească multă vreme după aceea.

— Priveşte-o! urmă doctorul din Beauvais arătând cu mâna spre lună. Am privit-o şi eu prin ferestruica închisorii mele pe când nu puteam să-i suport lumina. Am privit-o pe când însemna asemenea tortură pentru mine să mă gândesc că razele ei strălucesc asupra a ceea ce pierdusem eu, încât mă dădeam cu capul de zidurile temniţei. Am privit-o într-o stare atât de apatică şi de letargică, încât nu mă puteam gândi la nimic altceva decât la numărul liniilor orizontale pe care le-aş fi putut trasa pe suprafaţa ei când era plină şi la numărul liniilor perpendiculare care le-ar fi putut intersecta. Douăzeci de linii, şi orizontale şi verticale,

adăugă doctorul cu aerul lui interiorizat şi îngândurat, şi-mi aduc aminte că cea de-a douăzecea încăpea cu greu.

Fiorul straniu pe care-l încercase Lucie auzindu-l că se întoarce la acele vremuri se intensifica pe măsură ce doctorul se adâncea tot mai mult în amintiri; şi totuşi, în felul lui de a le înfăţişa nu era nimic care s-o sperie. Părea doar să pună faţă-n faţă bucuria şi mulţumirea momentului prezent cu caznele cumplite care se isprăviseră.

— Am privit-o, punându-mi mii de întrebări în legătură cu copilaşul încă nenăscut căruia îi fusesem smuls. Mă întrebam dacă trăieşte. Dacă s-o fi născut viu, sau dacă nu cumva şocul prin care trecuse sărmana lui mamă l-o fi ucis în pântece. Dacă era un fiu care într-o bună zi avea să-şi răzbune tatăl. (A existat un timp, de-a lungul întemniţării mele, când setea de răzbunare era aproape de neîndurat.) Dacă era un fiu care n-avea să afle niciodată povestea tatălui său; care ar putea chiar să trăiască încredinţat că tatăl lui a pierit din propria-i voinţă şi de propria-i mână. Sau dacă era o fată care va deveni o femeie…

Lucie se lipi mai strâns de el şi-i sărută obrazul şi mâna.

— Mi-am închipuit-o pe fiica mea uitând cu totul de mine – sau mai curând total neştiutoare, inconştientă de existenţa mea. I-am depănat viaţa, an după an. Am văzut-o căsătorită cu un bărbat care nu avea habar de ursita mea. Eu pierisem cu totul din amintirea celor vii, iar în generaţia următoare locul meu era vid.

— Tată! Numai auzindu-te că ai putut gândi astfel în legătură cu o fiică ce nu există îmi răneşte inima de parcă eu aş fi acea copilă.

— Tu, Lucie? Tocmai mângâierea şi tămăduirea pe care mi le-ai adus tu au făcut cu putinţă ca aceste amintiri să se ivească iar şi să se perinde între mine şi lună, în această din urmă noapte. Ce spuneam?

— Că fiica nu ştia nimic de dumneata. Că nu-i păsa de dumneata.

— Aşa! Dar în alte nopţi cu lună, când tristeţea şi tăcerea mă afectau în alt chip strecurându-mi în inimă un soi de dureroasă pace, atâta pace cât îţi poate inspira o emoţie izvorâtă din suferinţă – o închipuiam pe această fiică intrând în celula mea şi călăuzindu-mă afară, în libertatea de dincolo de gratii. I-am privit adeseori imaginea zugrăvită în clarul de lună, aşa cum privesc acuma chipul tău; numai că niciodată n-am strâns-o în braţe: stătea întotdeauna între ferestruica zăbrelită şi uşă. Dar înţelegi, cred, că nu aceasta era copila despre care ţi-am vorbit?

— Nu era aceasta figura ei… imaginea… închipuirea?

— Nu. Imaginea era cu totul altceva. Stătea în faţa ochilor mei cu văz tulburat, şi niciodată nu clintea. Dar fantoma pe care o urmărea mintea mea era aceea a unui copil mult mai real. Cu aceeaşi înfăţişare ca a mamei sale. Nu ştiu decât că era leită maică-sa. Şi cealaltă îi semăna – aşa cum îi semeni tu – dar era altceva. Mă urmăreşti, Lucie? Mă tem că nu ţi-e prea clar. Bănuiesc că numai atunci când ai dus o viaţă de puşcăriaş singuratic poţi înţelege asemenea deosebiri derutante.

Felul lui calm şi stăpânit de a povesti nu o împiedica pe Lucie să-şi simtă sângele îngheţându-i în vine în timp ce-l asculta disecându-şi vechile simţăminte.

— Când trăiam o stare de spirit mai paşnică, mi-o închipuiam, în lumina clarului de lună, venind la mine şi luându-mă să-mi arate căminul ei, pătruns de amintirea iubitoare a părintelui pierdut. Fotografia mea era prezentă în iatacul ei, iar eu eram prezent în rugile ei. Ducea o viaţă activă, vioaie, folositoare; dar impregnată toată de tragica mea poveste.

— Tată, acea copilă eram eu. N-am fost nici pe jumătate atât de bună, dar în iubire am fost cum ai spus.

— Îmi arăta apoi copilaşii ei, urmă doctorul din Beauvais, şi copilaşii ştiau de mine şi fuseseră învăţaţi să-mi căineze soarta. Când treceau prin faţa unei închisori, se ţineau departe de zidurile-i crâncene, şi-şi înălţau privirile spre

gratiile-i de fier, vorbind între ei în şoaptă. Dar această fiică nu izbutea niciodată să mă elibereze de tot. Mi-o închipuiam mereu aducându-mă îndărăt după ce-mi arătase toate acele minunăţii. Şi atunci, binecuvântat de alinarea pe care ţi-o dau lacrimile, cădeam în genunchi şi o blagosloveam.

— Tată, nădăjduiesc că eu sunt acea fiică. O, scumpul, scumpul meu, mă vei binecuvânta şi pe mine, mâine, cu aceeaşi ardoare?

— Lucie, îmi aduc aminte de toate aceste suferinţe din pricină că în noaptea asta am motive să te iubesc mai mult decât o pot spune cuvintele şi să-i mulţumesc Domnului pentru marea fericire pe care mi-a hărăzit-o. Închipuirile mele, chiar când o luau razna, niciodată nu cutezau să se apropie de o fericire ca aceea pe care am cunoscut-o alături de tine, sau ca aceea care ne stă azi în faţă.

O îmbrăţişa, implorând solemn Cerul să o aibă în pază şi mulţumindu-i că i-o hărăzise lui. Curând, intrară în casă.

La cununie nu fusese invitat nimeni în afară de domnul Lorry; nici domnişoare de onoare nu urmau să fie, nimeni decât mâhnita domnişoară Pross. Căsătoria nu avea să producă nici o schimbare în gospodăria lor; avuseseră posibilitatea să o extindă preluând apartamentul de sus ce aparţinuse odinioară invizibilului locatar apocrif; aşa încât nu-şi doreau nimic mai mult.

La cină, doctorul Manette se arătă foarte vesel. Erau numai trei la masă, domnişoara Pross fiind cea de-a treia. Doctorul regreta că nu se afla şi Charles printre ei; ba era chiar dispus să obiecteze împotriva micii uneltiri drăgăstoase datorită căreia Charles nu venise în acea seară; şi bău cu drag în sănătatea lui.

Şi astfel sosi clipa în care trebui să-i ureze noapte bună Luciei şi să se despartă. Dar, în liniştea celui de-al treilea ceas dinspre ziuă, Lucie urcă din nou treptele şi se furişă în camera lui, stăpânită de temeri neînţelese.

Toate erau însă la locul lor; peste tot domnea liniştea; iar tatăl ei dormea cu păru-i alb răspândit pe perna netedă şi cu mâinile odihnind nemişcate pe cuvertură. Lucie îşi lăsă inutila lumânare într-un colţ mai umbrit, se furişă tiptil până la pat şi-şi lipi uşor buzele de cele ale tatălui ei; apoi, aplecată asupră-i, îl privi un timp.

Apele amare ale captivităţii îi brăzdaseră faţa frumoasă; dar îşi ascundea vestigiile suferinţei sub masca unei hotărâri atât de dârze, încât îşi strunea trăsăturile până şi în somn. În întregul vast imperiu al somnului, în acea noapte, n-ai fi putut afla un chip mai interesant decât acesta, în lupta sa calmă, hotărâtă şi controlată cu un duşman nevăzut.

Lucie îşi lăsă cu sfială mâna pe pieptul lui îndrăgit, şi se rugă să-i poată fi mereu la fel de devotată cum năzuia iubirea ei şi cum o meritau suferinţele lui. Apoi îşi retrase mâna, îi depuse un nou sărut uşor pe buze şi dispăru. Şi astfel, când soarele îşi revărsă lumina, umbrele frunzelor de platan îi dezmierdară faţa la fel de lin ca şi buzele ei când murmuraseră rugăciunea.

Capitolul XVIII.

NOUĂ ZILE.

Ziua cununiei se anunţa senină şi strălucitoare; aşteptau tu toţii în faţa uşii doctorului Manette, care stătea de vorbă cu Charles Darnay. Erau gata să meargă la biserică: frumoasa mireasă, domnul Lorry, domnişoara Pross – pentru care evenimentul, în urma unui treptat proces de împăcare cu inevitabilul, ar fi fost o pricină de fericire deplină, de n-ar fi stăruit încă gândul că fratele ei Solomon s-ar fi cuvenit să fie mirele.

— Şi uite aşa, zise domnul Lorry care nu se mai sătura să admire mireasa şi care se tot învârtise în jurul ei ca să nu scape nici un centimetru din frumoasa şi discreta ei rochie, vasăzică, pentru asta te-am purtat în braţe peste Canal, draga mea Lucie! Bată-mă norocul să mă bată! Nici prin

gând nu-mi trecea. Nu-mi dădeam seama de binele pe care aveam să i-l fac domnului Charles!

— Cum ai fi putut să ştii pe atunci? remarcă pozitivista domnişoară Pross. Aiureli!

— Zău? Mă rog, dar nu-i nevoie să plângi, răspunse blajinul domn Lorry.

— Eu un plâng, se apără domnişoara Pross, dumneata plângi.

— Eu, buna mea Pross? (Domnul Lorry cuteza acum să mai glumească cu ea din când în când.)

— Află că plângeai; te-am văzut şi nici că mă mir. Un asemenea dar de argint cum le-ai făcut e menit să aducă lacrimi în ochii oricui îl vede. Ieri-seară, după ce a sosit caseta, n-a rămas furculiţă sau lingură din serviciu peste care să nu vărs lacrimi, până ce nu le-am mai putut vedea cu ochii.

— Mă bucur foarte mult, răspunse domnul Lorry, deşi, pe cuvântul meu, n-am avut intenţia ca acele neînsemnate suveniruri să devină invizibile pentru ochii nimănui. Vai, vai! Ăsta-i unul din prilejurile care-l fac pe om să gândească la tot ceea ce a pierdut. Vai, vai, vai! Când te gândeşti că aproape în orice moment din aceşti ultimi cincizeci de ani ar fi putut exista o doamnă Lorry!

— Aş, de unde! fu răspunsul domnişoarei Pross.

— Socoteşti că n-ar fi putut exista o doamnă Lorry? întrebă gentlemanul ce purta acest nume.

— Pfff! făcu domnişoara Pross. Dumneata te-ai născut holtei.

— Mă rog, observă domnul Lorry, aranjându-şi radios peruca, şi asta-i posibil.

— Şi-ai fost croit pentru a fi holtei încă înainte de a te fi născut.

— În cazul ăsta, consider că mi s-a făcut o nedreptate şi că ar fi trebuit să am şi eu un cuvânt de spus la alegerea modelului după care am fost croit. Destul! Şi acum, scumpa mea Lucie, i se adresă el petrecându-şi duios braţul pe

după mijlocul fetei, îi aud mişcându-se în camera alăturată, iar domnişoara Pross şi cu mine, ca doi oameni de afaceri formalişti, nu vrem să pierdem acest ultim prilej de a-ţi spune ceva ce doreşti să auzi. Scumpa mea, îl laşi pe bunul tău tată pe mâini tot atât de sincere şi tot atât de iubitoare ca şi ale tale; în următoarele două săptămâni, cât te vei găsi în Warwickshire şi în împrejurimi, până şi Banca Tellson va trece pe planul al doilea (comparativ vorbind) în faţa lui. Şi când, la capătul celor două săptămâni, tatăl tău va veni la tine şi la iubitul tău soţ ca să plecaţi toţi trei pentru alte două săptămâni în Wales, vei constata că ţi l-am trimis în cea mai bună formă, zdravăn şi fericit. Acum, aud paşii cuiva apropiindu-se de uşă. Dă-mi voie să te sărut, scumpa mea, şi să-ţi dau binecuvântarea unui burlac demodat, înainte ca acel cineva să vină şi să-şi ia ce-i aparţine.

O clipă, îi ţinu faţa la oarecare depărtare, pentru a-i privi încă o dată binecunoscuta expresie a frunţii, apoi lipi buclele de aur de peruca lui mică şi cânepie, cu o tandreţe şi o gingăşie care, dacă-s demodate, apoi atunci se trag de pe vremea lui Adam.

Uşa se deschise şi doctorul ieşi împreună cu Charles Darnay. Faţa doctorului era de o paloare cadaverică – pe care nu o avusese înainte de a intra cu tânărul în cameră – încât ai fi zis că se scursese din ea orice urmă de culoare. Dar stăpânirea de sine îi era neschimbată – numai ochiul ager al domnului Lorry putu să desluşească vagi urme că acea veche expresie de spaimă şi de fereală trecuse, ca un vânt rece, peste faţa lui.

Îi oferi fiicei safe braţul şi o conduse, pe scări, spre trăsura pe care domnul Lorry o închiriase în onoarea acestei zile. Ceilalţi se urcară într-o a doua trăsură şi, nu după mult timp, într-o biserică din vecinătate, ferită de ochi străini, Charles Darnay şi Lucie Manette fură cununaţi.

În afara boabelor de lacrimi care sclipeau printre zâmbetele micului grup, mai scânteiau pe degetele miresei nişte diamante foarte luminoase şi licăritoare, de curând

extrase din neagra obscuritate a unuia dintre buzunarele domnului Lorry.

Se întoarseră acasă pentru micul dejun şi totul decurse perfect, iar la momentul cuvenit, buclele de aur, care se amestecaseră odinioară cu şuviţele argintii ale sărmanului cizmar din podul parizian, se amestecară din nou cu acestea, sub strălucirea soarelui dimineţii, în pragul casei, la despărţire.

Era o despărţire grea, deşi de scurtă durată. Dar tatăl îşi îmbărbăta fiica şi, în cele din urmă, desprinzându-se uşurel din îmbrăţişarea ei, spuse:

— Ia-o Charles! E a ta!

Mâna ei agitată, flutură spre dânşii de la fereastra poştalionului, apoi dispăru.

Colţul de stradă neaflându-se în calea tuturor gurăcască şi a curioşilor, şi cum pregătirile de plecare fuseseră foarte simple şi puţine, curând doctorul, domnul Lorry şi domnişoara Pross rămaseră singuri. Abia când reintrară în răcoarea binevenită a holului umbros, observă domnul Lorry o mare schimbare la doctorul Manette; parcă braţul înălţat al uriaşului de aur, aflat acolo, îi dăduse o lovitură cumplită.

De bună seamă, îşi strunise nervii într-o mare încordare şi, odată înlăturată cauza încordării, era de aşteptat o reacţie. Dar domnul Lorry fu tulburat de expresia speriată şi rătăcită a feţei, expresia de pe vremuri, şi, când urcară, felul distrat în care-şi prindea capul în mâini şi felul jalnic în care se plimba în sus şi în jos prin camera lui îi amintiră domnului Lorry de vinăria lui Defarge şi de călătoria sub cerul înstelat.

— Cred c-am face mai bine să nu-i vorbim acum şi să nu-l tulburăm defel, îi şopti el domnişoarei Pross după un răstimp de îngrijorată chibzuinţă. Eu trebuie, să dau o fugă până la Tellson, aşa încât mă duc acum şi mă întorc imediat. După aceea, o să-l scoatem la o plimbare pe câmp, pe urmă o să luăm masa aici şi totul o să fie bine.

A fost mai uşor pentru domnul Lorry să dea o fugă până la Tellson decât să dea o fugă înapoi de la Tellson. A fost reţinut acolo două ore. Când reveni, urcă singur vechea scară, fără să-i fi pus slujnicei nici o întrebare; intrând în apartamentul doctorului, se opri locului auzind zgomotul unui ciocănit.

— Dumnezeule mare! exclamă tresărind puternic. Cei asta?

Domnişoara Pross, cu o figură înspăimântată, era lângă el:

— Vai de mine! Vai de mine! Totul e pierdut! se văicări ea, frângându-şi mâinile. Ce-o să-i spunem puişorului meu? Nu mă mai recunoaşte şi face pantofi!

Domnul Lorry îi şopti câteva cuvinte menite s-o liniştească şi intră în odaia doctorului. Băncuţa fusese întoarsă cu faţa spre lumină, exact în poziţia în care-l văzuse prima dată pe cizmar la lucru, iar el şedea cu spinarea îndoită, părând foarte absorbit.

— Doctore Manette! Dragul meu prieten, doctore Manette!

Doctorul se uită o clipă la el cu o privire pe jumătate întrebătoare, pe jumătate supărată de întrerupere – şi se aplecă din nou asupra lucrului.

Îşi dezbrăcase surtucul şi vesta; cămaşa îi era deschisă la gât, aşa cum o purtase şi altă dată, la lucru; îi revenise vechea expresie răvăşită, ba până şi pielea ofilită a feţei. Lucra de zor cu nerăbdare – ca şi cum simţea că intervenise o întrerupere în munca lui.

Domnul Lorry privi la obiectul din mâna lui şi observă că era un pantof de aceeaşi mărime şi formă ca şi cel din trecut. Luă perechea pantofului care zăcea pe jos, lângă cizmar, şi-l întrebă ce era.

— Un pantof de plimbare pentru o tânără domnişoară, mormăi bătrânul fără să ridice ochii. Ar fi trebuit să fie terminat de mult. Să fie măcar acum!

— Dar, doctore Manette! Uilă-te la mine!

Se supuse, în felul mecanic de odinioară, fără să se oprească din lucru.

— Nu mă recunoşti, scumpul meu prieten? Gândeşte-te! Asta nu-i adevărata dumitale ocupaţie. Gândeşte-te, prietene drag!

Dar nimic nu-l putea face să vorbească. Înălţa privirile, doar pentru o clipă, când i se cerea s-o facă; pentru nimic în lume însă n-ai fi putut smulge o vorbă de la el. Lucra, lucra, lucra de zor, în tăcere, iar cuvintele cădeau asupră-i cum ar fi căzut în văzduh. Unica rază de speranţă pe care o putea întrezări domnul Lorry consta în faptul că uneori doctorul îşi înălţa privirea pe furiş, fără să i se ceară. Şi atunci, licărea în ochii lui o foarte slabă scânteie de curiozitate sau

nedumerire – de parcă încerca să-şi liniştească unele îndoieli.

Două probleme i se impuseră domnului Lorry ca fiind mai importante decât toate celelalte: prima era ca întreaga poveste să fie ţinută în taină faţă de Lucie; a doua, ca taina să fie menţinută faţă de toţi cei ce-l cunoşteau pe doctor. În colaborare cu domnişoara Pross, luă măsuri imediate în vederea celei de-a doua precauţii, dând de ştire că doctorul nu se simţea bine şi că avea nevoie de câteva zile de repaos total. Pentru a înşela îngrijorarea fiicei, domnişoara Pross urma să-i scrie, povestindu-i că doctorul fusese chemat afară din oraş în interes profesional şi referindu-se la o scrisoare imaginară în care tatăl ei îi adresase în fugă două-trei rânduri şi care i-ar fi fost expediată prin acelaşi curier.

Nădăjduind că doctorul avea să-şi revină cât mai curând, domnul Lorry luă aceste măsuri, necesare în orice caz. Domnul Lorry îşi mai rezerva o intervenţie, în eventualitatea în care doctorul avea să-şi revină în scurt timp, şi anume să-şi verifice o anumită opinie pe care o socotea cea mai exactă, asupra cazului acestuia.

În speranţa unei tămăduiri cât mai rapide şi, prin aceasta, a punerii în aplicare a intervenţiei pe care dorea s-o facă, domnul Lorry luă hotărârea să-l supravegheze pe doctor îndeaproape, fără ca, în aparenţă, să trădeze câtuşi de puţin acest lucru. Drept care, pentru prima oară în viaţa lui îşi luă câteva zile libere de la Tellson şi-şi preluă postul de veghe lângă fereastra din odaia doctorului.

Nu-i trebui mult până să-şi dea seama că n-avea nici un rost să-i vorbească, întrucât, de îndată ce era presat, bolnavul devenea neliniştit. Încă din prima zi părăsi încercarea de a i se adresa şi hotărî în schimb să se menţină în faţa ochilor doctorului, ca un protest tacit împotriva amăgirii în care căzuse acesta sau era pe cale să cadă. De aceea, şedea întruna pe scaunul lui de lângă fereastră, citind şi scriind, şi căutând să exprime prin cele mai plăcute

şi mai fireşti mijloace pe care le putea născoci că, acolo unde se aflau, se bucurau de totală libertate.

Doctorul Manette accepta tot ce i se dădea să mănânce şi să bea şi, în această primă zi, lucră neîntrerupt până când întunericul îl împiedică să mai vadă ceva – oricum, lucră încă o jumătate de oră după ce domnul Lorry n-ar mai fi văzut în ruptul capului să scrie sau să citească. Când îşi lăsă sculele la o parte, până dimineaţă, domnul Lorry se ridică şi-i zise:

— Vrei să ieşim?

Bătrânul privi în dreapta şi în stânga pe podea, aşa ca pe vremuri, apoi îşi înălţă ochii, tot ca pe vremuri, şi repetă cu vocea stinsă de pe vremuri:

— Să ieşim?

— Da; să facem o plimbare împreună. De ce nu?

Nu făcu nici un efort să-i spună de ce nu şi nu mai rosti nici un cuvânt. Dar domnului Lorry i se păru că zărise în ochii lui, în timp ce, stătea aplecat pe băncuţă, în întuneric, cu coatele pe genunchi şi capul în palme, întrebarea înceţoşată: „De ce nu?” Şi, cu înţelepciunea sa de om de afaceri, văzu în aceasta un semn bun, de care era hotărât să se agaţe.

Veghea de noapte o împărţea cu domnişoara Pross, şi îl păzeau pe rând din camera alăturată. Înainte de a se culca, doctorul se plimba un lung răstimp, în sus şi-n jos, prin odaie; dar când, în cele din urmă, se întindea pe pat, adormea numaidecât. Se scula cu noaptea în cap şi se aşeza la măsuţa de cizmărie.

În cea de a doua zi, domnul Lorry îl salută voios chemându-l pe nume şi începu să-i vorbească despre felurite subiecte de care se preocupaseră amândoi în ultima vreme. Nu dădu nici un răspuns, dar era limpede că auzea ce i se spune şi că, într-un fel pâclos, se gândea la tot ce auzea. Faptul îl încurajă pe domnul Lorry s-o cheme de câteva ori în cameră pe domnişoara Pross, ca să şadă acolo cu lucrul ei de mână; în acele momente discutau liniştit

despre Lucie şi despre tatăl ei de faţă, ca de obicei, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Discutau fără gesturi ostentative, şi nu prea îndelung, sau uneori îndeajuns doar cât să-l zgândăre; şi inima bună a domnului Lorry se însenina la impresia că doctorul ridica privirile mai des şi că părea stârnit de senzaţia unor nepotriviri în jurul lui.

Când se lăsă din nou întunericul, domnul Lorry îl întrebă ca şi cu o zi înainte:

— Doctore dragă, vrei să ieşim?

Ca şi cu o zi înainte, bătrânul repetă:

— Să ieşim?

— Da; să facem o plimbare împreună. De ce nu?

De astă dată. Când nu putu obţine nici un răspuns, domnul Lorry se prefăcu a pleca, şi se reîntoarse după o absenţă de un ceas. În acest timp doctorul se mutase pe scaunul de lângă fereastră şi stătuse acolo, privind platanul; dar cum îl văzu pe domnul Lorry intrând, trecu înapoi pe băncuţa lui.

Timpul se scurgea anevoie, speranţele domnului Lorry se întunecau, iar inima îi devenea, pe zi ce trecea, mai grea. Sosi şi trecu cea de-a treia zi, cea de-a patra, cea de-a cincea. Cinci zile, şase, şapte, opt, nouă zile.

Domnul Lorry străbătu tot acest tulbure răstimp cu o speranţă tot mai stinsă şi cu o inimă tot mai împovărată. Taina era păstrată cu grijă, iar Lucie inconştientă şi fericită; dar domnul Lorry nu se putea împiedica să observe că mâna cizmarului, care la început fusese cam stângace, devenea extraordinar de îndemânatică; niciodată doctorul nu fusese atât de absorbit de munca lui şi niciodată mâinile lui nu fuseseră atât de iscusite şi de dibace, ca în seara celei de-a noua zile.

Capitolul XIX.

O PĂRERE.

Istovit de veghe şi de îngrijorare, domnul Lorry adormi în post. În cea de a zecea dimineaţă de aşteptare, se deşteptă speriat de lumina strălucitoare ce inunda acum odaia; fusese cufundată în beznă pe când îl furase pe el somnul.

Se frecă la ochi şi se sculă dar, odată în picioare, îl cuprinse îndoiala dacă nu cumva visează încă. Căci, ducându-se la uşa camerei doctorului Manette, văzu că băncuţa şi uneltele de cizmărie fuseseră date deoparte, iar doctorul şedea în fotoliul de lângă fereastră, citind. Era îmbrăcat în obişnuitu-i halat de dimineaţă, iar faţa (pe care domnul Lorry i-o putea vedea foarte lămurit), deşi încă palidă, avea o expresie de atenţie calmă, concentrată.

Chiar când se asigură că e treaz de-a binelea, domnul Lorry începu să se îndoiască dacă nu cumva visase povestea cu cizmăritul din ultimele zile; nu i se înfăţişa oare ochilor prietenul său, îmbrăcat ca de obicei, arătând ca de obicei, şi prins în preocupările-i obişnuite? Şi exista cel mai mic semn că schimbarea care-l impresionase atât de puternic avusese într-adevăr loc?

Asemenea întrebare nu putea fi decât rodul unei nedumeriri şi uluiri, întrucât răspunsul era evident. Dacă nu fusese vorba decât de o impresie, lipsită de o pricină şi o bază reală, atunci ce căuta acolo el, Jarvis Lorry? De unde până unde se lăsase furat de somn, complet îmbrăcat, pe canapeaua din cabinetul doctorului Manette, şi cum de se afla dis-de-dimineaţă în pragul odăii acestuia, punându-şi atari întrebări?

Câteva minute mai târziu, domnişoara Pross îi vorbea în şoaptă la ureche. Dacă l-ar mai fi muncit vreo urmă de îndoială, apoi vorbele acesteia i-ar fi risipit-o cu desăvârşire; dar în momentele acelea începuse să gândească limpede şi nu se mai îndoia. O sfătui pe domnişoara Pross să nu intervină în nici un fel până la ora obişnuită a micului dejun, şi atunci să se poarte faţă de doctor ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Dacă doctorul se va dovedi că e în starea lui firească de spirit, atunci domnul Lorry va încerca să obţină unele informaţii şi idei călăuzitoare în acea direcţie pe care în tot timpul veghii sale fusese preocupat s-o stabilească.

Domnişoara Pross fu întru totul de părerea lui şi, împreună, ticluiră cu grijă planul. Având timp berechet ca să-şi pună la punct metodica-i toaletă, domnul Lorry se înfăţişă la micul dejun cu obişnuita-i rufărie albă ca neaua şi cu ciorapii bine traşi pe picior. Doctorul fu chemat ca de obicei la gustare.

Din cât îţi puteai da seama de mecanismul gândirii lui, fără a întreprinde acele mici şi treptate tatonări pe care domnul Lorry le socotea singurele avansuri sigure, părea să considere că nunta fiicei lui avusese loc cu o zi înainte. O aluzie întâmplătoare, dar deliberat scăpată, la ziua din săptămână şi data acelei dimineţi, îl puse pe gânduri şi păru să-şi facă unele socoteli, vădit stingherit. Dar în toate celelalte privinţe era în asemenea măsură cel de totdeauna, încât, domnul Lorry hotărî să obţină de la dânsul ajutorul pe care-l dorea. Un ajutor în propriul interes al doctorului.

De aceea, după ce îşi luară gustarea şi farfuriile fură strânse de pe masă, rămas singur cu doctorul, i se adresă plin de preocupare.

— Dragul meu Manette, aş vrea să-ţi cer un sfat confidenţial într-un caz foarte curios, care mă interesează în mod deosebit; poate că dumitale, care eşti mai bine informat, cazul n-o să ţi se pară chiar atât de curios.

Privindu-şi mâinile bătătorite de truda ultimelor zile, doctorul păru tulburat şi ascultă cu atenţie. Nu era prima dată în acea dimineaţă că-şi privea mâinile.

— Doctore Manette, începu domnul Lorry, punându-i cu afecţiune mâna pe braţ. E vorba de cazul unui foarte drag prieten al meu. Te rog să te gândeşti bine la sfatul pe care mi-l dai, atât de dragul lui cât, mai ales, de dragul fiicei lui – al fiicei lui, scumpul meu Manette.

— Dacă înţeleg bine, răspunse doctorul pe un ton înăbuşit, e vorba de un şoc mintal…

— Exact.

— Fii mai explicit, ceru doctorul. Încearcă să nu omiţi nici un amănunt.

Domnul Lorry îşi dădu seama că se înţeleseseră unul pe celălalt şi continuă:

— Dragul meu Manette, e vorba de un şoc foarte vechi şi prelungit, de mare intensitate şi seriozitate, şi care afectează sentimentele, simţurile… hm… aşa cum te-ai exprimat… mintea pacientului, spiritul. E vorba de un şoc sub imperiul căruia pacientul a trăit în trecut, nu ştiu câtă vreme, pentru că nici el singur nu poate socoti timpul, şi nu există alte mijloace de a-l delimita. E vorba de un şoc de care pacientul s-a vindecat, printr-un proces de care nu e conştient, aşa cum l-am auzit povestind o dată în mod public, într-o manieră uluitoare. E vorba de un şoc de care s-a tămăduit atât de deplin, încât pacientul este astăzi un om cu o inteligenţă foarte vie, apt de vaste speculaţii mintale, de un susţinut efort fizic, de o continuă îmbogăţire a cunoştinţelor şi aşa foarte numeroase. Dar, din nefericire, a avut loc – aici domnul Lorry făcu o pauză şi respiră adânc – o uşoară revenire a şocului.

Cu un glas sugrumat, doctorul întrebă:

— Şi cât a durat?

— Nouă zile şi nouă nopţi.

— Cum s-a manifestat? Vreau să spun – şi-şi privi din nou mâinile – printr-o reluare a unei vechi activităţi legate de şoc?

— Întocmai.

— Spune-mi, te rog întrebă doctorul foarte desluşit şi cu multă stăpânire de sine, deşi pe acelaşi glas înăbuşit, l-ai văzut şi pe vremuri angajat în această activitate?

— O singură dată.

— Şi când a avut loc revenirea, s-a manifestat la fel ca atunci?

— Cred că da.

— Mi-ai vorbit de fiica lui. A fost încunoştiinţată de revenirea şocului?

— Nu. Nu i s-a adus nimic la cunoştinţă şi nădăjduiesc că nici nu i se va aduce vreodată. Faptul nu este cunoscut

decât de mine şi de încă o persoană de mare încredere.

Doctorul îi strânse mâna în mâna lui şi murmură:

— Ai dovedit multă bunătate. Ai dovedit multă omenie.

Domnul Lorry îi strânse la rândul său mâna şi un timp niciunul dintre ei nu mai rosti o vorbă.

— Şi acum, dragul meu Manette, reluă în cele din urmă domnul Lorry, în felul său cel mai afectuos şi mai grijuliu, eu sunt un simplu om de afaceri şi nu mă pricep să fac faţă la asemenea chestiuni complicate şi delicate. Nu deţin informaţiile necesare, nu deţin înţelegerea necesară; am nevoie de îndrumări. Şi nimeni pe lume nu mi-ar putea da îndrumări mai exacte decât ai putea-o face dumneata. Explică-mi, cum a fost posibilă această revenire? Există primejdia unei noi reveniri? Ar putea fi prevenită o eventuală repetare? Ce anume o provoacă? Ce pot face pentru prietenul meu? Nu există om mai doritor decât mine să-şi servească un prieten, numai de-aş şti cum s-o fac. Dar nu mă pricep de unde să pornesc, într-un caz ca ăsta. Dacă înţelepciunea, cunoştinţele şi experienţa dumitale m-ar pune pe calea cea bună, aş putea face multe; dar neluminat şi neîndrumat, nu-s bun de nimic. Te rog, discută lucrurile astea cu mine, te rog, ajută-mă să le înţeleg mai clar şi învaţă-mă cum pot fi de mai mare ajutor.

După rostirea acestor cuvinte pline de sinceritate, doctorul Manette rămase un timp pe gânduri, iar domnul Lorry nu-l grăbi defel.

— Eu cred, spuse după un timp doctorul, rupând cu un vădit efort tăcerea, că revenirea pe care mi-ai descris-o, dragă prietene, nu l-a luat pe nepregătite pe pacient.

— Adică se temea că i-ar putea reveni şocul? se hazardă domnul Lorry să întrebe.

— Foarte mult. (Rosti cuvintele cutremurându-se fără voie.) Nu-ţi poţi face idee cât de covârşitoare este o asemenea teamă pentru mintea pacientului, şi cât de greu îi vine – aş spune chiar că-i e cu neputinţă – să rostească o singură vorbă în legătură cu subiectul care-l apasă.

— S-ar simţi mult mai uşurat dacă s-ar lăsa determinat să împărtăşească cuiva această tainică povară de gânduri?

— Cred că da. Însă, aşa cum ţi-am spus, este aproape o imposibilitate. Ba uneori socotesc că e o imposibilitate absolută.

— Şi atunci, spuse domnul Lorry, după o scurtă tăcere de ambele părţi, lăsându-şi din nou uşor mâna pe braţul doctorului, de ce pricină ai putea lega acest acces?

— Cred că a existat o puternică, o extraordinară reîntoarcere la şuvoiul de gânduri şi de aduceri-aminte care au constituit prima cauză a bolii. Cred că a fost rechemată la lumină o intensă asociaţie de idei, de o natură extrem de dureroasă. E probabil că în mintea pacientului mocnea de mult spaima că o asemenea asociaţie ar putea fi provocată – în anumite împrejurări să zicem, sau cu un anumit prilej. A încercat să se pregătească sufleteşte, dar în zadar; poate că însăşi strădania de a se pregăti l-a făcut mai puţin apt să-i reziste.

— Ar putea, crezi, să-şi aducă aminte de cele ce s-au întâmplat în timpul revenirii şocului? întrebă domnul Lorry cu o firească şovăială.

Doctorul îşi plimbă descurajat privirile de jur-împrejurul odăii, clătină din cap şi răspunse cu voce scăzută:

— Absolut deloc.

— Şi ce trebuie făcut pe viitor?

— În ce priveşte viitorul, m-aş arăta foarte optimist, răspunse doctorul cu un glas mai ferm. Dat fiind că a fost voia Domnului să-şi revină atât de repede din şoc, m-aş arăta optimist. A cedat sub presiunea a ceva foarte complex, de care se temea de mult, pe care-l prevăzuse de mult în chip nedesluşit şi împotriva căruia luptase; dar acum, că şi-a revenit după ce furtuna a izbucnit şi s-a astâmpărat, nădăjduiesc că tot ce-a fost mai rău a trecut.

— Mă rog, mă rog! Asta e o mare consolare, răspunse domnul Lorry.

— Îţi sunt recunoscător, repetă doctorul, înclinându-şi capul cu un gest de reverenţă.

— Mai există două puncte ale chestiunii asupra cărora aş dori să fiu îndrumat, urmă domnul Lorry. Pot continua?

— Nici c-ai putea face un mai mare serviciu prietenului dumnitale. Doctorul îi întinse mâna.

— Atunci să începem cu primul. Pacientul e o persoană foarte studioasă şi e înzestrat, cu o deosebită energie; se preocupă cu foarte multă râvnă de îmbogăţirea cunoştinţelor profesionale, de organizarea unor experienţe şi de alte multe lucruri. Spune-mi, te rog, nu cumva se osteneşte prea mult?

— N-aş crede. Se prea poate ca această permanentă nevoie de ocupaţie să fie o trăsătură caracteristică a spiritului său. S-ar putea să fie, în parte, o înclinaţie firească, iar în parte un rezultat al suferinţelor prin care a trecut. Cu cât i-ar fi mintea mai puţin preocupată de lucruri sănătoase, cu atât s-ar face mai simţit pericolul de a o lua pe calea gândurilor nesănătoase. E posibil ca omul să se fi studiat şi să fi ajuns la această descoperire.

— Eşti convins că nu se supune la un efort intelectual prea puternic?

— Cred că sunt convins.

— Dragul meu Manette, dacă în clipa de faţă ar fi surmenat…

— Dragul meu Lorry, mă îndoiesc că s-ar putea întâmpla aşa ceva. A existat o încordare prea violentă într-o anumită direcţie, ceea ce a făcut necesară o contrapondere.

— Scuză-mă dacă stărui, ca un om de afaceri ce sunt. Presupunând, pentru o singură clipă, că ar fi surmenat, faptul acesta s-ar putea manifesta printr-o reapariţie a tulburărilor?

— Nu cred. Nu cred, declară doctorul Manette cu tăria convingerii, că tulburările ar putea fi declanşate de o altă cauză în afara acelui şuvoi de asociaţii. Aşadar, nu cred că altceva decât atingerea acelei anume coarde le-ar putea

determina să reapară. După cele ce s-au petrecut şi după revenirea pacientului la normal, e greu să-mi închipui că acea coardă ar putea vibra din nou cu asemenea violenţă. Sunt încredinţat, aş putea spune chiar că sunt pe deplin convins, că împrejurările susceptibile să redeştepte procesul s-au consumat.

Vorbea cu rezervele omului care ştie cât de uşor poate fi tulburată gingaşa structură a spiritului dar, în acelaşi timp, cu încrederea omului care şi-a făurit treptat o convingere din suferinţele şi nefericirile pe care le-a îndurat. Prietenul lui nu i-ar fi clintit pentru nimic în lume această încredere. Se declară mai liniştit şi mai încurajat decât se simţea în realitate şi abordă cel de-al doilea şi ultimul punct care-l interesa. Era o chestiune mai dificilă decât tot ce discutaseră până acum dar, aducându-şi aminte de conversaţia pe care o avusese cu domnişoara Pross, într-o duminică dimineaţă, precum şi de toate la câte fusese martor în ultimele nouă zile, ştiu că va trebui s-o înfrunte.

— În legătură cu acea activitate la care se întoarce pacientul când se află sub influenţa şocului de care din fericire s-a tămăduit, începu domnul Lorry dregându-şi glasul, activitate pe care, haide s-o numim muncă de fierar… Fierărit. Hai să spunem, ca să ilustrăm faptele cu un exemplu, că în vremurile lui de restrişte a deprins meşteşugul fierăritului. Voi sublinia că acum, pe neaşteptate, a fost din nou găsit mânuind uneltele de fierărie. Nu-i un păcat că şi le păstrează în apropiere?

Doctorul îşi umbri fruntea cu mâna şi bătu nervos cu piciorul în podea.

— Şi le-a păstrat mereu în apropiere, urmă domnul Lorry aruncându-i o privire îngrijorată. Spune-mi, te rog, n-ar fi mai bine să se despartă de ele?

Doctorul, cu fruntea în palmă, continuă să lovească nervos cu piciorul în podea.

— Îţi vine greu să-mi dai un sfat? întrebă domnul Lorry. Înţeleg că-i o chestiune delicată. Şi totuşi, cred… Dar îşi

curmă vorba, clătinând din cap.

— Vezi, începu doctorul Manette, întorcându-se spre el după o tăcere stânjenitoare, e foarte complicat să explici coerent meandrele minţii acestui om. Cândva, pe vremuri, a tânjit cu atâta ardoare după această activitate şi a fost o salvare când i s-a acordat; fără îndoială că a însemnat o mare alinare să-şi poată înlocui nedumeririle minţii cu nedumeririle degetelor şi, pe măsură ce devenea mai iscusit, să-şi înlocuiască ingeniozitatea torturilor spirituale prin ingeniozitatea mâinilor; de asta n-a suportat niciodată gândul de a nu mai avea la îndemână uneltele. Chiar şi acum, când, cred eu, e mai optimist în ceea ce îl priveşte decât a fost vreodată în trecut şi când izbuteşte să vorbească oarecum cu încredere despre el însuşi, ideea că s-ar putea cândva să simtă nevoia vechii lui activităţi şi să nu-şi găsească uneltele îi dă un simţământ de spaimă, asemănător, bănuiesc, cu cel ce încolţeşte în inima unui copil care s-a pierdut.

Arăta ca o ilustrare a propriilor sale spuse, şi-şi înălţă privirile spre faţa domnului Lorry.

— Dar nu s-ar putea… dă-mi voie! Eu cer o informaţie, aşa, ca un stângaci om de afaceri care nu vine în legătură decât cu obiecte materiale de felul guineelor, şilingilor şi bancnotelor – nu s-ar putea ca păstrarea acelor unelte să implice şi menţinerea ideii? Dacă uneltele ar fi îndepărtate, nu s-ar putea, dragul meu Manette, ca şi temerile să se spulbere o dată cu ele? Pe scurt, păstrarea uneltelor de fierărie nu înseamnă o concesie făcută, răului?

Urmă un alt răstimp de tăcere.

— Ştii, mai înseamnă şi un vechi tovarăş de suferinţă, spuse doctorul cu un glas tremurat.

— Eu unul nu le-aş păstra, stărui domnul Lorry, scuturând din cap, căci, pe măsură ce-l vedea pe doctor descumpănit, el devenea tot mai categoric. I-aş recomanda pacientului să le sacrifice. Voiam numai să-ţi obţin încuviinţarea, ca un om

drag şi bun ce eşti. De hatârul fiicei lui, dragul meu Manette!

Era straniu să urmăreşti lupta care se dădea în el.

— Atunci, fie, de dragul ei; sunt de acord. Dar eu nu le-aş îndepărta în prezenţa lui. Să se facă acest lucru când va fi plecat; să simtă, după o absenţă, lipsa vechiului său tovarăş de suferinţă.

Domnul Lorry acceptă pe dată această condiţie şi puse capăt discuţiei. Petrecură restul zilei la ţară şi doctorul se simţi pe deplin întremat. Următoarele trei zile continuă să se simtă foarte bine şi, în cea de a paisprezecea zi de la cununie, plecă să se întâlnească cu Lucie şi cu soţul ei. Domnul Lorry îl lămurise că se luaseră măsuri pentru ca tăcerea lui să nu o îngrijoreze pe Lucie şi că-i scrisese în acest sens, astfel încât fata nu avea nici o bănuială.

În seara zilei în care plecase doctorul, domnul Lorry intră în odaia acestuia, înarmat cu un satâr, un fierăstrău, o daltă şi un ciocan, însoţit de domnişoara Pross, care ţinea în mână o lumânare. Şi acolo, cu uşile închise, într-o atmosferă de mister şi vinovăţie, domnul Lorry hăcui băncuţa cizmarului, făcând-o bucăţi, în timp ce domnişoara Pross ţinea lumânarea de parc-ar fi asistat la un omor – şi cu figura ei încrâncenată nici c-ai fi aflat o persoană mai potrivită pentru aşa ceva. Fără întârziere, se procedă la arderea cadavrului (ciopârţit în vederea acestui scop) în soba din bucătărie; iar sculele, pantofii şi pielea, fură îngropate în grădină. Pentru spiritele cinstite, distrugerea şi tăinuirea apar ca nişte acţiuni atât de mârşave, încât domnul Lorry şi domnişoara Pross, angajaţi în treaba pe care o porniseră şi în îndepărtarea oricărei urme, aproape că se simţeau şi aproape că arătau ca doi complici ai unui asasinat.

Capitolul XX.

O RUGĂMINTE.

Când tânăra pereche se întoarse acasă, prima persoană care se înfăţişă să-i felicite fu Sydney Carton. Sosiseră abia

de câteva ore, când se şi prezentă la ei. Nu părea să fi progresat nici ca deprinderi, nici ca înfăţişare, nici ca fel de a fi; dar avea un aer de nestrămutată fidelitate, care până atunci scăpase observaţiei lui Charles Darnay.

Pândi prilejul de a-l chema pe Darnay deoparte, în cadrul unei ferestre, şi de a-i vorbi fără a fi auzit de urechi străine.

— Domnule Darnay, aş dori să putem fi prieteni.

— Sper că suntem prieteni.

— Această amabilă afirmaţie e doar un fel de a vorbi; dar eu nu mă refer la cuvinte convenţionale; de altfel, când afirm că aş dori să putem fi prieteni, şi eu mă gândesc de fapt la altceva.

Cum era firesc, Charles Darnay îl întrebă bine dispus şi pe un ton de camaraderie la ce anume se gândeşte.

— Pe viaţa mea, îi răspunse Carton zâmbind, e mai uşor să clocesc toate astea în mintea mea decât să fac pe un altul să le înţeleagă. Oricum, dă-mi voie să încerc. Îţi aminteşti de un anumit prilej când am fost mai băut decât… decât de obicei?

— Îmi amintesc de un anumit prilej când m-ai silit să-ţi mărturisesc că ai băut.

— Şi eu îmi amintesc. Blestemul unor atari prilejuri atârnă crunt asupră-mi pentru că niciodată nu le pot şterge din minte. Sper că se va ţine seama de acest lucru cândva, când zilele mele vor ajunge la capăt. Nu te alarma! N-am de gând să ţin o predică.

— Nu mă alarmez. Sinceritatea dumitale nu poate, fi pricină de alarmă pentru mine.

— Ah! făcu Carton cu o nepăsătoare fluturare a mâinii, de parcă ar fi vrut să înlăture subiectul. Cu acel prilej de beţie (unul dintr-un lung şir, după cum bine şti), m-am dovedit foarte nesuferit tot agitând chestiunea dacă îmi placi sau nu-mi placi. Aş dori să uiţi acest lucru.

— L-am uitat de mult.

— Ăsta-i iarăşi un fel de a vorbi. Domnule Darnay, pentru mine uitarea nu-i atât de uşoară cum vrei să laşi a crede că

ar fi pentru dumneata. Eu nu am uitat discuţia aceea şi un răspuns uşuratic din partea dumitale nu mă va ajuta s-o uit.

— Dacă a fost un răspuns uşuratic, te rog să mă ierţi. Nu am avut altă intenţie decât aceea de a îndepărta conversaţia de la un lucru de nimic care, spre surprinderea mea, pare să te tulbure mult. Îţi declar, pe onoarea mea de gentilom, că de mult am alungat din minte chestiunea de atunci. Dumnezeule mare, dar nici măcar nu am avut ce alunga! Oare nu existau lucruri mult mai importante de ţinut minte, în legătură cu marele serviciu pe care mi-l făcuseşi în acea zi?

— Cât despre marele serviciu, răspunse Carton, mă simt dator să-ţi spun, auzindu-te că-l numeşti astfel, că totul n-a fost decât o capcană avocăţească. Când ţi-am făcut acel serviciu, nu cred că-mi păsa prea mult de soarta dumitale. Dă-mi voie! Accentuez: atunci când ţi-am făcut acel serviciu. Vorbesc despre trecut.

— Tratezi cu uşurinţă îndatorirea pe care o am faţă de dumneata, dar eu nu mă supăr pentru răspunsul dumitale uşuratic.

— E adevărul gol-goluţ, domnule Darnay, crede-mă. Dar m-am îndepărtat de la subiect; vorbeam despre faptul că aş dori să fim prieteni. Uite ce-i, dumneata mă cunoşti; ştii că sunt incapabil de elanuri înaripate. Dacă te îndoieşti, întreabă-l pe Stryver şi el o să le asigure că aşa e.

— Prefer să-mi formez singur părerile, fără ajutorul lui.

— Mă rog. Oricum, ştii bine că sunt un individ nevolnic, care n-a fost niciodată bun de nimic şi nici nu va fi.

— Nu ştiu că „nu vei fi”.

— Ba eu ştiu şi poţi să mă crezi pe cuvânt. Ei bine! Dacă poţi răbda ca un asemenea individ lipsit de orice valoare şi cu o reputaţie deşucheată să-ţi intre şi să-ţi iasă din casă în ceasurile lui libere, ţi-aş cere să-mi acorzi favoarea de a veni şi de a pleca oricând de aici, în chip de persoană privilegiată; favoarea de a fi privit întocmai ca o mobilă inutilă (aş adăuga şi dizgraţioasă, dacă n-ar fi acea

asemănare pe care am descoperit-o între noi doi), o mobilă pe care o ţii pentru că te-a slujit cândva, dar la care nu te mai uiţi. Nu cred că voi abuza de această îngăduinţă. Pun rămăşag pe o sută contra unu că nu mă voi folosi de ea mai mult de patru ori într-un an. Dar pot afirma că mi-ar pricinui o mare mulţumire să pot gândi c-o am.

— Vrei să încerci a gândi astfel?

— Acesta e un fel de a mă anunţa că mi s-a acordat ceea ce am cerut. Îţi mulţumesc, Darnay. Îmi pot lua libertatea de, a-ţi spune pe nume?

— Cred că e şi timpul, Carton.

Îşi strânseră mâinile şi Sydney se îndepărtă. Un minut mai târziu era, în aparenţă, la fel de şters ca întotdeauna.

După plecarea lui, în cursul unei seri petrecute în societatea domnişoarei Pross, a doctorului şi a domnului Lorry, Charles Darnay se referi în treacăt şi în linii generale la discuţia avută şi-l caracterizã pe Sydney Carton drept un caz iremediabil de neglijenţă şi nepăsare. Pe scurt, vorbi despre el nu cu răutate sau în chip acuzator, ci aşa cum ar fi vorbit oricine l-ar fi judecat după aparenţe.

Nici prin cap nu-i trecea că vorbele lui ar putea să se înfigă în gândurile tinerei şi frumoasei sale, soţii; dar mai târziu, când se retrase în apartamentul lor, o găsi aşteptându-l cu vechea şi drăgălaşa-i expresie de încruntare pe frunte.

— Suntem îngândurată în noaptea asta! spuse Darnay, petrecându-şi braţul pe după umerii ei.

— Da, iubitul meu Charles, răspunse ea punându-şi mâinile pe pieptul lui şi fixându-l cu acea expresie atentă şi cercetătoare. Suntem cam îngândurată în noaptea asta pentru că ne stă ceva pe inimă.

— Ce anume, Lucie?

— Dacă îţi cer, îmi făgăduieşti că nu-mi pui nici o întrebare?

— Să-ţi făgăduiesc? Ce nu i-aş făgădui iubirii mele?

Şi, într-adevăr, ce i-ai fi putut, refuza în timp ce cu o mână îi îndepărta şuviţele de aur de pe obraz iar cu cealaltă îi simţea inima care, bătea pentru el?

— Cred, Charles, că sărmanul domn Carton merită mai multă consideraţie şi mai mult respect decât ai arătat tu în seara asta, vorbind despre el.

— Zău, iubirea mea? Şi de ce?

— Asta-i întrebarea pe care nu trebuie să mi-o pui. Dar cred – mai bine zis ştiu – că merită.

— Dacă tu o ştii, îmi ajunge. Şi ce-ai dori să fac, viaţa mea?

— Ţi-aş cere, iubitule, să te arăţi întotdeauna foarte generos cu el şi foarte îngăduitor cu păcatele lui, atunci când nu e de faţă. Ţi-aş cere să crezi că are o inimă pe care o dezvăluie foarte, foarte rar, dar că această inimă e adânc rănită. Iubitul meu, eu am văzut-o sângerând.

— E dureros gândul că l-am nedreptăţit, răspunse Charles Darnay, mirat. Niciodată n-aş fi crezut aşa ceva despre el.

— Ăsta-i adevărul, dragul meu soţ. Mi-e teamă că nu mai poate fi salvat; nu cred că mai există vreo speranţă ca soarta sau firea lui să se schimbe. Dar sunt convinsă că e capabil de fapte bune, prieteneşti, chiar de fapte măreţe.

Era atât de frumoasă în puritatea încrederii sale într-un om pierdut, încât soţul ar fi putut s-o privească ceasuri întregi fără să se sature.

— Şi, dragostea mea, îl îndemnă mai departe Lucie lipindu-se de el, culcându-şi capul pe pieptul lui şi înălţându-şi ochii către ochii lui, aminteşte-ţi cât de puternici suntem noi în iubirea noastră şi cât de slab e dânsul în nefericirea lui!

Rugămintea îi merse la inimă.

— O să-mi amintesc întotdeauna, viaţa mea! O să-mi amintesc câte zile o să am.

Se aplecă peste căpşorul de aur, îşi lipi buzele de buzele ei trandafirii şi o cuprinse în braţe.

Dacă un pribeag bezmetic, străbătând străzile în beznă, ar fi putut auzi candida ei mărturisire şi ar fi văzut

mărgăritarele milei sorbite de buzele soţului de-a dreptul din dulcii ochi albaştri, atât de iubitori, ar fi plâns în noapte – şi ar fi murmurat cuvintele care nu pentru prima oară i se desprindeau de pe buze:

— Doamne, binecuvânteaz-o pentru dulcea ei compasiune!

Capitolul XXI.

ECOURI DE PAŞI.

Colţişorul unde locuia doctorul era un minunat lăcaş al ecourilor. Răsucind cu sârg firul de aur care-l lega pe soţul, pe tatăl ei, pe ea însăşi şi pe vechea-i îndrumătoare şi tovarăşă de viaţă într-o tihnită mulţumire, Lucie şedea în căsuţa liniştită din acel colţ al tăcutelor rezonanţe şi asculta ecoul paşilor timpului.

La început, a fost o vreme când, cu toate că era o tânără soţioară pe deplin fericită, se întâmpla ca împletitura să-i lunece din mâini şi ochii să i se umezească de lacrimi. Căci ecourile purtau zvonul a ceva ce avea să vină, ceva încă vag, foarte îndepărtat, care abia se făcea auzit, dar care-i răscolea adânc inima. Fluturări de speranţe şi de îndoieli – speranţele unei iubiri încă necunoscută pentru ea; îndoieli că avea să rămână în viaţă pentru a se bucura de această nouă fericire; şi inima-i era sfâşiată între speranţă şi îndoială. Şi atunci, printre ecouri, desluşea paşi apropiindu-se de propriul ei mormânt; şi gândul la soţul care avea să rămână atât de părăsit, jelind cu atâta durere dispariţia ei, îi ţâşnea din ochi spărgându-se în şiroaie de lacrimi.

Dar trecu şi acel răstimp şi iat-o pe micuţa Lucie la pieptul ei. De atunci, printre ecourile ce se apropiau, se amestecau şi tropăitul picioruşelor de copil şi cuvintele gângurite. Dar oricât de puternic ar fi răsunat alte ecouri, tânăra mamă aşezată lângă un leagăn le putea desluşi din nou apropiindu-se.

Şi răsucind mereu, cu sârg, firul de aur care-i lega pe toţi laolaltă, împletind binefacerea fericitei ei influenţe în însăşi urzeala vieţilor lor şi netezind-o egal şi lin, fără nici un nod de părtinire, Lucie nu auzea în ecourile timpului decât

rezonanţe prietenoase şi mângâietoare. Pasul soţului ei răsuna viguros printre acestea; al tatălui ei, ferm şi măsurat. Iat-o şi pe domnişoara Pross, strunită-n zăbală, stârnind ecouri ca un cal frânat de biciuşcă, sforăind şi lovind cu copita pământul de sub platanul din grădină.

Şi chiar când printre ecouri se strecurau tânguiri dureroase, acestea nu erau nici aspre, nici crâncene. Chiar când bucle de aur, atât de asemănătoare cu ale ei, zăceau ca un nimb pe albul pernei, în jurul feţişoarei suple a unui băieţaş care şoptea cu un surâs luminos: „Scumpii mei tătic şi mămică, mă doare că trebuie să vă părăsesc pe voi şi pe drăgălaşa mea surioară, dar trebuie să plec!”

Şi astfel, printre celelalte ecouri se amesteca şi fâlfâitul unor aripi de înger, ecou nu întru totul pământean, ci păstrând un suflu divin. Şi se contopea cu el suspinul vântului ce adia peste un micuţ mormânt săpat în grădină, ambele prinse de auzul Luciei ca un murmur stins – ca răsuflarea mării adormite într-o zi de vară pe un ţărm nisipos – în timp ce mica Lucie, învăţând lecţia de dimineaţă, sau îmbrăcând o păpuşă lângă scăunelul pe care-şi odihnea maică-sa picioarele, ciripea în limbile celor două oraşe – Parisul şi Londra – ce se împletiseră în viaţa ei.

Rareori răspundeau ecourile la paşii lui Sydney Carton. Cel mult în şase rânduri pe an făcea el uz de privilegiul de a veni neinvitat în acea casă; şi atunci îşi petrecea seara printre ei, aşa cum făcuse de atâtea ori pe vremuri. Niciodată nu venea acolo înfierbântat de băutură. Şi ecourile mai şopteau ceva în legătură cu el, ceva ce-au şoptit de veacuri şi veacuri toate ecourile adevărului.

Orice bărbat care a iubit sincer o femeie şi n-a dobândit-o, dar, ştiind-o soţia altuia şi mamă, a continuat s-o urmărească cu gânduri la fel de curate şi de neschimbate, se bucură de o ciudată simpatie din partea copiilor ei – aceştia îi nutresc o duioşie şi o milă instinctive. Ce sensibilitate ascunsă vibrează într-un asemenea caz, n-o spune nici un ecou; dar aşa se întâmplă, şi aşa se întâmpla

şi acum. Carton a fost primul străin spre care micuţa Lucie îşi întinse mânuţele durdulii şi care şi-a păstrat locul în inima ei chiar când fetiţa crescuse. Iar sărmanul băieţaş vorbise de el aproape până în ultimele clipe: „Bietul Carton! Sărutaţi-l din partea mea!”

Domnul Stryver îşi făcuse loc cu coatele pe calea avocaturii, asemenea unei ambarcaţiuni masive ce-şi taie drum prin ape tulburi, târându-şi după el folositorul amic, ca pe o navă remorcată la pupă. Şi cum o navă astfel remorcată are de înfruntat condiţii potrivnice şi pluteşte mai mult pe sub apă, tot aşa şi Sydney ducea o viaţă scufundată. Dar deprinderea, lesnicioasă şi puternică, din nefericire la el mult mai lesnicioasă şi mai puternică decât orice stimulator simţ al zădărniciei şi ruşinii, făcea din viaţa lui singura viaţă pe care o putea duce; şi nu se gândea să răzbată din situaţia sa de şacal la dispoziţia leului, mai mult decât s-ar gândi un şacal adevărat să ocupe locul unui leu. Stryver ajunsese bogat; se căsătorise cu o văduvă prosperă cu proprietăţi şi cu trei feciori, care nu aveau nimic strălucitor în afară de părul lins de pe capetele aidoma unor găluşti. Mânându-i pe aceşti trei tineri gentilomi ca pe trei oi, domnul Stryver, exalând prin fiecare por un simţ de superioritate de cea mai jignitoare speţă, se înfiinţă în liniştitul colţişor din Soho şi-i oferi, în chip de discipoli, soţului tinerei Lucie, declarând plin de delicateţe:

— Helo! Darnay, iaca ţi-am adus trei felii de pâine cu brânză pentru picnicul tău matrimonial!

Refuzând politicos cele trei felii de pâine cu brânză, Darnay îl făcu pe domnul Stryver să colcăie de o indignare pe care o converti mai târziu în învăţăminte pentru cei trei gentilomi, povăţuindu-i să se păzească de mândria cerşetorilor de teapa belferului aceluia. Mai obişnuia de asemenea să-i istorisească doamnei Stryver, pe deasupra pocalului cu vin vârtos, vicleşugurile cu care se străduise odinioară actuala doamnă Darnay ca să-l „prindă în mreje”, şi despre vicleşugurile lui – doar cui pe cui se scoate,

cucoană – pentru a nu se lăsa prins. Unii dintre cunoscuţii lui de Ia Curtea Supremă, care luau parte uneori la pocalele cu vin vârtos şi la minciuni, îl scuzau pentru acestea din urmă afirmând că le repetase de atâtea ori, încât ajunsese el singur să le creadă – ceea ce e de fapt o asemenea agravare a unei greşeli iniţiale, încât cel ce săvârşeşte atari păcate ar merita să fie dus într-un colţişor retras şi spânzurat acolo în tăcere.

Cam acestea erau ecourile pe care le ascultase Lucie, uneori gânditoare, alteori înveselită şi surâzătoare, în acel lăcaş al ecourilor, până când fetiţa ei împlinise şase ani. Nu-i nevoie să spunem cât de cald răsunau în inima ei ecourile paşilor copiliţei, cele ale dragului tată, mereu activ şi stăpân pe sine, sau cele ale iubitului soţ. Şi nici că în urechile ei suna a muzică cel mai vag ecou al căminului lor închegat, diriguit de ea cu atâta înţeleaptă şi elegantă dibăcie, încât în casă era mereu mai mult belşug decât risipă. Şi nici cum o învăluiau ecourile dulci ale repetatelor cuvinte rostite de tatăl ei care-i mărturisea că o socoate mai devotată lui (dacă asemenea lucru e cu putinţă), de când se măritase decât înainte; sau ale cuvintelor rostite de soţ care-i mărturisea că nu simte nicicând că alte griji sau îndatoriri i-ar împărţi în două dragostea sau ajutorul ce i-l dădea lui, sau care o întreba:

— Iubita mea, ce taină vrăjită te face să fii totul pentru noi toţi, de parcă fiecare n-am fi decât unul singur, şi totuşi niciodată nu pari zorită sau copleşită de treburi?

Dar în tot acest răstimp mai răzbăteau şi alte ecouri, de la mari depărtări, care vuiau ameninţător spre acel lăcaş. Şi acum, în preajma sărbătoririi micuţei Lucie, care împlinea şase ani, începură să răsune tot mai înverşunat, de parcă în Franţa s-ar fi dezlănţuit o furtună violentă ce răscolea adâncurile mării.

Într-o noapte din miezul lunii iulie, în anul una mie şapte sute optzeci şi nouă, domnul Lorry sosi târziu de la Banca Tellson şi se aşează pe pervazul ferestrei întunecate, lângă

Lucie şi soţul ei. Era o noapte fierbinte, sălbatică, şi toţi trei îşi amintiră de acea duminică seară când priviseră din acelaşi loc dezlănţuirea unei furtuni cu fulgere şi trăsnete.

— Începusem să cred, zise domnul Lorry, potrivindu-şi peruca strâmtă, cânepie, că va trebui să-mi petrec toată noaptea la Tellson. Am avut atâta de furcă întreaga zi, că pur şi simplu nu ştiam de unde să începem şi încotro să ne îndreptăm. S-a stârnit atâta nelinişte la Paris, încât ne-a năpădit un val de încredere în noi. Clienţii noştri de acolo nu ştiu cum să ne încredinţeze mai rapid avuţiile, lor. Fără doar şi poate i-a apucat pe toţi mania de a-şi expedia bunurile În Anglia.

— Asta nu miroase a bine, comentă Darnay.

— Spui că nu miroase a bine, dragul meu Darnay? O fi, dar nu ştim ce raţiune se ascunde îndărătul acestui fapt. Oamenii sunt atât de iraţionali! Unii dintre cei de la Tellson au cam îmbătrânit şi, pur şi simplu, nu ne putem îngădui să ne lăsăm abătuţi din rutina noastră, fără să existe un motiv serios.

— Şi totuşi, urmă Darnay, ştii bine ce sumbru şi ameninţător e cerul.

— Sigur că ştiu, încuviinţă domnul Lorry, încercând să se convingă singur că firea lui blajină era acră, ştiu, dar, după toată bătaia de cap de azi, am de gând să bruftuiesc. Unde-i Manette?

— Aici! spuse doctorul, intrând chiar în acea clipă în camera întunecoasă.

— Mă bucur că eşti acasă; pentru că năvala asta de urgenţe şi prevestiri care m-a copleşit toată ziua de azi mi-a creat o stare de nervi fără vreo pricină precisă. Sper că n-ai de gând să ieşi în oraş?

— Nu; am de gând să joc o partidă de cărţi cu dumneata, dacă ţi-e pe plac, zise doctorul.

— Ca să fiu sincer, nu cred că mi-e pe plac. Nu mă simt în formă să-ţi ţin piept în seara asta. Măsuţa de ceai e încă aici, Lucie? Nu văd nimic.

— Desigur. Am păstrat-o pentru dumneata.

— Mulţumesc, draga mea. Copiliţa scumpă e în pat, în siguranţă?

— Doarme liniştită.

— Asta-i bine; totu-i în siguranţă şi în ordine. Nici nu ştiu de ce n-ar fi totul în siguranţă şi în ordine aici, slavă Domnului; dar m-a întors pe dos ziua de azi şi nu mai sunt nici eu atât de tânăr! Ăsta-i ceaiul meu, scumpo? Îţi mulţumesc. Aşa, acum aşezaţi-vă în jur şi haide să stăm tăcuţi şi să ascultăm ecourile despre care tu aveai o teorie…

— Nu era o teorie; o simplă închipuire.

— Atunci o închipuire, comoara mea de înţelepciune, răspunse domnul Lorry, dezmierzându-i mâna.

Şi în timp ce micul grup şedea lângă întunecata fereastră londoneză, paşi năvalnici, paşi nebuni, paşi primejdioşi pentru oricine în a cărui viaţă ar fi dat buzna, paşi care nu şi-ar fi putut şterge lesne urma roşie bântuiau departe, în Saint-Antoine.

În acea dimineaţă, Saint-Antoine fusese o imensă şi întunecoasă mare de sperietori, care se ridicau ici şi colo, cu dese scăpărări de lumină deasupra talazurilor de capete, când lamele de oţel şi baionetele licăreau în soare. Un muget înfiorător se înălţa din gâtlejul mahalalei şi o pădure de braţe goale se zbuciuma în aer, asemenea ramurilor desfrunzite în bătaia crivăţului; şi toate degetele se încleştau convulsiv pe orice armă sau simulacru de armă care le era zvârlită din adâncurile de dedesubt, oricât ar fi fost ele de departe.

Cine le zvârlea, de unde veneau, unde îşi avuseseră începutul, prin a cui mijlocire vibrau şi săltau demonic, cu zecile deodată peste capetele mulţimii, iluminând asemenea unui fulger, nici un ochi din puhoi n-ar fi putut desluşi; şi totuşi se împărţeau muschetele – la fel şi cartuşele, pulberea şi ghiulelele, drugii de fier şi de lemn, jungherele, securile, lăncile, orice armă pe care o zănatică inventivitate o putea descoperi sau născoci. Cei ce nu puteau apuca

nimic se căzneau, cu mâini sângerânde, să desprindă pietre şi cărămizi din ziduri. Fiecare inimă, fiecare suflare din Saint-Antoine vibra la cea mai înaltă tensiune. Fiecare făptură vie de acolo îşi nesocotea propria viaţă şi era cuprinsă de furia smintită de a şi-o jertfi.

Aşa cum un vârtej de ape clocotitoare are un punct central, tot astfel valurile turbate se învârtejeau în jurul vinăriei lui Defarge şi fiecare strop din cazanul acela uman se scurgea spre inima vâltorii în care Defarge în persoană, mânjit de praf de puşcă şi de sudoare, împărţea ordine, împărţea arme, trimitea un om în rândurile din spate, scotea pe altul mai în faţă, dezarma pe unul pentru a înarma pe altul, trudea şi se căznea în chiar miezul tumultului.

— Ţine-te pe lângă mine, Jacques Trei, răcnea Defarge, iar voi, Jacques Unu şi Doi, despărţiţi-vă şi puneţi-vă în fruntea a cât mai mulţi dintre aceşti patrioţi. Unde e soţia mea?

— Ei bine, iată-mă! spuse madame mai calmă ca oricând, dar de astă dată fără să împletească. Mâna ei fermă ţinea acum o secure în locul igliţei, iar la cingătoare purta un pistol şi un pumnal.

— Încotro mergi, nevastă?

— Deocamdată merg alături de tine, răspunse madame. Ai să mă zăreşti din când în când în fruntea femeilor.

— Atunci vino! strigă Defarge cu o voce tunătoare. Patrioţi şi prieteni, suntem gata. Bastilia!

Cu un răcnet care vuia de parcă întreaga suflare a Franţei articula doar acest cuvânt plin de ură, marea cea vie se înălţă, val după val, adânc după adânc, şi se revărsă inundând oraşul către acel punct. Clopotele de alarmă băteau, tobele bubuiau, iar marea vâjâia şi tuna spre noua-i plajă: astfel începu atacul.

Şanţuri adânci, dublu pod basculant, ziduri grele de piatră, opt turnuri masive, tun, muschete, foc şi fum. Prin foc şi prin fum – în foc şi în fum, fiindcă talazurile mării îl

zvârlise lângă un tun şi pe dată devenise tunar – Defarge de la vinărie luptă ca un brav ostaş, două ceasuri crâncene.

Un singur şanţ adânc, un singur pod basculant, ziduri grele de piatră, opt turnuri masive, tun, muschete, foc şi fum. Un pod a căzut! „La treabă, camarazi, la treabă! La treabă, Jacques Unu, Jacques Doi, Jaques O mie, Jacques Două mii, Jacques Douăzeci şi cinci de mii, în numele tuturor îngerilor sau diavolilor – la alegerea voastră – la treabă!” Acesta era Defarge de la vinărie, la post lângă tunul lui, care se încinsese.

— După mine, femei! striga madame, soţia lui. Ce mai! Şi noi putem ucide ca şi bărbaţii când o să cadă fortăreaţa!

Şi-n urma ei, cu strigăte ascuţite şi setoase, mărşăluiau femeile cu arme în fel şi chip, dar deopotrivă înarmate cu foame şi răzbunare.

Tun, muschete, foc şi fum; dar acelaşi şanţ adânc, pod basculant, ziduri grele de piatră, opt turnuri masive. Uşoare strămutări ale valurilor turbate, pricinuite de căderea răniţilor. Arme scânteietoare, torţe aprinse, căruţe cu paie ude, fumegânde, luptă grea la baricadele vecine, urlete, grindină de gloanţe, blesteme, vitejie neînfrântă, trosnete, detunături şi răpăială, şi vuietul înfuriat al mării vii; dar, încă în acelaşi loc, şanţul adânc, podul basculant, zidurile grele de piatră „cele opt turnuri masive, precum şi Defarge de la vinărie lângă tunul lui, de două ori mai încins după patru ceasuri de vajnică luptă.

Un steag alb înălţat din fortăreaţă şi un purtător de cuvânt – făcându-se foarte puţin auzit în tumultuoasa vijelie, aproape neauzit – şi deodată marea se umflă fără măsură în înalturi şi în larguri, îl mătură pe Defarge de la vinărie peste podul coborât, se sparse peste zidurile grele de piatră, şi se vărsă în clocot peste cele opt masive turnuri înfrânte!

Atât de impetuoasă era forţa oceanului care-l purta, încât Defarge nu se simţea în stare să-şi tragă nici răsuflarea sau să-şi mişte capul, de parc-ar fi luptat într-adevăr împotriva

curenţilor Mării Sudului; până când valul îl depuse în curtea exterioară a Bastiliei. Acolo, rezemat de colţul unui zid, se luptă să poată arunca o privire în jur. Jacques Trei se afla lângă el; madame Defarge, tot în fruntea câtorva dintre femeile ei, putea fi văzută cu pumnalul în mână. Pretutindeni tumult, triumf, uluire asurzitoare şi dementă, vacarm ameţitor.

— Prizonierii!

— Dosarele!

— Celulele secrete!

— Instrumentele de tortură!

— Prizonierii!

Când primele viituri se rostogoliră pe lângă el, purtând slujbaşii închisorii şi ameninţându-i pe toţi cu omorârea pe loc dacă mai rămâne vreo tainiţă nedezvăluită, Defarge îşi lăsă mâna grea în pieptul unuia – un om cu păr cărunt, care ţinea o făclie aprinsă în mână – îl desprinse de ceilalţi şi-l înghesui în zid.

— Arată-mi Turnul de Nord! îi ceru Defarge. Iute!

— O să vă arăt cu supunere, dacă binevoiţi să mă însoţiţi. Dar nu mai e nimeni acolo.

— Ce înseamnă O sută cinci, Turnul de Nord? întrebă Defarge. Spune iute!

— Ce înseamnă, domnule?

— Înseamnă numărul unui prizonier sau al unei celule? Sau vrei să-ţi crăp ţeasta pe loc?

— Omoară-l! cârâi Jacques Trei, care venise după dânşii.

— Domnule, e o celulă.

— Arată-mi-o!

— Atunci veniţi pe aici!

Jacques Trei, cu acelaşi aer de poftă neostoită, evident, dezamăgit de faptul că dialogul luase o întorsătură care nu promitea vărsare de sânge, se ţinea pe lângă Defarge, aşa cum acesta se ţinea pe lângă temnicer. În timpul scurtei convorbiri de mai sus, capetele celor trei se apropiaseră foarte mult, şi acesta era singurul lucru pe care-l puteau

face pentru a se auzi unul pe celălalt: atât de cutremurător era mugetul oceanului viu, în fortăreaţă, înecând curţile, coridoarele, scările. Afară, de jur-împrejur, talazurile uriaşe izbeau zidurile cu un vuiet adânc, răguşit, din care, din când în când, izbucneau frânturi de ţipete şi strigăte, sărind în aer şi împroşcând asemenea stropilor din spuma valurilor.

Pe sub bolţi tenebroase unde lumina zilei nu licărise nicicând, pe lângă porţile de groază ale unor grote şi vizuine negre, coborând trepte cavernoase şi apoi din nou urcând coaste pieptişe de piatră şi cărămidă, semănând mai curând a cascade împietrite decât a scări, Defarge, temnicerul şi Jacques Trei, ţinându-se de braţ, înaintau cu toată graba. Ici, colo, mai ales la început, viitura umană dădea peste ei şi-i mătura din cale; dar când isprăviră de coborât şi începură să se caţăre pe scara în melc a unui turn, nu-i mai ajunse nimeni. Strivită aici de grosimea apăsătoare a zidurilor şi a bolţilor, vijelia care pustia fortăreaţa şi împrejurimile ei nu răzbea decât ca un vaier surd, înăbuşit, de parcă vuietul din care veneau le nimicise auzul. Temnicerul se opri la o uşă scundă, vârî o cheie într-un lacăt zăngănitor, împinse cu greutate uşa şi spuse, în timp ce pătrundeau cu toţii înăuntru îndoindu-şi spinarea:

— O sută cinci, Turnul de Nord.

Cocoţată foarte sus în zid, era o ferestruică zăbrelită, fără geam, astupată cu o piatră, astfel încât, ca să poţi zări o dâră de cer, trebuia să te apleci sub ea şi să priveşti în sus. Mai în fund, era şi o mică vatră, cu deschiderea bătută în bârne. În vatră, jos, se vedea o grămăjoară de cenuşă fulguită. În bârlog se găsea un scăunaş, o măsuţă şi un pat de paie. Pereţii erau negri ca smoala şi pe unul atârna un inel de fier ruginit.

— Plimbă încet lumina torţei pe ziduri, aşa ca să le pot vedea, porunci Defarge temnicerului.

Omul se supuse şi Defarge urmări îndeaproape mişcarea petei de lumină.

— Opreşte-te! Uite aici, Jacques!

— A. M.! cârâi Jacques Trei, citind parcă cu lăcomie.

— Alexandre Manette, îi şopti Defarge la ureche, trasând conturul literelor cu arătătorul lui tuciuriu, adânc însămânţat de pulberea de puşcă. Şi uite ce-a mai scris aici: „Un biet medic”. Şi, fără îndoială, tot el a scrijelit şi calendarul ăsta pe piatră. Ce ţii în mână? O rangă? Ia dă-o-ncoa!

Defarge avea încă în mână aprinzătorul tunului. Făcu pe loc schimb de unelte şi, răsucindu-se spre scăunaşul şi măsuţa mâncate de cari, le făcu ţăndări din câteva izbituri.

— Ţine lumina mai sus! strigă mânios către temnicer. Jacques, caută cu atenţie printre cioturile astea. Uite, ia cuţitul meu, îi spuse aruncându-i-l. Spintecă patul ăsta şi caută printre paie. Hei, tu de colo, ţine lumina mai sus!

Aruncându-i temnicerului o privire ameninţătoare, se lăsă pe brânci în faţa căminului şi, uitându-se pe horn în sus, izbi cu ranga de-o parte şi de alta şi o folosi în chip de pârghie, ca să desprindă grătarul de fier ce astupa vatra. După câteva minute, începu să plouă cu praf şi moloz, astfel încât trebui să-şi ferească faţa; scormoni cu mare grijă în moloz, şi-n grămăjoara de cenuşă, şi într-o crăpătură din vatră în care-i lunecase sau în care i se prinsese ranga.

— N-ai aflat nimic nici în lemn şi nici în paie, Jacques?

— Nimic.

— Hai să le adunăm la un loc în mijlocul celulei. Aşa! Hei, tu de colo, dă-le foc!

Temnicerul dădu foc micului morman care se aprinse cu o pară înaltă şi fierbinte. Îndoindu-se din nou din şale ca să poată ieşi din bârlogul scund, lăsară focul să ardă şi făcură cale-ntoarsă spre curtea închisorii; pe măsură ce coborau, păreau să-şi recapete simţul auzului, până ce se pomeniră din nou în mijlocul puhoiului pustiitor.

Valurile se ridicau şi se sugeau, în căutarea chiar a lui Defarge. Mahalaua Saint-Antoine voia să-şi aibă în frunte vinarul în chip de gardă a guvernatorului care apărase

Bastilia şi trăsese în mulţime. Altminteri, guvernatorul n-ar fi fost condus la Primărie spre a fi judecat. Altminteri, guvernatorul ar fi dat bir cu fugiţii, şi sângele poporului (ajuns brusc la preţ, după ani şi ani în care nu avusese nici o valoare) ar fi rămas nerăzbunat.

În urlătorul univers de patimi şi gâlcevi care părea să-l împresoare pe acel vechi şi crunt slujbaş, bătător la ochi în mantaua-i cenuşie cu vipuşti roşii, nu exista decât o singură siluetă neclintită, şi aceasta era a unei femei.

— Iată-l pe soţul meu, strigă femeia arătând cu mâna. Iată-l pe Defarge!

Stătea nemişcată, lângă cruntul slujbaş, şi nemişcată rămase; rămase nemişcată alături de el, în timp ce Defarge şi ceilalţi îl purtară de-a lungul străzilor; rămase nemişcată alături de el când ajunseră aproape la destinaţie şi mulţimea din spate începu să-l înghiontească; rămase nemişcată alături de el când ploaia de lovituri de cuţit şi de pumn – cu greu stăvilită până atunci – începu să se reverse; era atât de aproape de el, încât, atunci când căzu mort sub junghere, femeia, brusc însufleţită, îşi puse talpa piciorului pe grumazul lui şi, cu crâncenu-i pumnal de mult pregătit, îi reteză capul.

Sunase ceasul când cei din Saint-Antoine aveau să-şi realizeze hidoasa inspiraţie de a spânzura oameni în locul felinarelor, pentru a arăta omenirii cine sunt ei şi ce-s în stare să facă. Li se urcase sângele la cap, în timp ce sângele tiraniei şi al dominaţiei era la picioarele lor – împrăştiat pe trepte la Primărie, unde zăcea cadavrul guvernatorului mânjind talpa pantofului cu care madame Defarge călcase peste grumazul destinat mutilării.

— Coborâţi felinarul acela! strigau oamenii, după ce se zgâiau în jur, căutând un nou mijloc de a semăna moartea; uite unul dintre ostaşii guvernatorului care trebuia să-i stea de pază!

Santinela se înălţa bălăbănindu-se, iar fluxul mării se prăvălea mai departe.

O mare cu ape cernite şi ameninţătoare, cu valuri care se încălecau zdrobitor unul peste celălalt, cu adâncuri încă nesondate şi cu puteri încă necunoscute. Marea necruţătoare, umflându-se în contururi tulburi, în glasuri de răzbunare, în chipuri călite-n cuptorul suferinţei până ce mila nu mai putea lăsa nici o urmă asupră-le.

Dar în acest ocean de chipuri pe care pulsa cu însufleţire tot ce înseamnă mânie şi cruzime, existau două grupuri de feţe – câte şapte în fiecare grup – contrastând atât de puternic cu toate celelalte, încât niciodată valurile mării, în rostogolirea lor, n-au purtat epave mai de neuitat. Şapte feţe de puşcăriaşi, eliberaţi pe neaşteptate de vijelia ce se abătuse peste mormintele lor, fuseseră deodată înălţate deasupra mării de capete: şapte feţe înspăimântate, pierdute, uimite şi înmărmurite, de parcă venise ziua Judecăţii de Apoi, iar cei ce se veseleau în juru-le ar fi fost doar duhuri rătăcitoare. Celelalte şapte feţe înălţate deasupra capetelor erau şapte chipuri de morţi, ai căror ochi pe jumătate orbi, pe sub pleoapele lăsate, aşteptau într-adevăr Judecata de Apoi. Feţe împietrite în aşteptare; feţe aflate mai curând într-un înfricoşător repaos, după care vor fi nevoite să-şi înalţe pleoapele şi, cu buze livide, să rostească mărturia: „Tu eşti de vină!”

Şapte prizonieri eliberaţi, şapte capete însângerate înfipte în pari, legătura de chei a blestematei fortăreţe cu opt turnuri, câteva scrisori şi alte documente ale captivilor întemniţaţi în trecut şi care de mult muriseră de inimă rea – acestea, sau cam acestea, erau trofeele pe care le escortau paşii cu prelung ecou ai celor din Saint-Antoine, pe străzile Parisului, în miez de iulie a anului una mie şapte sute optzeci şi nouă.

Capitolul XXII.

MAREA CONTINUĂ SĂ CREASCĂ.

Trecuse abia o săptămână de frenezie de când Saint-Antoine îşi îndulcise, atâta cât se pricepuse, dramul de pâine neagră şi amară cu deliciul îmbrăţişărilor şi

felicitărilor frăţeşti, când madame Defarge se şi găsea, ca de obicei, la tejghea, prezidând asupra muşteriilor. Madame Defarge nu mai purta un trandafir în păr, pentru că marea frăţie a iscoadelor devenise, chiar în această singură săptămână, foarte prevăzătoare şi-şi pusese nădejdea în mila Celui de Sus. Felinarele străzii li se legănau cu prevestiri sinistre deasupra capetelor.

Madame Defarge, cu braţele la piept, şedea în lumina şi-n arşiţa dimineţii contemplând vinăria şi strada. Şi-n una şi-n cealaltă tândăleau câteva cete de oameni, jegoşi şi jigăriţi, emanând însă un vizibil simţ al puterii, întronat deasupra mizeriei. Cea mai zdrenţăroasă scufie de noapte, tuflită strâmb pe cel mai nenorocit dintre capete, părea să poarte aceeaşi diabolică semnificaţie: „Ştiu cât de greu e pentru mine, purtătorul acestei bonete; dar tu ştii cât de uşor e pentru mine, purtătorul acestei bonete, să nimicesc viaţa din tine?” Fiecare braţ despuiat şi scheletic, care zăcuse până atunci fără lucru, avea acum în faţă perspectiva unei ocupaţii: aceea de a lovi. Degetele femeilor care împleteau fuseseră viciate de experienţa că puteau sfâşia. În înfăţişarea cartierului Saint-Antoine se ivise o schimbare; de sute de ani se dăltuise, pe îndelete, această nouă imagine, dar ultimele lovituri de ciocan îi fixaseră cu fermitate expresia.

Madame Defarge o studia cu o reţinută aprobare, aşa cum numai conducătoarei femeilor din Saint-Antoine i se cuvenea. Alături de ea, şedea, împletind, nevasta scundă, durdulie, a unui băcan hămesit, având şi doi copii pe deasupra; acest aghiotant îşi şi câştigase porecla de Răzbunarea.

— Sst! făcu Răzbunarea. Ia ascultă! Cine vine?

Ca şi cum s-ar fi dat brusc foc unei trâmbe de praf de puşcă stârnită la marginea cartierului Saint-Antoine şi mânată până-n uşa vinăriei, aşa izbucni deodată un murmur de voci care se propagă rapid pe tot parcursul.

— E Defarge, spuse madame. Linişte, patrioţi!

Defarge dădu buzna înăuntru cu răsuflarea tăiată, îşi smulse din cap scufia roşie şi-şi plimbă privirile de jur-împrejur.

— Ascultaţi cu toţii! vorbi din nou Madame. Ascultaţi la ce spune!

Defarge stătea în picioare gâfâind, proiectat pe un fundal de ochi scăpărători şi de buze întredeschise, care se alcătuise în afara uşii; toţi cei dinăuntru se ridicaseră în picioare.

— Vorbeşte, bărbate! Ce este?

— Veşti de pe lumea cealaltă!

— Cum aşa? strigă madame cu dispreţ. De pe lumea cealaltă?

— Vă amintiţi cu toţii de bătrânul Foulon, care a spus poporului flămând că n-are decât să mănânce iarbă şi care a murit ajungând în iad?

— Cu toţii, izbucni un glas din toate gâtlejurile.

— Veştile sunt în legătură cu el. E printre noi.

— Printre noi? izbucniră iarăşi într-un glas. Nu-i mort?

— Nu-i mort! Se temea atât de tare de noi – şi pe bună dreptate – încât s-a prefăcut mort şi şi-a ticluit o falsă şi pompoasă înmormântare. Dar l-au descoperit viu, într-o ascunzătoare la ţară, şi l-au adus aici. L-am văzut cu ochii mei mai adineauri, în drum spre Primărie, în chip de prizonier. Am spus că avea dreptate să se teamă de noi. Răspundeţi cu toţii. Avea sau nu?

Acel mizerabil păcătos bătrân, având mai bine de trei ori douăzeci de ani plus zece, dacă n-ar fi ştiut răspunsul până atunci, ar fi trebuit să audă răcnetul ce-a urmat.

Veni apoi un moment de tăcere adâncă. Defarge şi nevasta lui se uitară, fără a clinti, unul la celălalt. Răzbunarea se aplecă şi îndată se auzi duruitul unei tobe pe care o ridică de jos, de sub tejghea.

— Patrioţi, strigă Defarge cu glas hotărât, suntem gata?

Pe dată, pumnalul se ivi în cingătoarea doamnei Defarge; toba bubui în stradă, de parcă zburase, ca prin farmec, o

dată cu toboşarul; iar Răzbunarea, scoţând strigăte înspăimântătoare, fâlfâindu-şi braţele în jurul capului de parc-ar fi fost toate cele patruzeci de Furii la un loc, detună din casă-n casă, stârnind femeile.

Bărbaţii erau cumpliţi în furia sângeroasă cu care priveau pe geam, înşfăcau orice armă le cădea în mână şi se alăturau puhoiului din stradă; dar femeile ofereau o privelişte menită să-ţi îngheţe sângele în vine. Se smulgeau de la amărâtele de treburi casnice pe care le îngăduie sărăcia lucie, se smulgeau de lângă copii, de lângă bătrânii şi bolnavii ghemuiţi pe podeaua neacoperită, lihniţi şi goi, şi alergau cu părul despletit, îmboldindu-se una pe cealaltă, şi fiecare pe ea însăşi, în marea nebunie, cu cele mai sălbatice ţipete şi gesturi. „Blestematul de Foulon a fost prins, soru-mea! L-au prins pe bătrânul Foulon, fii-mea!” Şi alte zeci de femei năvăleau peste ele, bătându-se cu pumnii în piept, smulgându-şi părul din cap şi zbierând: „Foulon e în viaţă! Foulon care a spus poporului înfometat că n-are decât să mănânce iarbă! Foulon care i-a spus bătrânului meu tată că n-are decât să mănânce iarbă, când n-am avut un codru de pâine să-i astâmpăr foamea! Foulon care a spus pruncului meu că n-are decât să mănânce iarbă când ţâţele mi-au secat de-atâtea nevoi! Oh, Preasfântă Maică a Domnului! Foulon! Oh, Cerule, cât am mai îndurat! auziţi-mă, voi, pruncul meu mort şi tatăl meu pe moarte: jur în genunchi, îngenuncheată pe aceste pietre, jur că am să vă răzbun! Soţi şi fraţi, şi voi flăcăi tineri, daţi-ne sângele lui Foulon, daţi-ne capul lui Foulon, daţi-ne inima lui Foulon, daţi-ne trupul şi sufletul lui Foulon, sfârtecaţi-l pe Foulon în bucăţi şi îngropaţi bucăţile în pământ ca să crească iarbă din el!”

Cu asemenea strigăte, zeci de femei, biciuite de o furie oarbă, se lăsau târâte în vârtej, lovind şi sfâşiind carnea semenelor lor, până cădeau într-un soi de leşin al urii şi numai bărbaţii le salvau să nu fie călcate în picioare de mulţime.

Cu toate astea, nu se pierdu nici un moment; nici un moment! Foulon se găsea la Primărie şi s-ar fi putut să le scape. Şi aşa ceva nu trebuia să se întâmple! Nu, dacă Saint-Antoine îşi cunoştea propriile-i amaruri, şi insulte, şi nedreptăţi. Bărbaţi şi femei înarmate se adunară în pâlc şi străbătură cartierul cu atâta grabă, trăgând după ei întreaga drojdie cu asemenea putere de absorbţie, încât un sfert de oră mai târziu Saint-Antoine nu mai oploşea la sân decât nişte babe şi câţiva ţânci miorlăiţi.

Nu! Se înghesuiră cu toţii până la asfixiere în sala de judecată unde se afla bătrânul acela hâd şi corupt şi se revărsară în spaţiile libere din jur şi în străzile vecine. Familia Defarge, soţ şi soţie, Răzbunarea şi Jacques Trei se înfipseseră în primul rând, nu departe de cel judecat.

— Ia te uită! strigă madame, arătând cu vârful pumnalului. Ia te uită la ticălosul bătrân legat în funii. Bună idee a avut cine i-a legat un smoc de iarbă la spate. Ha, ha! Bună idee! N-are decât s-o mănânce!

Madame îşi vârî pumnalul la subţioară şi bătu din palme ca la teatru.

Oamenii care se aflau în spatele ei explicară celor din spatele lor pricina veseliei, şi aceştia explicară altora din spate, până când străzile învecinate răsunară de ropotul bătăilor din palme. Tot aşa, în timpul celor două sau trei ceasuri de vorbă lungă, cât, se vânturară baniţe întregi de cuvinte, semnele dese de nerăbdare pe care le dădea madame Defarge fură preluate, cu mare repeziciune, de cei din depărtare: cu atât mai uşor cu cât unii din cei ce se căţăraseră pe ornamentele arhitecturale ale zidurilor exterioare, ca să poată privi pe fereastră, o cunoşteau bine pe madame Defarge şi acţionau în chip de telegrafie fără fir între ea şi gloata din stradă.

În cele din urmă, soarele se ridică în cumpăna cerului şi aruncă o rază blândă, ca un simbol de speranţă sau de ocrotire, drept pe creştetul bătrânului prizonier. Asemenea favoare nu mai putea fi îndurată; într-o secundă, bariera de

praf şi de pleavă care rezistase surprinzător de multă vreme se spulberă în cele patru vânturi şi Saint-Antoine tăbărî pe el!

Faptul fu cunoscut pe dată, până la cea mai îndepărtată graniţă a mulţimii. Defarge n-avusese decât să sară peste o bară şi peste o masă, ca să înşface mizerabila epavă într-o îmbrăţişare mortală – madame Defarge îl urmase şi-şi înfipsese mâna într-una din funiile cu care era legat, Răzbunarea şi Jacques Trei nu-i ajunseseră încă din urmă, iar cei de la ferestre nu apucaseră să tabere în sală, ca păsările de pradă ce se năpustesc de pe ramurile de sus – când întreg oraşul păru să reverbereze strigătul: „Scoateţi-l afară! Aduceţi-l la felinar!”

Jos, sus, cu capul înainte pe treptele edificiului; ba în genunchi, ba în picioare; ba pe spate; târât, izbit, sufocat de ghemotoacele de iarbă şi de paie pe care i le zvârleau sute de mâini în faţă; sfârtecat, stâlcit, gâfâind, sângerând, dar necontenind să implore şi să cerşească îndurare; ba vehement însufleţit de agonia de a acţiona, înconjurat de un mic spaţiu liber când gloata se trăgea îndărăt ca să vadă mai bine; ba ca o buturugă moartă, târşită printr-o pădure de picioare; fu ridicat la primul colţ de stradă, unde atârna umil dintre fatalele felinare, şi abia acolo madame Defarge îi dădu drumul asemenea pisicii care lasă şoarecele din gheară şi-l privi cu calm, în tăcere, în timp ce oamenii făceau pregătirile, iar bătrânul o implora; în timp ce femeile îl zgâriau cu furie, iar bărbaţii cereau neînduplecaţi să fie omorât cu iarbă în gură. Îl ridicară o dată, funia se rupse şi-l culeseră de pe jos, cu zbierete; îl ridicară a doua oară, funia se rupse şi-l culeseră de pe jos, cu răcnete; a treia oară, funia se îndură de el şi-l ţinu; curând, capul îi fu înfipt într-un par, cu destulă iarbă în gură ca întreg cartierul Saint-Antoine să poată dansa de bucurie la vederea lui.

Dar treburile crude ale acestei zile încă nu ajunseseră la capăt, fiindcă Saint-Antoine atâta urlă şi se înfurie, încât, sângele porni să-i clocotească din nou în vine când auzi, pe

înserat, că ginerele răposatului, alt duşman şi despot al poporului, urma să fie adus la Paris, sub escorta a cinci sute de călăreţi. Saint-Antoine înscrise crimele acestuia pe coşcogea bucăţi de hârtie, puse mâna pe el – l-ar fi smuls şi din sânul unei armate ca să-i ţină tovărăşie lui Foulon – îi proţăpi capul şi inima în pari, apoi, într-un convoi – haită de lupi – plimbă pe străzi cele trei trofee ale zilei.

Înainte de a se fi lăsat întunericul nopţii, bărbaţii şi femeile se întoarseră la ţâncii care scânceau de foame. Şi atunci, mizerele brutării fură asediate de şiruri lungi de oameni ce aşteptau cu răbdare să cumpere pâinea rea; şi în timp ce aşteptau cu stomacuri goale şi leşinate, amăgeau timpul îmbrăţişându-se ca să celebreze triumfurile zilei, pe care le încununau acum cu sporovăieli. Treptat, şiragurile de zdrenţăroşi se scurtară şi se împrăştiară; şi atunci luminiţele firave porniră să licărească în ferestruicile înalte, iar în stradă fură aprinse focuri firave, la care vecinii găteau în comun, înfulecându-şi apoi bucatele în prag.

Cină puţintică şi neîndestulătoare, lipsită de carne sau de vreo zeamă care să moaie pâinea proastă. Şi totuşi, frăţia umană infuza vigoare în merindele uscate şi scăpăra scântei de voie bună. Taţi şi mame care-şi dăduseră greu obol la grozăviile zilei se jucau acum blajin cu copilaşii costelivi; şi îndrăgostiţii, având asemenea lume în jurul lor şi în faţa lor, se iubeau şi sperau.

Se crăpa de ziuă când ultimul grup de muşterii părăsi vinăria lui Defarge, iar acesta se adresă consoartei sale:

— În cele din urmă, scumpa mea, o văzurăm şi pe asta!

— O văzurăm! replică madame. Sau aproape.

Saint-Antoine dormea, cei doi Defarge dormeau; până şi Răzbunarea dormea alături de băcanul ei hămesit, iar toba se odihnea. Glasul tobei era singurul din Saint-Antoine pe care sângele şi pripa nu-l schimbaseră. Răzbunarea, păzitoarea tobei, ar fi putut s-o deştepte şi s-o facă să grăiască pe acelaşi glas, ca şi mai înainte de a fi căzut Bastilia sau de a fi fost prins Foulon; dar nu la fel se

petreceau lucrurile cu glasurile bărbaţilor şi femeilor din mahalaua Saint-Antoine.

Capitolul XXIII.

SE ÎNALŢĂ FOCUL.

Se petrecuse o schimbare în satul în care şoptea fântâna şi unde reparatorul de drumuri o pornea zi de zi să ciocănească bolovanii, din care storcea doar atâta fărâmă de pâine cât să nu moară. Închisoarea de pe măgură nu mai părea atât de impunătoare ca odinioară; o păzeau ostaşi, dar nu prea mulţi; iar pe ostaşi îi păzeau ofiţerii, dar niciunul dintre aceştia n-ar fi pus mâna în foc pentru ce-aveau să facă oamenii lui – ştiau doar un lucru: că, probabil, n-au să facă ceea ce li se va ordona.

Departe, se aşternea un ţinut pustiit, unde nu se mai vedea nimic decât amărăciune. Fiecare frunză, fiecare fir de iarbă, fiecare spic de grâu erau tot atât de închircite ca şi sărmanul şi necăjitul popor. Toate erau la pământ, abătute, apăsate, strivite. Case, garduri, dobitoace, bărbaţi, femei, copii, şi pământul care-i purta toate, măcinate până-n măduvă.

Monseniorii (adeseori gentilomi de valoare luaţi ca indivizi) dăduseră un lustru cavaleresc tuturor lucrurilor, constituiseră o galantă pildă a unei vieţi de lux şi strălucire, pusă în slujba unor scopuri şi mai strălucitoare; monseniorii, luaţi însă ca o clasă, aduseseră lucrurile, într-un fel sau altul, la starea în care se găseau. Ciudat că Natura, concepută anume pentru monseniori, se putea veşteji şi slei atât de repede! Se vede treaba că exista pe undeva o lipsă de prevedere în aranjamentele eternităţii! Dar asta era situaţia; şi după ce supseseră şi ultimul strop de sânge din piatră seacă, după ce ultimul şurub al roţii de tortură fusese atât de des răsucit încât prada dinăuntru se năruise la pământ. Iar acum roata se învârtea în gol, nemaiavând ce să sfârtece, monseniorii începuseră să fugă din faţa unui fenomen atât de vulgar şi de inexplicabil.

Dar nu acestui fapt se datora schimbarea ivită în satul ăsta şi în altele ca el. Timp de zeci şi zeci de ani monseniorul tescuise şi storsese satul, dar rareori îl fericise cu prezenţa sa, cu excepţia distractivelor vânători ba vânând poporul, ba vânând lighioane pentru a căror prezervare monseniorul îngrădea domenii speciale de o sălbăticie barbară şi crudă. Nu. Schimbarea consta mai curând în apariţia unor chipuri ciudate din straturile de jos decât în dispariţia chipurilor de înaltă distincţie, cizelate, sanctificate ale monseniorilor.

Căci în acele timpuri, pe când reparatorul de drumuri trudea singuratic în ţărână, gândurile învârtindu-i-se, în cea mai mare parte a timpului, în jurul faptului că avea tot. Atât de puţine merinde pentru cină pe cât de mare i-ar fi fost pofta, în acele timpuri, zic, când îşi înălţă ochii de la munca lui singuratică şi cuprinse priveliştea, văzu apropiindu-se o siluetă grosolană, venind pe jos, de felul celor care odinioară se iveau foarte rar pe-acele meleaguri. Pe măsură ce străinul se apropia, reparatorul de drumuri desluşea, fără să se mire, că era un om hirsut, cu o înfăţişare ca de barbar, înalt, încălţat cu saboţi greoi de lemn urâţi chiar şi pentru ochii reparatorului de drumuri, încruntat, aspru, tuciuriu, smolit de praful şi noroiul zbicit al multor drumuri, jilav de umezeala pământurilor mocirloase, zdrelit de ghimpii şi frunţile şi muşchiul multor scurtături prin pădure.

Asemenea om venea acum spre el, ca o arătare, în amiaza mici zile de iulie, în timp ce reparatorul şedea pe un morman de pietre sub un terasament, adăpostindu-se pe cât putea de o ploaie cu grindină.

Omul se uită la el, se uită la satul pitit în vale, la moară şi la închisoarea de pe măgură. După ce identifică toate acestea în mintea lui înceţoşată, vorbi într-un dialect de abia înteligibil:

— Cum mai merge, Jacques?

— Toate-s bune, Jacques.

— Atunci bate palma!

Îşi strânseră mâinile şi omul se aşează alături de el, pe grămada de pietre.

— Ai prânzit?

— Acu nu se mai mănâncă decât la cină, răspunse reparatorul de drumuri cu o faţă lihnită.

— Aşa-i moda, mormăi omul. Peste tot unde-am fost, nicăieri n-am văzut să se mai prânzească.

Scoase o pipă înnegrită, o umplu, o aprinse cu o cremene şi-un amnar şi trase din ea cu sete; apoi o îndepărtă de buze şi pică în ea ceva ce ţinea între degetul mare şi arătător şi care scoase o flacără vioaie, mistuindu-se apoi înitr-o pufnire de fum.

— Bate palma!

Era rândul reparatorului de drumuri să rostească aceste cuvinte, după ce observase operaţia de mai sus. Îşi strânseră din nou mâinile.

— La noapte? întrebă reparatorul.

— La noapte, răspunse omul, vârându-şi din nou pipa între buze.

— Unde?

— Aici.

Omul şi reparatorul de drumuri rămaseră aşezaţi pe movila de pietriş, uitându-se în tăcere unul la celălalt, în timp ce grindina cădea între ei ca o miniaturală şarjă de gloanţe, până când cerul începu să se limpezească peste sat.

— Arată-mi, zise drumeţul, urcând pe sprânceana dealului.

— Uite colo, răspunse reparatorul de drumuri, întinzând degetul. Cobori în sat, o iei înainte pe uliţă, treci de fântână…

— Pe dracu! îi retează celălalt vorba, plimbându-şi ochii peste privelişte. N-o iau pe nici o uliţă şi nu trec de nici o fântână. Ei?

— Ei! La vreo două leghe sub coama dealului ăstuia de peste sat…

— Bun. Când isprăveşti lucrul?

— La asfinţit.

— Vrei să mă trezeşti înainte de-a pleca? Am umblat două nopţi la rând fără să închid un ochi. După ce-mi termin pipa, o să adorm ca un prunc. Vrei să mă trezeşti?

— De bună scamă.

Drumeţul îşi fumă pipa până la capăt, şi-o vârî în sân, îşi scoase saboţii grei de lemn şi se întinse pe spate, peste grămada de pietre. Nu trecu mult şi adormi buştean.

Pe măsură ce reparatorul de drumuri trudea la munca lui. Iar norii de grindină, lopătând mai departe, dezgoleau dâre şi frânturi de cer luminos ce răsfrângeau sticliri de argint peste privelişte, omuleţul (care purta acum o bonetă roşie în locul şepcii lui albastre) părea fascinat de silueta ce se odihnea pe bolovani. Privirile i se întorceau atât de des spre drumeţ, încât îşi folosea uneltele mecanic şi, s-ar fi zis, cu foarte puţin spor. Faţa arămie, părul şi barba negre şi hirsute, boneta grosolană de lână roşie, îmbrăcămintea pestriţă, cârpită, din stofă ţesută în casă şi piei păroase de animale, trupul bine clădit, dar slăbit, de mizerie, îl umpleau, pe reparator, de un respect amestecat cu groază. Drumeţul venea de departe, şi picioarele-i erau ostenite, tălpile însângerate; saboţii mari, îndesaţi cu frunze şi iarbă, îl împovăraseră la atâtea leghe de drum, iar îmbrăcămintea îi era numai zdrenţe. Aplecându-se deasupra celui adormit, reparatorul de drumuri încercă să zărească arme secrete ascunse în sân sau cine ştie unde; dar nu fu chip, pentru că omul dormea cu braţele încrucişate peste piept, tot atât de strâns pe cât de strânse îi erau şi buzele. Oraşele întărite, cu baricadele lor, gărzi, porţi, tranşee, punţi mobile, i se păreau reparatorului lesne de pătruns pe lângă acest cetăţean. Şi când îşi înălţă ochii dinspre cel adormit către orizont, văzu, în închipuire, figuri asemănătoare, ce nu cunoşteau piedică în cale, îndreptându-se spre oraşele de pe întreg cuprinsul Franţei.

Omul dormi adânc, nepăsător la ropotele de grindină şi la răstimpurile de înseninare, la peticele de soare ce-i jucau

pe faţă şi la cele de umbră, la dansul, pe trupul lui, al cristalelor de gheaţă pe care asfinţitul le prefăcea în diamante, până când soarele coborî adânc înspre apus, iar cerul se încinse în văpăi. Atunci, reparatorul de drumuri, după ce-şi adună uneltele şi boarfele, pregătindu-se să coboare în sat, îl trezi:

— Bun! făcu drumeţul ridicându-se într-un cot. Va să zică două leghe sub coama dealului?

— Cam aşa.

— Cam aşa. Bun!

Reparatorul de drumuri o porni spre casă, cu praful săltându-i în faţă pentru că dintr-acolo bătea vântul, şi curând ajunse la fântână, strecurându-se printre vitele sfrijite, aduse la adăpat şi părând să şuşotească şi către acestea aşa cum şuşotea către întreg satul. După ce satul îşi luă sărăcăcioasa cină, nu se vârî în pat, aşa cum se întâmpla de obicei, ci ieşi din nou în prag şi rămase acolo. Îl cotropise o ciudată dorinţă de cercetare a cerului, dar numai într-o singură direcţie. Monsieur Gabelle, mai mare peste slujbaşii satului, începu să fie stânjenit; se cocoţă de unul singur pe acoperişul casei şi se zgâi şi el în aceeaşi direcţie; pitindu-se pe după horn, privi în jos la feţele cuprinse de întuneric de pe lângă fântână şi trimise apoi vorbă paracliserului, care ţinea cheile bisericii, că în scurt timp s-ar putea să fie nevoie să tragă clopotul de alarmă.

Întunericul se îndesea. Arborii din jurul vechiului castel, care-i străjuiau singuratica izolare, se înfiorară în vântul care se stârni, ca şi cum ar fi ameninţat masiva şi întunecata clădire. Ploaia şiroia sălbatic pe cele două rânduri de trepte ale terasei şi ciocănea în uşa din faţă, ca un vestitor grăbit ce-ar fi vrut să-i deştepte pe cei dinăuntru; sinistre răbufniri de vânt se strecurau în sala cea mare, printre vechile suliţi şi pumnale, şi-o porneau, văitându-se, în sus pe scări, zbuciumând draperiile patului în care dormise ultimul marchiz. Dinspre răsărit, apus, miazănoapte şi miazăzi, prin desişul pădurilor, patru figuri

hirsute, cu călcătura grea, striveau iarba înaltă şi frângeau ramurile, înaintând cu luare-aminte pentru a se întâlni în curtea castelului. Şi patru lumini ţâşniră aici, apoi se îndepărtară fiecare în altă direcţie, şi totul fu iar înghiţit de întuneric.

Dar nu pentru multă vreme. Peste puţin, în chip straniu, castelul începu să se contureze într-un soi de radiaţie a sa proprie, de parcă devenea luminiscent. Apoi o fulgerare scânteietoare şerpui dincolo de arhitectura faţadei, alegând porţiunile transparente şi reliefând balustradele, arcadele şi ferestrele. După care se avântă în sus, se lăţi şi se înteţi. Curând pe ferestre ţâşniră limbi de foc, iar chipurile de piatră, deşteptate, se holbară prin pălălaie.

Un murmur slab se iscă în jurul castelului, venind de la puţinii oameni care mai sălăşluiau pe acolo, şi curând se auzi zgomot de cal înşeuat şi de galop. Pinteni daţi calului, şi galopat prin întuneric, hăţurile zvârlite în aer, lângă fântâna satului, şi animalul înspumat oprit drept în uşa domnului Gabelle.

— Ajutor, Gabelle! Ajutor, voi toţi!

Clopotul de alarmă bătu nerăbdător, dar nici un alt ajutor (de-ar fi fost cu putinţă vreunul) nu se ivi. Reparatorul de drumuri şi două sute cincizeci de prieteni ai săi stăteau lângă fântână, cu braţele încrucişate la piept, privind coloana de foc de pe cer. „Are vreo patruzeci de picioare înălţime”, ziceau posaci; dar nu se mişcau din loc.

Călăreţul de la castel şi calul înspumat tropăiră din nou prin sat, luând-o pe povârnişul pietros, spre închisoarea de pe măgură. În poartă, un grup de ofiţeri priveau la foc; ceva mai departe, o ceată de soldaţi.

— Ajutor, domnilor ofiţerii! Castelul e în flăcări; lucruri de valoare ar mai putea fi salvate printr-un ajutor dat la timp. Ajutor! Ajutor!

Ofiţerii se uitară către soldaţii care priveau la foc; nu dădură nici un ordin; şi răspunsul exprimat prin înălţări din

umeri şi buze muşcate cu obidă însemna: „Trebuie să ardă!”

Când călăreţul ropoti iar pe deal în jos şi de-a lungul uliţei, satul era scăldat în lumină. Reparatorul de drumuri şi cei două sute cincizeci de prieteni ai săi, inspiraţi toţi ca unul de ideea iluminatului, dăduseră buzna în case şi puseseră lumânări aprinse în fiecare ochi de geam. Marea şi deplina sărăcie îi făcu să împrumute lumânările, în chip cam aspru, de la domnul Gabelle; şi când slujbaşul avu o clipă de reţinere şi de şovăială, reparatorul de drumuri, pe vremuri atât de docil în faţa autorităţii, făcu observaţia că trăsurile sunt foarte potrivite pentru focuri de câmp, iar caii de poştă s-ar prăji de minune.

Castelul fu lăsat să scapere şi să ardă în legea lui. În vuietul şi urletul vâltorii, un vânt fierbinte, stârnit de-a dreptul din pârjolul iadului, păru să sufle clădirea cu totul de pe faţa pământului. Pe măsură ce vâlvătaia se umfla sau se subţia, chipurile de piatră păreau să se zvârcolească în spasme. Când mormane de piatră şi de lemn se năruiră, chipul cu cele două crestături pe nări se întunecă brusc; curând însă se ivi din nou din perdeaua de fum, de parc-ar fi fost faţa crudului marchiz, aflat în mare primejdie, luptându-se cu locul.

Castelul arse până-n temelie; arborii cei mai apropiaţi, muşcaţi de foc, se uscară şi se scorojiră; arborii mai depărtaţi, luând foc şi ei, împrejmuiră edificiul cu o nouă pădure de fum. În bazinul de marmură al havuzului clocoteau plumbul şi oţelul topit, iar apa secase; vârfurile conice, în formă de stingătoare de lumânări, ale turnurilor, se topiseră ca gheaţa la fierbinţeală şi se prelingeau în patru pârâiaşe de flăcări. Crăpături şi plesnituri adânci se căscau pe ziduri, ca într-un proces de cristalizare; păsări năucite se roteau în jur şi picau în cuptor; patru făpturi aprige îşi croiau cale spre răsărit, apus, miazănoapte şi miazăzi, de-a lungul drumurilor înfăşurate în zăbranicul nopţii, călăuzite de farul pe care-l aprinseseră,

îndreptându-se către o altă destinaţie. Satul iluminat puse mâna pe clopotul de alarmă şi-l făcu să sune de bucurie.

Dar nu numai atât; satul, înfierbântat de foamete, de foc, de dangătul clopotului, şi chibzuind că domnul Gabelle avea ce avea cu strângerea chiriilor şi a birurilor – deşi în ultima vreme Gabelle adunase puţine biruri şi nici o para din chirie – deveni nerăbdător să aibă o întrevedere cu el şi, împresurându-i casa, îl somă să se prezinte în persoană la o discuţie. Drept care, Gabelle îşi baricadă zdravăn uşa şi se retrase să ţină sfat cu sine însuşi. Rezultatul acestei conferinţe fu că Gabelle se piti pe acoperişul casei, în dosul clăii de coşuri; hotărât ca, în caz că gloata va sparge uşa (era un meridional mic de stat, cu o fire răzbunătoare), să sară peste parapet, cu capul înainte, şi să zdrobească un om sau doi din cei de jos.

Probabil că domnul Gabelle a petrecut, o noapte, lungă acolo sus, cu castelul îndepărtat în chip de lumânare şi cu bătăile în uşa lui, îmbinate cu clopotul vesel, în chip de muzică. Grea încercare, să petreci o întreagă noapte de vară pe marginea unui ocean de smoală, gata să execuţi plonjonul pentru care se hotărâse domnul Gabelle. Dar zorii prietenoşi ivindu-se în cele din urmă şi lumânările pripite ale satului scurgându-se în ţurţuri de ceară, mulţimea, din fericire, se împrăştie, iar Gabelle putu în sfârşit să coboare.

Pe o rază de o sută de mile de acolo şi în lumina altor focuri, existaseră slujbaşi mai puţin norocoşi în acea noapte şi în alte nopţi, pe care răsăritul soarelui îi prinsese spânzurând deasupra străzilor odinioară paşnice, unde se născuseră şi crescuseră; şi mai existau, de asemenea, săteni şi orăşeni mai puţin norocoşi decât reparatorul de drumuri şi prietenii lui, cetăţeni pe care slujbaşii şi militarii îi înfrânseseră şi pe care-i înălţau acum în streang. Dar, orice-ar fi fost, cele patru figuri aprige îşi croiau neobosit drum spre răsărit, apus, miazănoapte şi miazăzi; şi, oricine-ar fi atârnat în streang, focul pârjolea. Şi niciunul dintre slujbaşi, oricât de tare ar fi fost la matematică, n-ar fi putut calcula

înălţimea spânzurătorii care să se poată preface în apă şi să stingă focul.

Capitolul XXIV.

ATRAS CĂTRE STÂNCA DE MAGNET.

Trei ani de furtună se scurseră astfel, între focul care creştea şi marea care se umfla – pământul fiind cutremurat de izbirea apelor unui ocean înfuriat ce nu cunoştea reflux, ci doar un flux tot mai năvalnic, spre spaima şi uimirea privitorilor de pe ţărm. De trei ori, ziua de naştere a micuţei Lucie fusese ţesută, cu firul de aur, în paşnica urzeală a vieţii din căminul ei.

Multe nopţi şi multe zile locatarii casei ascultaseră ecourile străzii şi inimile li se strânseseră când auziseră vălmăşagul de picioare. Căci în mintea lor, paşii care li se năzăreau erau tropotul unui popor impetuos, înaintând sub un drapel roşu în ţara lor. Clasa monseniorilor se dizolvase prin fenomenalul fapt că nimeni nu-i mai preţuia; că erau atât de puţin doriţi în Franţa, încât îşi puneau viaţa în primejdie pentru a o putea părăsi. Asemenea ţărănoiului din poveste, care s-a dat peste cap ca să-l facă pe Aghiuţă să i se înfăţişeze, dar când a pus ochii pe el atâta s-a înspăimântat, încât nu numai că nu i-a putut pune Necuratului vreo întrebare, dar a luat-o la sănătoasa, tot aşa şi monseniorii, după ce ani de-a rândul au citit rugăciuni de la coadă la cap şi au folosit tot felul de farmece ca să stârnească diavolul, de cum l-au văzut, în toată grozăvia lui, şi-au şi luat picioarele la spinare.

Strălucitoarea orbită a Curţii s-a făcut nevăzută, altminteri ar fi devenit ţinta unui uragan naţional. Nu fusese nicicând orbita unui ochi sănătos – ochiul avusese de mult bârna trufiei lui Lucifer, a dezmăţului lui Sardanapal şi a orbirii de cârtiţă – dar, oricum, căzuse şi pierise. Curtea, începând cu nucleul ei cel mai închistat şi până la cele mai îndepărtate cercuri putrede ale intrigii, corupţiei şi disimulării, se dizolvase. Monarhia se spulberase; fusese asediată în propriu-i palat şi „suspendată”.

Venise luna august a anului una mie şapte sute nouăzeci şi doi, iar clasa monseniorilor se împrăştiase în cele patru vânturi.

După cum era firesc, la Londra, cartierul general al monseniorilor şi forul întrunirilor era Banca Tellson. Se spune că duhurile bântuie locurile pe care le frecventau mai des în viaţă; aşa şi monseniorii, fără o lescaie, bântuiau locul pe unde obişnuiau să se afle guineele lor. Mai mult, banca era locul unde răzbeau cel mai iute veşti sigure din Franţa. Şi mai mult, Tellson era o instituţie mărinimoasă şi acorda multe libertăţi vechilor săi clienţi care decăzuseră din rang. Şi mai mult: acei nobili care prevăzuseră apropierea urgiei şi, temându-se de jafuri sau confiscări, făcuseră prudente transferuri la Banca Tellson, puteau fi întâlniţi acolo de către fraţii lor în nevoie. La care trebuie adăugat faptul că orice nou-venit din Franţa dădea un raport despre persoana sa şi despre ultimele noutăţi la Banca Tellson, aproape ca un lucru firesc. Din această multitudine de pricini, Banca Tellson ajunsese la vremea aceea un fel de Bursă a ştirilor pentru nobilimea franceză; acest lucru era atât de bine cunoscut tuturor şi, prin urmare, informaţiile solicitate erau atât de numeroase, încât firma Tellson scria uneori, pe o bucată de hârtie, ultimele noutăţi şi le afişa în ferestrele băncii, pentru a putea fi citite de toţi cei care aveau drum pe lângă Temple Bar.

Într-o după-amiază fumegoasă şi ceţoasă, domnul Lorry şedea la masa lui, având-l în faţă pe Charles Darnay, înclinat peste birou şi vorbindu-i cu voce scăzută. Celula de penitenţă în care odinioară aveau loc întâlnirile cu „firma” fusese transformată acum în Bursă de ştiri şi era înţesată până la refuz. Scena se petrecea cam cu o jumătate de oră înainte de închidere.

— Cu toate că eşti cel mai tânăr om din lume, îi spunea Charles Darnay cu oarecare şovăială, totuşi trebuie să-ţi spun că…

— Înţeleg. Că sunt prea bătrân? întrebă domnul Lorry.

— Vremea nestatornică, o călătorie lungă, mijloace de transport nesigure, o ţară dezorganizată, un oraş în care chiar şi dumneata ai putea să nu fii în siguranţă…

— Dragul meu Charles, răspunse domnul Lorry cu jovială încredere, înşiri tocmai unele dintre raţiunile în favoarea plecării mele; nicidecum în defavoarea ei. Voi fi în destulă siguranţă; nimeni n-o să-şi bată capul cu un moşneag de aproape optzeci de ani, când au atâţia alţii mult mai vrednici să-şi bată capul cu ei. Cât despre faptul că Parisul e un oraş dezorganizat, dacă n-ar fi fost aşa, nici n-ar fi fost nevoie să plece cineva de la firma noastră de aici la firma noastră de acolo, şi anume cineva care a cunoscut înainte oraşul şi afacerile şi care-i om de încredere la Tellson. Iar în legătură cu drumul nesigur, cu călătoria lungă şi vremea de iarnă, păi dacă n-aş fi gata eu, după atâţia ani de serviciu, să îndur câteva inconveniente de dragul Băncii Tellson, atunci cine altul s-o facă?

— Aş vrea să pot pleca eu, spuse Charles Darnay cu oarecare neastâmpăr, de parc-ar fi gândit cu glas tare.

— Nu zău! Ia uite cine se găseşte să se împotrivească şi să dea sfaturi! exclamă domnul Lorry. Ai vrea să poţi pleca tu? Tu, care eşti francez? Bună idee, n-am ce zice!

— Dragul meu domn Lorry, tocmai pentru că sunt francez mi-a trecut adeseori gândul ăsta prin cap (şi, oricum, n-aş fi vrut să-l rostesc aici, cu glas tare). Nu te poţi împiedica să gândeşti, atunci când ai nutrit simpatie pentru bietul popor, şi când de bună voie ţi-ai părăsit averea, nu te poţi împiedica să-ţi spui – de astă dată vorbi din nou îngândurat, ca şi mai înainte – că poate ţi-ar da ascultare, poate ai avea puterea să-i convingi… Chiar aseară, după plecarea dumitale, stăteam de vorbă cu Lucie…

— Stăteai de vorbă cu Lucie, repetă domnul Lorry. Da. Mă mir că nu ţi-e ruşine să pomeneşti numele Luciei. La ora când ai dori să pleci în Franţa!

— Oricum, nu plec, spuse Charles Darnay cu un zâmbet. Mai curând văd că dumneata susţii că pleci.

— Şi chiar plec. Realitatea e, dragul meu Charles – domnul Lorry aruncă o privire către îndepărtata „firmă” şi-şi înmuie glasul că nici nu-ţi poţi imagina dificultatea cu care ne încheiem tranzacţiile şi primejdia în care se află dosarele şi documentele noastre de acolo. Numai Dumnezeu din cer ştie ce urmări compromiţătoare ar putea avea pentru numeroşi clienţi dacă unele dintre documentele noastre ar fi confiscate sau distruse; şi ştii bine că aşa ceva s-ar putea petrece în orice moment, căci cine poate garanta că Parisul nu va fi incendiat azi sau devastat mâine? Or, o selectare judicioasă a acestor acte, făcută fără cea mai mică întârziere, şi îngroparea lor sau punerea lor în siguranţă (şi aceasta fără să se mai piardă nici un minut preţios) nu stă decât în puterea mea. Şi eu să dau înapoi, când Tellson cunoaşte acest lucru şi afirmă acest lucru – Tellson, a cărui pâine o mănânc de şaizeci de ani încoace – să dau înapoi pentru că mi-s cam ţepene încheieturile? Vai de mine, domnule, dar eu sunt un băieţandru pe lângă vreo alte şase dintre antichităţile de aici!

— De-ai şti cum admir curajul şi spiritul dumitale tineresc! domnule Lorry!

— Ţţ, ţţ, fleacuri, domnule! Şi, dragul meu Charles, urmă domnul Lorry privind din nou spre „firmă”, trebuie să ţii seama că a scoate ceva din Paris în vremurile astea, indiferent ce, este aproape o imposibilitate. În aceste zile ne-au fost aduse documente şi lucruri de preţ (ţi-o mărturisesc strict confidenţial; nu-i onest să şoptesc asemenea lucruri, nici măcar faţă de tine); ne-au fost aduse de către cei mai ciudaţi purtători pe care ţi i-ai putea imagina, şi fiecăruia dintre aceştia când a trecut graniţa, îi atârna capul de un fir de păr. Pe vremuri, coletele noastre veneau şi plecau cu aceeaşi uşurinţă cu care se întâmplă acest lucru azi în interiorul Angliei; acum însă, totul e blocat…

— Şi, într-adevăr, pleci la noapte?

— Într-adevăr, plec la noapte pentru că treburile au devenit prea presante pentru a mai suferi amânare.

— Şi nu iei pe nimeni să te însoţească?

— Mi-au fost propuşi tot felul de oameni, dar n-aş putea schimba un cuvânt cu niciunul dintre ei. Mă gândesc să-l iau pe Jerry. Jerry a fost paznicul meu, în serile de duminică, de multă vreme încoace, şi sunt deprins cu el. Nimeni un l-ar putea suspecta pe Jerry că ar fi altceva decât un dulău englezesc sau că ar avea alt plan decât să se repeadă la oricine i-ar atinge stăpânul.

— Trebuie să repet iar că-ţi admir din inimă curajul şi tinereţea.

— Şi eu trebuie să repet iar: fleacuri, fleacuri! După ce-am să îndeplinesc această mică misiune, poate că am să accept propunerea Băncii Tellson de a mă retrage şi a trăi în tihnă. Atunci o să am timp berechet să-mi spun că îmbătrânesc.

Dialogul de mai sus avea loc la biroul domnului Lorry, în timp ce monseniorii mişunau la un metru sau doi depărtare, grozăvindu-se cu tot ce aveau să facă, nu peste mult, pentru a se răzbuna pe „nemernicul” popor. Stătea în firea monseniorilor, în postura lor de refugiaţi, şi cu atât mai mult în firea dogmatismului englez să vorbească despre această teribilă revoluţie ca şi cum ar fi fost unica recoltă de pe faţa pământului care răsărise fără să fi fost însămânţată ca şi cum nimeni, niciodată, nu făcuse nimic sau nu omisese să facă ceva, ducând prin aceasta la cauzele ei – ca şi cum cei ce observaseră milioanele de nenorociţi din Franţa şi bogăţiile rău folosite de cei mari, care le-ar fi putut asigura o viaţă prosperă, nu ar fi prevăzut cu ani în urmă că revoluţia vine, în chip inevitabil, şi nu ar fi concretizat, prin cuvinte simple, ceea ce vedeau.

Asemenea fanfaronadă, combinată cu uneltirile fanteziste ale monseniorilor de a restaura o stare de lucruri pe deplin consumată, care dărâmase cerul şi pământul aşa cum se dărâmase şi pe sine, nu putea fi înghiţită în tăcere de nici

un om teafăr la minte, care cunoştea adevărul. Şi o asemenea beţie de cuvinte, bâzâindu-i pe la urechi, unită cu o nemulţumire latentă, cuibărită în mintea lui, creaseră neastâmpărul care îl stăpânea pe Charles Darnay.

Printre vorbitori se afla şi Stryver, acum apărător la Curtea Supremă, mult avansat pe calea onorabilei chivernisiri şi, deci, foarte gălăgios în legătură cu subiectul; dezvăluind monseniorilor proiectele lui de a desfiinţa poporul, de a-l stârpi de pe faţa pământului şi de a se descurca fără el, precum şi de a realiza multe obiective similare, înrudite, prin natura lor, cu încercarea de a stârpi vulturii presărându-le sare pe coadă. Pe el, Darnay îl asculta cu o aversiune de un fel mai deosebit; şi tocmai se simţea sfâşiat între dorinţa de a pleca, pentru ca să nu-l mai audă, şi cea de a rămâne, pentru a-şi spune părerea, când ceea ce urma să se întâmple se alcătui de la sine.

„Firma” se apropie de domnul Lorry şi, punându-i în faţă o scrisoare soioasă, îl întrebă dacă dăduse de vreo urmă a persoanei căreia îi era adresată. „Firma” depuse scrisoarea atât de aproape, încât Darnay îi putu citi adresa – cu atât mai uşor cu cât purta numele lui adevărat. Pe adresă scria:

Foarte urgent. Fostului marchiz St. Evremonde din Franţa, încredinţată grijii domnilor Tellson et Co, bancheri, Londra, Anglia.

În dimineaţa căsătoriei sale cu Lucie, doctorul Manette îi ceruse în mod special lui Darnay ca până în momentul când el, doctorul, l-ar dezlega de făgăduială – numele lui să rămână o taină între ei doi. Nimeni altcineva nu-i cunoştea adevăratul nume; soţia lui nu bănuia nimic; domnul Lorry n-avea cum să bănuiască.

— Nu, îi răspunse domnul Lorry „firmei”; am întrebat, cred, pe fiecare dintre cei de-aici şi nimeni nu mi-a putut spune unde e de găsit acest domn.

Acele orologiului convergând spre ora de închidere a băncii, pe lângă biroul domnului Lorry se dezlănţui un adevărat curent al vorbitorilor. El ţinu scrisoarea în sus, cu

un aer întrebător; şi monseniorii, întruchipaţi în aceşti refugiaţi complotişti şi indignaţi, o priviră; Acesta, Acela şi Celălalt, toţi avură ceva defăimător de spus, în franceză sau în engleză, la adresa marchizului ce nu putea fi găsit.

— Nepot, cred – în orice caz un urmaş degenerat – al rafinatului marchiz care a fost asasinat, spuse unul. Din fericire, nu l-am cunoscut.

— Un laş care şi-a abandonat postul acum câţiva ani, spuse un altul, şi anume un monsenior care fugise din Paris cu picioarele înainte, pe jumătate sufocat într-o căruţă cu fân.

— Infectat de noile doctrine, spuse un al treilea, privind în treacăt la scrisoare prin lornion, s-a opus marchizului, şi-a abandonat domeniile când le-a moştenit şi le-a lăsat hoardei de barbari. Sper că acum ăştia or să-l răsplătească după merit.

— Ei, nu zău? strigă zgomotosul Stryver. Aşa a făcut? Ăsta-i genul de individ? Ia să-i vedem infamul nume. Naiba să-l ia!

Darnay, nemaiputând să se reţină, îl atinse pe Stryver pe umăr şi-i zise:

— Ştii, eu îl cunosc.

— Nu zău? îmi pare rău.

— De ce?

— Cum de ce, domnule Darnay? N-ai auzit ce-a făcut? Mă mai întrebi „de ce”?

— Te întreb.

— Atunci o să-ţi spun din nou, domnule Darnay, că-mi pare rău. Îmi pare rău să te aud punând asemenea întrebări. Iată un individ care, infectat de cel mai blestemat cod diavolesc cunoscut vreodată, îşi abandonează proprietatea în mâna ultimelor lepădături, ucigaşi cu toptanul, şi dumneata mă întrebi de ce-mi pare rău că un om care instruieşte tineretul îl cunoaşte? Ei bine, am să-ţi răspund. Îmi pare rău pentru că socotesc că un pezevenghi ca ăsta e molipsitor.

Grijuliu să nu trădeze taina, Darnay se înfrână cu mare greutate şi zise doar atât:

— S-ar putea să nu-l înţelegi pe acest gentilom.

— Dar înţeleg cum să te pun pe dumneata cu botul pe labe, şi am s-o fac, răspunse Stryver. Dacă individul acela e un gentilom, chiar că nu-l înţeleg. Poţi să-i transmiţi asta, o dată cu complimentele mele. Poţi să-i mai spui din partea mea că, după ce şi-a abandonat bunurile lumeşti şi poziţia în mâna gloatei ăsteia sângeroase, mă mir că nu-i în fruntea lor. Dar nu, domnilor, declamă Stryver, privind de jur-împrejur şi pocnindu-şi degetele, eu mă pricep la firea oamenilor şi pot să vă spun că n-o să găsiţi niciodată un ins de teapa ăstuia care să se pună la dispoziţia preţioşilor săi protégés. Nu, domnilor; tot ce-o să le arate vor fi călcâiele, şi de îndată ce se încing spiritele o să şteargă putina.

Cu aceste cuvinte şi cu o pocnire spectaculoasă din degete, domnul Stryver îşi croi drum pe Fleet-street, însoţit de aprobarea unanimă a auditoriului. După golirea băncii, domnul Lorry şi Charles Darnay rămaseră singuri la birou.

— Vrei să iei scrisoarea? întrebă domnul Lorry. Ştii cui trebuie predată?

— Ştiu!

— Vrei să explici persoanei presupunerea noastră că scrisoarea ne-a fost adresată aici, în eventualitatea că l-am cunoaşte pe destinatar, şi că a zăcut la noi de câtăva vreme?

— Aşa voi face. Pleci la Paris direct de aici?

— De aici, la ora opt.

— Mă voi întoarce ca să te conduc.

Iritat pe el însuşi, pe Stryver şi aproape pe întreaga omenire, Darnay se grăbi să se piardă în liniştea din Temple, unde deschise scrisoarea şi o citi. Iată-i cuprinsul:

Închisoarea Abbaye, Paris iunie 1792

Domnule fost marchiz.

După ce am fost multă vreme în primejdia de a fi omorât de săteni, m-am pomenit ridicat, cu multe violenţe şi

umilinţe, şi mânat pe jos tot drumul până la Paris. Pe drum am suferit cumplit. Dar nici asta nu e tot; casa mi-a fost nimicită – rasă de pe faţa pământului.

Crima pentru care sunt închis, domnule, fost marchiz, şi pentru care voi fi chemat în faţa tribunalului şi voi plătii cu viaţa (dacă nu-mi veţi acorda generosul vostru ajutor) este, mi se spune, trădare a Maiestăţii-sale Poporul; şi anume, sunt acuzat că am acţionat împotriva intereselor poporului în favoarea unui emigrant. Degeaba susţin că am acţionat în favoarea şi nu împotriva lor, în concordanţă cu dispoziţiile dumneavoastră. Degeaba susţin că înainte de a se fi sechestrat proprietăţile emigrantului, i-am absolvit pe oameni de impozitele pe care încetaseră să le mai plătească; degeaba le spun că nu am strâns chiriile; că n-am recurs la nici o dare în judecată. Nu mi se răspunde decât că am acţionat în favoarea unui emigrant şi mi se cere să spun unde este acel emigrant.

Ah! milostivule domn fost marchiz, unde este acel emigrant? Strig în somn întrebând unde e. Implor Cerul, să vină să mă elibereze! Dar nici un răspuns. Ah, domnule fost marchiz, îmi lansez strigătul peste mări, nădăjduind că poate va ajunge la urechile dumneavoastră prin marea Bancă Tellon, cunoscută la Paris!

În numele Cerului, al dreptăţii, al generozităţii, al onoarei nobilului dumneavoastră nume, vă conjur, domnule fost marchiz, să veniţi şi să mă salvaţi. Vina mea este că v-am slujit cu lealitate. O, domnule fost marchiz, vă implor să fiţi şi dumneavoastră acum leal faţă de mine!

Din această temniţă a groazei, în care mă apropii, pe ceas ce trece, de pieire, vă trimit, domnule fost marchiz, asigurarea devotamentului meu îndurerat şi nefericit.

Al dumneavoastră desperat.

Gabelle.

Neliniştea din mintea lui Darnay se accentua. Primejdia în care se găsea un vechi slujbaş, şi încă unul bun, a cărui

singură crimă fusese fidelitatea faţă de el şi de familia lui, părea să-i izbească drept în inimă.

Ştia foarte bine că, îmboldit de scârba pe care i-o inspirase ticăloşia ce încununa toate mârşăviile şi hidoasa reputaţie a familiei sale, de bănuielile pline de reproş cu care-l privea pe unchiul său, de aversiunea pe care conştiinţa lui o avea pentru întregul sistem gata să se năruie şi pe care el ar fi trebuit să-l susţină, acţionase imperfect. Ştia foarte bine că, sub impulsul dragostei pentru Lucie, renunţarea la poziţia sa socială – deşi de multă vreme deliberată – avusese un caracter pripit. Ştia că ar fi trebuit să o pregătească într-un chip sistematic şi că ar fi trebuit să supravegheze desfăşurarea lucrurilor, că avusese de gând să procedeze astfel, dar că n-o făcuse.

Fericirea căminului englez pe care-l alesese de bună voie, nevoia de a fi mereu activ şi prins de muncă, prefacerile rapide şi tulburările care se succedaseră atât de precipitat, încât evenimentele săptămânii în curs anihilau proiectele premature ale săptămânii trecute, în timp ce evenimentele săptămânii viitoare le reactualizau; cedase forţei tuturor acestor împrejurări, nu fără nelinişti, dar fără să depună o rezistenţă continuă şi crescândă.

Ştia foarte bine, la fel ca oricare dintre noile autorităţi din Franţa care i-ar fi putut imputa acest fapt, că pândise momentul să acţioneze, dar că vremurile atâta se schimbaseră şi se frământaseră, până când momentul potrivit îi scăpase, iar nobilimea începuse să năvălească din Franţa pe fiecare drum de acces principal şi secundar, în timp ce proprietăţile îi erau confiscate sau distruse.

Dar el, personal, un exploatase pe nimeni, nu băgase în temniţă pe nimeni; nu numai că nu reclamase plata birurilor, dar mersese până acolo încât renunţase la ele de bunăvoie, şi se avântase într-o lume aspră, în care-şi dobândise un loc prin propriile-i puteri şi în care-şi câştiga pâinea prin muncă. Domnul Gabelle administrase respectivul domeniu secătuit, pe baza instrucţiunilor scrise

pe care i le trimisese şi în care i se cerea să cruţe poporul, să îi dea puţinul care îi putea fi dat – anume lemnele ce puteau fi smulse de la creditori iarna, produsele agricole ce puteau fi salvate din gheara lor vara – şi, fără îndoială, Gabelle tradusese instrucţiunile în fapt, ca să-şi salveze propria piele, aşa încât acum totul avea să iasă la lumină.

În mintea lui Charles Darnay începu să încolţească hotărârea desperată de a pleca la Paris.

Da. Asemenea marinarului din poveste, vântul şi curenţii îl împinseseră în raza de înrâurire a Stâncii de Magnet care acum îl atrăgea inevitabil spre ea, aşa încât trebuia să-i urmeze chemarea, tot ce-i trecea prin minte nu făcea decât să-l împingă tot mai repede, tot mai hotărât, către faimoasa stâncă. Până acum, neliniştea lui se datorase gândului că, în nefericita-i patrie, unele unelte ale răului mijloceau făurirea răului şi că un om ca el, care se ştia mai bun decât dânşii, nu se afla acolo pentru a încerca să stăvilească vărsarea de sânge, pentru a acţiona în numele îndurării şi umanitarismului. Cu această nemulţumire, pe jumătate înăbuşită, dar pe jumătate vie în mustrările lui de cuget, ajunsese să se compare cu bătrânul domn Lorry în care simţul datoriei era atât de viguros; tocmai când făcuse această comparaţie (defavorabilă lui), fusese împroşcat de dispreţul monseniorilor, care-l usturase amarnic, şi de cel al lui Stryver care, pe deasupra, mai era şi grosolan şi exasperant. Colac peste pupăză, venise scrisoarea lui Gabelle: un captiv nevinovat, aflat în primejdie de moarte, făcea apel la simţul lui de dreptate, de onoare, şi la bunul lui renume.

Se hotărî pe loc. Trebuia să plece la Paris.

Da. Stânca de Magnet îl atrăgea implacabil, iar el trebuia să navigheze într-acolo, până avea să se ciocnească de ea. Darnay însă nu era conştient de nici o stâncă; nu vedea aproape nici o primejdie. Intenţia cu care făcuse ceea ce făcuse, chiar dacă lăsase lucrurile neterminate, i se înfăţişa lui sub o lumină care urma să fie recunoscută cu

gratitudine în Franţa, de îndată ce-o să se prezinte acolo să-şi facă declaraţia. Şi atunci, îi răsărea în minte glorioasa viziune a binelui pe care l-ar putea face. Şi care constituie adeseori mirajul optimismului multor spirite bine intenţionate, ba chiar se văzu, în aura iluziei, influenţând conducerea vijelioasei revoluţii ce se desfăşura cu atâta sălbăticie.

În timp ce se plimba încoace. Şi încolo cu hotărârea gata luată, îşi spuse că nici Lucie şi nici tatăl ei nu trebuiau să ştie nimic până după plecarea lui. În felul acesta, Lucie va fi cruţată de durerea despărţirii; iar tatăl ei, care se ferea întotdeauna, cu groază, să-şi întoarcă gândul spre zona periculoasă a trecutului, va lua cunoştinţă de pasul lui ca de un fapt împlinit, fără să fi suferit chinul de a cumpăni, de a şovăi, de a se îndoi. Nu se întreba cât cunoştea doctorul din caracterul nedefinit al situaţiei lui, dat fiind că el evitase întotdeauna cu grijă să-i deştepte în minte vechi asociaţii cu Franţa. Dar şi această împrejurare îşi avea influenţa în hotărârea lui. Se plimba încoace şi încolo, meditând concentrat, până când sosi timpul să se întoarcă la Tellson, ca să-şi ia rămas-bun de la domnul Lorry. De îndată ce va sosi şi el la Paris, se va prezenta la acest vechi prieten, dar acum nu trebuia să-i sufle o vorbă despre intenţia sa.

O trăsură cu cai de poştă aştepta pregătită în faţa băncii, iar Jerry era încălţat cu cizme şi bine echipat.

— Am predat scrisoarea, îi spuse Charles Darnay domnului Lorry. N-aş accepta să vă pun în pericol încredinţându-vă un răspuns scris, dar poate că aţi consimţi să preluaţi un răspuns verbal?

— Da, şi cu dragă inimă, dacă nu-i primejdios.

— Deloc. Deşi se adresează unui prizonier din închisoarea Abbaye.

— Cum se numeşte? întrebă domnul Lorry, cu carneţelul deschis în mână.

— Gabelle.

— Gabelle. Şi care-i mesajul pentru nefericitul Gabelle aflat în închisoare?

— Simplu: că a primit scrisoarea şi că va veni.

— Se menţionează când?

— Va porni la drum mâine noapte.

— Se menţionează vreo persoană?

— Nu.

Îl ajută pe domnul Lorry să se înfofolească în numeroasele-i veste şi mantale, apoi ieşi împreună cu el din atmosfera caldă a băncii, în aerul pâclos din Fleet-street.

— Transmite-le dragostea mea Luciei şi micuţei Lucie şi ai mare grijă de ele până când mă întorc, spuse domnul Lorry la despărţire.

Charles Darnay dădu din cap şi zâmbi cam îndoielnic, când trăsura se puse în mişcare.

În noaptea aceea – era în paisprezece august – se duse târziu la culcare, după ce aşternu două scrisori înflăcărate; una îi era adresată Luciei, căreia îi explica marea îndatorire ce-l obliga să plece la Paris, dezvăluindu-i, în sfârşit, raţiunile pentru care era încredinţat că nu-l ameninţă nici o primejdie. Cea de a doua scrisoare era adresată doctorului, în grija căruia o lăsa pe Lucie şi pe draga lor fetiţă, expunându-i în continuare aceleaşi raţiuni şi încredinţări. Amândurora le făgădui să le scrie, pentru a le dovedi că e în siguranţă, de îndată ce va sosi la destinaţie.

Fu o zi grea aceea pe care trebui s-o petreacă printre ei, aducând pentru prima oară o rezervă în vieţile lor. Era greu să menţii nevinovata înşelăciune pe care ei n-o bănuiau nicidecum. Dar, o drăgăstoasă privire aruncată soţiei lui, atât de fericită şi de preocupată, îl întări în hotărârea de a nu-i dezvălui nimic (fusese cât pe-aci s-o facă, atât de neobişnuit i se părea să pornească la o acţiune fără a avea calmul ei ajutor), iar ziua trecu repede. Seara, devreme, o îmbrăţişa pe ea şi pe nu mai puţin îndrăgita purtătoare a aceluiaşi nume, pretinzând că avea să revină în curând (ieşi sub pretextul unui angajament fictiv, după ce-şi pusese la

adăpost o valiză cu haine), şi se pierdu în ceaţa grea, a străzilor grele, cu o inimă şi mai grea.

Forţa nevăzută îl atrăgea cu tărie spre ea şi toţi curenţii şi brizele îl mânau drept într-acolo. Dădu scrisorile unui mesager de încredere, pentru a fi predate cu o jumătate de oră înainte de miezul nopţii, şi nu mai devreme; luă poştalionul de Dover şi-şi începu călătoria. În numele Cerului, al dreptăţii, al generozităţii, al onoarei nobilului dumneavoastră nume! aşa sunase strigătul sărmanului prizonier, cu care încerca acum să-şi îmbărbăteze inima mereu mai cernită pe măsură ce lăsa în urmă tot ce avea mai drag pe lume, şi naviga către Stânca de Magnet.

C A R T E A A T R E I A.

CALEA FURTUNII.

Capitolul I.

LA „SECRET”

Călătorul înainta încet pe drumul care ducea din Anglia la Paris, în acea toamnă a anului una mie şapte sute nouăzeci şi doi. Chiar şi pe vremea când nefericitul rege al Franţei se lăfăia încă pe tronul său, în plină glorie, călătorul nostru ar fi avut de furcă cu drumuri desfundate, echipaje proaste şi gloabe amărâte, care i-ar fi întârziat sosirea; dar împrejurările noi îi scoteau în cale şi alte obstacole, în afara celor de mai sus. Fiecare poartă de oraş, fiecare staţie de poştă din orice sat îşi avea echipa sa de cetăţeni-patrioţi, înarmaţi cu muschetele naţionale, gata parcă să ia foc, care opreau pe toţi cei ce veneau sau plecau, supunându-i la interogatoriu, cercetându-le actele, confruntându-le numele cu cele aflate pe nişte liste ale lor, întorcându-i înapoi sau trimiţându-i mai departe sau oprindu-i pe loc şi reţinându-i, aşa cum socotea judecata arbitrară sau fantezia lor că e mai bine pentru Republică, Una şi Indivizibilă, a Libertăţii, Egalităţii şi Fraternităţii.

Charles Darnay parcursese puţine leghe din călătoria lui pe pământul Franţei, când începu să-şi dea seama că pentru el nu exista nădejde de întoarcere până când nu

avea să fie declarat, la Paris, cetăţean dezirabil. Orice avea să se întâmple de-acum înainte, el trebuia să-şi urmeze calea până la capăt. Fiece cătun mizer care se închidea în urmă-i, fiece barieră obişnuită care cădea în spatele lui nu însemna – ştia prea bine – decât încă o poartă de fier din şirul lung al celor ce-i închideau drumul dintre el şi Anglia. Supravegherea universală îl încercuia atât de strâns, încât, dacă ar fi fost prins într-o plasă sau ar fi fost purtat spre destinaţie într-o cuşcă, nu şi-ar fi simţit libertatea mai deplin spulberată.

Supravegherea universală nu numai că-l oprea din drum de douăzeci de ori între o etapă şi alta, dar îi împiedica înaintarea de douăzeci de ori pe zi, trimiţând călăreţi pe urmele lui şi aducându-l înapoi, trimiţând călăreţi înaintea lui şi oprindu-l cu anticipaţie, trimiţând călăreţi care-l însoţeau şi-l ţineau sub pază. Se scurseseră nu ştiu câte zile de la începutul călătoriei sale numai pe pământul Franţei, când, ostenit de moarte, înnoptă într-un orăşel aflat încă la mare depărtare de Paris. Dacă n-ar fi arătat mereu scrisoarea îndureratului Gabelle, trimisă din temniţa Abbaye, n-ar fi putut să răzbească până aici. La postul de pază din acest orăşel i se făcuseră asemenea greutăţi, încât simţea că ajunsese la un punct de criză în călătoria lui. De aceea nu fu deloc surprins când se pomeni deşteptat în toiul nopţii în odaia micului han la care trăsese. Fu deşteptat de un funcţionar local, sfielnic, şi de trei patrioţi înarmaţi, cu bonete roşii pe cap şi cu pipe în gură, care se aşezară pe pat.

— Emigrantule, i se adresă funcţionarul, te vom expedia la Paris sub escortă.

— Cetăţene, nici un doresc altceva decât să ajung la Paris, deşi m-aş putea dispensa de escortă.

— Gura! mârâi una dintre bonetele roşii, izbind cu patul muschetei în cuvertură. Linişte, aristocratule!

— E aşa cum spune bunul patriot, adăugă funcţionarul cel sfielnic. Eşti un aristocrat, deci trebuie să fii pus sub

escortă şi trebuie să plăteşti pentru ea.

— N-am de ales! exclamă Charles Darnay.

— De ales! Ia auzi-l! strigă aceeaşi „bonetă roşie” oţărâtă. Ca şi cum nu i-am face o favoare că-l apărăm de felinarele de fier!

— Întotdeauna e aşa cum spune bunul patriot, adăugă funcţionarul. Scoală-te şi îmbracă-te, emigrantule!

Darnay se supuse, şi fu transportat îndărăt la postul de pază, unde alţi patrioţi cu bonete roşii fumau, beau sau moţăiau în jurul unui foc de tabără. Aici, Darnay plăti un preţ piperat pentru escortă şi la ceasurile trei dimineaţa o porniră laolaltă pe drumurile ude.

Escorta era alcătuită din doi patrioţi călare, cu bonete roşii şi cocarde tricolore, înarmaţi cu săbii şi muschete şi care mergeau în dreapta şi-n stânga lui. Cel escortat îşi călărea singur calul, dar de căpăstrul acestuia era legată o funie al cărei capăt se încolăcea în jurul mâinii unuia dintre patrioţi. Înaintau în felul acesta, sub ploaia care le biciuia obrajii; copitele cailor răpăiau într-un trap ostăşesc, pe străzile prost pavate ale oraşelor şi prin hârtoapele noroioase ale drumurilor de ţară. În felul acesta străbătură, schimbând doar caii şi pasul, toale leghele de glod care se aşterneau între ei şi capitală.

Călătoreau noaptea, oprindu-se numai la un ceas sau două după revărsatul zorilor, şi zăcând locului până la căderea serii. Patrioţii din escortă erau atât de zdrenţăros îmbrăcaţi, încât îşi legau paie în jurul picioarelor goale şi-şi căptuşeau cu paie umerii flenduroşi ai hainei pentru a se apăra de umezeală. În afara neplăcerii de a fi astfel escortat şi în afară de grijile pericolului imediat pe care-l constituia faptul că unul dintre patrioţi, beat întruna, îşi mânuia fără nici o băgare de seamă puşca, Charles Darnay nu-şi îngăduia să se lase copleşit de temeri iscate de vremelnica lui constrângere; căci, îşi argumenta el singur, ceea ce se întâmpla acum era un lucru independent de cazul lui individual, care nu fusese încă limpezit, şi de declaraţiile

sale, încă nefăcute, care urmau să fie confirmate de prizonierul din închisoarea Abbaye.

Dar când intrară în oraşul Beauvais – ceea ce se întâmplă pe înserate, când străzile mişunau de oameni – nu putu să nu-şi spună că situaţia luase un aspect alarmant. O gloată ameninţătoare se adună să-l vadă descălecând la postul de pază şi numeroase glasuri se înălţară strigând: „Jos cu emigrantul!”

Dădu să coboare din şa, dar se opri, socotindu-se mai în siguranţă, şi spuse:

— Emigrant, oameni buni? Nu mă vedeţi aici, în Franţa, întors de bunăvoie?

— Eşti un afurisit de emigrant, strigă un potcovar, dând să se repeadă la el prin mulţime, cu ciocanul în mână, un afurisit de aristocrat!

Căpitanul de poştă se aşează între acest om şi călăreţ (spre care se îndrepta, fără îndoială, celălalt) şi spuse împăciuitor:

— Lasă-l în pace; lasă-l în pace! Va fi judecat la Paris.

— Judecat! repetă potcovarul, legănându-şi ciocanul. Da! Şi osândit ca trădător!

La aceste cuvinte, gloata aprobă.

Oprindu-l pe căpitanul de poştă care dădea să mâne calul spre curte, Darnay vorbi de îndată ce-şi putu face auzit glasul:

— Prieteni, vă înşelaţi, sau vă lăsaţi înşelaţi. Eu nu sunt un trădător!

— Minte! răcni potcovarul. De când a apărut decretul, e trădător. Viaţa lui aparţine poporului. Afurisita lui de viaţă nu-i mai aparţine.

În clipa când Darnay îşi dădu seama de mulţimea care într-o clipă ar fi tăbărât asupră-i, căpitanul de poştă îi întoarse calul spre curte, escorta îl urmă lipită de coapsele animalului, iar căpitanul încuie şi baricadă poarta dublă. Potcovarul izbi o dată cu ciocanul în poartă şi mulţimea gemu; dar nimic altceva nu se mai întâmplă.

— Despre ce decret vorbea? îl întrebă Darnay pe căpitanul de poştă, după ce-i mulţumise şi descălecase alături de el, în curte.

— Adevărat, un decret pentru scoaterea în vânzare a proprietăţilor emigranţilor.

— Emis când?

— În paisprezece ale lunii.

— Ziua când am părăsit Anglia

— Toată lumea zice că nu-i decât primul dintr-o serie, şi c-or să mai vină şi altele – dacă n-or fi şi ieşit – prin care toţi emigranţii-s surghiuniţi şi oricare se-ntoarce e osândit la moarte. Asta voia să spună când zicea că viaţa nu-ţi mai aparţine.

— Dar încă n-au fost emise aceste decrete?

— Ce ştiu eu? zise căpitanul de poştă, ridicând din umeri. S-ar putea să fie, s-ar putea să un fie. E totuna. Ce mai tura-vura!

Se odihniră într-un pod, pe nişte paie, până la miezul nopţii, şi, la acel ceas, când oraşul era cufundat în somn, porniră iar la drum. Printre numeroasele prefaceri brutale, lesne de observat la lucrurile familiare, şi care făceau ca această cursă sălbatică să i se pară ireală, una dintre cele mai importante era evidenta lipsă de somn a oamenilor. După o lungă şi singuratică galopadă pe drumuri mohorâte, ajungeau la câte un pâlc de bordeie care, în loc să fie înecate în întuneric, licăreau peste tot de lumini, şi acolo găseau oameni, ca nişte apariţii fantomatice în cumpăna nopţii, prinşi în horă, mâna-n mână, în jurul unui arbore ofilit, sau îngrămădiţi laolaltă şi cântând un cântec al libertăţii. Din fericire, în noaptea aceea somnul se înstăpânise peste Beauvais, astfel încât putură să părăsească oraşul şi să se piardă din nou în solitudine şi în pustietate; tropăind prin frigul şi umezeala timpurie, printre ogoarele secătuite, care în acest an nu dăduseră roadele pământului, monotonia era întreruptă ici, colo, de rămăşiţele cătrănite ale caselor arse, de ivirea bruscă a

ambuscadelor sau de patrulele de patrioţi, de veghe pe toate drumurile şi care le tăiau brusc calea.

În cele din urmă, zorii îi aflară în faţa zidului Parisului. Bariera era închisă şi puternic păzită când ajunseră la ea.

— Unde sunt documentele acestui prizonier? întrebă un personaj oficial, cu o înfăţişare hotărâtă, care fu chemat afară de către gardian.

Izbit de cuvântul neplăcut, „prizonier”, Charles Darnay ceru vorbitorului să ia aminte că era un călător liber şi cetăţean francez, în paza unei escorte pe care i-o impusese situaţia tulbure a ţării şi pentru care plătise.

— Unde sunt documentele acestui prizonier? îşi repetă personajul oficial întrebarea, fără să-i acorde nici o atenţie.

Patriotul cel beat le purta în bonetă şi le scoase încet la iveală. Aruncându-şi ochii peste scrisoarea lui Gabelle, personajul oficial manifestă oarecare tulburare şi surpriză şi-l privi pe Darnay cu atenţie.

Părăsi escorta şi pe escortat fără să rostească o vorbă şi intră în camera de gardă; în acest timp, călăreţii şedeau în şa, în afara porţii. Aruncându-şi privirile în jur, cât timp stătu în această stare de aşteptare, Charles Darnay observă că poarta era păzită de o gardă mixtă, alcătuită din ostaşi şi patrioţi, aceştia din urmă mult mai numeroşi decât primii; şi că în timp ce intrarea în oraş a căruţelor ţărăneşti, cu provizii de piaţă, era destul de simplă, ieşirea din oraş, chiar pentru oamenii cei mai obişnuiţi, era extrem de dificilă. Un vălmăşag pestriţ de bărbaţi şi femei, ca să nu mai vorbim de animale şi de vehicule de toate soiurile, aştepta ieşirea din oraş; dar identificarea prealabilă era atât de severă, încât se cerneau cu mare încetineală prin barieră. Unii dintre oameni ştiau că le va veni atât de târziu rândul la cercetare, încât se întindeau pe pământ ca să tragă un pui de somn sau să fumeze, în timp ce alţii şedeau la taclale sau tândăleau prin jur. Boneta roşie şi cocarda tricoloră erau pretutindeni, atât printre temei, cât şi printre bărbaţi.

După ce stătuse vreo jumătate de ora ţeapăn în şa, înregistrând toate aceste amănunte, Charles Darnay se pomeni faţă-n faţă cu acelaşi personaj oficial, care dădu gărzii dispoziţii să deschidă bariera. După care înmână celor din escortă o recipisă de primire a străinului şi-i ceru acestuia să descalece. Darnay se supuse, iar ceilalţi doi, apucând dârlogii calului său frânt de oboseală, făcură cale întoarsă fără să fi intrat în oraş.

Darnay îşi însoţi călăuza în camera de gardă, care duhnea a vin ieftin şi a tutun, unde fu luat în primire de un ofiţer tuciuriu la faţă şi grosolan…

— Cetăţene Defarge, se adresă el călăuzei lui Darnay, în timp ce-şi pregătea o foaie de scris, acesta e emigrantul Evremonde?

— Acesta-i.

— Vârsta, Evremonde?

— Treizeci şi şapte.

— Căsătorit, Evremonde?

— Da.

— Căsătorit unde?

— În Anglia.

— Bineînţeles. Unde ţi-e soţia, Evremonde?

— În Anglia.

— Bineînţeles. Vei fi închis, Evremonde, în închisoarea La Force.

— Dumnezeule! exclamă Darnay. Conform cărei legi şi pentru ce vină?

Ofiţerul îşi ridică o clipă ochii de pe foaia de hârtie.

— De când n-ai mai fost pe aici, Evremonde, au apărut legi noi şi vini noi.

Rosti aceste cuvinte cu un zâmbet dur şi continuă să scrie.

— Vă solicit să ţineţi seama că eu am venit aici de bunăvoie, ca răspuns la apelul scris al unui concetăţean, apel care se găseşte în faţa dumneavoastră. Am venit aici ca să clarific situaţia lui şi situaţia mea. Nu cer nimic altceva

decât să mi se ofere prilejul de a o face fără întârziere. Nu este oare dreptul meu?

— Emigranţii n-au nici un fel de drept, Evremonde, sună răspunsul impasibil.

Ofiţerul continuă să scrie până isprăvi, reciti ceea ce scrisese, presără nisip peste foaie şi i-o înmână cetăţeanului Defarge, accentuând:

— La „Secret”.

Cetăţeanul Defarge îi făcu prizonierului semn cu foaia de hârtie să-l urmeze. Prizonierul se supuse, şi o gardă alcătuită din doi patrioţi înarmaţi porni după ei.

— Dumneata eşti cel care s-a căsătorit cu fiica doctorului Manette, fost prizonier la Bastilia care nu mai există? întrebă Defarge pe o voce joasă, în timp ce coborau scările postului de pază îndreptându-se spre oraş.

— Da, răspunse Darnay, privindu-l cu surprindere.

— Numele meu este Defarge şi ţin o vinărie în cartierul Saint-Antoine. Poate că ai auzit de mine.

— Soţia mea a venit la dumneata ca să-şi ia tatăl? Da, aşa este!

Cuvântul „soţie” păru să-i deştepte lui Defarge o sumbră asociaţie de idei, pentru că i se adresă cu o subită enervare:

— De ce te-ai întors în Franţa?

— Ai auzit acum un minut ce m-a făcut să vin. Nu crezi că spun adevărul?

— Un adevăr care-ţi prinde foarte rău, răspunse Defarge cu sprâncenele încruntate şi cu privirea aţintită drept înainte.

— Într-adevăr, mă simt cu totul rătăcit. Totul aici este atât de neobişnuit, atât de schimbat, atât de neaşteptat şi de nedrept, că mă simt cu desăvârşire rătăcit. Vrei să-mi acorzi un mic ajutor?

— Niciunul.

Cetăţeanul Defarge vorbea ţinându-şi întruna privirea aţintită drept în faţă.

— Dar la o singură întrebare vrei să-mi răspunzi?

— Poate. Depinde de natura întrebării. Ce e?

— În închisoarea asta, unde sunt aruncat cu atâta nedreptate, voi putea avea vreun mijloc de comunicare cu lumea dinafară?

— Ai să vezi.

— Doar n-am să fiu îngropat acolo de viu, fără să fiu judecat şi fără vreo posibilitate de a-mi susţine cazul?

— Ai să vezi. Şi-apoi, ce mare lucru ar fi? Pe vremuri, alţii au fost îngropaţi la fel, în temniţe şi mai rele.

— Dar nu de mine, cetăţene Defarge!

Cetăţeanul Defarge îi aruncă o privire întunecată în chip de răspuns şi continuă să meargă înainte, păstrând o tăcere îndărătnică. Cu cât se afunda în această tăcere, cu atât mai slabă era speranţa – sau cel puţin aşa i se părea lui Darnay – de a-l înmuia câtuşi de puţin. De aceea se grăbi să spună:

— E de cea mai mare importanţă pentru mine (şi dumneata, cetăţene, o ştii chiar mai bine decât o ştiu eu) să pot transmite un mesaj domnului Lorry de la Banca Tellson – un domn din Anglia care se află acum la Paris – un mesaj prin care să-i comunic doar că am fost închis în temniţa La Force. Vei fi de acord să faci aceasta pentru mine?

— Nu voi face nimic pentru dumneata, răspunse Defarge cu aceeaşi încăpăţânare. Eu am o datorie faţă de Ţară şi de Popor şi m-am legat să-i slujesc împotriva dumitale. Nu voi face nimic pentru dumneata!

Charles Darnay socoti că era zadarnic să continue a-l ruga, mai ales că-şi simţea şi mândria rănită. În timp ce înaintau în tăcere, nu putu decât să-şi dea seama cât de obişnuiţi erau oamenii cu spectacolul prizonierilor trecând pe străzi. Nici măcar copiii nu-l băgau în seamă. Ici-colo, un trecător răzleţ întorcea capul şi câţiva îl ameninţară cu degetul, pentru că era aristocrat; altminteri, faptul că un om bine îmbrăcat era dus la închisoare nu părea cu nimic mai ieşit din comun decât faptul că un muncitor în straie de lucru se ducea la treburile lui. Într-o străduţă strâmtă, întunecoasă şi murdară, prin care treceau, un orator

exaltat, cocoţat pe un scăunaş, perora în faţa unui public exaltat, veştejind crimele făcute de rege şi de familia regală împotriva poporului. Din cele câteva vorbe desprinse din cuvântul oratorului, Darnay află că regele era la închisoare şi că ambasadorii străini părăsiseră Franţa până la unul. Pe drum, cu excepţia popasului din Beauvais, nu putuse afla absolut nimic. Escorta şi supravegherea îl izolaseră total…

Darnay presimţea sumbru probabilitatea sau chiar certitudinea tratamentului nedrept şi a durităţii întemniţării, precum şi cruda despărţire de soţia şi copilul său; dar, în afară de aceasta, nu se temea de nimic lămurit. Cu mintea împovărată de asemenea gânduri, destule pentru a fi purtate de-a lungul mohorâtei curţi a unei închisori, sosi la temniţa La Force.

Un om cu o faţă buhăită deschise ferestruica plumbuită a unui ghişeu, iar Defarge îi spuse:

— Emigrantul Evremonde.

— Ce naiba! Da' câţi mai sunt! exclamă omul cu faţa buhăită.

Defarge luă recipisa fără să dea atenţie exclamaţiei şi se retrase împreună cu ceilalţi doi patrioţi.

— Ce naiba, zic! îşi vărsă temnicerul necazul către nevastă-sa. Câţi or mai fi?

Cum nevasta temnicerului nu avea răspuns la această întrebare, se mulţumi să-l consoleze:

— Trebuie să avem răbdare, dragul meu!

Trei paznici purtători de chei, care intrară când nevasta scutură un clopot, îi ţinură isonul, iar unul adăugă: „De dragul Libertăţii!”, ceea ce, în acel loc, suna ca o concluzie nu tocmai adecvată.

Închisoarea La Force era posomorâtă, întunecoasă şi împuţită, îmbâcsită de duhoarea greţoasă a somnului rău mirositor. E nemaipomenit cât de repede se răspândeşte în asemenea locuri, prost îngrijite, miasma respingătoare a somnului întemniţat.

— Şi încă „la Secret”, bombăni temnicerul privind foaia scrisă. De parcă n-ar fi şi-acolo ticsit de stă să plesnească.

Îmbufnat, vârî hârtia într-un dosar, iar Charles Darnay mai avu de aşteptat până la viitoarea „plăcere” o jumătate de oră, pe care şi-o petrecu ba plimbându-se încoace şi încolo prin încăperea cu bolţi fortificate, ba aşezându-se pe o bancă de piatră; era reţinut însă acolo, pentru ca figura lui să se imprime în memoria şefului şi a subordonaţilor săi.

— Haide! i se adresă şeful, scoţând, în cele din urmă, legătura de chei. Vino cu mine, emigrantule!

Prin dezolanta semiobscuritate a închisorii, noul său paznic îl însoţi prin coridoare şi pe numeroase trepte, în timp ce în urmă-le o sumedenie de uşi erau încuiate cu zgomot, până ajunseră într-o încăpere mare, joasă, boltită, înţesată de captivi de ambele sexe. Femeile erau aşezate în jurul unei mese lungi, unde citeau, scriau, împleteau, coseau sau brodau; bărbaţii, în cea mai mare parte, stăteau în spatele femeilor, sau străbăteau încăperea în sus şi-n jos.

Irealitatea irealei sale călătorii fu încununată de faptul că toţi cei de faţă se ridicară în picioare pentru a-i face onorurile primirii, cu întreaga eleganţă a manierelor vremii, cu graţia şi curtoazia vieţii rafinate.

Atât de ciudate erau aceste rafinamente în posomorala şi climatul închisorii, atât de spectrale păreau în atmosfera sordidă şi în mizeria prin care erau contemplate, încât Charles Darnay avu senzaţia că se găseşte în tovărăşia unor morţi. Stafii! Stafia frumuseţii, stafia măreţiei, stafia eleganţei, stafia mândriei, a frivolităţii, a spiritului scăpărător, stafia tinereţii, a bătrâneţii, aşteptând toate eliberarea de pe acest ţărm al dezolării, fixându-l toate cu ochi schimbaţi de moartea pe care o trăiseră venind aici…

— În numele tuturor celor reuniţi aici întru nefericire, spuse un gentilom cu înfăţişarea şi vorba curtenitoare, înaintând spre el, am onoarea să vă urez bun-sosit în temniţa La Force şi să deplâng, alături de dumneavoastră, calamitatea care v-a adus printre noi. Fie să se termine cât

mai repede şi cât mai bine. Ar fi o impertinenţă în orice alt loc, dar nu şi aici, dacă v-am întreba de numele şi rangul dumneavoastră?

Charles Darnay se ridică în picioare şi oferi informaţia solicitată, în cuvintele cele mai potrivite pe care le putu găsi.

— Nădăjduiesc, urmă gentilomul, urmărindu-l din ochi pe temnicerul şef care se mişca prin sală, că nu aţi fost dat „La Secret”?

— Nu înţeleg semnificaţia acestui termen, dar aşa i-am auzit spunând.

— Ah, ce păcat! Cât de rău ne pare! Dar nu descurajaţi; mulţi membri ai comunităţii noastre au fost închişi iniţial „la Secret”, dar numai pentru scurtă durată.

Urmă un murmur de compătimire în timp ce Charles Darnay străbătu încăperea îndreptându-se spre poarta zăbrelită unde-l aştepta temnicerul; numeroase glasuri printre care se distingeau limpede vocile calde, vibrând de milă, ale femeilor – îi făcură urări şi-i rostiră cuvinte de îmbărbătare. În faţa porţii zăbrelite, se întoarse pentru a le mulţumi tuturor din inimă; poarta se închise sub mâna temnicerului; şi vedeniile pieriră pentru totdeauna din faţa ochilor săi.

Portiţa se deschidea spre o scară de piatră. După ce urcă patruzeci de trepte (captivul de numai o jumătate de oră şi începuse să le numere), temnicerul descuie o uşă scundă, neagră, şi intrară într-o celulă singuratică. Era rece şi umedă, dar nu întunecată.

— Asta-i, zise temnicerul.

— De ce sunt închis singur?

— De unde vrei să ştiu?

— Pot să cumpăr toc, cerneală şi hârtie?

— N-am primit asemenea dispoziţii. Vei primi vizite şi le vei putea cere. Deocamdată, îţi poţi cumpăra hrana şi nimic mai mult.

În celulă se găseau un scaun, o masă şi o saltea de paie. În timp ce temnicerul, înainte de a ieşi, făcea o inspecţie generală a acestor obiecte şi a celor patru pereţi, prin mintea captivului, care stătea rezemat de zidul din faţa gardianului, trecu gândul fugar că omul arăta atât de buhăit, şi la faţă şi la trup, încât ai fi zis că fusese înecat şi se ghiftuise cu apă. După plecarea temnicerului, Darnay gândi în acelaşi chip fugar: „Acum sunt părăsit de parc-aş fi mort!”…

Capitolul II.

PIATRA DE TOCILĂ.

Banca Tellson, instalată în cartierul Saint-Germain din Paris, ocupa o aripă a unui imobil vast, împrejmuit de o curte şi izolat de stradă printr-un zid înalt şi o poartă masivă. Imobilul aparţinuse unui mare nobil care-l locuise până când întorsese spatele necazurilor şi trecuse graniţa deghizat în hainele propriului său bucătar. O fiară sălbatică gonită de hăitaşi, asta era, din moment ce acest nobil nu fusese altul decât monseniorul căruia i se servea şocolata de către patru slugi deodată.

Monseniorul făcându-se nevăzut, iar cei trei vlăjgani izbăvindu-se de păcatul de a fi stors de la el simbrii piperate, prin faptul că se arătaseră gata să-i taie beregata, casa monseniorului fusese întâi sechestrată, apoi confiscată. Evenimentele se desfăşurau atât de precipitat, şi decretele urmau unul după altul în asemenea ritm năvalnic, încât acum, în cea de a treia noapte a lunii septembrie, patrioţii-emisari ai legii se aflau în posesia casei monseniorului, pe care o însemnaseră cu un tricolor, şi beau rachiu în fastuoasele-i apartamente.

La Londra, un local destinat afacerilor asemănător cu cel al Băncii Tellson din Paris i-ar fi făcut pur şi simplu pe funcţionari să-şi iasă din minţi. Căci ce-ar fi spus cumpănita responsabilitate şi respectabilitate britanică dacă ar fi văzul în curtea unei bănci portocali în ciubere şi un Cupidon deasupra tejghelelor? Şi totuşi, asemenea lucruri existau.

Tellson trecuse cu bidineaua peste Cupidon, dar acesta putea fi văzut pe tavan, foarte sumar îmbrăcat, îndreptându-şi săgeata (cum procedează foarte des) spre bani, din zori şi până-n noapte. În Lombard-street, la Londra, prezenţa acestui june păgân ar fi dus neapărat la faliment, ca şi prezenţa unui alcov, îmbrăcat în draperii grele şi aflat înapoia junelui nemuritor, precum şi a unei oglinzi încastrate în perete şi a unor funcţionari deloc bătrâni, care ţopăiau în public când nu te aşteptai. Şi totuşi, Banca Tellson franceză se descurca de minune în ciuda tuturor acestor frivolităţi şi, atâta timp cât vremurile fuseseră normale, nimeni nu se speriase şi nu-şi retrăsese banii din pricina lor.

Câţi bani vor fi retraşi de la Banca Tellson de aici înainte şi câţi vor rămâne acolo, îngropaţi şi uitaţi? Câtă argintărie şi giuvaericale se vor înnegri în ascunzătorile Băncii Tellson, în timp ce depunătorii lor vor mucegăi în temniţă sau vor pieri de moarte violentă? Câte conturi cu Banca Tellson, care nu vor mai putea fi soldate pe lumea asta, vor trebui transferate pe lumea cealaltă? Nici un om n-ar fi putut răspunde în acea noapte la asemenea întrebări, nici chiar domnul Jarvis Lorry, deşi îşi frământa mintea cu ele. Şedea lângă un foc de lemne de curând aprins (în anul acela mănat şi sterp se răcise de timpuriu), iar pe faţa lui cinstită şi curajoasă se lăsase o umbră mai adâncă decât cea pe care o arunca lampa atârnată în tavan sau pe care o răsfrângeau, deformată, obiectele din încăpere – se lăsase umbra groazei.

Locuia chiar la bancă. Întâmplător, ocuparea patriotică a imobilului principal îi oferea oarecare securitate, dar, în inima lui curată, bătrânul domn nu calculase nici un moment acest lucru. Împrejurări de asemenea natură îi erau absolut indiferente, aşa încât el nu-şi făcea decât datoria. În partea opusă a curţii, sub o colonadă, se afla un spaţiu întins de depozitare a trăsurilor – unde, într-adevăr, se mai aflau şi acum câteva din caleştile monseniorului.

Două făclii mari fuseseră fixate pe două coloane şi, luminată de acestea, în aer liber, se afla o uriaşă piatră de tocilă: o piatră grosolan montată, care părea să fi fost adusă în grabă de pe la vreun fierar din vecinătate sau de la vreun alt atelier. Ridicându-se de pe scaun şi privind pe fereastră la obiectele acestea inofensive, domnul Lorry se cutremură şi se retrase din nou pe scaunul său de lângă foc. Deschisese nu numai geamul, dar şi oblonul de şipci dinafară, şi acum le închise pe amândouă, tremurând din toate mădularele.

Din străzile de dincolo de zidul înalt şi de poarta masivă răzbătea obişnuitul zumzet al oraşului, străpuns din când în când de câte un sunet de nedescris, ciudat şi nepământean.

„Slavă Domnului, îşi zise domnul Lorry, împreunându-şi mâinile, că niciunul dintre cei dragi mie nu se află în noaptea asta în acest cumplit oraş. Aibă-i Domnul în paza sa pe toţi cei aflaţi în primejdie!”

Curând după aceea, se auzi clopotul porţii masive şi domnul Lorry gândi: „S-au întors!” Rămase locului trăgând cu urechea. Dar, împotriva aşteptărilor lui, nu auzi iureşul sălbatic în curte, ci doar poarta închizându-se din nou, şi apoi linişte.

Nervozitatea şi spaima care-l copleşiseră îl făceau să fie îngrijorat în ce priveşte securitatea băncii, îngrijorare inerentă atunci când porţi o mare răspundere şi eşti înconjural de spirite aţâţate. Banca era însă bine păzită şi domnul Lorry se ridică de pe scaun cu gândul de a trece pe la oamenii de încredere care o supravegheau, când uşa se deschise în brusc şi înăuntru năvăliră două persoane la vederea cărora bătrânul se prăbuşi uluit pe scaun.

Lucie şi tatăl ei! Lucie cu braţele întinse spre el şi cu acea veche expresie gravă, atât de concentrată şi de intensă încât părea că-i fusese pecetluită pe faţă pentru a-i da forţă şi rezistenţă în această anume pasă a vieţii ei.

— Ce înseamnă asta! strigă domnul Lorry fâstâcit şi cu respiraţia tăiată. Ce s-a întâmplat? Lucie! Manette! Ce s-a

întâmplat? Ce v-a adus aici? Ce este?

În paloarea şi-n desperarea ei, cu ochii pironiţi asupra lui Lucie gâfâi cu implorare în glas, aruncându-i-se în braţe:

— O, scump prieten! Soţul meu!

— Soţul tău, Lucie?

— Charles.

— Ce-i cu Charles?

— E aici.

— Aici, în Paris?

— E aici, de câteva zile – trei sau patru – nu mai ştiu câte – nu pot să-mi adun gândurile. O pornire generoasă l-a adus aici fără ştirea noastră; a fost oprit la barieră şi zvârlit în închisoare.

Bătrânul domn nu-şi putu reţine un strigăt. Aproape în aceeaşi clipă, clopotul masivei porţi zdrăngăni din nou şi o larmă teribilă de tropăieli şi de glasuri se revărsă în curte.

— Ce-i acest zgomot? întrebă doctorul, îndreptându-se spre fereastră.

— Nu te uita! strigă domnul Lorry. Nu privi afară! Manette, pentru nimic în lume să nu atingi oblonul!

Doctorul se întoarse, cu mâna pe ivărul ferestrei, şi spuse cu un zâmbet rece, curajos:

— Dragul meu prieten, în acest oraş viaţa mea e fermecată. Am fost prizonier la Bastilia. Nu există patriot în Paris – ce spun în Paris? în întreaga Franţă – care, ştiind că am fost prizonier la Bastilia, să nu mă îmbrăţişeze şi să nu mă poarte în triumf. Vechile mele suferinţe mi-au împrumutat o putere care ne-a ajutat să trecem bariera, să aflăm veşti despre Charles şi să ajungem până aici. Ştiam că aşa se va întâmpla; ştiam că îl pot salva pe Charles din primejdie; i-am spus toate acestea şi Luciei. Ce-i acest zgomot?

Mâna lui era din nou pe ivărul ferestrei.

— Nu privi! strigă domnul Lorry cu desperare. Nu, Lucie, scumpa mea, nici tu! Îşi petrecu braţul pe după umerii ei şi o susţinu. Nu fi atât de îngrozită, draga mea. Îţi jur solemn

că nu ştiu să i se fi întâmplat ceva rău lui Charles; că n-am avut nici cea mai mică bănuială că s-ar afla în acest oraş fatal. În ce închisoare e?

— La Force.

— La Force! Lucie, fetiţa mea, dacă ai fost vreodată în viaţa ta vitează – şi ştiu că ai fost mereu – trebuie să te stăpâneşti şi să faci întocmai ce-am să-ţi cer eu; căci de acest lucru depinde mai mult decât îţi poţi tu închipui sau decât îţi pot eu spune. În această noapte nu-ţi poate fi de ajutor nici un fel de acţiune; în nici un caz nu poţi ieşi din casă. Îţi spun toate acestea, pentru că ceea ce-ţi voi cere eu să faci, de dragul lui Charles, este lucrul cel mai greu dintre toate. Trebuie să fii supusă, liniştită, tăcută. Trebuie să-mi dai voie să te duc într-o cameră din spatele casei. Trebuie să ne laşi singuri două minute pe tatăl tău şi pe mine, şi asta, în numele Vieţii şi al Morţii, fără nici o întârziere.

— Pe dumneata te voi asculta. Citesc pe faţa dumitale că ştii prea bine că nu pot face nimic altceva. Ştiu că spui adevărul.

Bătrânul o sărută, o conduse în grabă în camera lui şi răsuci cheia în broască; apoi se întoarse repede la doctor, deschise fereastra şi crăpă oblonul, îşi lăsă mâna pe braţul lui Mnnette şi priviră împreună în curte.

Văzură un puhoi de bărbaţi şi femei; dar nu destui ca să umple curtea; patruzeci sau cincizeci în total Ocupanţii casei le dăduseră drumul pe poartă, ei se năpustiseră, iar acum trudeau la piatra de tocilă; fără îndoială, fusese instalată acolo pentru folosinţa lor, locul fiind retras şi la îndemână.

Dar cât de cumplit arătau aceşti oameni şi cât de cumplită le era munca!

Piatra de tocilă avea două mânere, pe care le învârteau nebuneşte doi bărbaţi ale căror chipuri, în momentul când mişcările roţii îi făceau să-şi ridice capetele şi să-şi arunce părul lung pe spate, arătau mai aprige şi mai crude decât chipurile celor mai crânceni sălbatici, sub cea mai barbară

deghizare. Îşi lipiseră sprâncene false şi mustăţi false, iar figurile hidoase le erau însângerate şi asudate, schimonosite de atâtea răcnete, şi cu priviri fixe şi sticloase de aţâţare şi de nesomn. […] Cei doi se retraseră de la fereastră şi doctorul privi la faţa pământie a prietenului său, căutând o explicaţie.

— Îşi ucid prizonierii, şopti domnul Lorry, privind cu teamă de jur-împrejur în camera încuiată. Dacă eşti convins de cele ce spui; dacă într-adevăr ai puterea pe care gândeşti c-o deţii – aşa cum de altfel gândesc şi eu – fă-te cunoscut. Acestor oameni şi roagă-i să te ducă la închisoarea La Force. S-ar putea să fie prea târziu, nu ştiu, dar nu mai pierde nici un minut!

Doctorul Manette îi strânse mâna, se năpusti, cu capul descoperit, afară din odaie şi, când domnul Lorry se apropie din nou de oblon, el se şi afla în curte.

Cascada lui de păr argintiu, faţa-i de neuitat, impetuozitatea şi încrederea gesturilor cu care dădea la o parte armele din cale de parcă şi-ar fi croit drum prin apă îl aduseră într-o clipă chiar în inima mulţimii de la piatra de tocilă. Urmară câteva clipe de tăcere, apoi o pripeală, un murmur şi sunetul nedesluşit al vocii lui; pe urmă domnul Lorry îl văzu înconunjurat de toţi cei din curte, apoi prins în mijlocul unui şir de douăzeci de bărbaţi, toţi legaţi umăr la umăr şi fiecare cu braţul pe umărul celuilalt, grăbindu-se să iasă şi strigând de zor „Trăiască prizonierul de la Bastilia!”, „Ajutor pentru ruda prizonierului de la Bastilia întemniţată la închisoarea La Force!”, „Faceţi loc, acolo în faţă, pentru prizonierul de la Bastilia!”, „Să-l salvăm pe prizonierul Evremonde din La Force!” Acestora le urmară nenumărate strigăte de răspuns.

Domnul Lorry închise din nou oblonul, trase perdeaua şi se grăbi spre Lucie, anunţând-o că doctorul era ajutat de popor şi că plecase în căutarea soţului ei. O găsi împreună cu fetiţa şi cu domnişoara Pross; dar mult mai târziu, în timp ce le veghea în atâta linişte cât le putea oferi acea

noapte, îi trăsni domnului Lorry prin cap să se mire de prezenţa lor acolo.

La acel ceas, Lucie căzuse într-un soi de toropeală, pe podea, la picioarele domnului Lorry, agăţată de mâna acestuia. Domnişoara Pross culcase copilul pe patul bătrânului, iar capul ei lunecase încetul cu încetul pe pernă, alături de drăgălaşa-i comoară. Ah, acea lungă noapte întretăiată de gemetele sărmanei soţii! Ah, acea lungă, lungă noapte în care tatăl ei nu se întoarse şi nici o veste nu răzbi până la dânşii!

Încă în două rânduri clopotul porţii masive zdrăngăni în beznă, iureşul se repetă, iar piatra de tocilă se învârti cu sârg.

— Ce este? strigă Lucie înspăimântată.

— Sst! Soldaţii îşi ascut săbiile. Locul acesta este acum proprietate naţională şi-i folosit ca un fel de armurărie, scumpa mea.

În două rânduri, doar atât; dar ultima oară scrâşnetul fu slab şi inegal. Curând după aceea, zorii începură să se limpezească, iar domnul Lorry se desprinse uşurel din încleştarea mâinii Luciei şi privi prudent pe fereastră. Un bărbat, atât de mânjit de sânge încât l-ai fi putut lua drept un ostaş grav rănit ce se redeşteaptă, încet, la viaţă pe câmpul unui măcel, se ridica alene de pe pavaj, lângă piatra de tocilă, privind în jur cu un aer buimac. Curând, ucigaşul vlăguit descoperi în lumina tulbure una dintre caleştile monseniorului şi, împleticindu-se până la superbul vehicul, se caţără înăuntru şi închise portiera, pentru a se odihni pe somptuoasele-i perne.

Capitolul III.

UMBRA.

Unul dintre primele gânduri care încolţiră în mintea de om de afaceri a domnului Lorry, când sosi ceasul la care-şi reluă treburile, a fost următorul: nu avea dreptul să pună în primejdie siguranţa Băncii Tellson adăpostind sub acoperişul firmei pe soţia unui prizonier emigrant. Dac-ar fi

fost vorba de el, şi-ar fi pus în joc, fără să pregete o clipă, tot ce avea, propria-i siguranţă şi propria-i viaţă, de dragul Luciei şi al fetiţei ei; dar purta o mare răspundere, iar în ce priveşte misiunea lui de serviciu, domnul Lorry judeca strict, ca un om de afaceri.

La început, gândul îl purtă spre Defarge şi-şi spuse că ar trebui să regăsească vinăria şi să se sfătuiască cu patronul în privinţa unui adăpost sigur în acest oraş răvăşit. Dar acelaşi gând, care-i sugerase soluţia de mai sus, o şi respinse; Defarge locuia în cartierul cel mai revoluţionar şi, de bună seamă, avea un rol influent acolo şi era vârât adânc în acţiunile-i primejdioase.

La ora amiezii, cum doctorul încă nu se arătase şi cum fiecare minut de zăbavă putea compromite siguranţa Băncii Tellson, domnul Lorry se sfătui cu Lucie. Aceasta îl informă că tatăl ei îi vorbise de închirierea, pe termen scurt, a unui mic apartament prin preajma băncii. Cum la asemenea hotărâre nu putea exista nici o obiecţie şi cum domnul Lorry prevedea că, şi în cazul în care situaţia lui Charles s-ar fi soluţionat cum e mai bine şi el ar fi fost eliberat, tot n-ar fi putut nădăjdui să părăsească oraşul, porni în căutarea unei locuinţe şi descoperi una potrivită, în capătul de sus al unei străduţe lăturalnice şi retrase.

Le mută grabnic pe Lucie, fetiţa şi domnişoara Pross, în această locuinţă, dându-le câtă speranţă putu şi mult mai multă decât avea el. Îl lăsă pe Jerry cu ele, în chip de matahală care putea umple cadrul unei uşi şi putea rezista la o serie de lovituri în scăfârlie, iar domnul Lorry se întoarse la treburile lui.

Ziua se mistui, mistuindu-l şi pe el până la ceasul de închidere a băncii. Se găsea din nou singur în odaia lui, unde l-am aflat cu o noapte în urmă, şi tocmai se gândea la ce-ar mai urma să facă acum, când auzi paşi pe scară. Câteva clipe mai târziu, se găsi în prezenţa unui bărbat care-l măsura cu o privire iscoditoare şi care i se adresă rostindu-i numele.

— La dispoziţia dumneavoastră, răspunse domnul Lorry. Mă cunoaşteţi?

Era un om bine legat, cu păr negru, creţ, în vârstă de vreo patruzeci şi cinci sau cincizeci de ani. Drept răspuns, repetă şi el, fără nici o schimbare de ton, aceleaşi vorbe:

— V-am mai văzut pe undeva.

— Poate că la vinăria mea?

Cu interesul brusc stârnit şi foarte agitat, domnul Lorry îl întrebă:

— Veniţi din partea doctorului Manette?

— Da. Vin din partea doctorului Manette.

— Şi ce-mi comunică? Ce mesaj îmi trimite?

Defarge îi înmână un petic de hârtie despăturit. Conţinea următoarele rânduri, scrise de mâna doctorului:

Charles e în siguranţă, dar eu încă nu pot părăsi, cu inima împăcată, acest loc. Am obţinut favoarea ca purtătorul biletului să-i ducă şi Luciei unul din partea lui Charles. Dă-i voie purtătorului s-o vadă pe Lucie.

Fusese scris cu o oră în urmă, în temniţa La Force.

— Vrei să mă însoţeşti la locuinţa soţiei? spuse domnul Lorry bucuros şi uşurat în urma lecturii, cu glas tare, a biletului.

— Da, răspunse Defarge.

Fără să-şi dea încă bine seama cu câtă ciudată rezervă şi cât de mecanic vorbea Defarge, domnul Lorry îşi puse pălăria şi ieşiră împreună în curte. Acolo găsiră două femei, una dintre ele împletind de zor.

— Fără îndoială, doamna Defarge! spuse domnul Lorry care o lăsase, cu ani în urmă, exact în aceeaşi atitudine.

— Ea e, observă soţul.

— Vine şi doamna Defarge cu noi? se interesă domnul Lorry, văzând-o că pornea în aceeaşi direcţie.

— Da. Ca să poată recunoaşte figurile şi vedea persoanele. Spre siguranţa lor.

Începând abia acum să fie izbit de comportarea lui Defarge, domnul Lorry îl privi bănuitor, dar merse mai

departe.

Erau urmaţi de ambele femei; cea de a doua era Răzbunarea.

Străbătură repede străzile până la noul domiciliu, urcară treptele, fură întâmpinaţi de Jerry, şi o găsiră pe Lucie plângând de una singură. La veştile pe care i le dădu domnul Lorry în legătură cu soţul ei, fu transportată de fericire şi strânse cu putere mâna care-i dăduse biletul, fără să se gândească la ce înfăptuise acea mână peste noapte şi la ce i-ar fi putut face chiar soţului ei.

Scumpa mea, fii curajoasă. Sunt bine şi tatăl tău are mare influenţă pe aici. Nu-mi poţi trimite nici un răspuns. Sărută copilul din partea mea.

Acesta era tot conţinutul biletului. Totuşi, pentru cea care-l primise însemna foarte mult, din moment ce se întoarse de la Defarge către soţia lui şi sărută una dintre mâinile care împleteau. Era un gest pasionat, iubitor, plin de recunoştinţă, feminin, dar mâna sărutată nu răspunse în nici un fel – se lăsă o clipă în jos, rece şi grea, apoi îşi reluă împletitura.

În atingerea acestei mâini a fost ceva care o făcu pe Lucie să se înfrâneze. Dădu să-şi vâre biletul în sân şi se opri la mijlocul gestului, ducându-şi mâinile la gât şi privind îngrozită la doamna Defarge.

Aceasta întâmpină fruntea şi sprâncenele ei înălţate cu o căutătură rece, impasibilă.

— Draga mea, interveni domnul Lorry cu intenţia de a o linişti, pe străzi sunt ciocniri dese; şi cu toate că-i foarte puţin probabil ca cineva să se lege de tine, doamna Defarge doreşte să-i vadă personal pe cei pe care are puterea de a-i ocroti în aceste timpuri, pentru a-i putea recunoaşte… pentru a-i putea identifica. Cred, urmă domnul Lorry cu tot mai multă şovăială în glasul liniştitor pe măsură ce îl izbea felul împietrit al celor trei, cred, cetăţene Defarge, că expun corect lucrurile?

Defarge privi posomorât către nevastă-sa şi nu dădu alt răspuns în afara unei îmbufnate mormăieli de încuviinţare.

— Aşa că, Lucie, ai face mai bine, continuă domnul Lorry străduindu-se să adopte un ton şi un fel de a fi cât mai împăciuitoare, să le aduci aici pe fetiţă şi pe buna noastră Pross. Defarge, buna noastră Pross e o doamnă din Anglia, care nu pricepe boabă franţuzeşte.

Doamna în chestiune, a cărei înrădăcinată convingere că poate face faţă cu succes oricărui străin nu se lăsase clătinată de nenorocire şi primejdie, îşi făcu apariţia, cu braţele la piept, şi se adresă în englezeşte Răzbunării, ai cărei ochi îi întâlni mai întâi:

— Hei, Mutră înţepată! Ce mai faci? Sper că faci bine!

O gratifică şi pe doamna Defarge cu o tuse specific britanică; dar niciuna dintre cele două femei nu-i acordă cea mai mică atenţie.

— Acesta-i copilul? întrebă doamna Defarge, oprindu-se pentru prima dată din lucru şi arătând cu andreaua spre mica Lucie, de parc-ar fi îndreptat spre ea un deget al Soartei.

— Da, doamnă, răspunse domnul Lorry, aceasta este scumpa fetiţă a prizonierului nostru şi unicul său copil.

Umbra ce părea a fi emanată de doamna Defarge şi de însoţitorii ei căzu deodată atât de sumbru şi de ameninţător asupra copilului, încât mama îngenunche instinctiv şi-şi strânse fetiţa la piept. Umbra ce părea a fi emanată de doamna Defarge şi de însoţitorii ei păru atunci să cadă, sumbru şi ameninţător, asupra micului grup alcătuit din mamă şi copil.

— E de ajuns, bărbate, grăi doamna Defarge. I-am văzut. Putem pleca.

Dar în această comportare potolită mocnea destulă ameninţare – nu vizibilă şi concretă, ci nedesluşită şi reţinută – pentru ca Lucie să se simtă alarmată şi, lăsându-şi mâna plină de implorare pe rochia doamnei Defarge, să spună:

— Să fiţi bună cu sărmanul meu soţ. Să nu-i faceţi nici un rău! Dacă va fi posibil, mă veţi ajuta să-l pot vedea?

— Misiunea mea nu-l priveşte pe soţul dumitale, răspunse doamna Defarge, măsurând-o de sus în jos, cu un calm desăvârşit. Misiunea mea se extinde numai asupra fiicei tatălui dumitale.

— Atunci, de hatârul meu, fie-ţi milă şi de soţul meu. De dragul copilului! Îşi va împreuna mânuţele şi se va ruga de dumneata să ai milă. Dumneata ne inspiri mai multă teamă decât toţi ceilalţi.

Doamna Defarge primi aceste cuvinte ca pe un compliment şi privi către soţul ei. Defarge, care în tot acest timp îşi muşcase stingherit unghia degetului mare, uitându-se la nevastă-sa, îşi controlă acum expresia feţei, arbor lud un aer sever.

— Ce spune soţul dumitale în biletul acela? Întrebă doamna Defarge cu un zâmbet întunecat. Influenţă? Parcă zice ceva despre influenţă?

— În legătură cu tatăl meu, răspunse Lucie, scoţând cu grabă hârtia din sân, dar cu ochii aţintiţi asupra celei ce-i punea întrebarea şi nu asupra scrisorii. Tatăl meu are mare influenţă acolo.

— Sigur c-o să-l elibereze! spuse doamna Defarge. N-are decât s-o facă!

— Ca soţie şi ca mamă, strigă Lucie din adâncul inimii, te implor să-ţi fie milă de mine şi să nu foloseşti puterea pe care o deţii împotriva nevinovatului meu soţ, ci în favoarea lui. O, femeie-soră, gândeşte-te la mine! La mine ca soţie şi ca mamă!

Doamna Defarge privi, cu eterna ei răceală, spre cea care o implora şi, întorcându-se către prietena ei. Răzbunarea, grăi:

— De soţiile şi de mamele pe care le-am cunoscut noi, de când eram de-o şchioapă, ca fetiţa asta, sau poate chiar mai mici, nu s-a ţinut prea mult seama. Ştiam că soţii lor şi taţii copiilor lor putrezesc în închisoare, departe de ele.

Întreaga noastră viaţă le-am văzut pe surorile noastre femei suferind, ele şi copiii lor, şi chinuindu-se de sărăcie, de lipsă de îmbrăcăminte, de foame, sete, boală, mizerie şi tot felul de lipsuri.

— Altceva nici c-am văzut, răspunse Răzbunarea.

— Am răbdat această suferinţă amar de vreme, urmă doamna Defarge, întorcându-şi din nou ochii spre Lucie. Judecă şi dumneata! Îţi închipui că suferinţa unei singure soţii şi mame poate însemna mare lucru pentru noi?

Îşi reluă împletitura şi ieşi din încăpere. Răzbunarea o urmă. Defarge ieşi ultimul şi închise uşa în urmă-i.

— Curaj, draga mea Lucie, îi spuse domnul Lorry, ridicându-se de jos. Curaj, şi iar curaj! Până acum lucrurile merg destul de bine în ce ne priveşte mult, mult mai bine decât au mers în ultima vreme pentru multe suflete în suferinţă. Capul sus şi, în inima ta, fii recunoscătoare.

— Sper că nu sunt nerecunoscătoare, dar femeia asta cumplită pare să arunce o umbră asupra mea şi asupra tuturor speranţelor mele.

— Ţţţ, ţţţ, făcu domnul Lorry, ce-i cu desperarea asta în inima ta vitează? Într-adevăr, doar o umbră! Fără nici un fel de consistenţă, Lucie.

Dar umbra acestor Defarge îl învăluia şi pe el, în pofida asigurărilor pe care le dădea, şi adânc, în inima lui, se simţea foarte tulburat.

Capitolul IV.

CALM ÎN FURTUNĂ.

Doctorul Manette nu se întoarse acasă până-n dimineaţa celei de-a patra zile de absenţă. Ascunse atât de bine de Lucie cea mai mare parte a faptelor întâmplate în acest răstimp, încât, numai la multă vreme după ce între ea şi Franţa se aşternuse întreaga depărtare ce le despărţea, află fiica lui că poporul răzvrătit omorâse unsprezece mii de prizonieri, femei şi bărbaţi, de toate vârstele; că patru zile şi patru nopţi la rând fuseseră înroşite de isprăvi sângeroase; că până şi aerul pe care-l respirase fusese

îmbibat de măcel. Lucie nu ştiu altceva decât că avusese loc un asalt asupra închisorilor, că toţi prizonierii politici se aflaseră în pericol, iar unii dintre aceştia fuseseră smulşi de mulţime şi ucişi.

Domnului Lorry însă, doctorul îi povesti – cerându-i să păstreze secretul, cerere asupra căreia n-a fost nevoie să stăruie – că, în seara plecării, mulţimea îl purtase până la închisoarea La Force. Că la închisoare dăduse peste un tribunal care se constituise singur şi în faţa căruia prizonierii erau aduşi unul câte unul, fiind judecaţi în grabă şi sau osândiţi să fie zvârliţi în măcel, sau eliberaţi, sau (în cazuri rare) trimişi înapoi în temniţă. Că, fiind înfăţişat de către însoţitorii săi acestui tribunal, doctorul îşi declinase numele şi profesia, precum şi faptul că zăcuse optsprezece ani la Bastilia, necunoscut şi nejudecat; că, în acel moment, un membru al corpului de judecată se ridicase în picioare şi-l recunoscuse şi acesta fusese Defarge.

Pe urmă, se asigurase pe loc, datorită dosarelor aflate pe masă, că ginerele lui figura încă printre prizonierii aflaţi în viaţă, şi atunci începuse să-i pledeze cu tărie cauza în faţa Tribunalului – ai cărui membri unii adormiseră, iar alţii vegheau, unii erau mânjiţi de sângele vărsat, iar alţii neîntinaţi, unii beţi, iar alţii nu; pledase pentru, viaţa şi libertatea ginerelui său. Povesti mai departe ca, în primul impuls frenetic al ovaţiilor cu care fusese copleşit în calitate de victimă a regimului răsturnat, i se acordase favoarea ca Charles Darnay să fie chemat în faţa Curţii şi examinat. Că fusese pe punctul de a fi eliberat pe loc, când curentul de opinii în favoarea lui fu stăvilit de un inexplicabil obstacol (de neînţeles pentru doctor), care provocă o foarte scurtă consfătuire secretă. Că omul care acţiona în calitate de preşedinte îl informase atunci pe doctorul Manette că prizonierul trebuia să rămână sub pază, dar că, de hatârul lui, va fi ţinut sub pază sigură şi inviolabilă. Şi că, pe loc, la un semnal, prizonierul fusese din nou condus în temniţă; dar că dânsul, doctorul, solicitase cu atâta ardoare

îngăduinţa de a rămâne acolo, pentru a se încredinţa că ginerele lui nu va fi zvârlit, prin cine ştie ce rea-voinţă sau nefericită întâmplare, în iadul de afară ale cărui răcnete de moarte înăbuşiseră de multe ori glasul procedurilor judecătoreşti, încât obţinuse această permisiune şi rămăsese în acea Sală a Sângelui până când primejdia se potolise.

Priveliştile de care avusese parte acolo, cu scurte întreruperi, pentru hrană şi somn, e mai bine să rămână neistorisite. Bucuria dementială cu care erau primiţi, de mulţime, prizonierii eliberaţi îl uluise aproape tot atât de mult ca şi ferocitatea dementială cu care erau sfâşiaţi în bucăţi ceilalţi. Povesti despre un prizonier care fusese achitat şi pornise liber pe stradă, pentru ca un barbar, greşit informat, să-şi înfigă suliţa în el. Fiind rugat să îngrijească de rănit, doctorul ieşi pe aceeaşi poartă şi găsi victima în braţele unor buni samariteni, aşezaţi pe cadavrele victimelor căsăpite. Cu o inconsecvenţă la fel de monstruoasă ca tot ce se întâmpla în acea noapte de coşmar, îl ajutară pe doctor şi-l îngrijiră pe rănit cu cea mai duioasă solicitudine – încropiră o targă şi-l transportară cu mare grijă – pentru ca după aceea să-şi înşface din nou armele şi să se avânte într-un măcel atât de crâncen, încât doctorul trebuise să-şi acopere ochii cu mâinile şi fusese cuprins de un leşin.

În timp ce domnul Lorry asculta toate aceste mărturisiri şi privea la faţa prietenului său, acum în vârstă de şaizeci şi doi de ani, încolţi în el teama ca nu cumva aceste oribile experienţe să redeştepte în el vechiul pericol. Dar niciodată nu văzuse la prietenul său asemenea înfăţişare; prima dată în viaţă, doctorul simţea că toate caznele lui se prefăcuseră în forţă şi vigoare. Pentru prima dată simţea că, în focul torturilor sale, făurise, încetul cu încetul, drugul de oţel care putea sparge poarta închisorii unde zăcea soţul fiicei lui, redându-i libertatea.

— Toată suferinţa mea a slujit, unui ţel folositor, prietene; nu a fost numai irosire şi distrugere. Aşa cum copila mea iubită m-a ajutat să-mi revin, tot astfel o voi ajuta şi eu, redându-i cea mai scumpă parte din ea însăşi.

Aşa gândea doctorul Manette. Şi când Jarvis Lorry văzu ochii scăpărători, faţa hotărâtă, expresia de calm şi stăpânirea de sine a acestui om a cărui viaţă i se păruse întotdeauna că fusese oprită în loc, asemenea unui ceasornic, preţ de ani şi ani, şi că fusese apoi din nou pornită cu o energie care dormitase latent cât timp nu putuse acţiona, Jarvis Lorry îl crezu.

Lucruri mai mari decât cele pe care le avea de înfruntat doctorul în acel moment aveau să se supună dârzeniei hotărârii sale. Cât timp fu la locul lui, adică un medic care în munca sa nu face deosebire între oameni, încătuşaţi sau liberi, bogaţi sau săraci, buni sau răi, îşi folosi atât de înţelept influenţa personală, încât în scurt timp deveni inspector medical peste trei închisori, printre care şi La Force. Acum o putu asigura pe Lucie că soţul ei nu mai era închis singur în celulă, ci cu alţi prizonieri; îl vedea pe Charles săptămânal şi-i aducea Luciei mesaje dragi direct de pe buzele lui; uneori soţul ei îi trimitea câte o scrisorică (dar niciodată prin doctor); însă Lucie nu avea voie să-i scrie; căci printre numeroasele bănuieli aprige, privind uneltirile care se urzeau în închisori, cele mai grele cădeau asupra emigranţilor, despre care se ştia că-şi făcuseră prieteni sau relaţii permanente în străinătate.

Această nouă viaţă a doctorului nu era, fără îndoială scutită de griji; totuşi, înţeleptul domn Lorry îşi dădea seama că îi insufla o anumită mândrie ce-l susţinea. O mândrie neîntinată de nimic josnic; o mândrie firească şi meritată; dar domnul Lorry o observa ca pe o curiozitate. Doctorul ştia prea bine că, până în acel moment, în mintea fiicei şi a prietenului său întemniţarea lui fusese asociată cu suferinţă, lipsuri şi decrepitudine. Acum valorile fuseseră răsturnate şi, datorită vechii încercări prin care trecuse, se

ştia învestit cu puteri de la care amândoi aşteptau eliberarea şi siguranţa lui Charles; această transformare îl exaltă până într-atât, încât luă dânsul frâiele, considerându-i pe ei drept cei slabi, cei care depindeau de el, cel puternic […]

Dar cu toate că doctorul se străduia întruna şi nu contenea cu încercările de a-l elibera pe Charles Darnay sau, cel puţin de a-l face să apară într-un proces, curentul noilor evenimente era prea năvalnic şi prea puternic pentru ca el să-i poată ţine piept.

Începuse Era nouă; regele fusese judecat, condamnat şi decapitat; Republica Libertăţii, Egalităţii, Fraternităţii se declarase pentru victorie sau moarte împotriva întregii omeniri înarmate; steagul negru fâlfâia zi şi noapte pe turlele catedralei Notre Dame; trei sute de mii de oameni, chemaţi în luptă împotriva tiranilor de pe toată faţa pământului, se ridicaseră de pe felurite plaiuri ale Franţei.

Un tribunal revoluţionar în capitală şi patruzeci sau cincizeci de mii de comitete revoluţionare în întreaga ţară; o lege privitoare la suspecţi, care spulbera orice rest de siguranţă a libertăţii şi a vieţii şi lăsa pe orice cetăţean bun şi cinstit la discreţia oricărui cetăţean rău şi necinstit; închisori ticsite de oameni lipsiţi de orice vină, care nu puteau obţine ascultare; se plăteau poliţe vechi, socoteli uitate, răbufneau uri şi răzbunări ascunse. Ghilotina ajunsese la mare cinste. […] Reteza atâtea capete, încât atât ea cât şi pământul din jur se coloraseră într-un roşu putred. Se putea demonta în bucăţi, ca o jucărie drăcească, şi apoi se împreuna la loc acolo unde era nevoie de ea. Îl amuţea pe cel bun de gură, îl dobora pe cel puternic, îl nimicea pe cel frumos. Într-o singură dimineaţă scurtase de capete douăzeci şi doi de prieteni de rang înalt – în tot atâtea minute. Călăul-şef, care o mânuia, căpătase porecla de Samson.

Printre toate aceste grozăvii, cu prăsila lor cu tot, doctorul înainta cu capul sus; încrezător în puterea lui, perseverent

în ţelul său, fără să se îndoiască o clipă că până la urmă îl va salva pe soţul Luciei. Şi totuşi, torentul timpului se rostogolea pe lângă el, vijelios şi scormonitor, şi smulgea cu atâta furie zilele din loc, încât trecuse un an şi trei luni de când Charles zăcea în închisoare. Revoluţia ajunsese atât de crudă în acea lună decembrie, încât râurile din Sud erau umflate de cadavrele celor înecaţi în chip samavolnic, peste noapte. Şi totuşi, doctorul păşea cu capul sus printre aceste grozăvii. Nimeni nu era pe atunci mai cunoscut în Paris ca el; şi nimeni nu se afla într-o situaţie mai bizară. Tăcut, omenos, de neînlocuit la spital şi la închisoare, folosindu-şi meşteşugul deopotrivă printre ucigaşi şi printre victime, era o personalitate cu totul deosebită. În timp ce-şi îndeplinea meseria, înfăţişarea lui şi povestea despre captivitatea la Bastilia îl situau pe alt plan faţă de toţi ceilalţi.

Capitolul V.

TĂIETORUL DE LEMNE.

Un an şi trei luni. Şi în tot acest răstimp Lucie nu era sigură de la un ceas la altul că a doua zi ghilotina n-avea să reteze şi capul soţului ei. Zi de zi, pe caldarâmul bolovănos se hurducau greoi faetoanele înţesate cu osândiţii la decapitare. Fete drăgălaşe; femei strălucitoare, cu păr castaniu, negru, cărunt; tineri; bărbaţi în putere şi bătrâni; oameni cu obârşie nobilă sau ţărani; zilnic scoşi cu toţii la lumină din beciurile întunecoase ale cumplitelor închisori.

Dacă neaşteptata grozăvie a nefericirii şi vârtejul ameţitor al roţilor timpului ar fi împietrit-o pe fiica doctorului, făcând-o să aştepte desfăşurarea într-o letargică desperare, am fi spus că s-a întâmplat şi cu ea ceea ce s-a întâmplat cu numeroşi alţii. Dar din clipa când, în podul din Saint-Antoine, strânsese la pieptul ei capul nins al doctorului, se dedicase cu nestrămutat devotament îndatoririlor ei. Şi a rămas la fel de devotată în tot timpul grelelor încercări, aşa cum rămân întotdeauna cei ce sunt leali şi buni fără să facă paradă.

De îndată ce se stabiliră în noua locuinţă şi tatăl ei îşi reluă deprinderile, Lucie aranjă micul cămin întocmai ca şi cum soţul ei ar fi fost acolo.

Îi preda lecţiile micuţei Lucie la fel de ordonat de parc-ar fi fost cu toţii uniţi în căminul lor londonez. Micile tertipuri prin care se amăgea singură pentru a manifesta încrederea că în curând vor fi iarăşi reuniţi – şi anume măruntele preparative pentru întoarcerea grabnică a soţului, pregătirea scaunului şi a cărţilor lui – alcătuiau singurele exteriorizări ale unei inimi zdrobite.

Ca înfăţişare, nu se schimbase prea mult. Rochiile simple şi mohorâte, înrudite cu veşmintele de doliu, pe care le purtau ea şi fetiţa ei erau la fel de curate şi de îngrijite ca şi toaletele luminoase din zilele fericite; obrajii îi păliseră şi vechea ai expresie de concentrare devenise acum statornică şi nu întâmplătoare; altminteri, era la fel de frumuşică şi de graţioasă. Uneori, seara, când îşi săruta tatăl, ţâşnea din ea amarul pe care-l strunise întreaga zi şi-i mărturisea că toată nădejdea ei pe acest pământ era în el. Şi de fiecare dată, doctorul îi răspundea cu hotărâre:

— Lucie, nimic nu i se poate întâmpla fără ştirea mea şi sunt încredinţat că-l voi putea salva.

Trecuseră doar câteva săptămâni, din momentul în care viaţa lor schimbată îşi începuse cursul, când într-o seară, venind acasă, taică-su îi spuse:

— Scumpa mea, există la închisoare o ferestruică foarte înaltă, până la care Charles reuşeşte uneori să se caţere, pe la trei după masă. Când izbuteşte să ajungă la ea – ceea ce depinde de felurite împrejurări şi întâmplări pe care nu te poţi întotdeauna bizui – te-ar putea zări în stradă, aşa crede el, dacă te-ai aşeza într-un anume loc, pe care am să ţi-l arăt eu. Dar tu, sărmana mea fetiţă, nu vei putea să-l vezi şi, chiar dacă ai reuşi, ar fi foarte imprudent să-i faci vreun semn de recunoaştere.

— Oh, tată, arată-mi locul şi mă voi afla acolo în fiecare zi.

De atunci, pe orice fel de vreme, Lucie aştepta două ceasuri încheiate în acel anume loc. Când ceasornicele băteau ora două, ea se găsea acolo, iar la patru se întorcea resemnată acasă. Când vremea nu era prea umedă sau prea friguroasă ca să-şi ia şi fetiţa, se duceau amândouă; alteori mergea singură; dar nu a lipsit din acel loc nici o singură zi.

Era un colţ întunecos şi murdar dintr-o străduţă întortocheată. Bojdeuca unui tăietor de lemne era unica locuinţă din preajmă; încolo, de jur-împrejur nu vedeai decât zid orb. În cea de a treia zi a prezenţei ei acolo, omul o observă.

— Bună ziua, cetăţeană.

— Bună ziua, cetăţene.

Acest mod de adresare fusese statornicit printr-un decret. Cu un timp în urmă, fusese folosit de bunăvoie de către, patrioţi; acum, însă, devenise lege pentru toţi.

— Ai venit din nou aici, cetăţeană?

— După cum vezi, cetăţene.

Tăietorul de lemne, un om scund care vorbea ajutându-se mult de gesturi (fusese cândva reparator de drumuri), îşi aruncă o privire spre închisoare, arătă cu degetul într-acolo şi, împletindu-şi apoi degetele în faţa ochilor, astfel încât să închipuie gratiile, privi şugubăţ printre ele.

— Da' asta nu-i treaba mea, zise el şi se duse să taie lemne.

A doua zi, o căută şi, de cum apăru, se apropie de ea.

— Cum aşa! Iar ai venit, cetăţeană?

— Da, cetăţene.

— Ah! Şi cu un copil. E maică-ta, nu-i aşa, micuţa mea cetăţeană?

— Să spun da, mămico? şopti mica Lucie, apropiindu-se de ea.

— Da, scumpo.

— Da, cetăţene.

— Ah! Da' asta nu-i treaba mea. Treaba mea e să muncesc. Ia te uită la securea mea. Am botezat-o Mica Ghilotină. Tai lemne cu ea! […]

Sub toate urgiile vremii, sub zăpada şi gerul iernii, sub vânturile tăioase ale primăverii, sub arşiţa soarelui de vară, sub ploile toamnei, şi din nou sub zăpada şi gerul iernii, Lucie petrecea negreşit două ceasuri în acel loc; şi, în fiecare zi, la plecare, depunea un sărut pe zidul închisorii. Soţul ei o vedea (aflase de la doctor) uneori, odată la cinci, şase zile; uneori două, trei zile la rând; uneori după o săptămână sau două. Dar îi era de ajuns că o putea vedea măcar atunci când împrejurările se arătau prielnice şi această posibilitate o aştepta ea întreaga săptămână, zi de zi.

Cu aceste preocupări îşi trecu Lucie vremea până sosi luna decembrie, în timp ce tatăl ei păşea, cu capul sus, printre grozăvii. Într-o după-masă cu ninsoare domoală, Lucie ajunse la locul obişnuit. Era o zi de veselie, când se sărbătorea ceva. Văzuse, pe drum, casele împodobite cu ţepuşe în care fuseseră înfipte bonete roşii, cu panglici tricolore şi cu lozinca (scrisă de predilecţie cu litere tricolore): Republica Una şi Indivizibilă. Libertate, Egalitate, Fraternitate sau Moarte!

Bojdeuca tăietorului de lemne era închisă şi el plecat, ceea ce însemnă o uşurare pentru Lucie.

Dar se vede treaba că omul se afla prin apropiere, pentru că Lucie auzi brusc o forfotă agitată şi un strigăt care o umplu de groază. O clipă mai târziu, un puhoi de oameni năvăli de după colţul zidului închisorii, şi-n mijlocul lor era tăietorul de lemne mână-n mână cu Răzbunarea…

Jucau toţi Carmagnola. Când puhoiul trecu mai departe, lăsând-o pe Lucie înspăimântată şi înmărmurită în pragul bordeiului tăietorului de lemne, fulgii pufoşi continuară să cadă la fel de domol şi să se aştearnă la fel de moi şi de albi, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

— Oh, tată! strigă Lucie, căci în clipa când îşi înălţă ochii pe care şi-i acoperise cu palma îl văzu pe doctor în faţa ei. Oh, tată, ce privelişte crudă!

— Ştiu, draga mea, ştiu. Am văzut-o de multe ori. Dar să nu-ţi fie teamă. Niciunul dintre ei un s-ar atinge de un fir de păr din capul tău.

— Nu pentru mine mi-e teamă, tată. Dar când mă gândesc la soţul meu şi la mila pe care i-o vor arăta aceşti oameni…

— Curând, se va afla deasupra milei lor. L-am lăsat în timp ce se căţăra la ferestruică şi am venit să-ţi spun. Acum nu e nimeni care te-ar putea vedea. Poţi să-i trimiţi o sărutare; priveşte înspre partea cea mai înaltă şi mai povârnită a acoperişului…

— Aşa fac, tată, şi-i trimit şi sufletul meu o dată cu sărutarea.

— Nu-l poţi vedea, scumpa mea?

— Nu, tată, răspunse Lucie, tânjind să-l vadă şi plângând în timp ce-şi săruta degetele. Nu!

Un pas pe zăpadă. Doamna Defarge.

— Te salut, cetăţeană, spuse doctorul.

— Te salut, cetăţene.

Cuvintele fură rostite din mers. Niciunul în plus. Doamna Defarge trecu asemenea unei umbre pe caldarâmul alb.

— Oferă-mi braţul, dragostea mea. Ieşi de aici cu un aer vesel şi curajos, de dragul lui. Ce-a fost, a fost, urmă doctorul când părăsiră acel loc. Charles e convocat pentru mâine.

— Mâine!

— Nu avem timp de pierdut. Eu sunt pregătit, dar mai sunt necesare măsuri de precauţie, care nu puteau fi luate înainte ca el să fi fost chemat în faţa Tribunalului. Charles încă n-a primit somaţia, dar ştiu că e convocat pentru mâine şi că va fi mutat la Conciergerie; am fost informat din timp. Nu eşti speriată, nu-i aşa?

Lucie abia putu răspunde:

— Mă încred în dumneata.

— Aşa să faci. Aşteptarea ta chinuitoare se apropie de sfârşit, draga mea; peste câteva ceasuri, va fi din nou al tău; l-am înconjurat, cu toate proiecţiile posibile. Trebuie să-l văd pe Lorry!

Se opri locului. Se auzea un uruit greoi de roţi. Amândoi ştiau prea bine ce înseamnă. Faetoanele, cu încărcătura lor de morţi, prin zăpada care vătuia zgomotele.

— Trebuie să-l văd pe Lorry, repetă doctorul, făcând-o pe Lucie să-şi schimbe direcţia.

Neclintitul domn era încă la treaba sa: nu o părăsise nici un moment. El şi dosarele lui erau în permanentă solicitare cu privire la proprietăţile confiscate şi naţionalizate. Atât cât putea să salveze, în interesul clienţilor, salva. Nu ar fi existat om pe lume care să păstreze mai în siguranţă ce avea Banca Tellson de păstrat.

Un purpuriu opac, un cer galben şi o pânză de ceaţă ridicându-se dinspre Sena indicau apropierea întunericului. Când sosiră la bancă, se înserase aproape cu totul. Fastuoasa reşedinţă a monseniorului fusese pustiită şi părăsită. Într-un morman de praf şi de cenuşă, în curte, fuseseră înfipte cuvintele: Proprietate Naţională. Republica Una şi Indivizibilă. Libertate, Egalitate, Fraternitate sau Moarte.

Cine să fi fost oare cu domnul Lorry – posesorul unei mantale de drum aruncate pe un scaun – şi care nu trebuia să fie văzut? De cine se despărţise bătrânul, ieşind afară, tulburat şi surprins, pentru a-şi strânge favorita în braţe? Către cine repetă el cuvintele tremurate ale Luciei, când ridică glasul şi-şi întoarse capul spre uşa pe care tocmai ieşise, spunând:

— Mutat la Conciergerie şi convocat pe mâine?

Capitolul VI.

TRIUMF.

Tribunalul alcătuit din cinci judecători, un acuzator public şi un juriu fix se întrunea zilnic. Listele emise în fiecare seară de Tribunal erau citite prizonierilor de către

temnicerii diferitelor închisori. Temnicerii aveau o glumă neschimbată: „Hei, voi de colo, veniţi să ascultaţi gazeta de seară!”

— Charles Evremonde, zis Darnay!

Aşa începu, în cele din urmă, „gazeta de seară” la închisoarea La Force.

Ori de câte ori era strigat un nume, cel chemat se retrăgea într-un colţ special, rezervat celor înregistraţi pe listele fatale. Charles Evremonde zis Darnay avea toate motivele să cunoască obiceiul; văzuse sute de oameni procedând astfel.

Temnicerul cel cu faţa buhăită, care purta ochelari la citit, se uită peste ramele acestora, pentru a se asigura că prizonierul trecuse la locul cuvenit, şi continuă să înşire lista, făcând câte o scurtă pauză după rostirea fiecărui nume. Lista cuprindea douăzeci şi trei de persoane, dar de răspuns răspunseră numai douăzeci; căci unul dintre prizonierii strigaţi murise în închisoare şi uitaseră cu totul de el, iar alţi doi fuseseră ghilotinaţi şi de asemenea uitaseră de ei. Lectura listei avea loc în încăperea boltită unde Darnay îi văzuse prima oară pe captivii reuniţi, în seara sosirii sale. Toţi cei de atunci pieriseră. Fiecare făptură de care se apropiase sau de la care îşi luase rămas-bun pierise pe eşafod. […]

A doua zi, cincisprezece prizonieri se perindară prin faţa Tribunalului, înainte ca numele lui Charles Darnay să fie strigat. Toţi cei cincisprezece fură condamnaţi la moarte şi judecarea lor nu ţinu mai mult de un ceas şi jumătate.

— Charles Evremonde, zis Darnay! se auzi în cele din urmă.

Judecătorii erau înşiruiţi pe o bancă şi purtau pălării cu pene; în rest însă, precumpănea boneta roşie şi cocarda tricoloră. […]

Charles Evremonde zis Darnay fu învinuit de acuzatorul public că e aristocrat şi emigrant, în virtutea decretului ce-i surghiunise pe toţi emigranţii. Faptul că decretul fusese

omis la o dată ulterioară revenirii sale în Franţa nu avea nici o importanţă. El era acolo, şi decretul exista; fusese prins în Franţa, şi i se cerea capul.

— Tăiaţi-i capul! striga mulţimea. E un duşman al Republicii!

Preşedintele scutură clopoţelul pentru a potoli strigătele şi-i adresă acuzatului întrebarea dacă e adevărat că petrecuse mulţi ani în Anglia.

Era adevărat.

Şi atunci nu e un emigrant? El cum se defineşte?

Nu un emigrant în sensul şi în spiritul legii.

De ce nu? dori preşedintele să ştie.

Din pricină că renunţase de bunăvoie la un titlu care-i era odios şi la o poziţie care-i era odioasă şi-şi părăsise ţara preferând să trăiască în Anglia, din propria lui muncă, decât în Franţa, din munca poporului împilat.

Ce dovadă avea?

Rosti numele a doi martori: Theophile Gabelle şi Alexandre Manette.

Se căsătorise în Anglia? îl întrebă preşedintele.

Da, dar nu cu o englezoaică.

Cu o cetăţeană franceză?

Da, prin origine.

Numele ei şi familia?

Lucie Manette, unica fiică a doctorului Manette, bunul medic aici de faţă.

Acest răspuns avu o fericită influenţă asupra publicului. Strigăte de ovaţionare a bine cunoscutului medic sfâşiară liniştea sălii. Atât de schimbătoare erau sentimentele oamenilor, încât pe unele chipuri care cu un moment înainte se zgâiseră la prizonier cu nerăbdare, gata parcă să-l târască în stradă – şiroiau acum lacrimile.

Charles Darnay urcase aceste câteva trepte ale primejdiosului său drum, după instrucţiunile repetate ale doctorului Manette. Acelaşi grijuliu povăţuitor îi călăuzise

fiecare pas pe care avea să-l facă de aici înainte şi-i netezise fiece palmă de drum.

Preşedintele îi puse întrebarea de ce se reîntorsese în Franţa atunci când a făcut-o şi nu mai curând.

Nu s-a întors mai curând, răspunse Charles Darnay, pur şi simplu pentru că în Franţa nu avea nici un mijloc de existenţă, în afara acelora pe care le repudiase; în timp ce în Anglia trăia din predarea limbii şi literaturii franceze. S-a întors în urma rugăminţii exprese, trimisă în scris de către un cetăţean francez, care i-a comunicat că prin absenţa sa îi pune viaţa în pericol. A venit înapoi ca să salveze viaţa unui cetăţean şi ca să-şi depună mărturia, cu orice risc pentru persoana sa, în sprijinul adevărului. Oare acest act era socotit criminal în ochii Republicii?

Publicul răcni cu entuziasm: „Nu!” şi preşedintele îşi scutură clopoţelul pentru a potoli spiritele. Ceea ce nu izbuti, pentru că oamenii continuară să strige „Nu!”

Preşedintele ceru să i se spună numele acelui cetăţean. Acuzatul lămuri că-i vorba de primul dintre martorii săi. De asemenea, se referi cu încredere la scrisoarea acestui cetăţean, care-i fusese oprită la barieră, dar despre care nu se îndoia că se găseşte printre hârtiile din faţa preşedintelui.

Doctorul avusese grijă să se găsească acolo şi, la acest stadiu al procedurilor, scrisoarea fu scoasă şi citită. Cetăţeanul Gabelle fu chemat spre a o confirma. Cetăţeanul Gabelle făcu o aluzie, de o infinită delicateţe şi politeţe, că în vălmăşagul de treburi urgente impuse Tribunalului de către marele număr de duşmani ai Republicii cu care avea de furcă, el personal fusese uitat în temniţa Abbaye – mai bine zis, ieşise din memoria patriotică a Tribunalului – până cu trei zile în urmă.

Următorul interogat fu doctorul Manette. Marea popularitate de care se bucura şi limpezimea răspunsurilor sale produseră o puternică impresie; şi pe măsură ce-şi expunea argumentele, arătând că acuzatul fusese primul

său prieten după eliberarea din lunga-i întemniţare, că în Anglia acuzatul a rămas tot timpul fidel şi devotat lui şi fiicei sale în exilul lor, că departe de a se fi aflat în graţia aristocraţiei de acolo, aceasta îl condamnase efectiv la moarte, sub acuzaţia de a fi duşman al Angliei şi prieten al Statelor Unite – pe măsură ce scotea la iveală toate aceste fapte, cu maximă discreţie, dar cu forţa directă a adevărului şi a sincerităţii, juriul şi publicul deveniră toţi o apă şi-un pământ. În cele din urmă, când doctorul făcu apel la domnul Lorry, un domn englez aflat acolo, de faţă, care, ca şi dânsul, fusese martor la acel proces din Anglia şi-i putea deci confirma declaraţiile, juriul declară că nu-i nevoie de nici o mărturie în plus şi că e gata să voteze dacă preşedintele e de acord.

La fiecare vot (juraţii votau individual şi cu glas tare), publicul izbucnea în ropote de aplauze. Toate voturile fură în favoarea acuzatului şi preşedintele îl declară liber…

La ieşirea din închisoare lumea se îmblânzi, plângând, îmbrăţişându-l, urlând, fiecare în parte şi toţi laolaltă, până chiar şi râul, pe malul căruia se petrecea această scenă nebună, păru să înnebunească la rându-i, asemenea oamenilor de pe ţărm.

Într-o procesiune fantasmagorică, îmbrăţişând pe oricine întâlneau în cale şi arătându-l cu degetul, oamenii îl purtară până în curtea casei unde locuia. Doctorul sosise înainte, ca s-o pregătească pe Lucie, care, când îşi văzu soţul stând în picioare în faţa ei, îi căzu leşinată în braţe.

În timp ce o strângea la piept, pentru ca lacrimile lui şi buzele ei să se poată împreuna nevăzute de nimeni, câţiva dintre oameni porniră să danseze. Pe loc, se dezlănţuiră şi ceilalţi, iar Carmagnola năpădi curtea.

După ce strânse cu putere mâna doctorului care stătea victorios şi mândru în faţa lui, după ce strânse cu putere mâna domnului Lorry care sosise gâfâind, fără suflare, în urma înfruntării viiturilor Carmagnolei, după ce o sărută pe mica Lucie, care fusese ridicată pentru a-i putea încolăci

gâtul cu braţele, după ce o îmbrăţişă pe etern zeloasa şi credincioasa Pross care o ridicase pe fetiţă, Charles îşi luă soţia în braţe şi o purtă în casă.

— Lucie a mea! Sunt în siguranţă!

— O, scumpul meu Charles, dă-mi voie să-i mulţumesc pentru aceasta Domnului, în genunchi, aşa cum m-am rugat întruna.

Cu toţi îşi înclinară o clipă, solemn, capetele şi inimile.

Când Lucie se află din nou în braţele lui, Charles îi spuse:

— Şi acum, dragostea mea, mulţumeşte tatălui tău. Nici un om în toată această Franţă nu ar fi putut face ceea ce a făcut el pentru mine.

Lucie îşi culcă fruntea pe pieptul tatălui ei, aşa cum demult de tot îi culcase sărmana lui frunte pe pieptul ei. Doctorul era fericit pentru binele cu care răspunsese binelui ei, era răsplătit pentru toate suferinţele sale, era mândru de puterea lui.

— Nu trebuie să te arăţi slabă, drăguţa mea, o dojeni el; de ce tremuri? L-am salvat!

Capitolul VII.

O BĂTAIE ÎN UŞĂ

„L-am salvat”. De astă dată nu mai era unul dintre visurile cu care se întorcea adeseori seara acasă; acum Charles era într-adevăr acolo. Şi totuşi soţia lui tremura şi era stăpânită de o teamă vagă, dar apăsătoare.

Atmosfera în jur era atât de densă şi de sumbră; poporul era atât de pătimaş şi atât de capricios; atâţia nevinovaţi erau duşi la moarte pe temeiul celei mai slabe bănuieli sau a răutăţii altora; era imposibil să uiţi că mulţi bărbaţi, la fel de inocenţi ca şi soţul ei, şi la fel de dragi altor femei cum şi el îi era ei, împărtăşeau zi de zi soarta din ghearele căreia fusese smuls Charles; aşa încât inima Luciei nu se putea despovăra, cum simţea că ar fi trebuit să se întâmple.

Tatăl ei, căutând s-o înveselească, vădea o superioritate plină de milă faţă de această slăbiciune femeiască ce-l făcea să se minuneze. Gata, se isprăvise cu podul, cu cizmăria, cu

o sută cinci, cu Turnul de Nord! Îndeplinise misiunea pe care o avusese de îndeplinit, îl salvase pe Charles. Acum n-aveau decât să se bizuie cu toţii pe el.

Gospodăria lor era foarte sumară: nu numai pentru că modul de existenţă cel mai sănătos era acela care bătea mai puţin oamenilor la ochi, ci şi din pricină că nu erau bogaţi, iar Charles, pe întreg parcursul întemniţării, trebuise să plătească din greu pentru hrana proastă, şi pentru gardian, şi pentru întreţinerea prizonierilor mai săraci. În parte, din această pricină, în parte, pentru a evita o iscoadă în casă, nu ţineau servitoare; cetăţeanul şi cetăţeana care erau portarii imobilului le făceau din când în când câte un serviciu; iar Jerry (pe care domnul Lorry îl mutase aproape cu totul la ei) devenise omul de încredere, şi-şi avea culcuşul de noapte în casa lor.

O ordonanţă a Republicii prevedea ca pe uşa sau pe stâlpul uşii fiecărei case să fie scrise citeţ numele fiecărui locatar, cu litere de o anumită mărime şi la o anumită înălţime de la prag, care să îngăduie a fi desluşite cu uşurinţă. Drept care numele domnului Jerry Cruncher împodobea cuminte stâlpul uşii de jos; şi, când umbrele înserării se furişară, purtătorul acestui nume îşi făcu apariţia, după ce supraveghease un zugrav tocmit de doctorul Manette să adauge la listă numele de Charles Evremonde, zis Darnay.

În teama şi neîncrederea generală care întunecau acele timpuri, deprinderile de viaţă obişnuită se schimbaseră. În mica gospodărie a doctorului, ca şi în multe altele, proviziile de consum zilnic erau cumpărate în fiecare seară, în cantităţi mici şi mereu din alte dughene. Dorinţa tuturor era de a atrage cât mai puţin atenţia şi de a stârni cât mai puţin invidia şi clevetelile.

În ultimele câteva luni, domnişoara Pross şi domnul Cruncher se achitaseră de sarcina aprovizionării; cea dintâi ţinea banii, cel de-al doilea, coşul. În fiecare după-masă, cam la ora când se aprindeau felinarele, cei doi porneau în

misiune şi aduceau acasă cumpărăturile necesare. Deşi în urma îndelungii sale asociaţii cu o familie franceză s-ar fi cuvenit ca domnişoara Pross să cunoască limba acestora la fel de bine ca şi limba ei – dacă şi-ar fi pus în minte s-o înveţe – mintea ei nu se înclinase niciodată în asemenea direcţie, şi deci nu cunoştea din „aiureala asta” (cum îi plăcea s-o numească) mai mult decât cunoştea domnul Cruncher. Aşadar, târguiala ei consta în a zvârli în nasul negustorului câte un substantiv, fără a-l preceda de vreun articol oarecare, şi, dacă se întâmpla ca substantivul să nu desemneze ceea ce voia ea să cumpere, se uita după obiectul dorit, punea mâna pe el şi nu-i dădea drumul până nu se încheia tocmeala. Se tocmea întotdeauna, ţinând sistematic în sus un deget mai puţin decât cele pe care le ţinea negustorul spre a indica preţul – indiferent cât ar fi fost aceasta.

— Ei, domnule Cruncher, zise domnişoara Pross ai cărei ochi sticleau de bucurie, dacă dumneata eşti gata, sunt şi eu.

Jerry se declară, răguşit, la dispoziţia domnişoarei Pross.

— Azi avem nevoie de tot felul de lucruri, adăugă domnişoara Pross, şi o să ne ia o mulţime de timp. Printre altele trebuie să luăm şi vin. Ce fel de toasturi or fi înălţând bonetele astea roşii acolo de unde-om cumpăra vinul?

— Da' dumneata, domnişoară, tot atâta ai să înţelegi chiar dac-or bea în sănătatea dumitale sau a bătrânului, replică Jerry.

— Care bătrân?

Domnul Cruncher dădu explicaţia cu oarecare şovăială:

— Împieliţatul ăla bătrân!

— Ha! făcu domnişoara Pross. Nu-i nevoie de un tălmaci ca să-ţi lămurească ce clocesc în minte creaturile astea. N-au decât un gând: omorul.

— Ssst, dragă! Te rog, te rog, fii prudentă, strigă Lucie.

— Da, da, da, o să fiu prudentă, o linişti domnişoara Pross. Şi acum, puişorule, să nu te mişti de lângă foc până nu mă

întorc eu. Ai grijă de soţul pe care l-ai redobândit şi nu-ţi clinti căpşorul de pe umărul lui; rămâi aşa cum stai acuma până vin eu înapoi. Domnule doctor Manette, înainte de a pleca pot să pun o întrebare?

— Cred că ai toată libertatea s-o faci, răspunse doctorul zâmbind.

— Pentru numele lui Dumnezeu, să nu mai aud de libertate! M-am săturat de ea până-n gât…

— Sst, dragă. Iar începi? o mustră Lucie.

— Uite ce-i, scumpa mea, făcu domnişoara Pross, dând din cap cu emfază, pe scurt chestiunea e următoarea: eu sunt o supusă a Maiestăţii-sale regale George al III-lea (rostind numele Domnişoara Pross făcu o reverenţă). Şi acum, întrebarea domnule doctor Manette. Există oare vreo perspectivă – buna femeie avea obiceiul de a se preface că ia foarte uşor lucrurile care-i îngrijorau pe toţi şi de a discuta despre ele din întâmplare – există vreo perspectivă să plecăm de aici?

— Mi-e teamă că deocamdată nu. Ar fi periculos pentru Charles.

— Ha! făcu domnişoara Pross, înăbuşind sub o mină veselă un oftat, în timp ce privea la părul de aur al puişorului ei strălucind în bătaia focului. Atunci înseamnă că trebuie să avem răbdare şi să aşteptăm; asta-i tot. Trebuie să ne ţinem capul sus şi să luptăm pe ascuns, cum obişnuia să spună fratele meu Solomon. Hai, domnule Cruncher!

Plecară lăsându-i pe Lucie, pe soţul ei, pe tatăl ei şi pe fetiţă în faţa unui foc luminos. Îl aşteptau pe domnul Lorry să se întoarcă de la bancă. Domnişoara Pross aprinsese lampa, dar o aşezase într-un colţ retras, ca să-i lase să se bucure netulburaţi de dogoarea focului. Mica Lucie stătea lângă bunicul ei, strângându-l cu amândouă mâinile de braţ; iar el îi povestea în şoaptă un basm despre o zână mare şi plină de putere, care frânsese zidul unei închisori şi dăruise libertatea unui captiv ce-i făcuse cândva zânei un

bine. Totul se desfăşura calm şi domol, iar Lucie începuse să se simtă mai liniştită.

— Ce-a fost asta? strigă ea deodată.

— Draga mea, o mustră tatăl, oprindu-se din povestit lăsându-şi mâna pe mâna ei, stăpâneşte-te! În ce hal de nervi eşti! Tresari la cel mai mic fleac. Tocmai tu, fiica tatălui tău?

— Mi s-a părut, tată, se scuză Lucie albă la faţă şi cu vocea tremurătoare, că am auzit paşi străini pe scară.

— Scumpa mea, pe scară e o linişte ca-n mormânt. Şi cum rosti aceste cuvinte, se auzi o bătaie puternică în uşă.

— O, tată, tată! Ce poate fi? Charles, ascunde-te! Salvează-l!

— Copila mea, răspunse doctorul, ridicându-şi mâna şi lăsându-şi-o pe umărul ei. L-am salvat. Câtă slăbiciune, draga mea! Lasă-mă să deschid eu uşa.

Luă lampa şi străbătu cele două camere care-i despărţeau de uşa de la intrare, pe care apoi o deschise. Un tropăit grosolan pe podele; patru bărbaţi, cu bonete roşii, înarmaţi cu săbii şi pistoale, îşi făcură apariţia în odaia lor.

— Cetăţeanul Evremonde, zis Darnay, rosti primul dintre ei.

— Cine-l caută? întrebă Darnay.

— Eu îl caut. Noi îl căutăm. Te cunosc, Evremonde; te-am văzut azi în faţa Tribunalului. Eşti din nou prizonierul Republicii.

Cei patru îl înconjurară, în timp ce Charles stătea în mijlocul lor, cu soţia şi fetiţa agăţate de el.

— Spune-mi în ce fel şi din ce pricină sunt din nou prizonier?

— E de ajuns că te întorci de-a dreptul la Conciergerie şi că vei afla acolo. Eşti citat mâine în faţa Tribunalului.

Doctorul Manette, pe care această vizită îl împietrise în asemenea măsură, încât rămăsese cu lampa în mâna ridicată, de parcă era o statuie făcută anume să susţină o lampă, se mişcă în sfârşit la auzul cuvintelor de mai sus,

aşează lampa pe masă şi, adresându-se vorbitorului şi apucându-l cu blândeţe de reverul bluzei de lână roşie, întrebă:

— Ai spus că-l cunoşti pe dânsul. Dar pe mine mă cunoşti?

— Da. Vă cunosc, cetăţene doctor.

— Cu toţii vă cunoaştem, cetăţene doctor, răspunseră şi ceilalţi trei.

Doctorul privi absent de la unul la celălalt şi, după o pauză, adăugă cu voce joasă:

— Vrei să-mi răspunzi mie la întrebarea pe care ţi-a pus-o el? Ce s-a întâmplat?

— Cetăţene doctor, începu primul om, cam în silă; prizonierul a fost denunţat la Sectorul din cartierul Saint-Antoine. Cetăţeanul ăsta, urmă el, arătând spre omul care intrase al doilea după el în cameră, face parte din mahalaua Saint-Antoine.

Cetăţeanul indicat încuviinţă din cap şi adăugă:

— Este acuzat de cei din Saint-Antoine.

— Acuzat de ce anume? stărui doctorul.

— Cetăţene doctor, reluă primul tot fără tragere de inimă nu mai puneţi atâtea întrebări. Dacă Republica vă cere un sacrificiu, fără îndoială că dumneavoastră, în calitate de bun patriot, veţi fi fericit să-l faceţi. Republica e mai presus de orice. Hai, Evremonde, suntem grăbiţi…

— Încă un cuvânt, se rugă doctorul. Vreţi să-mi spuneţi cine l-a denunţat?

— E împotriva regulamentului, răspunse cel dintâi, dar îl puteţi întreba pe cetăţeanul din Saint-Antoine.

Doctorul îşi întoarse privirile spre cel în cauză, care se foi stingherit, se trase uşor de barbă şi, în cele din urmă, răspunse:

— Ei bine! Adevărat că-i împotriva regulamentului. Dar a fost denunţat – şi încă pentru o vină gravă – de cetăţeanul şi cetăţeana Defarge. Şi încă de cineva…

— Cine-i acest cineva?

— Dumneavoastră întrebaţi, cetăţene doctor?

— Da!

— Atunci, răspunse cel din Saint-Antoine cu o privire bizară, veţi primi răspunsul mâine. Acuma sunt mut!

Capitolul VIII.

UN PARTENER LA JOCUL DE CĂRŢI.

Fără să aibă, din fericire, habar de noua nenorocire petrecută acasă, domnişoara Pross îşi făcu drum prin străduţele strâmte şi traversă Sena pe Pont-Neuf, calculând în minte tot ce era neapărată nevoie să cumpere. Domnul Cruncher mergea alături, ducând coşul. Amândoi se uitau în dreapta şi în stânga supraveghind cu un ochi atent orice grup mai animat şi întorcându-se din drum pentru a ocoli orice ceată de vorbitori întârâtaţi. […]

După ce cumpără câteva articole de băcănie şi o măsură de ulei pentru lampă, domnişoara Pross îşi aminti de vin. Trase cu ochiul în mai multe cârciumi şi, în cele din urmă, se opri la cea care purta firma: La viteazul republican Brutus din antichitate, aflată nu departe de Palatul Naţional care a fost o dată (şi chiar de două ori) Tuileries; aspectul acestei cârciumi i se păruse mai îmbietor. Părea mai liniştită decât alte asemenea instituţii alături de care trecuseră. Consultându-l pe domnul Cruncher şi constatând că era de aceeaşi părere, domnişoara Pross poposi la Viteazul republican Brutus din antichitate, însoţită de cavalerul ei.

Observând în treacăt lămpile afumate, bărbaţii cu pipe în gură, jucând cărţi sau domino, muncitorul cu pieptul dezgolit, braţele despuiate şi faţa mânjită de funingine, care citea cu glas tare un ziar, pe toţi ceilalţi din jur care-l ascultau, armele purtate la brâu sau lăsate deoparte, gata a fi înşfăcate, pe cei doi sau trei muşterii adormiţi şi care, în bluzoanele lor negre, jerpelite, cu umeri laţi – foarte populare pe atunci – arătau, în acea atitudine, ca nişte urşi ori nişte dulăi toropiţi de somn, cei doi clienţi se apropiară de tejghea şi cerură nişte vin.

În timp ce cârciumarul le măsura vinul, un bărbat se despărţi de un altul dintr-un colţ şi se ridică să plece. Ca să

poată ieşi, trebuia să dea cu ochii de domnişoara Pross. Şi de cum se întâmplă acest lucru, domnişoara Pross scoase un strigăt pătrunzător şi-şi izbi palmele una de alta.

Într-o secundă, toată societatea sări în picioare. Ca cineva să fie asasinat de altcineva cu care avea o discuţie în contradictoriu era lucrul cel mai plauzibil din lume. Aşadar, fiecare aşteptă să vadă un cadavru căzând, dar nu văzură decât o femeie şi un bărbat zgâindu-se unul la celălalt; bărbatul avea înfăţişarea unui francez şi a unui republican desăvârşit; femeia era, evident, englezoaică.

Cele exprimate, în dezamăgita lor dezumflare, de discipolii Viteazului republican Brutus din antichitate – cu excepţia faptului că se arătară foarte volubili şi gălăgioşi – fură pentru domnişoara Pross şi pentru însoţitorul ei asemenea limbii ebraice sau caldeene, deşi cei doi erau numai ochi şi urechi. Dar în surpriza lor nu mai luau acum aminte la nimic. Căci, trebuie ţinut seama că nu numai domnişoara Pross era pierdută de uimire şi tulburare, dar şi domnul Cruncher – deşi s-ar fi zis că din motive deosebite şi personale – se găsea la rândul său într-o stare de totală uluire.

— Ce te-a apucat? zise omul care o făcuse pe domnişoara Pross să ţipe; vorbea cu o voce tăioasă şi indignată (deşi pe un ton scăzut) şi în engleză.

— Oh, Solomon, scumpul meu Solomon! izbucni domnişoara Pross pocnindu-şi din nou palmele. După ce nu te-am văzut şi n-am mai auzit de tine de atâta amar de vreme, să te găsesc aici!

— Nu-mi spune Solomon! Vrei să mă împingi la moarte? Întrebă omul, aruncând o privire furişă şi părând să se ascundă

— Frate, frate! ţipă domnişoara Pross, izbucnind în lacrimi. Am fost vreodată atât de crudă cu tine încât să-mi poţi pune asemenea întrebare?

— Atunci ţine-ţi gura aia băgăcioasă şi vino afară dacă vrei să-mi vorbeşti. Plăteşte-ţi vinul şi ieşi afară. Cine-i omul

ăsta?

Domnişoara Pross, scuturând din capu-i iubitor şi nefericit către nu mai puţin îndrăgitul ei frate, grăi printre lacrimi:

— Domnul Cruncher.

— Să iasă şi el! spuse Solomon. Ce, mă ia drept o stafie?

Judecând după expresia domnului Cruncher, aşa-l şi lua. Totuşi nu scoase o vorbă, iar domnişoara Pross, în lacrimi, scotoci cu mare dificultate în adâncurile pungii şi plăti vinul. În acest, timp, Solomon se întoarse spre urmaşii Viteazului republican Brutus din antichitate şi le oferi câteva cuvinte de lămurire în limba franceză, ceea ce-i făcu să se întoarcă în locurile şi la activităţile lor.

— Şi acum, zise Solomon, oprindu-se în colţul străzii întunecate, ce doreşti?

— Ce îngrozitor de urât din partea unui frate, pentru care dragostea mea a rămas la fel de neştirbită, să mă întâmpine în felul ăsta şi să nu-mi arate nici un semn de afecţiune! strigă domnişoara Pross.

— Iaca! Fir-ar să fie! Iaca, zise Solomon, repezindu-se cu buzele lui la buzele domnişoarei Pross. Acuma eşti mulţumită?

Domnişoara Pross se mulţumi să scuture din cap şi să plângă în tăcere.

— Dacă te aştepţi să fiu surprins, nu sunt surprins deloc, urmă fratele ei Solomon. Nu sunt surprins; ştiam că eşti aici; îi ştiu aproape pe toţi cei care sosesc. Dacă într-adevăr nu doreşti să-mi pui existenţa în primejdie – şi bănuiesc că nu doreşti – vezi-ţi de drumul tău cât mai repede cu putinţă, şi lasă-mă şi pe mine să-mi văd de drumul meu. Sunt funcţionar public.

— Fratele meu Solomon, din Anglia, se văită domnişoara Pross, înălţându-şi spre ceruri ochii plini de lacrimi, fratele meu, care ar fi putut să ajungă unul dintre cei mai buni şi cei mai mari oameni în patria lui, să fie funcţionar la străini, şi încă la ce străini! Aş fi preferat să-l văd zăcând în…

— Am spus eu! îi curmă fratele ei vorba. Am ştiut-o! Vrei să mă împingi la moarte. Voi fi declarat „suspect” din cauza propriei mele surori. Tocmai acum când am reuşit să mă descurc…

— Ferească Sfântul cel bun şi milostiv! strigă domnişoara Pross. Mai curând aş vrea să nu te mai văd niciodată, scumpul meu Solomon, deşi te-am iubit sincer şi te voi iubi întotdeauna. Spune-mi doar o singură vorbă bună, şi mai spune-mi că nu există supărare şi înstrăinare între noi, şi n-o să te mai reţin.

Biata domnişoară Pross! Ca şi cum înstrăinarea ar fi provenit dintr-o vină a ei! Ca şi cum domnul Lorry n-ar fi aflat cu certitudine, în urmă cu ani, în colţişorul liniştit din Soho, că acest preţios frate îi tocase banii şi o părăsise!

Tocmai rostea acea vorbă bună, mai morocănos şi cu mai multă dispreţuitoare superioritate decât dacă meritele şi rolurile lor ar fi fost inversate (ceea ce se întâmplă întotdeauna pretutindeni în lume), când domnul Cruncher, atingându-l pe umăr, îi puse, răguşit şi neaşteptat, următoarea ciudată întrebare:

— Ia zi! Pot să-ţi cer o favoare? Vreau să ştiu dacă te cheamă. John Solomon, sau Solomon John.

Funcţionarul public se întoarse brusc spre el, cu vădită neîncredere. Până atunci, domnul Cruncher nu scosese o vorbă.

— Haide! îl îndemnă el. Vorbeşte, că doar ştii. (Ceea ce, pentru moment, nu s-ar fi putut spune şi despre domnul Cruncher.). John Solomon sau Solomon John? Dânsa îţi spune Solomon, şi se vede că ştie, din moment ce ţi-e soră. Şi eu te ştiu de John. Care din două vine mai întâi? Şi unde vine numele Pross? Nu ăsta ţi-era numele dincolo, peste apă.

— Ce vrei să spui?

— Nu prea ştiu tot ce vreau să spun, pentru că nu-mi pot aduce aminte cum ţi se spunea acolo, peste apă.

— Nu? rânji Solomon.

— Nu. Dar pun rămăşag că era un nume din două silabe.
— Zău?
— Da. Cel'lalt avea un nume dintr-o singură silabă. Te ştiu erai martor – spion la Bailey. În numele părintelui tuturor mincinoşilor, care ţi-a fost tată şi ţie, cum ţi se spunea?
— Barsad, interveni o voce străină.
— Asta-i numele, pun rămăşag p-o mie de lire! vorbitorul care intervenise nu era altul decât Sydney Carton. Îşi ţinea mâinile la spate, pe sub mantaua de călătorie, şi stătea lângă domnul Cruncher, la fel de neglijent cum ar fi stat şi la Old Bailey.
— Nu te speria, scumpă domnişoară Pross. Am sosii ieri seară la domnul Lorry, spre surpriza acestuia; m-am înţeles cu el să nu mă arăt nicăieri până ce lucrurile nu se aranjează sau până ce n-aş putea fi de oarecare folos; m-am arătat acum aici, ca să solicit o mică întrevedere fratelui dumitale. Aş fi dorit să ai un frate mai merituos decât Basard. Aş fi dorit, de dragul dumitale, ca domnul Barsad nu fi fost „fluieraş” la închisori.
Acesta era termenul confidenţial folosit pe atunci între temniceri pentru a numi un spion. Spionul, alb la faţă, păli şi mai mult şi-l întrebă cum îndrăzneşte…
— Am să-ţi spun, răspunse Sydney. Te-am văzut, domnule Barsad, în urmă cu un ceas, în timp ce ieşeai din închisoarea Conciergerie, iar eu îi contemplam zidurile. Ai o faţă care nu se uită uşor şi eu am memoria figurilor. Văzându-te în acea ambianţă, interesul mi-a fost stârnit, şi cum mai aveam un motiv – de care nu eşti străin de a te asocia cu nefericirile unui prieten acum aflat la mare ananghie, te-am urmărit. Am intrat imediat după dumneata în cârciuma asta şi m-am aşezat în apropierea dumitale. Din felul liber în care discutai şi din vorbele făţişe ale admiratorilor dumitale nu mi-a fost greu să deduc natura slujbei pe care o ai. Şi, încetul cu încetul, ceea ce făcusem la întâmplare păru să se închege în mintea mea într-un scop precis, domnule Barsad.

— Ce scop? întrebă spionul.

— Ar fi supărător şi poate chiar primejdios să-ţi explic în stradă. Ai putea să-mi acorzi favoarea câtorva minute în birourile Băncii Tellson, de pildă?

— Sub ameninţare?

— O! Am spus eu aşa ceva?

— Atunci de ce-aş merge acolo?

— Zău aşa, domnule Barsad, dacă dumneata nu poţi spune de ce, cum aş putea spune eu?

— Adică nu vreţi să spuneţi, domnule? întreba spionul cu o voce nehotărâtă.

— M-ai înţeles foarte limpede, domnule Barsad. Nu voi spune.

Nepăsarea neglijentă a lui Carton venea fericit în ajutorul repeziciunii şi iscusinţei sale când era vorba de o chestiune ca aceea care-i încolţise în minte şi de un om ca acela cu care avea acum de a face. Ochiul lui experimentat întrezărise acest lucru şi profita de el cât putea.

— Atâta-ţi spun, vorbi spionul aruncând o privire plină de mustrare către soră-sa, dacă iese vreo belea din treaba asta, tu porţi vina.

— Haide, haide, domnule Barsad, exclamă Sydney. De ce eşti nerecunoscător? Dacă n-ar fi respectul pe care-l port surorii dumitale, poate că nu ţi-aş fi făcut, cu atâta politeţe, o propunere care sper să ne satisfacă pe amândoi. Vii cu mine la bancă?

— Voi asculta ce aveţi să-mi spuneţi. Vin.

— Propun să o conducem întâi pe sora dumitale, până în colţul străzii pe care locuieşte. Daţi-mi voie să vă ofer braţul, domnişoară Pross. Ăsta nu-i un oraş în care să puteţi circula neocrotită, la asemenea oră; şi cum însoţitorul dumneavoastră îl cunoaşte pe domnul Barsad, o să-l invit şi pe el cu noi la domnul Lorry. Suntem gata? Poftiţi.

Domnişoara Pross avea să-şi amintească ceva mai târziu, şi toată viaţa ei după aceea, că, în timp ce strângea cu ambele mâini braţul lui Sydney şi-l privea în faţă implorându-l să

nu-i facă vreun rău lui Solomon, simţise în muşchii lui o încordare a voinţei şi întrezărise în ochii lui un soi de revelaţie care nu numai că contraziceau felul lui uşuratic de a fi dar îl transformau şi-l înălţau. Numai că în momentele acelea era prea preocupată de frate-său care-i merita atât de puţin afecţiunea şi de asigurările prieteneşti pe care i le dădea Sydney, pentru a acorda vreo atenţie celor ce vedea.

O părăsiră la colţul străzii şi Carton îi conduse pe ceilalţi spre birourile domnului Lorry, aflate la câteva minute de drum. John Barsad, sau Solomon Pross, mergea lângă el.

Domnul Lorry tocmai îşi isprăvise cina şi şedea la gura sobei, lângă un foc vesel în care ardea o buturugă sau două. Când intrară vizitatorii îşi întoarse capul şi-şi manifestă surpriza la vederea unui străin.

— Fratele domnişoarei Pross, Sir. Domnul Barsad.

— Barsad? repetă bătrânul domn. Barsad? Numele îmi aminteşte ceva – de altfel şi faţa…

— Ţi-am spus că ai o faţă care nu se uită uşor, domnule Barsad, observă Carton cu răceală. Te rog, ia loc.

În timp ce-şi trăgea şi el un scaun, completa veriga ce lipsea din lanţul amintirilor domnului Lorry, lămurindu-l cu o încruntare:

— A fost martor la procesul acela…

Domnnul Lorry îşi aduse aminte pe dată şi-şi privi oaspetele cu o scârbă neprefăcută.

— Domnul Barsad a fost recunoscut de domnişoara Pross drept fratele drag de care aţi auzit, iar dânsul a admis rudenia, începu Sydney. Trec acum la ştiri mai rele. Darnay a fost din nou arestat.

— Înlemnit de consternare, bătrânul domn exclamă:

— Ce-mi tot spui? L-am părăsit teafăr şi liber acum două ceasuri şi peste puţin mă duc din nou la el.

— Cu toate acestea e arestat. Când s-a întâmplat, domnule Barsad?

— Cu foarte puţin în urmă.

— Domnul Barsad e autoritatea cea mai bine informată, Sir, urmă Sydney. Eu însumi am aflat că arestarea a avut loc din comunicarea pe care domnul Barsad a făcut-o unui confrate fluieraş, în faţa unei sticle de vin. El personal i-a condus pe mesageri la poartă şi-a stat acolo până când portarul le-a dat drumul înăuntru. Nu există nici o îndoială că Darnay fost din nou arestat.

Ochiul de om de afaceri al domnului Lorry citi pe faţa vorbitorului că ar fi fost timp pierdut să mai stăruie asupra acestui punct. Buimăcit, dar conştient că ceva important ar putea să depindă de prezenţa lui de spirit, căută să se stăpânească şi urmări totul în tăcere.

— Mă rog, eu am încredere, continuă Sydney, adresându-se domnului Lorry, că numele şi influenţa doctorului Manette îi vor servi drept chezăşie şi mâine – ai spus că mâine se înfăţişează din nou în faţa Tribunalului, domnule Barsad?

— Da, aşa cred.

—… îi vor servi drept chezăşie şi mâine ca şi azi. Dar s-ar putea să nu fie aşa. Vă mărturisesc, domnule Lorry, că sunt impresionat de faptul că doctorul Manette nu a avut puterea de a preveni această arestare.

— Poate că nu a ştiut nimic de ea, răspunse domnul Lorry.

— Da, dar însăşi această împrejurare este alarmantă dacă ne gândim cât de mult a fost identificat doctorul Manette cu ginerele său.

— Asta aşa e, recunoscu domnul Lorry, frecându-şi cu mâna agitată bărbia şi pironindu-şi ochii asupra lui Carton.

— Pe scurt, reluă Sydney, trăim timpuri desperate când se joacă jocuri desperate, pe mize desperate. Să dea Domnul ca doctorul să fie câştigător; eu voi intra în joc numai dacă pierde. Aici, viaţa nici unui om nu are vreo valoare. Oricine e purtat azi de popor în triumf poate mâine să fie osândit la moarte. Miza pe care am hotărât eu să joc, în caz că lucrurile vor lua întorsătura cea mai rea, e un prieten de la

Conciergerie. Şi prietenul pe care-mi propun să-l câştig e domnul Barsad.

— Ar trebui să aveţi cărţi foarte bune, domnule.

— O să le filez. Să văd ce am… Domnule Lorry, dumneavoastră ştiţi ce brută sunt; aş dori să-mi daţi puţin coniac…

Sticla îi fu aşezată în faţă, şi Carton dădu pe gât un pahar plin – apoi mai bău unul – şi, cu un aer îngândurat, împinse sticla într-o parte.

— Domnul Barsad, continuă el cu tonul unuia care într-adevăr îşi trece în revistă cărţile din mână, fluieraş la închisori; emisar al Comitetului Republican, ba temnicer, ba prizonier, întotdeauna spion şi agent secret – cu atât mai valoros aici, pentru originea sa engleză, cu cât un englez e mai puţin bănuit de corupere decât un francez – se înfăţişează celor ce-l folosesc sub un nume fals. Asta e o carte foarte bună la mână. Domnul Barsad, aflat actualmente în slujba guvernului republican francez, a fost odinioară în slujba guvernului aristocrat englez, inamicul Franţei şi al libertăţii. Asta-i a doua carte excelentă la mână. În această zonă a suspiciunii, concluzia care se desprinde e limpede ca lumina zilei: domnul Barsad, aflat încă în solda guvernului aristocrat englez, este spionul lui William Pitt, deci şarpele înşelător cuibărit la sânul Republicii, trădătorul şi agentul multor ticăloşii, despre care se vorbeşte atâta şi care e atât de greu de descoperit. Asta-i o carte mai tare ca toate. Mi-ai urmărit cărţile, domnule Barsard?

— Dar nu v-am înţeles jocul, răspunse spionul oarecum descumpănit.

— Iată atuul meu: denunţarea domnului Barsad la cel mai apropiat comitet revoluţionar. Priveşte acum la cărţile din mâna dumitale, domnule Barsard, şi spune-mi ce ai. Nu te grăbi…

Îşi trase din nou sticla de coniac alături, umplu încă un pahar şi-l dădu pe gât. Văzu că spionul se temea ca nu

cumva să se îmbete până la punctul de a-l denunţa pe loc. Dându-şi seama de acest lucru, Sydney îşi umplu încă un pahar şi-l turnă pe gât.

— Priveşte-ţi cărţile cu atenţie, domnule Barsad. Nu te pripi.

Erau cărţi mai proaste decât bănuise Carton. Domnul Barsad văzu în mâna sa cărţi pierzătoare, de care Sydney Carton nu ştia nimic. Fusese dat afară din onorabila-i slujbă din Anglia, pentru numeroasele insuccese în calitatea lui de spion şi nu pentru că n-ar fi fost nevoie de el acolo. Traversase Canalul şi intrase în slujbă în Franţa: întâi ca agent provocator şi turnător printre compatrioţii lui; apoi, treptat, ca agent provocator şi turnător printre francezi. Sub vechiul regim fusese spion în cartierul Saint-Antoine şi în vinăria lui Defarge; poliţia vigilentă îi furnizase o serie de informaţii despre întemniţarea, eliberarea şi istoria doctorului Manette, menite să-i slujească drept introducere într-o discuţie mai intimă cu familia Defarge; îşi încercase şansele cu madame Defarge şi dăduse greş, în mod evident. Îşi amintea întruna, cu teamă şi fiori, că femeia aceea aprigă împletise tot timpul cât stătuse de vorbă cu el şi-i aruncase priviri prevestitoare de rău în timp ce degetele i se mişcau de zor. O revăzuse de atunci în cartierul Saint-Antoine denunţând oameni ale căror vieţi avea să le înghită negreşit ghilotina. Ştia prea bine, aşa cum ştiau toţi cei de-o meserie cu el, că niciodată nu era în deplină siguranţă, că fuga era imposibilă; că era legat de mâini şi de picioare în umbra securii; că, în ciuda prelungirii trădării şi a convertirii ei în slujba Teroarei, era de ajuns un singur cuvânt pentru ca tăişul să cadă asupră-i. Odată denunţat, şi mai ales sub asemenea învinuiri grave ca acelea ce-i fuseseră înşirate, prevedea că înspăimântătoarea femeie, despre al cărei caracter neîmblânzit avusese multe dovezi, va da la iveală fatalul ei registru şi va zdrobi ultima lui şansă de viaţă. În afară de faptul că toţi spionii sunt oameni care se sperie uşor, de astă dată Barsad avea la mână

destule cărţi negre pentru ca obrazul să-i devină livid ca moartea când le dădu pe faţă.

— Nu pari prea mulţumit de cărţile dumitale, îi spuse Sydney cu mult calm. Joci?

— Cred, Sir, spuse spionul în felul cel mai umil cu putinţă, întorcându-se spre domnul Lorry, că pot face apel la un gentleman de vârsta şi cu bunăvoinţa dumneavoastră pentru a explica acestui domn, mult mai tânăr decât dumneavoastră, că nu-i de demnitatea rangului său să folosească acest atu de care a vorbit. Recunosc că sunt spion, poziţie considerată drept înjositoare – deşi cineva trebuie să îndeplinească şi această muncă; dar acest domn nu e spion, aşa încât de ce trebuie să se înjosească până la a deveni?

— Domnule Barsad, mă voi folosi de atuul meu, răspunse Carton în locul domnului Lorry, uitându-se la ceas, mă voi folosi de el fără nici un scrupul şi în foarte scurt timp.

— Aş fi crezut, domnii mei, urmă spionul, străduindu-se întruna să-l antreneze pe domnul Lorry în discuţie, că respectul pe care i-l purtaţi surorii mele…

— Nu mi-aş putea dovedi în chip mai fericit respectul pe care-l port surorii dumitale, decât scăpând-o de un asemenea frate, îi tăie Carton vorba.

— Doar nu vă gândiţi la aşa ceva, Sir?

— Hotărârea mea e luată.

Comportarea mieroasă a iscoadei, contrastând ciudat cu îmbrăcămintea lui ostentativ aspră şi, de bună seamă, cu felul lui obişnuit de a fi, se lovi atât de crunt de inscrutabilitatea lui Carton – care era o enigmă şi pentru oameni mai luminaţi şi mai oneşti decât Barsad – încât glasul îi şovăi şi se stinse. În timp ce-şi căuta, descumpănit, cuvintele, Carton urmă, reluându-şi aerul de jucător care-şi studiază cărţile:

— Şi zău aşa, acum că stau să mă gândesc, am impresia că am mai descoperit o carte, pe care încă n-am enumerat-o.

Prietenul acela al dumitale, şi confrate-fluieraş, care spunea despre el că fluieră prin închisorile de la ţară, cine e?

— Francez. Nu-l cunoaşteţi, replică spionul cu grabă.

— Francez? Da? spuse Carton dus pe gânduri şi părând a nu-l auzi, deşi îi repetase cuvintele. Mă rog, s-ar putea…

— Este, vă asigur, întări spionul, deşi n-are nici o importanţă.

— Deşi n-are nici o importanţă, repetă Carton în acelaşi fel, deşi n-are nici o importanţă. Nu, n-are importanţă. Nu. Şi totuşi i-am mai văzut faţa.

— Nu cred. Sunt sigur că nu. Nu-i posibil, îl asigură spionul.

— Nu… se… poate, mormăi Sydney Carton cufundat în trecut şi umplându-şi din nou paharul (care, din fericire, era mic). Nu se poate. Vorbea bine franţuzeşte. Şi totuşi, cu accent străin.

— Provincial, lămuri spionul.

— Nu. Străin! strigă Carton, izbind cu palma în masă în clipa când o scânteie i se aprinse limpede în memorie. Cly! Deghizat, dar acelaşi. L-am avut pe omul ăsta în faţă la Old Bailey.

— Ei, aici vă cam pripiţi, domnule, ripostă Barsad cu un zâmbet care-i făcu nasul acvilin să pară şi mai strâmb; aici chiar că-mi prilejuiţi un avantaj asupra dumneavoastră.

Cly (despre care, după atâta vreme, pot să recunosc fără rezervă că era într-adevăr prietenul meu) e mort de câţiva ani. L-am îngrijit în timpul bolii care l-a dus la pierzanie. A fost îngropat la Londra, la cimitirul Saint Pancras-in-the-Fields. Antipatia pe care i-o purta plebea m-a împiedicat să-l pot conduce pe ultimul drum, dar eu însumi am dat o mână de ajutor la aşezarea lui în coşciug.

În acest, moment, domnul Lorry, din locul unde şedea, îşi dădu seama de apariţia, pe perete, a unei umbre. Urmărind-o până la sursă, descoperi că era pricinuită de o subită şi extraordinară zbârlire şi înţepenire a întregului păr de pe căpăţâna domnului Cruncher.

— Haide să judecăm drept şi să fim cinstiţi, continuă spionul. Ca să vă dovedesc cât de greşită e pista pe care porniţi şi cât de neîntemeiată e presupunerea dumneavoastră, o să vă arăt certificatul de înmormântare al lui Cly, pe care, întâmplător, l-am purtat de-atunci întruna în buzunar. Scoase cu grabă o hârtie şi o despături. Priviţi-l, poftim, priviţi-l! Îl puteţi lua în mână, nu-i fals!

În acest moment, domnul Lorry observă că bizara umbră de pe zid se alungeşte, iar domnul Cruncher se ridică în picioare şi vine în faţă.

Fără ca spionul să-l vadă, domnul Cruncher se apropie de el şi-l atinse pe umăr, asemenea unui judecător-fantomă.

— Maestre, pe Roger Cly, vasăzică dumneata l-ai băgat în coşciug? întrebă domnul Cruncher cu o mutră inexpresivă şi dură ca oţelul.

— Eu.

— Şi cine l-a scos de acolo?

— Barsad se lăsă să cadă pe spătarul scaunului şi bâigui:

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spui că nici nu i-a călcat picioru-n coşciug. Nu! Nici urmă de el! Să-mi taie mie capu', dac-a fost ăla-n coşciug…

Spionul îşi întoarse privirile spre cei doi domni. Amândoi se uitau muţi de uimire la Jerry.

— Îţi spui eu, că în coşciugul ăla ai îngropat bolovani şi ţărână. Să nu-mi cânţi mie că l-ai îngropat pe Cly. A fost o înscenare. Şi asta ştiu eu şi cu încă doi…

— De unde ştii?

— Ce-ţi pasă? mârâi domnul Cruncher. Da' cu dumneata am eu o veche răfuială pentru renghiurile ruşinoase pe care le joci la nişte negustori cinstiţi. Te-aş prinde de beregată şi te-aş sugruma în doi timpi şi trei mişcări!

Sydney Carton care, ca şi domnul Lorry, rămăsese uluit de această întorsătură a lucrurilor, îi ceru domnului Cruncher să se potolească şi să se explice.

— Cu altă ocazie, domnule, fu răspunsul în doi peri, acuma nu-i momentul adecvat pentru esplecaţii. Da' ce susţin eu e că el ştie foarte bine că Cly n-a fost în viaţa lui în coşciugu' ăla… Să îndrăznească numai să spuie c-a fost, să rostească numai o singură vorbuliţă şi sau îl strâng de gât cât ai zice peşte, sau mă duc pe loc şi-l denunţ!

Domnul Cruncher înfăţişă alternativa ca pe o ofertă la alegere.

— Hop! Eu văd un singur lucru, zise Carton. Că deţin încă o carte împotriva dumitale, domnule Barsad. Ar fi o imposibilitate, în acest Paris turbat, în care aerul e impregnat de suspiciune, să supravieţuieşti unei denunţări, când te afli în relaţii cu un alt spion al aristocraţiei, având aceleaşi antecedente ca şi dumneata, ba mai mult, înconjurat de misterul unei morţi şi al unei învieri! Un complot în închisori, al unor străini, împotriva Republicii. Asta-i o carte tare – o carte bună pentru ghilotină! Mai joci?

— Nu, răspunse spionul. Mă predau. Mărturisesc că eram atât de urâţi de păcătoasa de mulţime, încât eu am şters-o din Anglia cu riscul de a fi zvârlit în apă, iar Cly era aşa de hăituit, că n-ar fi putut să scape decât printr-o înşelătorie. Dar cum a ajuns omul ăsta să ştie c-a fost înşelătorie, să mă bată Dumnezeu dacă înţeleg!

— Nu-ţi mai bate capu' cu omu' ăsta, interveni arţăgosul domn Cruncher. Ai şi aşa destulă bătaie de cap ca să ţii piept acestui domn. Da' uită-te la mine! Încă o dată – domnul Cruncher nu putea fi oprit să facă puţină paradă de mărinimia sa – te-aş înşfăca de beregată şi te-aş lăsa lat cât ai zice peşte!

Fluieraşu închisorilor se întoarse spre Sydney Carton şi declară cu mai multă fermitate:

— Am ajuns la o limită. Curând va trebui să mă întorc în la slujbă şi nu pot să întârzii. Mi-aţi spus, că vreţi să-mi faceţi o propunere; despre ce e vorba? Să ştiţi că n-are nici un rost să-mi cereţi ceva ce nu pot face. Dacă-mi cereţi să fac ceva ce ţine de slujba mea, să-mi pun pielea în şi mai mare

pericol, atunci prefer să-mi expun viaţa riscului de a refuza decât de a accepta. Pe scurt, voi avea de făcut o asemenea alegere. Aţi vorbit de desperare. Aici, suntem cu toţii nişte desperaţi. Ţineţi minte! Dacă o să găsesc de cuviinţă, vă denunţ, şi jur că minţiţi până-n pânzele albe. Şi la fel ar putea face şi alţii. Aşadar, ce vreţi de la mine?

— Nu prea mult. Eşti temnicer la Conciergerie?

— Să fie clar o dată pentru totdeauna că nu poate fi vorba de o evadare, răspunse spionul, categoric.

— De ce-i nevoie să-mi spui ceva ce nu te-am întrebat? Eşti temnicer la Conciergerie?

— Uneori.

— Poţi fi oricând doreşti?

— Pot să intru şi să ies de acolo oricând doresc.

Sydney Carton umplu din nou paharul cu coniac, apoi îl vărsă încetişor în sobă. Când se scurse şi ultima picătură, se ridică în picioare şi spuse:

— Până acum am discutat de faţă cu aceşti doi domni, pentru că era mai bine ca atuurile mele să fie cunoscute de cât mai mulţi. Acum însă, vino în cămăruţa întunecoasă de alături să discutăm între patru ochi.

Capitolul IX.

JOCURILE SUNT FĂCUTE.

În timp ce Sydney Carton şi fluieraşul închisorilor se aflau în camera alăturată, cufundată în întuneric, discutând atât de înăbuşit încât nu răzbea nici o şoaptă, domnul Lorry îl cerceta pe Jerry cu multă îndoială şi neîncredere. Felul în care „negustorul cinstit” reacţiona la privirile lui nu era nici el menit să inspire deosebită încredere; îşi muta atât de des greutatea corpului de pe un picior pe altul, de parc-ar fi avut cincizeci de picioare şi şi-ar fi pus în minte să le încerce pe toate; îşi examina unghiile cu o atenţie foarte suspectă; şi ori de câte ori privirile lui le întâlneau pe ale domnului Lorry, era brusc apucat de acel ciudat acces de tuse care necesită ducerea mâinii în chip de paravan la

gură, gest care arareori – sau poate niciodată – nu se potriveşte cu o fire deschisă.

— Jerry, ia vino aci, zise domnul Lorry.

Domnul Cruncher înaintă cam într-o parte, cu un umăr împins înainte.

— Ce-ai mai învârtit tu în afară de munca de curier?

După un oarecare răstimp de cugetare, însoţit de o privire intensă aţintită asupra patronului său, domnul Cruncher avu fericita inspiraţie de a răspunde:

— Un fel de agrecoltură.

— Îmi zice mie inima, replică domnul Lorry, scuturându-şi mâniat arătătorul în faţa lui, că te-ai folosit de respectabila şi marea firmă Tellson ca de un soi de camuflaj pentru o ocupaţie clandestină şi abjectă. Dacă-i aşa, să nu te aştepţi să te acopăr la întoarcerea în Anglia. Dacă-i aşa, să nu te aştepţi să-ţi păstrez taina. Banca Tellson nu poate fi indusă în eroare.

— Sper, Sir, pledă stingheritul domn Cruncher, că un gentleman ca dumneavoastră, pe care am avut onoarea să-l slujesc în fel şi chip până când mi-au dat perii albi, ar sta să se gândească de două ori înainte să-mi facă un rău, chiar dacă ar fi să fie aşa – ceea ce nu zic că e, da' chiar dac-ar fi. Şi trebe să ia aminte că, chiar dac-ar fi aşa, n-ar fi toată vina numai d-o singură parte. Ezigstă două părţi. Poate că la ora asta ezigstă unii doctori care scot bani cu ghiotura de-acolo de unde un negustor cinstit abia de scoate un gologan – un gologan! Da, ce zic eu, o juma de gologan – o juma! Ba nici atâta – nici măcar un sfert – şi cât ai clipi din ochi ăia duce bănetul la Tellson, şi numai ce-i face negustorului cinstit semn din ochi, şi numai ce intră şi se întorc iar la trăsurile lor – toate astea cât ai zice peşte! Asta, mă rog, nu înseamnă să duci firma Tellson în iroare? Că ce mi-e una, ce mi-e alta? Şi p'ormă-i doamna Cruncher – sau aşa era în zilele bune în Anglia, şi o să mai fie din nou dacă mi-o fi dat – care numai ce îngenunche contra afacerilor până le ruinează – le duce de râpă. În timp ce

nevestele doctorilor nu îngenunchează – îmi tai capu'. Sau dacă îngenunchează se închină pentru mai mulţi pacienţi – şi cum poţi să ai una făr-de alta? Şi unde mai pui cioclii, şi paracliserii, şi groparii, şi paznicii particulari (toţi calici şi vârâţi în afaceri), aşa că un om nu scoate mare lucru din treaba asta – chiar dac-ar fi aşa. Şi puţinu' pe care-l scoate nu-i tihneşte, dom Lorry. Nu s-alege niciodată cu nimic din el; şi nu vrea decât să se lase odată de afaceri, dac-ar şti cum, din moment ce s-a vârât în ele – asta, dac-ar fi aşa.

— Uf! făcu domnul Lorry mai muiat. Numai cât te văd şi mă cutremur.

— Acu, ce v-aş oferi eu, cu umilinţă, domnule, chiar dac-ar fi aşa, ceea ce nu zic că e…

— Nu bate apa-n piuă, i-o curmă domnul Lorry.

— Nu, domnule, n-am s-o bat, răspunse domnul Cruncher pe un ton de parcă nimic nu era mai departe de gândurile şi de obiceiurile lui… Ce v-aş oferi eu, domnule, cu umilinţă, e următoarele: pe scăunaşul acela, de lângă Temple Bar, şade acuma feciorul meu, crescut şi iducat a fi un om întreg şi care o să vă ducă comisioanele şi mesajele şi o să vă lumineze drumu' cu lampa, până când picioarele o să vă stea la o înălţime cu capu'. Dacă ar fi aşa, ceea ce nu zic că e (căci cu dumneavoastră n-am să bat apa în piuă, Sir), atunci să rămână băiatu' ăsta în locul tatălui şi să aibă grijă de maică-sa; nu-l rispingeţi pe fiul acestui tată – nu faceţi una ca asta, Sir – şi lăsaţi-l pe tată să se apuce de treaba îngropatului, ca să se pocăiască pentru cât a dezgropat atâţia. Asta-i ce v-aş oferi eu, cu respect, dom Lorry, zise Jerry, ştergându-şi fruntea cu mâneca în semn că ajunsese la punctul culminant al discursului său. Un om nu poate vedea tot prăpădul ăsta care se întâmplă aici, în jurul lui, adicătelea cu cetăţenii ăştia fără cap, vai de capul meu, destul cât să facă viaţa să nu mai aibă nici un preţ. Şi chiar dac-ar fi aşa, v-aş ruga să-mi recunoaşteţi şi mie şi să vă gândiţi că cele ce-am spus eu mai adineauri am spus pentru o cauză bună, când de fapt puteam să tac.

— Asta, cel puţin, aşa e, recunoscu domnul Lorry. Acuma termină! S-ar putea să te sprijin, dac-ai s-o meriţi şi dac-ai să te căieşti în faptă, nu în vorbă. Acuma gata cu vorbele!

Domnul Cruncher se ciocăni cu încheieturile degetelor în frunte şi chiar în clipa aceea Sydney Carton şi spionul reveniră din cămăruţa întunecată.

— Adieu, domnule Barsad, spuse cel dintâi. Acum, că ne-am învoit, un mai ai de ce să te temi de mine.

Se aşeză din nou pe scaunul de lângă sobă, în faţa domnului Lorry. Când rămaseră singuri, bătrânul domn îl întrebă ce obţinuse.

— Nu mare lucru. Dacă situaţia o să se înrăutăţească, mi-am asigurat posibilitatea să pătrund la Darnay, o singură dată.

— Faţa domnului Lorry se lungi.

— E tot ce-am putut să obţin, urmă Carton. Dacă i-aş fi cerut mai mult, însemna să-i pun capul sub secure şi, aşa cum a arătat şi el, chiar dacă-l denunţam, ceva mai rău tot nu i se putea întâmpla. Evident, ăsta e punctul nevralgic al poziţiei noastre. N-ai ce-i face.

— Dar dacă lucrurile merg rău, faptul că ai acces la el nu-l poate salva.

— Nici n-am spus că-l va salva.

Ochii domnului Lorry se întoarseră încet spre foc; mila faţă de protejata lui şi dezamăgirea grea pe care i-o pricinuise această a doua arestare îi împăienjeniseră privirile; era un om bătrân, istovit de griji, şi lacrimile începură să-i picure pe obraji.

— Sunteţi un om bun şi un prieten adevărat, spuse Carton cu o voce schimbată. Iertaţi-mă dacă observ cât sunteţi de afectat. N-aş răbda să-l văd pe tatăl meu plângând şi să stau lângă el nepăsător. Şi n-aş putea să respect mai mult durerea dumneavoastră, nici dacă mi-aţi fi tată. Oricum, aţi fost scutit de o asemenea nefericire.

Deşi rostind aceste din urmă cuvinte păru să lunece din nou în vechiul său fel de a vorbi, totuşi, în tonul şi în

atingerea mâinii sale erau atâta simţire sinceră şi atâta respect, încât domnul Lorry, care nu izbutise niciodată să vadă partea mai bună din Sydney Carton, rămase surprins. Îi întinse mâna şi Carton i-o strânse uşor.

— Ca să revenim la bietul Darnay, zise Carton. Vă rog să nu-i spuneţi nimic Luciei despre întrevederea sau despre aranjamentul făcut. Ea nu va avea posibilitatea să-l vadă pe Darnay. Ar putea crede, dacă lucrurile ar lua întorsătura cea mai rea, că planul a fost pus la cale pentru a-i anticipa sentinţa.

Domnul Lorry nu se gândise la aşa ceva şi-i aruncă o privire rapidă lui Carton pentru a constata dacă se gândea într-adevăr la asemenea lucru. Se părea că da; îi întoarse privirea şi, fără îndoială, îi pricepu gândul.

— S-ar putea gândi la o mie de lucruri, continuă Carton, care n-ar face decât să-i sporească suferinţa. Nu-i vorbiţi despre mine. Aşa cum v-am spus din primul moment al sosirii mele, e mai bine să n-o vad. Chiar şi fără s-o văd pot să-i ofer orice fel de ajutor pe care aş fi în stare să i-l dau. Vă duceţi la ea sper. Trebuie să fie doborâtă în seara asta…

— Mă duc chiar acum…

— Mă bucur. E atât de ataşată de dumneavoastră şi are atâta încredere în dumneavoastră… Cum arată?

— Îngrijorată şi nefericită, dar foarte frumoasă.

— Ah!

Fusese un sunet prelung, ca un suspin – aproape ca un vaiet. Îl făcu pe domnul Lorry să-şi întoarcă ochii spre faţa lui Carton, care privea la foc. O lumină, sau o umbră (bătrânul domn n-ar fi putut spune care din două), trecu o clipă peste această faţă tot atât de iute ca o fâlfâire de aripă întunecată pe coasta unui deal într-o zi însorită; Carton ridică un picior şi împinse o buturugă încinsă care dădea să se prăvălească. Purta mantaua albă de călătorie şi cizmele cu carâmb înalt, la modă pe vremea aceea, iar dogoarea focului, răsfrângându-se în suprafeţele lucii, îl făcea să arate extrem de palid, cu pletelei lungi, castanii şi

neîngrijite, încadrându-i chipul. Nepăsarea faţă de foc era destul de ciudată ca să-i atragă o dojană din partea domnului Lorry; talpa cizmei întârziase pe buturuga aprinsă, care se sparse sub greutatea ei într-o cascadă de jar.

— Am uitat, răspunse Carton.

Ochii domnului Lorry fură din nou atraşi de faţa lui. Observând expresia pierdută care-i adumbrea trăsăturile frumoase şi având proaspete în minte chipurile atâtor captivi, domnul Lorry nu putu să nu facă o puternică asociere.

— Îndatoririle dumneavoastră de aici au luat sfârşit, domnule? întreba Carton, întorcându-se spre el.

— Da. După cum îţi spuneam aseară, când Lucie a dat buzna peste noi pe neaşteptate. În sfârşit, am terminat tot ce s-a putut face pe aici. Speram să-i las pe ei în deplină siguranţă iar eu să părăsesc Parisul. Am obţinut viza de trecere. Eram gata de plecare.

Amândoi rămaseră un timp tăcuţi.

— Dumneavoastră aveţi o viaţă lungă în urmă, domnule, spuse la un moment dat Carton, dus pe gânduri.

— Mă aflu în cel de-al şaptezeci şi optulea an de viaţă.

— Şi aţi fost util întreaga dumneavoastră existenţă; mereu activ, fără preget; v-aţi bucurat de încredere, de respect, de ascultare.

— Din clipa în care m-am putut numi om, am fost şi om de afaceri. Într-adevăr, pot spune că am fost om de afaceri încă de pe când eram doar un băieţandru.

— Păi e de ajuns să ne gândim ce loc important ocupaţi la şaptezeci şi opt de ani. Şi câţi or să vă plângă când nu veţi mai ocupa acest loc.

— Nu-s decât un holtei singuratic, răspunse domnul Lorry, clătinând din cap. Nu e nimeni care să mă plângă.

— Cum puteţi spune una ca asta? N-o să vă plângă Lucie? Fetiţa ei n-o să vă plângă?

— Ba da, ba da, slavă Celui de Sus. De fapt, am vorbit fără să mă gândesc.

— E un lucru pentru care trebuie să fiţi mulţumit, nu-i aşa?

— Sigur că da, sigur că da.

— Spuneţi-mi, dacă în seara asta ar trebui să gândiţi în sinea dumneavoastră: „Nu am dobândit iubirea şi devotamentul, recunoştinţa şi respectul nimănui pe lumea asta; nu mi-am putut cuceri un locşor în gândurile nimănui; nu am făurit în viaţa mea nimic bun sau folositor care să facă pe cineva să-şi aducă aminte de mine!”, în cazul ăsta, nu-i aşa că cei şaptezeci şi opt de ani ai dumneavoastră ar fi şaptezeci şi opt de blesteme? Nu-i aşa?

— Ăsta-i adevărul, domnule Carton, cred că aşa ar fi.

Sydney îşi întoarse din nou ochii către foc şi, după câteva minute de tăcere, spuse:

— Aş vrea să vă pun o întrebare: spuneţi-mi, copilăria dumneavoastră vi se pare foarte îndepărtată? Zilele când vă ţineaţi de poala mamei vi se par foarte departe?

Răspunzând la fel de domol, domnul Lorry zise:

— Dacă mă gândesc la ceva petrecut, acum douăzeci de ani, mi se pare departe; dar copilăria, nu. Căci, pe măsură ce înaintez spre capătul vieţii, mă mişc în cerc şi mă apropii de începuturile ei. Se pare că acesta este unul dintre mijloacele care-ţi îndulcesc şi-ţi netezesc drumul. Inima îmi este adeseori înduioşată de amintiri de multă vreme adormite, legate de tânăra şi frumoasa mea mamă (şi când te gândeşti ce bătrân sunt eu!) şi de multe evocări ale acelor zile în care ceea ce numim Lume nu devenise încă o realitate pentru mine, iar cusururile mele încă nu-mi fuseseră confirmate.

— Înţeleg acest simţământ! exclamă Carton cu o bruscă iluminare. Şi toate acestea vă fac mai bun?

— Aşa nădăjduiesc.

Carton puse aici capăt discuţiei, ridicându-se ca să-l ajute să-şi îmbrace paltonul.

— Dar dumneata, reluă domnul Lorry subiectul, dumneata eşti tânăr…

— Da, adevărat că nu sunt bătrân, dar drumul tinereţii mele nu a fost niciodată drumul care duce spre bătrâneţe. Cred că am trăit destul!

— Şi eu cred că am trăit destul. Ieşi în oraş?

— Vă însoţesc până la poarta Luciei. Dumneavoastră îmii cunoaşteţi deprinderile de hoinar şi de om frământat de nelinişti. Dacă o să cutreier străzile până noaptea târziu, nu vă îngrijoraţi; dimineaţa o să reapar. Vă duceţi mâine la Tribunal?

— Din nefericire, da.

— Voi fi şi eu acolo, dar numai ca spectator pierdut în mulţime. Spionul meu o să-mi găsească un loc. Vă rog să vă sprijiniţi de braţul meu, Sir.

Domnul Lorry se supuse şi coborâră împreună scara după care ieşiră în stradă. Câteva minute mai târziu, ajunseră la destinaţie. Carton îl părăsi acolo; dar după ce făcu câţiva paşi rămase locului şi, când auzi poarta închizându-se, se întoarse îndărăt şi o atinse cu mâna. Auzise că Lucie se dusese în fiecare zi la închisoare. „Ieşea pe aici, îşi spuse Carton, privind în jur, apoi cotea pe aici; probabil că a călcat adesea pe aceste pietre. Vreau să merg pe urmele paşilor ei.”

Se făcuse ceasul zece când ajunse în faţa închisorii La Force, în locul unde adăstase Lucie de sute de ori. Un tăietor de lemne, mic de stat, care tocmai îşi închisese magazia, şedea în prag fumând.

— Bună seara, cetăţene, i se adresă Sydney Carton oprindu-se, căci omul îl privea iscoditor.

— Bună seara, cetăţene.

— Cum mai merge Republica?

— Vrei să spui ghilotina? Nu prea rău. Numai azi au fost şaizeştrei. Curând o să urce la o sută. Samson şi oamenii lui se mai plâng câteodată că-s istoviţi. Ha, ha! ha! Ce hazliu e şi Samson ăsta! Ce mai bărbier!

— Te duci deseori să-l vezi…

— Cum îi rade? Întotdeauna. În fiecare zi. Ce mai bărbier! L-ai văzut la lucru?

— Niciodată.

— Du-te să-l vezi când o avea cuptorul plin. Zi şi dumneata, cetăţene, numai azi a ras şaizeştrei în cât timp ai fuma două pipe. Ba chiar în mai puţin timp. P-onoarea mea!

În timp ce omuleţul îşi întindea, rânjind, pipa, ca să marcheze timpii execuţiei, Carton se simţi năpădit de o atare dorinţă de a-l pocni în cap, încât îi întoarse spatele.

— Da' nu eşti englez, cu toate că porţi straie englezeşti, strigă după el tăietorul de lemne.

— Da, răspunse Carton, oprindu-se iar în drum şi vorbindu-i peste umăr.

— Vorbeşti ca un francez.

— Am studiat pe vremuri aici!

— Aha, un francez desăvârşit! Noapte bună, englezule!

— Noapte bună, cetăţene.

— Du-te numai să-l vezi pe caraghiosul ăla de Samson, stărui omuleţul, strigând după el. Şi ia-ţi o pipă cu dumneata, ca să măsori timpul.

Sydney nu se îndepărtase prea mult, când se opri în mijlocul drumului sub un felinar chior şi scrise ceva pe un petic de hârtie. Apoi, traversând strada cu pasul hotărât al omului care-şi aminteşte foarte bine un vechi drum şi străbătând câteva uliţe întunecoase şi murdare – mult mai murdare ca de obicei, pentru că în acele vremuri de teroare chiar şi cele mai importante artere de circulaţie rămâneau necurăţate – se opri în faţa uşii unui farmacist care tocmai dădea să-şi închidă prăvălia. O dugheană scundă, obscură şi gheboşată, pe o stradă întortocheată şi povârnită, ţinută de un om scund, obscur şi gheboşat.

Urându-i şi acestui cetăţean bună seara, când se postă în faţa lui la tejghea, îi puse peticul de hârtie dinainte.

— Pfiii, fluieră farmacistul printre dinţi, în timp ce-l citea. Hi, hi, hi!

Sydney Carton nu luă aminte şi farmacistul întrebă:

— Pentru dumneata, cetăţene?

— Pentru mine.

— Să ai grijă să le ţii separat, cetăţene. Ştii ce se întâmplă dacă le amesteci?

— Perfect.

Farmacistul făcu nişte pacheţele şi i le înmână. Sydney le vârî, unul câte unul, în buzunarul de la piept al mantalei, apoi numără banii şi ieşi din farmacie cu pas măsurat.

Până mâine nu mai am nimic de făcut, vorbi Carton cu sine însuşi, privind la lună. Şi nu pot să dorm."

Tonul pe care rosti cuvintele de mai sus sub norii care se fugăreau cu iuţeală, nu-ţi evoca nepăsare, nici neglijenţă ori sfidare. Era mai curând glasul unui om frânt, care se abătuse din drum, şi se zbătuse, şi se pierduse, dar care, în cele din urmă găsise drumul şi-i întrezărea capătul.

Demult de tot, pe când îi mergea vestea printre rivalii de meserie că ar fi un tânăr foarte promiţător, îşi condusese tatăl la groapă. Maică-sa murise cu ani înainte. Şi în timp ce rătăcea prin bezna străzilor şi printre umbrele bizare iscate de lună şi de norii ce navigau sus, în înalturi, îi răsăriră în minte cuvintele solemne rostite la groapa tatălui său.

În acest oraş de sub domnia securii, hoinărind singur în noapte, cu inima muşcată de mâhnire pentru cei şaizeci şi trei de oameni dăruiţi morţii în aceeaşi zi, pentru victimele zilei de mâine care-şi aşteptau în închisori osânda, pentru cele ale altui mâine şi ale altuia, era lesne de urmărit lanţul de asociaţii care împinsese aceste cuvinte din uitare la lumină, aşa cum lesne ar fi fost de descoperit în adâncuri ancora mâncată de rugină a unei vechi corăbii. Dar Carton nu-şi bătu capul să le descopere izvoarele, ci repetă cuvintele şi-şi văzu mai departe de drum.

Adâncit în meditaţii grave, privind ferestrele iluminate, îndărătul cărora oamenii se pregăteau pentru odihna nopţii ce-i făcea să uite, preţ de câteva ceasuri tihnite, de prăpădul în jur, turlele bisericilor în care nu se mai înălţa

nici o rugă, căci răsturnările merseseră până la o rupere deplină de anii imposturilor preoţeşti, ai jafului şi dezmăţului clerical, cimitirele îndepărtate, sortite, aşa cum scria pe poartă, somnului de veci, închisorile înţesate, străzile pe care grupuri de câte şaizeci de oameni erau purtaţi spre o moarte devenită atât de comună şi de banală, încât nici măcar şoapta despre vreun strigoi stârnit de isprăvile ghilotinei nu se răspândise printre privitori; adâncit în meditaţii grave, privind întreaga viaţă şi moarte a oraşului ce se pregătea febril pentru scurtu-i răgaz de noapte, Sydney Carton străbătu din nou podul peste Sena, încăutarea străzilor mai luminoase.

Puţine trăsuri erau la vedere, pentru că cei ce foloseau trăsuri ar fi putut deveni suspecţi, iar nobilimea îşi ascundea capul în bonete roşii, încălţa ghete grosolane şi-şi târşea picioarele pe jos. Totuşi teatrele erau ticsite, iar spectatorii se revărsau pe lângă el şi se îndreptau spre casele lor sporovăind cu însufleţire. La uşa unui teatru, o mamă cu o fetiţă de mână scrutau drumul noroios căutând o cărare. Sydney luă fetiţa în braţe, o trecu peste drum şi, înainte ca braţele sfioase să i se desfacă de pe grumaz, îi ceru o sărutare. […]

Noaptea se mistuia în propriile-i rămăşiţe şi, în timp ce Carton adăsta pe pod ascultând clipocitul apei care plesnea cheiul de piatră al Insulei Parisului, acolo unde pitoreasca îngrămădire a caselor şi catedralei sclipea luminos în bătaia lunii, ziua se ivi rece, arătând ca o faţă de mort apărută pe cer. Şi atunci, noaptea, cu luna şi cu toate stelele ei păliră puternic şi muriră şi, pentru un scurt răstimp, întreaga fire păru cotropită de stăpânirea Morţii.

Dar soarele, urcând triumfal, împunse cu razele-i lungi întreaga povară a nopţii. Şi, urmărind cu raza privirii raza de soare, Carton, adumbrindu-şi ochii, văzu o punte de lumină străpungând văzduhul între el şi astru, peste râul ce, scânteia dedesubt.

În tăcerea dimineţii, clocotul apei, repede, adânc şi statornic, i se părea de o voioşie, prietenoasă. Mai făcu câţiva paşi pe malul râului, departe de locuinţe, şi până la urmă adormi pe chei în blajina mângâiere a soarelui. Când se deşteptă şi se sculă în picioare, mai zăbovi un timp locului, urmărind o bulboană care se învolbura şi se învârtejea fără rost, până ce fluxul apei o înghiţi purtând-o mai departe, către mare. „Ca şi pe mine!” îşi zise în gând.

O navă Comercială, cu pânze de culoarea frunzei veştede, lunecă pe lângă el şi se topi în depărtare.

Când se întoarse acasă, constată că domnul Lorry plecase; nu era greu de presupus unde se dusese bunul bătrân. Sydney Carton nu bău nimic în afară de puţină cafea, mâncă o felie de pâine şi, după ce se spălă şi se învioră, se îndreptă spre locul judecăţii.

Sala Tribunalului era toată numai freamăt şi zumzet când fluieraşul – din faţa căruia mulţi se dădeau în lături, înspăimântaţi se strecură într-un colţişor obscur din mulţime. Domnul Lorry se afla acolo, la fel şi doctorul Manette. Lucie era şi ea acolo, aşezată lângă doctor.

Când soţul ei fu adus în sală, Lucie îi aruncă o privire atât de plină de îmbărbătare, atât de încurajatoare, atât de încărcată de iubire, admiraţie şi duioşie compătimitoare, încât sângele sănătos îmbujoră obrajii deţinutului, îi ilumină privirea şi-i întări inima. Dacă vreun ochi curios ar fi urmărit influenţa privirii ei şi asupra lui Sydney Carton, ar fi constatat acelaşi efect.

În faţa Tribunalului, nu se găseau sau se găseau prea puţine regulamente de procedură, care să asigure unui acuzat o judecată chibzuită. O răsturnare de asemenea amploare nu ar fi putut avea loc dacă toate legile şi formalităţile existente nu ar fi fost atât de des încălcate şi de răstălmăcite în trecut, încât, în chip de răzbunare, Revoluţia ajunsese să desfiinţeze toate legile.

Ochii mulţimii erau aţintiţi asupra juriului. Aceiaşi dârji patrioţi şi buni republicani ca şi ieri, ca şi alaltăieri; ca

mâine şi ca poimâine. În juriu, plin de neastâmpăr, un om cu o privire hămesită, cu degete rătăcind întruna pe lângă buzele-i însetate, un om a cărui prezenţă părea să inspire mare mulţumire printre spectatori. Un jurat flămând, lacom de vieţile altora, cu o înfăţişare crudă: era Jacques Trei din Saint-Antoine. Întregul juriu părea o haită de câini gata să judece căprioara încolţită.

Pe urmă, toţi ochii se întoarseră spre cei cinci judecători şi spre acuzatorul public. Greu de întrezărit vreo înclinaţie spre îngăduinţă! Apoi ochii se întoarseră spre alţi ochi din mulţime, şi privirile se încrucişară aprobator; iar capetele se mişcară în semn de încuviinţare înainte de a se repezi înainte, încordate de atenţie.

Charles Evremonde, zis Darnay. Eliberat cu o zi în urmă.

Reacuzat şi rearestat cu o zi în urmă. Înştiinţat în timpul nopţii de acuzarea care i se aduce. Suspectat şi denunţat ca duşman al Republicii, aristocrat, membru al unei familii de tirani, membru al unei seminţii proscrise pentru felul în care şi-a folosit apusele privilegii în slujba împilării infame a poporului. Charles Evremonde, zis Darnay, în virtutea menţionatei proscrieri, era mort în ochii Legii.

Aceasta fu esenţa celor expuse în tot atât de puţine cuvinte, dacă nu chiar în mai puţine, de către acuzatorul public.

Preşedintele întrebă dacă acuzatul fusese denunţat făţiş sau anonim.

— Făţiş.

— De cine?

— De trei persoane. Ernest Defarge, neguţător de vinuri din Saint-Antoine.

— Bine.

— Thérčse Defarge, soţia sa.

— Bine.

— Alexandre Manette, medie.

O puternică rumoare cuprinse întregul Tribunal şi, în mijlocul vacarmului, doctorul Manette, palid şi tremurând

fu văzut în picioare chiar în locul unde şezuse până atunci.

— Cetăţene preşedinte, protestez cu indignare şi afirm că acesta este un fals şi o înşelătorie. Ştiţi prea bine că acuzatul este soţul fiicei mele. Fiica mea şi cei dragi ei îmi sunt mai scumpi decât propria-mi viaţă. Cine şi unde este falsul conspirator care afirmă că eu l-am denunţat pe soţul fiicei mele?

— Cetăţene Manette, păstrează liniştea. Lipsa de supunere faţă de autoritatea Tribunalului ar putea să te pună şi pe dumneata în afara legii. Cât despre ceea ce îţi este mai scump decât propria viaţă, unui bun cetăţean nimic nu-i poate fi mai scump decât Republica.

Aclamaţii zgomotoase salutară această mustrare. Preşedintele îşi scutură clopoţelul şi îşi reluă, cu ardoare, discursul.

— Dacă Republica ţi-ar cere să-ţi jertfeşti propriul copil, dumneata n-ai avea altă datorie decât să-l jertfeşti. Ascultă la cele ce vor urma. Şi până atunci, păstrează liniştea!

Din nou aclamaţii frenetice. Doctorul Manette se aşează cu buzele tremurânde, rotindu-şi ochii de jur-împrejur; fiica lui se lipi şi mai tare de dânsul. Juratul Jacques Trei îşi frecă mâinile, apoi îşi plimbă, ca de obicei, degetele în jurul buzelor.

Când curtea se calmă îndeajuns pentru ca martorii să poată fi auziţi, se înfăţişă Defarge care expuse pe scurt istoria întemniţării doctorului Manette, faptul că el, ca băiat, fusese în serviciul acestuia, apoi povestea eliberării şi a stării în care se găsise prizonierul când fusese pus în libertate şi predat lui. Urmă un scurt interogatoriu, pentru că Tribunalul era foarte operativ.

— Cetăţene, ai adus valoroase servicii la luarea Bastiliei?

— Aşa cred.

Un glas de femeie aţâţată strigă din mulţime:

— Ai fost unul dintre cei mai bravi patrioţi la Bastilia! De ce să nu recunoşti deschis? În ziua aceea ai luptat ca tunar sub zidurile Bastiliei şi ai fost printre cei dintâi care au

intrat când a căzut blestemata de fortăreaţă! Patrioţi, vă spun adevărul!

Era Răzbunarea, care sprijinea în acest chip procedura, în mijlocul caldelor ovaţii ale publicului. Preşedintele îşi scutură clopoţelul; dar Răzbunarea, înfierbântată de încurajările celorlalţi, strigă; „Nu-mi pasă de clopotul ăsta!”, exclamaţie care fu susţinută prin ovaţii.

— Cetăţene, informează Tribunalul asupra isprăvilor dumitale din acea zi, la Bastilia.

— Ştiam, începu Defarge, privind în jos, spre soţia sa aflată la piciorul scării pe care stătea el şi ţinându-şi ochii aţintiţi asupră-i, ştiam că acest captiv, despre care vă vorbesc, fusese închis într-o celulă cu numele de „O sută cinci, Turnul de Nord”. O ştiam chiar de la dânsul. Pe vremea când lucra pantofi, sub supravegherea mea, el însuşi nu se cunoştea sub alt nume decât „0 sută cinci, Turnul de Nord”. În timp ce serveam la tun, în acea zi, mi-am pus în gând ca după căderea fortăreţei să cercetez această celulă. Fortăreaţa cade. Urc în celulă, împreună cu alt cetăţean care face acum parte din juriu, amândoi călăuziţi de un temnicer. O cercetez cu mare grijă. Într-o gaură făcută în cămin, acolo unde lipsea o cărămidă, găsesc o hârtie scrisă. Iată această hârtie. Am avut grijă să cercetez scrisul doctorului Manette. Este scrisul lui. Încredinţez această hârtie, scrisă de doctorul Manette, preşedintelui.

— Să fie citită!

Într-o tăcere şi o încremenire de moarte în care acuzatul nu-şi dezlipea ochii de la soţia sa, aceasta nu-şi muta privirile de la el decât ca să se uite, plină de solicitudine, la tatăl ei, doctorul Manette privea ţintă la cel ce urma să citească, doamna Defarge se uita fix la acuzat, Defarge nu-şi urnea căutătura de la nevasta lui, iar ochii tuturor celorlalţi erau pironiţi asupra doctorului care nu vedea nimic – se dădu citire documentului, după cum urmează.

Capitolul X.

UMBRA CAPĂTĂ CONSISTENŢĂ

„Eu, Alexandre Manette, medic nefericit, născut la Beauvais şi locuind ulterior la Paris, scriu acest îndurerat mesaj în chinuitoarea mea celulă din Bastilia, în ultima lună a anului 1767. Scriu cu întreruperi, înfruntând mari greutăţi. Am de gând să pitesc hârtia în zidul hornului, unde am pregătit, încet şi cu trudă, o ascunzătoare. Poate cândva, când praful se va aşterne peste mine şi peste durerile mele, o mână miloasă o va descoperi în acel loc.

Slovele mele sunt zgâriate cu un vârf de fier ruginit cu care răzui funinginea şi cărbunii din sobă, amestecându-le cu sânge, şi sunt aşternute cu mare caznă în ultima lună a celui de-al zecelea an al meu de captivitate. Speranţa mi-a părăsit cu desăvârşire inima. Ştiu, din cumplite semne pe care le-am observat, la mine însumi, că în curând judecata nu-mi va mai rămâne întreagă, dar declar solemn că în aceste momente sunt în deplină posesiune a facultăţilor mele mintale – că memoria îmi funcţionează exact şi reţine toate amănuntele – că scriu adevărul, aşa cum voi răspunde pentru aceste rânduri ale mele, fie că vor cădea vreodată sub ochi omeneşti sau nu, în faţa Judecăţii Supreme.

Într-o noapte în care luna se lupta pe cer cu norii, în cea de a treia săptămână a lunii decembrie (cred că era în seara de douăzeci şi doi ale lunii). În anul 1757, mă plimbam pe o porţiune mai retrasă a cheiului Senei, la o depărtare cam de un ceas de locuinţa mea aflată pe strada Şcolii de Medicină, când o trăsură, mânată în mare viteză, mă ajunse din urmă. M-am ferit în lături, lăsând trăsura să treacă, de teamă că altminteri m-ar fi putut doborî, când apăru un cap pe fereastră, şi un glas îi strigă vizitiului să oprească.

Trăsura se opri de îndată ce vizitiul putu frâna caii, şi acelaşi glas mă strigă pe nume. Am răspuns. Trăsura oprise la asemenea distanţă de mine, încât, până să mă pot apropia, doi domni avură timp să deschidă portiera şi să coboare. Am observat că amândoi erau înfăşuraţi în mantii şi păreau să-şi ascundă figurile. Aşa cum stăteau unul lângă

celălalt, alături de trăsură, am mai observat că amândoi păreau cam de vârsta mea, sau poate ceva mai tineri, şi că semănau leit atât ca statură, ţinută, glas şi, din cât îmi puteam da seama, chiar şi la faţă.

— Sunteţi doctorul Manette? mă întrebă unul dintre ei.

— Da.

— Doctorul Manetle, originar din Beauvais, urmă celălalt, tânăr medic, chirurg foarte iscusit, care în ultimii doi ani se bucură de o faimă mereu crescândă la Paris?

— Domnilor, am răspuns, eu sunt doctorul Manette de care vorbiţi cu atâta bunăvoinţă.

— V-am căutat la locuinţa dumneavoastră, reluă cel care mi se adresase prima oară, şi neavând fericirea de a vă găsi acasă, dar fiind informaţi că vă plimbaţi, probabil, în această direcţie, v-am urmărit, în speranţa că o să vă ajungem din urmă. Sunteţi bun să vă urcaţi în trăsură?

Amândoi vorbeau pe un ton poruncitor şi, în timp ce rostiră vorbele de mai sus, mă înghesuiră între ei şi portieră. Erau înarmaţi, eu nu.

— Domnilor, să-mi fie cu iertare, am spus eu, dar de obicei întreb cine-mi face onoarea de a-mi solicita asistenţa şi care-i natura cazului pentru care sunt chemat.

Răspunsul mi-l dădu cel ce vorbise al doilea.

— Doctore, clienţii dumneavoastră de acum sunt oameni de vază. Cât despre natura cazului, încrederea noastră în dibăcia dumneavoastră ne inspiră siguranţa că o să vă daţi seama singur mai bine decât dacă l-am descrie noi. Destul! Vreţi să vă urcaţi în trăsură?

N-am putut face altceva decât să mă supun, şi m-am urcat fără să scot o vorbă. Amândoi urcară după mine – ultimul sărind înăuntru după ce ridicase scăriţa. Trăsura întoarse în direcţia opusă şi o porni cu aceeaşi viteză ca şi înainte de a se fi oprit.

Am repetat discuţia întocmai cum a avut loc. N-am nici o îndoială că am reprodus-o aidoma, cuvânt cu cuvânt. Voi descrie totul întocmai cum s-a petrecut, silindu-mi mintea

să nu se îndepărteze de la această misiune. Acolo unde voi face semnele de întrerupere: x x x, înseamnă că m-am oprit un timp din scris, ascunzând hârtia în locul tainic; x x x.

Trăsura părăsi în grabă străzile oraşului, trecu de Bariera de Nord şi ieşi pe un drum de ţară. La trei sferturi de leghe de la Barieră – atunci, pe moment, n-am putut aprecia distanţa, ci mai târziu, la întoarcere, mi-am dat seama de ea – trăsura a cotit, de pe şoseaua, principală şi, după un timp, s-a oprit în faţa unei case solitare. Am coborât toţi trei şi am luat-o pe o cărare umedă şi năclăită dintr-o grădină în care un havuz lăsat în părăsire se revărsase, inundând pajiştea până-n pragul casei. Traseră clopotul şi, cum uşa fu deschisă cu oarecare întârziere, unul dintre însoţitorii mei plesni cu mănuşa groasă, de călărie, faţa omului care ne veni în întâmpinare.

În acest gest nu era nimic deosebit care să-mi atragă atenţia, pentru că am văzut deseori cum oamenii de rând sunt loviţi mai aprig decât câinii de pripas. Dar celălalt însoţitor, la fel de mâniat, îl lovi în acelaşi chip pe om, cu mâna; înfăţişarea şi comportarea fraţilor era atât de identică, încât atunci mi-am dat pentru prima oară seama că erau gemeni.

Din clipa în care coborâsem la poarta grădinii (pe care o găsisem încuiată şi pe care unul dintre fraţi o descuiase, zăvorând-o apoi la loc) auzul îmi fusese izbit de nişte ţipete care veneau dintr-o încăpere de sus. Am fost condus direct în această cameră; pe măsură ce urcam scările, ţipetele deveneau tot mai puternice; intrând, am dat peste o persoană zăcând în pat pradă unui puternic acces de febră cerebrală.

Persoana era o femeie, tânără de o rară frumuseţe; de bună seamă, nu avea mai mult de douăzeci de ani. Părul îi era răvăşit, braţele îi erau legate de trup cu fâşii de pânză şi cu batiste. Am observat că toate aceste bandaje fuseseră rupte din îmbrăcămintea unui gentilom. Pe unul dintre ele –

o eşarfă cu franjuri pentru ţinuta de ceremonie – am văzut un blazon nobiliar şi litera „E”.

Toate acestea mi-au sărit în ochi în primele secunde cât am examinat pacienta; căci în zbaterile ei convulsive, se întorsese cu faţa-n jos, pe muchea patului, şi îşi vârâse capătul eşarfei în gură, gata să se sufoce. Prima mea reacţie a fost să-i scot acest căluş; şi dând eşarfa la o parte, am zărit colţul brodat.

Am răsucit uşor femeia cu faţa-n sus şi mi-am apăsat palmele pe pieptul ei, ca s-o liniştesc şi s-o ţin nemişcată, pentru a-i putea privi faţa. Ochii îi erau înnebuniţi, cu pupilele foarte dilatate, şi scotea întruna ţipete stridente, repetând cuvintele: „Soţul meu, tatăl meu şi fratele meu!”, după aceea număra până la doisprezece şi rostea: „Ssst!” O clipă, nu mai mult, se oprea parcă să asculte, şi apoi strigătele pătrunzătoare începeau iar, repeta: „Soţul meu, tatăl meu şi fratele meu!”, număra până la doisprezece şi rostea „Ssst!” Nu exista nici o variaţie în ordinea exclamaţiilor sau în comportarea ei. Nici o întrerupere în articularea acestor sunete, în afară de acea pauză de o clipă.

— De când ţine accesul ăsta? am întrebat.

Pentru a-i deosebi pe cei doi fraţi, îi voi numi „cel mai vârstnic” şi „cel mai tânăr”; prin cel mai vârstnic îl desemnez pe acela care exercita mai multă autoritate. Răspunsul mi-l dădu cel mai vârstnic:

— De ieri-seara, cam de pe vremea asta.

— Are un soţ, un tată şi un frate?

— Un frate.

— Nu mă adresez fratelui ei?

Răspunsul veni încărcat de dispreţ:

— Nu!

— Se poate face vreo asociaţie recentă cu cifra doisprezece?

Cel mai tânăr interveni iritat:

— Cu ora douăsprezece.

— Iată, domnilor, am spus eu, continuând să-mi ţin mâinile pe pieptul femeii, cât sunt de inutil aşa cum m-aţi adus. Dac-aş fi ştiut la ce fel de caz vin, m-aş fi echipat cu toate cele necesare. Pe când aşa va trebui să irosim timp. În locul acesta izolat, nu putem face rost de doctorii.

Fratele mai vârstnic aruncă o privire celui mai tânăr, care răspunse semeţ:

— Avem aci o cutie cu doctorii.

O scoase dintr-un scrin şi o aşează pe masă; x x x.

Am deschis câteva sticluţe, le-am mirosit şi am atins dopurile cu vârful limbii. Dacă aş fi vrut să folosesc orice altceva în afară de narcotice, care sunt otrăvuri în sine, n-aş fi putut administra niciunul din acele medicamente.

— N-aveţi încredere? întrebă fratele mai tânăr.

— După cum vedeţi, domnule, sunt gata să le folosesc, am răspuns şi apoi nu am mai adăugat nimic.

Am silit-o pe pacientă să înghită, cu mare dificultate şi după numeroase eforturi, doza pe care doream să i-o dau. Cum intenţionam să o repet după un timp şi cum era nevoie să urmăresc efectul, m-am aşezat pe marginea patului. În cameră mai era o îngrijitoare sfioasă şi speriată (soţia omului care ne deschisese uşa) şi care se retrăsese într-un colţişor. Casa era umedă şi părăginită, mobilată la întâmplare – evident ocupată de scurtă vreme şi folosită vremelnic. La ferestre fuseseră spânzurate nişte draperii vechi şi groase, menite să înăbuşe strigătele. Acestea continuau în aceeaşi succesiune: „Soţul meu, tatăl meu şi fratele meu!”, numărătoarea până la doisprezece şi apoi „Ssst!”. Agitaţia bolnavei era atât de violentă, încât nu mă încumetasem să desfac bandajele care-i ţineau braţele legate; le-am controlat numai spre a mă asigura că nu erau dureroase. Singura licărire de speranţă în acest caz o constituia faptul că mâna mea, apăsată pe pieptul bolnavei, avea o influenţă atât de liniştitoare, încât îi calma, minute la rând, convulsiile trupului. Dar nu avea nici un efect asupra

strigătelor; nici un ceasornic nu ar fi putut bate mai regulat.

Din pricină că mâna mea avea acest efect calmant (aşa presupun), am rămas o jumătate de oră aşezat pe marginea patului, supravegheat de cei doi fraţi, când cel mai vârstnic dintre ei spuse:

— Mai este încă un pacient.

— Am tresărit mirat. Şi am întrebat:

— E un caz urgent?

— Ar fi mai bine să vedeţi singur, îmi răspunse cu nepăsare şi luă o lampă; x x x.

Celălalt pacient zăcea într-o cămăruţă dosnică, la care se ajungea pe o a doua scară şi care era de fapt un soi de pod, deasupra unui grajd. O parte din încăpere era acoperită de un tavan scund, tencuit; restul era fără acoperiş. În această porţiune descoperită, fuseseră depozitate fân, paie, surcele de aprins focul şi nişte mere îngropate în nisip. A trebuit să străbat această parte ca să ajung la cealaltă. Memoria mea reţine toate amănuntele şi e neştirbită. Evoc toate aceste detalii şi-i revăd pe toţi, în această celulă a mea de la Bastilia, aproape de sfârşitul celui de-al zecelea an de captivitate, îi revăd aşa cum i-am văzut în acea noapte.

Pe jos, pe o mână de paie, cu o pernă zvârlită sub cap, zăcea un băiat de ţăran, tânăr şi chipeş să fi avut cel mult şaptesprezece ani. Zăcea pe spate, cu dinţii încleştaţi, cu palma dreaptă strânsă pumn pe piept, cu ochii holbaţi, aţintiţi în tavan. Lăsându-mă într-un genunchi lângă el, nu am putut vedea unde era rănit, dar mi-am putut da seama că murea de pe urma unei răni făcută cu o armă ascuţită.

— Sunt medic, sărmane tânăr, i-am spus. Dă-mi voie să te examinez.

— Nu vreau să fiu examinat, a răspuns; lăsaţi-mă în pace!

Rana era în piept, ascunsă de pumn, şi l-am convins cu blândeţe să mă lase să-i îndepărtez mâna. Îl răpusese o tăietură de sabie, făcută cu douăzeci sau douăzeci şi patru de ore în urmă, dar nici cea mai mare dibăcie nu l-ar fi

putut salva, chiar dacă ar fi fost tratat fără zăbavă. Acum se stingea văzând cu ochii. Când mi-am întors privirile spre fratele mai vârstnic, l-am văzut uitându-se în jos la acest, băiat chipeş, a cărui viaţă îşi trăia ultimele pâlpâiri, aşa cum s-ar fi uitat la o pasăre rănită, sau la un iepure de câmp ori de casă nicidecum însă ca la un semen al lui.

— Cum s-a întâmplat aceasta, domnule? am întrebat.

— Un câine smintit! Un rob! L-a silit pe fratele meu să se repeadă la el şi a fost doborât de sabia lui – ca un gentilom.

Nici un strop de milă, de tristeţe, de solidaritate umană în acest răspuns. Vorbitorul părea să sugereze că era neplăcut ca această vietate, aparţinând unei specii diferite, să moară acolo, în loc, să-şi dea duhul, după deprinderile neamului său. Era cu totul incapabil de orice simţământ uman faţă de băiat sau de soarta lui.

Îi timp ce vorbise, ochii băiatului se întorseseră încet spre dânsul, şi acum reveneau spre mine.

— Domnule doctor, sunt foarte trufaşi aceşti nobili; dar uneori, şi noi, câinii de pripas, suntem trufaşi. Ne jefuiesc, ne calcă în picioare, ne lovesc, ne ucid; dar micuţ uneori ne rămâne şi nouă o brumă de mândrie. Ea – pe ea aţi văzut-o, domnule doctor?

Ţipetele şi strigătele răzbăteau până acolo.

I-am răspuns:

— Am văzut-o.

— E sora mea, domnule doctor. Ani de-a rândul nobilii ăştia au avut dreptul să siluiască modestia şi virtutea surorilor noastre, dar şi printre noi sunt multe fete cuminţi, domnule doctor. O ştiu, şi l-am auzit de multe ori pe tatăl meu vorbind astfel. Ea a fost o fată cuminte. Şi era şi logodită cu un tânăr de ispravă; un arendaş al acestui nobil. Cu toţii am fost arendaşii lui – ai omului ăstuia care-i de faţă. Şi celălalt e, frate-su – cel mai ticălos dintr-o spiţă ticăloasă…

Băiatul îşi aduna cu mare greutate forţa de a vorbi; dar spiritul lui se exprima cu o cruntă elocinţă:

— Am fost atât de prădaţi de omul ăsta care stă aici, aşa cum suntem de obicei prădaţi noi, câinii de pripas, de către făpturile acestea superioare – supuşi la biruri necruţătoare, siliţi să muncim pentru el fără plată, siliţi să ne măcinăm grâul la moara lui, siliţi să-i hrănim păsările de casă din recolta noastră şubredă, în timp ce nouă ne era oprit să ţinem o singură pasăre de casă; eram jefuiţi şi tâlhăriţi în asemenea măsură, încât atunci când se nimerea să avem şi noi o bucată de carne, o mâncam cu teamă, după ce zăvoram uşile şi ferecam obloanele, ca nu cumva să ne vadă oamenii lui şi să ne-o ia – spuneam dar că eram atât de obidiţi şi de hăituiţi, şi de aduşi la sapă de lemn, încât taică-meu zicea că e o năpastă să mai aduci un copil pe lume şi că ar trebui să ne rugăm ca toale femeile noastre să devină sterpe şi rasa noastră să sece…

Niciodată până atunci nu văzusem revolta împilării ţâşnind asemenea unei flăcări. Bănuiam că trebuie să zacă pe undeva prin sufletele oamenilor, dar n-o văzusem niciodată izbucnind, până nu l-am întâlnit pe băiatul acela muribund.

— Cu toate astea, domnule doctor, soră-mea s-a măritat. Pe vremea aceea dânsul bolea, bietul flăcău, şi l-a luat de bărbat ca să-l poată îngriji şi alina în căsuţa noastră în coteţul nostru de câini, cum l-ar numi omul ăsta. Abia se măritase de câteva săptămâni, când fratele omului ăstuia a văzut-o şi a plăcut-o, şi i-a cerut stăpânului nostru să i-o împrumute căci ce înseamnă un soţ la oamenii de teapa noastră! Fratele lui era doritor să-l satisfacă, dar soră-mea era bună şi virtuoasă şi-i ura fratele cu o ură la fel de aprigă ca şi a mea. Şi ce-au făcut atunci cei doi ca să-l convingă pe soţul ei s-o hotărască?

Ochii băiatului, care fuseseră aţintiţi asupra mea, se întoarseră încet spre privitor şi atunci am văzut pe chipurile lor că tot ce spunea era adevărat. Cele două soiuri potrivnice de mândrie, care se înfruntau una pe cealaltă, le pot vedea şi acum, la Bastilia; cea a gentilomului exprimată

printr-o neglijentă nepăsare; a ţăranului, prin simţire călcată-n picioare şi răzbunare înverşunată.

— Ştiţi, domnule doctor, printre privilegiile acestor nobili se numără şi acela de a ne înhăma pe noi, câinii de pripas, la trăsură şi de a ne mâna. L-au înhămat pe soţul ei şi l-au mânat cu biciul. Ştiţi că printre privilegiile nobililor se numără şi acela de a ne ţine toată noaptea treji pe teritoriul lor, pentru a astâmpăra orăcăitul broaştelor, ca nobilul lor somn să nu fie tulburat. Îl ţineau treaz toată noaptea, în pâcla nesănătoasă, şi a doua zi îl înhămau iar la jug. Şi totuşi nu l-au convins. Nu! Într-o zi, la prânz, când i-au dat drumul din ham ca să se hrănească dacă putea găsi niscaiva hrană a sughiţat de douăsprezece ori – câte un sughiţ la fiecare bătaie a ceasului, şi şi-a dat sufletul în braţele soţiei lui.

Nici o putere omenească n-ar fi putut reţine viaţa în trupul băiatului, în afară de înverşunarea lui de a dezvălui toate nedreptăţile pe care le îndurase. Ţinea piept umbrelor tot mai apăsătoare ale morţii, cu tăria cu care îşi ţinea mâna dreaptă încleştată pe piept, ca să-şi acopere rana.

— Şi atunci, cu îngăduinţa şi chiar cu ajutorul omului acestuia, fratele lui a luat-o; în pofida a tot ce ştiu că trebuie să-i fi spus ea – şi ce i-a spus nu va mai rămâne multă vreme necunoscut de dumneavoastră, domnule doctor – în pofida tuturor acestora, fratele lui a luat-o cu sila – ca să-şi facă un timp cheful cu ea. Am văzut-o când a trecut pe lângă mine pe drum. Când am dus vestea acasă, tatălui meu i-a plesnit inima de amar; n-a scos o vorbă din toate cele câte îi umpleau sufletul. Am luat-o pe soră-mea mai mică (pentru că mai am o soră) şi am dus-o într-un loc unde n-o putea ajunge omul ăsta şi unde, cel puţin, n-avea să fie niciodată roaba lui. Apoi am ţinut urma fratelui până aici, şi noaptea trecută m-am căţărat la el – un câine de pripas, dar cu sabia în mână… Unde-i fereastra podului? Parcă era o fereastră?

În văzul lui, încăperea era tot mai cuprinsă de întuneric; lumea se strâmta în juru-i. Am privit în spate şi am văzut că

fânul şi paiele de pe podea erau răscolite, de parcă avusese loc o luptă.

— Ea m-a auzit şi a alergat aici la mine. Am povăţuit-o să nu se apropie până nu-l ucid. A venit şi el şi la început mi-a zvârlit câteva monede; apoi m-a plesnit cu biciul. Dar eu, câinele de pripas, m-am repezit la dânsul, silindu-l să dea îndărăt. N-are decât să-şi sfărâme în bucăţi sabia pe care a spurcat-o cu sângele meu josnic! S-a dat îndărăt ca să se apere de mine şi apoi s-a năpustit cu toată iscusinţa care luptă pe viaţă şi pe moarte.

Numai cu câteva momente în urmă, privirea îmi căzuse pe o spadă frântă, care zăcea în fân. Era arma unui gentilom. În alt loc, zăcea o sabie veche, care părea să fi aparţinut unui ostaş.

— Ridicaţi-mă, domnule doctor, ridicaţi-mă. Unde e el?

— Nu-i aici, am răspuns, sprijinind băiatul şi gândindu-mă că se referă la frate.

— El! Trufaş, cum sunt toţi nobilii ăştia, totuşi se teme să dea ochii cu mine. Unde-i celălalt care era aici? Răsuciţi-mi faţa spre el!

L-am ascultat, ridicându-i capul şi sprijinindu-i-l de genunchiul meu. Dar, însufleţit o clipă de o extraordinară vigoare, se ridică în picioare, silindu-mă să mă ridic şi eu, ca să-l pot susţine.

— Domnule marchiz, spuse băiatul, întorcându-se spre dânsul cu ochii larg deschişi şi cu mâna înălţată, te chem pe dumneata şi pe toţi cei din neamul dumitale mişel, până la ultimul urmaş, să răspundeţi pentru toate câte le-aţi săvârşit, atunci când va veni ziua tuturor judecăţilor. Ca semn al provocării mele, te stigmatizez cu această cruce de sânge. Pentru ziua tuturor judecăţilor îl chem şi pe fratele dumitale, cel mai ticălos dintr-un neam ticălos, ca să răspundă la rândul lui pentru toate câte le-a săvârşit. Îl stigmatizez şi pe el cu aceasta cruce de sânge, ca semn al provocării mele.

În două rânduri îşi duse mâna la rana din piept şi descrise, cu arătătorul însângerat, o cruce în aer. O clipă rămase cu degetul înălţat şi, când mâna îi căzu în jos, se prăbuşi şi el, mort; x x x.

Când am ajuns la patul tinerei femei, delirul continua aidoma ca la început. Ştiam că starea aceasta mai putea ţine ceasuri întregi şi că probabil, va sfârşi în tăcerea mormântului.

Am repetat doza de doctorie pe care i-o dădusem şi am rămas nemişcat la căpătâiul ei, până târziu în noapte. Stridenţa ţipetelor nu a slăbit nici un moment, şi nici ordinea în care se urmau cuvintele n-a suferit cea mai mică schimbare. Mereu aceleaşi: „Soţul meu, tatăl meu şi fratele meu! Unu, doi, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt, nouă, zece, unsprezece, doisprezece. Ssst!”

Trecuseră douăzeci şi şase de ore de când o văzusem prima dată. În acest răstimp, plecasem şi mă reîntorsesem de două ori; mă găseam din nou la căpătâiul ei, când puterile începură s-o părăsească. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să profit de această împrejurare şi, încetul cu încetul, a căzut într-un soi de amorţire, în care a zăcut ca şi moartă.

Era ca atunci când, după o lungă şi zbuciumată vijelie, vântul şi ploaia contenesc. I-am eliberat braţele şi am chemat-o pe îngrijitoare să-mi ajute să-i pun în ordine înfăţişarea şi îmbrăcămintea. Abia atunci mi-am dat seama că femeia era pe cale de a deveni mamă; şi tot atunci am pierdut orice speranţă de a o salva.

— A murit? întrebă marchizul, pe care voi continua să-l numesc fratele mai vârstnic; intrase în odaie încălţat cu cizmele de călărie.

— Încă nu. Dar e pe moarte.

— Ce putere de viaţă au câinii ăştia! spuse el, privind-o cu oarecare curiozitate.

— Durerea şi desperarea dau o putere miraculoasă, i-am răspuns.

La început, a râs la auzul cuvintelor mele, apoi s-a încrunta. Şi-a împins cu piciorul un scaun aproape de mine, i-a poruncit îngrijitoarei să iasă din cameră şi apoi mi s-a adresat pe un ton înăbuşit.

— Doctore, aflând că fratele meu a intrat într-o încurcătură cu ţopârlanii ăştia, l-am sfătuit să-ţi ceară ajutorul. Te bucuri de mare faimă şi, ca tânăr la începutul unei cariere, probabil că îţi cunoşti foarte bine interesele. Lucrurile pe care le vezi aici sunt lucruri care trebuie să rămână numai văzute şi cu nici un chip discutate.

Am ascultat respiraţia pacientei, evitând să răspund.

— Mă onorezi cu atenţia dumitale, doctore?

— Domnule, i-am răspuns, în profesiunea mea, toate mărturisirile bolnavilor sunt considerate întotdeauna confidenţiale.

Am dat un răspuns reticent, pentru că eram tulburat de toate cele auzite şi văzute. Răsuflarea femeii era atât de stinsă, încât i-am controlat cu grijă pulsul şi inima. Mai pâlpâia încă un fir de viaţă, dar nimic mai mult. Când m-am întors la scaunul meu meu, i-am văzut pe ambii fraţi privindu-mă încordaţi: x x x.

Scriu cu atâta chin, frigul este atât de usturător, sunt atât de speriat ca nu cumva să fiu descoperit şi vârât într-o celulă subterană, complet neluminată, încât trebuie să-mi scurtez povestirea. Nu există nici o confuzie, nici o fisură în memoria mea; pot să reconstitui, în amănunţime, fiecare cuvânt care a fost rostit acolo între mine şi cei doi fraţi.

Bolnava a mai zăcut o săptămână. Către sfârşit, lipindu-mi urechea de buzele ei, am izbutit să desluşesc câte ceva din ceea ce-mi spunea. M-a întrebat unde se află, şi am lămurit-o; cine sunt, şi i-am răspuns. I-am cerut zadarnic să-mi dezvăluie numele ei de familie. Îşi clătina slab capul pe pernă şi-şi păstra taina întocmai cum făcuse şi fratele ei.

N-am avut prilejul să-i pun vreo întrebare până când nu i-am vestit pe cei doi fraţi că femeia se stingea repede şi că poate nu avea să mai apuce ziua de mâine. Până atunci, deşi

la patul bolnavei nu apărea nimeni în afară de mine şi de îngrijitoare, unul dintre fraţi era totuşi prezent ori de câte ori mă aflam acolo, pândindu-mă gelos de după perdeaua de la capul patului. Dar când sfârşitul se apropie inevitabil, păru să nu le mai pese de discuţiile pe care le-aş fi putut avea cu ea; ca şi cum – îmi trecu prin minte gândul – mă pregăteam şi eu să mor.

Am observat mereu că mândria le fusese amarnic atinsă de faptul că fratele mai tânăr (cum îl numesc eu) încrucişase sabia cu un ţărănoi, ba încă cu un băieţandru. Singurul gând care părea într-adevăr să le afecteze amândurora spiritul era acela că un atare fapt era degradant pentru familie şi ridicol. Ori de câte ori întâlneam privirile fratelui mai tânăr. Ochii lui îmi spuneau că mă antipatizează puternic, pentru că ştia ce aflasem de la băiat. În aparenţă, se purta mai mieros şi mai politicos cu mine decât celălalt frate; dar îmi dădeam seama de adevăr. Îmi mai dădeam seama că eram o pricină de îngrijorare şi pentru fratele mai vârstnic.

Pacienta mea şi-a dat sufletul cu două ceasuri înainte de miezul nopţii – la o oră care, după ceasornicul meu corespundea întocmai celei când o văzusem prima oară. Mă aflam singur cu ea când sărmanu-i cap tânăr a alunecat uşor într-o parte, şi toate necazurile şi durerile ei pământeşti au luat sfârşit.

Fraţii aşteptau într-o încăpere de la parter, nerăbdători să pornească la drum, călare. Îi auzisem, în timp ce vegheam la căpătâiul bolnavei, pocnindu-şi cizmele cu cravaşa de călărie şi foindu-se în sus şi-n jos.

— În sfârşit şi-a dat duhul? întrebă cel mai vârstnic când m-a văzut intrând la ei.

— A murit, am răspuns eu.

— Te felicit, frate, fură cuvintele cu care se întoarse spre celălalt.

Îmi oferise şi mai înainte bani, a căror primire o amânasem. Acum îmi întinse un fişic de monede de aur. L-

am luat din mâna lui şi l-am pus pe masă. Dezbătusem această chestiune cu mine însumi şi hotărâsem să nu accept nimic.

— Vă rog să mă scuzaţi, am spus. În împrejurările de faţă nu pot primi.

Schimbară priviri între ei şi-şi înclinară capelele spre mine, aşa cum şi eu îmi înclinasem capul spre ei; ne-am despărţit fără nici un alt cuvânt; x x x.

Sunt istovit, istovit, istovit… sleit de mizerie. Nu pot reciti ce-am aşternut, cu această mână de schelet.

A doua zi de dimineaţă, fişicul de monede de aur fu lăsat în faţa uşii casei mele, într-o cutie pe care era scris numele meu. La început m-am gândit, îngrijorat, ce trebuie să fac. M-am hotărât să-i scriu o misivă particulară ministrului, dezvăluindu-i natura celor două cazuri la care fusesem chemat şi adresa locului unde se petrecuseră: adică, hotărâsem să-i dezvălui totul. Ştiam prea bine ce influenţă are Curtea şi până unde merge imunitatea nobililor, aşa încât nu mă aşteptam ca această poveste să aibă vreun ecou; dar doream să-mi descarc propria conştiinţă. Ţinusem totul în mare taină şi chiar faţă de soţia mea; şi hotărâsem ca în scrisoare să atrag atenţia şi asupra acestui lucru. Nu mă temeam că pe mine m-ar paşte vreo primejdie serioasă; dar eram conştient că aş putea pune alţii în pericol dacă i-aş compromite împărtăşindu-le ceea ce ştiam eu.

Am fost foarte prins cu treburi în acea zi şi nu mi-am. Putut termina scrisoarea. Dimineaţa m-am deşteptat mult mai devreme ca de obicei, pentru a o isprăvi. Era ultima zi a anului. Scrisoarea se afla înaintea mea, încheiată când mi se vesti că a sosit o doamnă care doreşte să mă vadă; x x x.

Misiunea pe care mi-am luat-o îmi depăşeşte tot mai mult puterile. E atât de frig, atât de întuneric, simţurile îmi sunt atât de amorţite, şi amarul care mă copleşeşte e atât de cumplit!

Doamna era tânără, atrăgătoare, frumoasă, dar părea să nu fi fost sortită pentru o viaţă lungă. Părea cuprinsă de o

vie agitaţie. Mi se prezentă drept soţia marchizului de St. Evremonde. Am făcut legătura între titlul cu care băiatul se adresase fratelui mai vârstnic şi iniţiala brodată în colţul eşarfei şi am tras cu uşurinţă concluzia că îl întâlnisem nu demult pe acest nobil.

Memoria mea este încă foarte exactă, dar nu pot reda cuvintele discuţiei noastre. Am bănuit că sunt pândit mai strict decât am fost până acum, şi s-ar putea oricând să mă aflu sub supraveghere. Doamna în parte bănuise, în parte descoperise faptele mai importante ale acelei istorii, precum şi rolul jucat de soţul ei şi apelul făcut la mine. Nu ştia că fata murise. Nutrise speranţa, mi-a mărturisit cu mâhnire, că-i va putea aduce, în taină, puţină mângâiere. Dorea să abată mânia Cerurilor de la o familie cumplit de urâtă de cei mulţi, care sufereau de pe urma ei.

Avea motive să creadă că mai există o tânără soră în viaţă, şi cea mai mare dorinţă a ei era să ajute această soră. Nu i-am putut oferi altă informaţie decât că într-adevăr exista o soră; mai mult nu ştiam nici eu. Hotărârea ei de a veni la mine, bizuindu-se pe discreţia mea, fusese luată sub impulsul speranţei că i-aş putea revela numele şi locul unde fusese adăpostită sora. În timp ce eu nu le ştiu nici până la acest ceas nefericit; x x x.

Peticele astea de hârtie se împuţinează din ce în ce. Ieri mi s-a luat unul, dându-mi-se un avertisment. Azi trebuie să-mi termin istorisirea.

Era o doamnă inimoasă, miloasă şi nefericită în căsnicie. Cum altfel ar fi putut fi? Fratele soţului nu avea încredere în ea şi-i purta pică, iar influenţa lui îi era cu totul potrivnică; se temea de dânsul, aşa cum se temea şi de soţul ei. Când am petrecut-o la uşă, am văzut că în trăsură o aştepta un copil, un băieţaş drăguţ de vreo doi sau trei ani.

— De dragul lui, domnule doctor, îmi spuse ea cu ochii în lacrimi, arătând spre copil, de dragul lui aş vrea să mai repar câte ceva, atâta cât stă în bietele mele puteri. Altminteri, această moştenire n-o să-i poarte niciodată

noroc. Am o presimţire că dacă nimeni nu ispăşeşte pentru toate aceste păcate, într-o bună zi va fi tras el la răspundere. Eu n-am nimic care să pot zice că-i al meu – în afară de câteva giuvaiere – dar îi voi sădi gândul că prima datorie a vieţii lui este aceea de a le dărui familiei văduvite, o dată cu compasiunea şi îndurerarea mamei lui moarte, de îndată ce sora va putea fi descoperită.

Apoi a sărutat băieţaşul şi a adăugat, dezmierdându-l:

— De dragul tău, iubitule. Mă vei asculta, micul meu Charles?

Copilul îi răspunse cuminte: „Da”.

I-am sărutat doamnei mâna, iar dânsa a luat copilul în braţe şi a plecat, continuând să-l dezmierde. De atunci n-am mai văzut-o.

Cum îmi pomenise numele soţului, convinsă fiind că eu îl cunosc, nu am mai adăugat nici o menţiune în acest sens la scrisoarea mea.

Am pecetluit-o şi, fiindcă nu aveam încredere în nimeni altcineva, am dus-o eu însumi, în aceeaşi zi.

În acea noapte, ultima noapte, pe la ceasurile nouă, un om îmbrăcat în negru a sunat la uşa mea, a cerut să mă vadă şi l-a urmat pe furiş pe băiatul meu de serviciu, Ernest Defarge. Când tânărul slujitor a intrat în camera unde şedeam cu soţia mea – o, soţia mea, iubita inimii mele! Frumoasa şi tânăra mea soţie englezoaică! – l-am văzut pe acel bărbat, care ar fi trebuit să aştepte jos, la uşă, stând în spatele băiatului.

„Un caz urgent în Rue St. Honoré”, mi-a spus. Nu-mi va lua mult timp, m-a asigurat el, adăugând că are jos o trăsură care mă aşteaptă.

Şi m-a adus aici, m-a adus în mormânt. Cum am ieşit din casă, cineva mi-a legat pe la spate o eşarfă neagră peste gură, iar la mâini mi s-au pus cătuşe. Dintr-un colţ de stradă întunecat, se iviră cei doi fraţi, care mă identificară cu un simplu gest. Marchizul scoase din buzunar scrisoarea trimisă mi-o arătă, o arse la flacăra feştilei pe care o ţinea

cineva şi strivi cenuşa sub picior. Nimeni nu rosti o vorbă. Am fost adus aici, am fost îngropat de viu.

Dacă Dumnezeu s-ar fi îndurat, în toţi aceşti ani înspăimântători, să inspire unuia dintre fraţi bunăvoinţa de a-mi aduce cea mai mică veste despre soţia mea – doar atât cât să ştiu dacă trăieşte sau a murit – aş fi putut crede că mila Lui nu i-a părăsit cu desăvârşire. Cred însă că stigmatul crucii de sânge le-a fost fatal şi că nu mai au parte de mila Domnului.

„Şi eu, Alexandre Manette, captiv nefericit, în această ultimă noapte a anului 1767, aici, în mijlocul agoniei mele de neîndurat, îi denunţ pe ei şi pe urmaşii lor până la ultimul vlăstar, îi denunţ vremurilor în care vor avea de plătit pentru toate acestea. Îi denunţ cerurilor şi pământului!”

După ce se dădu citire acestui document, un vacarm cumplit zgâlţâi sala. Povestirea stârnise cele mai aprinse patimi de răzbunare ale acelor vremi, în faţa cărora nu exista cap să nu fi fost răpus.

În prezenţa acelui Tribunal şi a acelui public, nu era nevoie să se arate pentru ce soţii Defarge nu dăduseră publicităţii documentul, o dată cu celelalte hârtii capturate la Bastilia, şi de ce îl ţinuseră secret, pândind momentul potrivit. Nu era nevoie să se arate că acea blestemată familie fusese de multă vreme anatemizată de către cartierul Saint-Antoine şi că numele ei fusese împletit în fatalul registru. Nu se născuse încă omul ale cărui virtuţi şi merite l-ar fi putut susţine în acel loc şi în acea zi împotriva unei atari denunţări.

Şi cu atât mai nefast pentru osândit, cu cât denunţătorul era un cetăţean binecunoscut, propriul lui prieten devotat şi tatăl soţiei sale. Una dintre aspiraţiile cele mai frenetice ale populaţiei răsculate era aceea de a imita îndoielnicele virtuţi publice ale antichităţii, şi anume jertfirile pe altarul poporului. De aceea, când preşedintele se pronunţă (şi dacă n-ar fi vorbit astfel, propriul lui cap i s-ar fi clătinat pe

umeri) că bunul medic al Republicii va binemerita şi mai mult de la patrie dacă va dezrădăcina o veninoasă familie de aristocraţi şi, fără îndoială, va încerca o sacră bucurie şi satisfacţie în a-şi lăsa fiica văduvă şi pe copilul acesteia orfan, publicul fu zguduit de o agitaţie sălbatică, de o fervoare patriotică, lipsită de orice urmă de milă umană.

— Se bucură de mare influenţă doctorul, da? murmură, doamna Defarge zâmbind către Răzbunare. Să te văd cum îl salvezi, doctore, mai salvează-l şi acum dacă poţi!

Fiecare vot al juraţilor fu urmat de explozii de răcnete. Încă un vot şi încă un vot. Încă un răcnet şi încă un răcnet.

Vot unanim. Aristocrat prin simţire şi prin obârşie, duşman al Republicii, notoriu împilător al Poporului. Îndărăt la Conciergerie, şi moartea în următoarele douăzeci şi patru de ore!

Capitolul XI.

ÎNSERARE.

Năpăstuita soţie a nevinovatului osândit se prăbuşi de parcă primise o lovitură mortală. Dar nu scoase nici un sunet; şi atât de puternic era glasul lăuntric care-i spunea că ea, din întreaga omenire, era cea căreia îi revenea datoria de a-l susţine în nenorocirea lui, fără măcar să crâcnească, încât o trezi până şi din şoc.

Întrucât judecătorii trebuia să ia parte la o demonstraţie publică în stradă, Tribunalul îşi amână şedinţa. Zgomotul de paşi şi forfota sălii care se golea prin numeroasele coridoare încă nu se stinsese, când Lucie se pomeni stând în picioare, cu braţele întinse spre soţul ei şi cu chipul care nu oglindea decât iubire şi alinare.

— De-aş putea să-l ating! De-aş putea să-l strâng măcar o singură dată în braţe! O, bunii mei cetăţeni, fie-vă puţină milă de noi!

Nu mai rămăseseră în sală decât un gardian, doi dintre cei patru bărbaţi care-l ridicaseră pe Darnay cu o noapte înainte şi Barsad. Restul lumii se scursese în stradă, la spectacol. Barsad le propusese celorlalţi:

— Lăsaţi-o să-l îmbrăţişeze; nu durează decât o clipă.

Admiseră în tăcere şi o conduseră sus, deasupra băncilor, spre un loc mai înălţat, unde Darnay, aplecându-se peste marginea boxei o putea strânge în braţe.

— Rămâi cu bine, iubita sufletului meu. Te binecuvântez la despărţire. Ne vom reîntâlni, acolo unde neliniştiţii îşi găsesc liniştea.

Acestea au fost cuvintele soţului ei, în timp ce o strânse la piept.

— Mă voi strădui să îndur, Charles. Nu suferi pentru mine, dă-mi binecuvântarea de despărţire pentru fetiţa noastră.

— I-o dau prin tine. Îi spun bun rămas prin tine.

— Soţul meu! Nu! Încă o clipă (Charles încercase să se smulgă de lângă ea). Despărţirea noastră nu va fi de lungă durată. Simt cum inima din mine va seca încetul cu încetul; dar atâta cât voi trăi, îmi voi face datoria faţă de fetiţă, iar când o voi părăsi, Domnul o să-i găsească prieteni, aşa cum a găsit şi pentru mine.

Doctorul venise după ea şi era gata să cadă în genunchi în faţa amândurora, când Darnay întinse mâna şi îl apucă de braţ, strigând:

— Nu, nu! Cu ce te-ai făcut vinovat, cu ce te-ai făcut vinovat, ca să îngenunchezi în faţa noastră? Înţelegem acum, amândoi, cât te-ai frământat în trecut. Înţelegem acum, amândoi, ce-ai simţit când ai bănuit cine sunt şi apoi când ai aflat cu certitudine. Înţelegem acum, amândoi, antipatia firească cu care a trebuit să lupţi şi pe care ai înfrânt-o de dragul ei. Îţi mulţumim din adâncul inimilor noastre, al dragostei noastre, al datoriei noastre!

Unicul răspuns al tatălui ei fu să-şi înfigă inimile în păru-i alb şi să şi-l smulgă cu un strigăt de desperare.

— Lucrurile n-ar fi putut să se petreacă altminteri, spuse deţinutul. Toate împrejurările s-au unit pentru a pregăti acest deznodământ. Zadarnica strădanie a mamei mele de a mă izbăvi de vină a adus prima dată fatala mea prezenţă în apropierea dumitale. Nimic bun nu putea să încolţească din

atâta rău, şi un început atât de nefericit nu poate avea un sfârşit fericit. Fii tare, şi iartă-mă! Domnul să te binecuvânteze!

Când fu luat de lângă ei, soţia se dezlipi de dânsul şi rămase cu mâinile împreunate ca pentru rugăciune şi cu o expresie luminoasă zugrăvită pe faţă, în care se înfiripa chiar un zâmbet de încurajare. Când osânditul ieşi pe uşa deţinuţilor, Lucie se întoarse, îşi culcă, iubitoare, capul pe pieptul tatălui ei, încercă să-i vorbească, apoi se prăbuşi la picioarele lui.

Atunci, desprinzându-se din colţul întunecat din care nu se urnise până în acea clipă, Sydney Carton se apropie de ea şi o ridică. Numai doctorul şi domnul Lorry mai erau de faţă. Braţul lui Sydney tremură când o ridică şi-i sprijini capul. Şi totuşi, faţa lui avea un aer care nu exprima numai milă – ci şi o undă de mândrie.

— Să o duc până la trăsură? N-am să-i simt nici o clipă greutatea.

O purtă uşurel, în braţe, până la uşă şi o depuse cu gingăşie într-o trăsură. Tatăl ei şi vechiul lor prieten se urcară alături, iar Sydney se aşeză lângă vizitiu.

Când sosiră la poarta în faţa căreia zăbovise în noapte, nu cu multe ceasuri în urmă, încercând să-şi închipuie pe care dintre bolovanii ascuţiţi călcaseră picioarele ei, Sydney o ridică din nou şi o purtă în braţe pe scară, până în odaia ei. Acolo o întinse pe o canapea, iar fetiţa şi domnişoara Pross se apropiară şi plânseră asupră-i.

— N-o redeştepta, îi spuse el încetişor acesteia din urmă, îi e mai bine aşa; atâta timp cât nu-i vorba decât de un leşin, las-o să-şi recapete singură cunoştinţa.

— O, Carton, Carton, iubitule Carton! strigă micuţa Lucie sărindu-i de gât şi încolăcindu-l strâns cu braţele, într-o izbucnire de durere. Acum c-ai venit, nu-i aşa c-ai să faci ceva s-o ajuţi pe mămica şi să-l salvezi pe tăticu? Tu, care o iubeşti, n-ai să rabzi s-o vezi în halul ăsta!

Carton se aplecă deasupra copilei şi-i lipi feţişoara de floare de obrazul lui. Apoi o îndepărtă uşurel şi privi la nefericita-i mamă căzută în nesimţire.

— Înainte să plec… spuse el şi apoi se opri, pot… pot s-o sărut?

Mai târziu, aveau să-şi amintească cu toţii că atunci când se aplecase deasupra Luciei şi-i atinsese faţa cu buzele, murmurase câteva vorbe. Copila, care stătuse cel mai aproape de el, le-a povestit, mai târziu, şi a povestit şi nepoţilor ei când a ajuns o frumoasă Inimoasă în vârstă, că l-a auzi murmurând: „O viaţă care ţi-e dragă!”

Când intră în încăperea alăturată, se răsuci brusc către domnul Lorry şi către tatăl ei, care-l urmaseră, şi se adresă acestuia din urmă:

— Până ieri, domnule doctor Manette, v-aţi bucurat de mare influenţă; haideţi, cel puţin, s-o mai punem o dată la încercare. Judecătorii aceştia, şi toţi cei ce deţin puterea sunt foarte prietenoşi cu dumneavoastră şi vă sunt foarte recunoscători pentru serviciile pe care le-aţi adus, nu-i aşa?

— Nu mi s-a ascuns nimic din ce avea vreo legătură cu Charles. Mi s-au dat cele mai puternice încredinţări că-l voi salva; ţi la început chiar l-am salvat.

Rosti răspunsul cu mare tulburare şi cu mare încetineală.

— Atunci mai încercaţi-l o dată. Mai sunt puţine şi scurte ceasuri între azi şi mâine după-masă, dar încercaţi.

— Am de gând să încerc. Nu-mi voi îngădui nici o clipă de răgaz.

— Aşa trebuie. Am văzut în trecut că o energie ca a dumneavoastră poate făuri lucruri mari, deşi – adăugă el cu un surâs amestecat cu un suspin – nu chiar atât de mari ca acesta. Dar încercaţi! Oricât de puţină valoare ar avea o viaţă prost croită, totuşi atâta efort merită! Altfel moartea n-ar avea nici un preţ.

— Mă voi duce direct la acuzatorul public şi la preşedinte şi apoi mă voi duce la ceilalţi pe care-i mai bine să nu-i

numesc. De asemenea, am să scriu şi… dar, stai! Azi e sărbătoare şi nimeni nu va fi de găsit până nu se întunecă.
— Adevărat! Atunci să aşteptăm până se întunecă. Acum luaţi aminte! Când credeţi c-o să-i puteţi vedea pe cei temuţi, domnule doctor Manette?
— Îndată ce se întunecă, aşa sper. Peste un ceas sau două.
— Întunericul se lasă curând după ora patru. Să mai lăsăm o marjă de un ceas sau două. Dacă îl vizitez pe domnul Lorry la ora nouă, credeţi că voi putea afla ce-aţi obţinut, fie prin prietenul dumneavoastră, fie direct de la dumneavoastră?
— Da!
— Facă Domnul să aveţi noroc!
Domnul Lorry îl petrecu pe Sydney până la uşa de afară şi acolo, atingându-l pe umăr, îl făcu să se întoarcă.
— Eu n-am nici o nădejde, îi spuse într-o şoaptă înăbuşită şi întristată.
— Nici eu, dar să încercăm.
— Chiar dacă vreunul dintre oamenii de acolo, sau din toţi oamenii ăştia, ar fi fost dispus să-l cruţe – ceea ce mă îndoiesc, pentru că ce contează la el viaţa lui sau a oricui altcuiva – nu cred că ar cuteza s-o mai facă după demonstraţia de azi de la Tribunal.
— Aşa gândesc şi eu. În ţipetele lor am auzit zgomotul securii care cade.
— Domnul Lorry îşi rezemă braţul de stâlpul porţii şi îşi culcă fruntea pe braţ.
— Nu descurajaţi, îi spuse Carton cu blândeţe; nu vă lăsaţi copleşit de amărăciune. L-am încurajat pe doctorul Manette în intenţia lui, pentru că am simţit că într-o bună zi aceasta va însemna o consolare pentru Lucie. Altminteri, ar fi putut gândi: „Viaţa lui a fost lăsată la voia întâmplării şi irosită”, şi gândul acesta s-ar putea să nu-i dea pace.
— Da, da, da, zise domnul Lorry, ştergându-şi ochii, ai dreptate. Dar va fi răpus; nu există nici o speranţă.

— Da. Va fi răpus; nu există nici o speranţă, răspunse Carton ca un ecou.

Şi coborî, cu pas măsurat, scările.

Capitolul XII.

ÎNTUNERIC.

Sydney Carton se opri locului în stradă, nehotărât încotro s-o apuce. „Deci la Banca Tellson la orele nouă”, îşi spuse cu un aer meditativ. „Oare între timp ar fi mai înţelept să mă arăt? Cred că da. E mai bine ca toţi de aici să ştie că se află în oraş un om cu înfăţişarea mea; e o precauţie sănătoasă, şi ar putea fi una dintre pregătirile necesare. Dar, atenţie, atenţie, atenţie! Să ticluiesc lucrurile cu grijă!”

Strunindu-şi paşii care porniseră să se îndrepte către un anume punct, dădu un ocol sau două străzii cuprinse de înserare şi-şi urmări gândul, încercând să prevadă toate consecinţele. Prima lui impresie se adeveri. „Cel mai bine, îşi spuse cu categorică hotărâre, este ca oamenii de aici să ştie că în oraş se află un om cu înfăţişarea mea.” Şi-şi întoarse paşii spre Saint-Antoine.

Defarge afirmase, în ziua procesului, că ţine o vinărie în suburbia Saint-Antoine. Pentru cineva care cunoştea bine oraşul, nu era mare lucru să-i descopere casa, fără să pună întrebări. După ce se asigură unde venea exact, Carton o porni iar pe ulicioarele învecinate, cină la un birt şi după masă căzu într-un somn adânc. Pentru prima dată, după ani, nu bău nici o licoare tare. De noaptea trecută nu mai pusese în gură decât un vin uşor şi subţire; cu o seară înainte, vărsase paharul cu coniac, picătură cu picătură, în vatra domnului Lorry, ca omul care încheia cu această deprindere.

Erau ceasurile şapte când se deşteptă înviorat şi ieşi din nou în stradă. Când străbătu Saint-Antoine se opri la oglinda unei vitrine şi-şi potrivi ţinuta dezordonată a cravatei şi a gulerului, precum şi parul răvăşit. Acestea terminate, se îndreptă glonţ spre vinăria lui Defarge şi intră.

Din întâmplare în dugheană nu se aflau muşterii, ci numai Jacques Trei, cel cu degete neastâmpărate şi glas cârâit. Omul acesta, pe care-l obsevase în juriu, stătea în faţa tejghelei tăifăsuind cu cei doi Defarge, soţ şi soţie. Răzbunarea era şi ea de faţă în chip de membru nelipsit al familiei.

Carton intră, se aşează şi ceru (într-o franceză stricată) o sticluţă de vin. Doamna Defarge îi aruncă o privire nepăsătoare, apoi se uită încă o dată mai atent, după care urmă o a treia privire şi mai pătrunzătoare şi, în sfârşit, veni în persoană până la el, întrebându-l ce anume comandase.

Îşi repetă comanda.

— Englez? se interesă doamna Defarge, înălţându-şi iscoditor sprâncenele.

După ce o măsură cu privirea, de parcă până şi un singur cuvânt franţuzesc îşi făcea cu greutate loc în înţelegerea lui, Carton îi răspunse cu acelaşi puternic accent străin:

— Da, madame, da. Sunt englez.

Doamna Defarge se întoarse la tejghea ca să-i aducă vinul şi în timp ce Carton luă gazeta iacobină, prefăcându-se a o scruta concentrat, pentru a-i pătrunde înţelesul, o auzi exclamând:

— Vă jur, leit Evremonde.

Defarge îi aduse vinul şi-i ură seară bună.

— Poftim?

— Bună seara.

— A! Bună seara, cetăţene, făcu Carton, umplându-şi paharul. Ah, şi ce vin bun! Beau pentru Republică!

Defarge se întoarse la tejghea şi zise:

— Da, seamănă un pic.

Madame i-o trânti cu gravitate:

— Îţi spun că seamănă ca două picături de apă.

Jacques Trei interveni împăciuitor:

— Îl ai atât de mult în minte, cucoană, că a ajuns să te urmărească.

Blânda Răzbunare adăugă râzând:

— Da, p-onoarea mea! Şi aştepţi cu atâta nerăbdare să-l mai vezi o dată, mâine!

Carton buchisea rândurile şi slovele ziarului, urmărindu-le cu un deget împiedicat şi cu o faţă studioasă şi concentrată. Cei patru discutau între ei cu voce scăzută, rezemându-şi braţele de tejghea. După câteva clipe de tăcere, în care toţi îl cercetară din priviri, dar fără să-i clintească aparent atenţia de la gazeta iacobină, îşi reluară discuţia.

— E drept ce spune cucoana, observă Jacques Trei. De ce să ne oprim? La ce bun să ne oprim?

— Mă rog, mă rog, zise Defarge, dar undeva tot trebuie să ne oprim. Întrebarea e: unde?

— La stârpirea totală, răspunse doamna Defarge.

— Minunat! cârâi Jacques Trei.

Răzbunarea păru de asemenea să adere cu entuziasm.

— Stârpirea este o doctrină înţeleaptă, nevastă, rosti Defarge cu un glas cam tulburat, în general, n-am nimic de zis împotrivă. Dar doctorul ăsta a avut atâta de suferit; l-ai văzut cum arăta azi; i-ai observat faţa în timp ce se citea documentul?

— I-am observat faţa, replică nevastă-sa cu furie şi dispreţ. Da, i-am observat faţa şi tot ce pot spune e că nu era faţa unui prieten adevărat al Republicii. Să fie foarte atent cu faţa asta a lui!

— Şi ai mai observat, nevastă, continuă Defarge pe un ton dezaprobator, chipul fiicei lui, care trebuie să fie un chin cumplit şi pentru el.

— Am observat-o şi pe fiică-sa! repetă ea; da, am observat-o şi pe fiică-sa şi nu o singură dată. Am observat-o azi, şi am observat-o şi altă dată. Am observat-o la Tribunal şi am observat-o pe stradă, lângă închisoare. Dac-aş ridica un singur deget…

Păru să-l fi ridicat (ochii ascultătorului rămăseseră nedezlipiţi de ziar) şi apoi să-l fi lăsat să cadă pe muchea de lemn din faţa ei, cu pocnetul sec al securii care cade.

— Cetăţeana e magnifică! cârâi juratul.

— E un înger! întări Răzbunarea, repezindu-se s-o sărute.

— Cât despre, tine, adăugă doamna Defarge adresându-se, neînduplecată, soţului ei, dacă ar atârna numai de tine – ceea ce, din fericire, nu e cazul – tu l-ai salva pe omul acela chiar şi acum.

— Nu! Se apără Defarge. Nu; chiar dacă aş putea-o face numai ridicând acest pahar. Dar cu aş pune punct aici. Îţi spun, opreşte-te aici.

— Am să-ţi arăt cum stau lucrurile, Jacques, spuse doamna Defarge, mâniată foc. Şi am să-ţi arăt şi ţie cum stau lucrurile, mica mea Răzbunare; am să vă arăt la amândoi. Luaţi aminte! Neamul acesta a fost de multă vreme trecut în registrul meu şi osândit la ruină şi stârpire şi pentru alte crime decât cele ale tiraniei şi împilării. Întrebaţi-l pe bărbatul meu dacă e aşa sau nu.

— Aşa e, afirmă Defarge fără să fi fost întrebat.

— În măreţele zile ale căderii Bastiliei, el găseşte hârtia ce-a fost citită astăzi şi-o aduce acasă; în cumpăna nopţii, după ce au plecat toţi muşterii şi localul s-a închis, stăm noi doi şi-o citim chiar aici, pe locul unde ne aflăm acum, şi la lumina chiar a acestei lămpi. Întrebaţi-l dacă e aşa sau nu.

— Aşa e, afirmă Defarge.

— În noaptea aceea, după ce am citit documentul de la un capăt la altul şi după ce lumina lămpii a pălit şi ziua s-a furişat peste obloane şi s-a prizărit printre drugii de fier, îi spun eu lui că am o taină de împărtăşit. Întrebaţi-l dacă e sau nu.

— Aşa e, afirmă Defarge din nou.

— Şi îi împărtăşesc taina. Îmi izbesc pieptul cu astea două mâini, aşa cum îl izbesc şi acum, şi-i spun: „Defarge, eu am fost crescută printre pescarii de pe malul mării, dar acea familie de ţărani, atât de oropsită de cei doi fraţi Evremonde, de care vorbeşte hârtia asta găsită la Bastilia, este familia mea. Defarge, acea soră a băiatului rănit de moarte care zăcea pe jos era sora mea, acel soţ era soţul

surorii mele, pruncul nenăscut era copilul lor, fratele era fratele meu, tatăl era tatăl meu, morţii aceia sunt morţii mei, iar acea chemare de a răspunde pentru faptele lor îmi revine mie. Întrebaţi-l dacă e aşa sau nu.

— Aşa e, afirmă încă o dată Defarge.

— Atunci, spune Vântului şi Focului unde să se oprească, dar nu-mi spune mie, declară doamna Defarge.

Amândoi ascultătorii se bucurau crunt de natura înverşunării ei – Carton simţea, fără s-o vadă, că era albă ca varul la faţă – şi amândoi o încurajau de zor.

Defarge, minoritate neînsemnată, strecură câteva vorbe în memoria inimoasei soţii a marchizului, dar nu obţinu decât o repetare a ultimei replici a soţiei lui:

— Spune Vântului şi Focului unde să se oprească, dar nu-mi spune mie!

Intrară câţiva muşterii şi grupul se răzleţi. Englezul plăti pentru băutură. Îşi numără, descurcându-se greu, restul, şi ceru, ca un străin de oraş ce era, să fie îndrumat spre Palatul Naţiunii. Madame Defarge îl petrecu până la uşă şi, arătându-i drumul, îşi puse braţul pe braţul lui. Pe misteriosul englez îl fulgeră în clipa aceea gândul că ar fi o mare binefacere să apuce braţul acela, să-l ridice şi să împlânte o lovitură puternică şi profundă sub el.

Dar îşi văzu de drum, şi curând se pierdu în umbra zidului închisorii. La ora fixată, se desprinse din umbră pentru a se înfăţişa din nou la reşedinţa domnului Lorry, unde-l găsi pe bătrânul domn străbătând încăperea în sus şi-n jos, pradă neastâmpărului şi îngrijorării. Îi povesti că stătuse până mai atunci alături de Lucie şi că o părăsise doar pentru scurtă vreme, ca să vină la întâlnirea fixată. De la orele patru, de când părăsise clădirea băncii, tatăl ei nu se mai arătase. Lucie avea unele vagi speranţe că intervenţiile doctorului l-ar mai putea salva pe Charles, dar acestea erau lipsite de consistenţă. Trecuseră mai bine de cinci ceasuri de când doctorul plecase; unde ar putea să fie?

Domnul Lorry aşteptă până se făcură ceasurile zece; dar, cum doctorul Manette nu revenise, şi cum nu-l trăgea inima s-o mai lase singură pe Lucie, hotărârâră să se întoarcă la ea, urmând să revină la bancă pe la miezul nopţii; între timp, Carton va rămâne lângă sobă, aşteptându-l pe doctor.

Aşteptă şi tot aşteptă până când pendula bătu miezul nopţii, dar doctorul Manette tot nu se întoarse. Domnul Lorry reveni, dar nu aduse nici o veste despre doctor. Unde ar fi putut să fie?

Tocmai îşi puneau această întrebare şi încercau să construiască pe absenţa-i prelungită un şubred eşafodaj de speranţă, când îi auziră paşii pe scări. În clipa când intră în încăpere, văzură că totul era pierdut.

Dacă fusese într-adevăr pe la cineva, sau dacă rătăcise întreaga noapte pe străzi nu se va şti niciodată. Cum stătea uitându-se pierdut la ei, nu-i puseră nici o întrebare pentru că faţa lui le spunea totul.

— Nu pot să-l găsesc, începu doctorul, şi am nevoie de el. Unde-i?

Capul şi gâtul îi erau descoperite şi, în timp ce vorbea, privirea îi rătăcea neputincioasă de jur-împrejur; îşi scoase paltonul lăsându-l să cadă pe podea.

— Unde mi-e bancul de cizmărie? L-am căutat peste tot şi nu dau de el. Ce-au făcut cu munca mea? Nu mai am timp; trebuie să isprăvesc odată pantofii aceia.

Cei doi schimbară o privire şi-şi simţiră inimile îngheţând.

— Haide, haide, adăugă doctorul cu glas tânguitor, lăsaţi-mă să mă apuc de lucru. Daţi-mi lucrurile mele!

Cum nu primi nici un răspuns, începu să-şi smulgă părul din cap şi să bată cu piciorul în podea ca un copil necăjit.

— Nu chinuiţi un biet amărât, îi imploră el, cu un glas jalnic, daţi-mi lucrul meu! Ce-o să se întâmple cu noi dacă nu dau gata până deseară perechea aceea de pantofi?

Pierdut, cu desăvârşire pierdut!

Ar fi fost atât de lipsit de speranţă să discute raţional cu dânsul, ori să încerce să-l facă să-şi vină în fire, încât –

printr-o înţelegere mută – amândoi îi puseră câte o mână pe umăr şi, aşezându-l la gura sobei, îl potoliră făgăduindu-i că-şi va recăpăta uneltele de muncă. Bătrânul se prăbuşi pe scaun şi rămase cu ochii la jăratic, în timp ce lacrimile i se prelingeau pe obraji. Ca şi cum tot ce se întâmplase de pe vremea muncii lui în pod şi până acum n-ar fi fost decât o amăgire, o himeră, domnul Lorry îl văzu reluându-şi aidoma aceeaşi atitudine ca atunci când fusese lăsat în seama lui Defarge.

Deşi amândoi erau impresionaţi şi zguduiţi de groază la spectacolul acestei năruiri, totuşi nu era momentul să-şi dea frâu liber emoţiilor. Biata lui fiică rămasă singură, văduvită de ultima-i speranţă şi de ultimu-i sprijin, era prea puternic prezentă în minţile lor. Din nou, ca printr-o înţelegere, se priviră unul pe celălalt, cu o hotărâre comună, Carton fu cel dintâi care rupse tăcerea:

— S-a dus şi ultima speranţă, deşi nu era ea prea mare, Ar fi mai bine să-l transportăm la Lucie. Dar, înainte să plecaţi, vreţi să-mi acordaţi o clipă de atentă ascultare? Să nu mă întrebaţi de ce pun condiţiile pe care le voi pune şi de ce vă cer făgăduielile pe care vi le voi cere; am un motiv… şi încă unul foarte temeinic.

— Nu mă îndoiesc, răspunse domnul Lorry. Vorbeşte!

Silueta prăbuşită-n scaun şi aflată între ei se legăna monoton într-o parte şi-n alta şi gemea. Cei doi vorbeau pe tonul pe care l-ar fi folosit de-ar fi vegheat noaptea la căpătâiul unui bolnav.

Carton se aplecă să ridice paltonul doctorului, în care aproape că i se împleticiseră picioarele. Când îl luă de jos, o punguţă mică în care doctorul obişnuia să ţină lista sarcinilor lui zilnice căzu pe podea. Carton o ridică şi scoase din ea o hârtie împăturită.

— Ne putem uita la hârtia asta? îl întrebă pe domnul Lorry.

Acesta încuviinţă din cap. Carton o despături şi exclamă:

— Slavă Domnului!

— Ce e? întrebă domnul Lorry cu înfrigurare.

— O clipă! O să vorbesc despre acest lucru când i-o veni rândul. Înainte de toate, zise Carton vârându-şi o mână în buzunar şi scoţând o altă hârtie, iată documentul care-mi îngăduie să ies liber din acest oraş. Priviţi-l. Vedeţi bine… Sydney Carton, cetăţean englez.

Domnul Lorry ţinea în mână hârtia desfăcută, privind la faţa gravă a lui Carton.

— Vă rog să o ţineţi dumneavoastră în păstrare până mâine. După cum vă aduceţi aminte, mâine îl vizitez pe Darnay şi e mai bine să nu iau cu mine, în închisoare, acest act.

— De ce?

— Nu ştiu; prefer să nu-l iau. Aşa, acum priviţi şi documentul pe care-l avea doctorul Manette asupră-i. E un act similar, care-i îngăduie lui, fiicei sale şi copilului acesteia să treacă bariera şi frontiera oricând doresc. Vedeţi?

— Da!

— Poate că l-a obţinut ieri, ca o ultimă şi supremă prevedere împotriva dezastrului. De când e datat? Dar n-are importanţă; nu vă mai pierdeţi vremea să vă uitaţi; puneţi-l bine la un loc cu al meu şi cu al dumneavoastră. Acum, luaţi aminte. Cu un ceas sau două în urmă n-aş fi crezut că doctorul are sau ar putea avea asemenea act. E valabil, atâta timp cât nu e revocat. Dar s-ar putea să fie e curând revocat şi am temeiuri să cred că va fi.

— Nu cumva se află în primejdie?

— Se află amândoi în mare primejdie. În primejdia de a fi denunţaţi de Doamna Defarge. Am auzit-o chiar din gura ei. Am auzit în astă-seară anumite cuvinte ale acestei femei, care mi-au înfăţişat, în culori sumbre, primejdia care-i pândeşte. N-am pierdut timpul şi m-am dus de îndată să-l văd pe spionul meu. Mi-a confirmat temerile. Anume, ştie că un tăietor de lemne care locuieşte în vecinătatea închisorii şi care se află sub controlul soţilor Defarge a fost pus de madame Defarge să repete cum că a văzut-o pe Lucie, „făcând semne şi semnale deţinuţilor”. E simplu de ghicit că

pretextul va fi unul foarte banal, adică un complot al deţinţilor, şi că va fi pusă în joc viaţa ei – poate că şi cea a copilului poate că şi cea a tatălui – căci amândoi au fost văzuţi împreună cu ea la zidul închisorii. Nu-i nevoie să fiţi atât de îngrozit! Dumneavoastră îi veţi salva pe toţi.

— Facă Domnul să pot, Carton! Dar cum?

— Vă voi spune îndată cum. Totul va depinde de dumneavoastră, şi nici c-ar fi putut depinde de un om mai nimerit. Această nouă denunţare nu va avea loc, cu siguranţă, decât după ziua de mâine; probabil că nu mai înainte de două sau trei zile. Ştiţi că a jeli sau a compătimi o victimă a ghilotinei constituie o crimă capitală. Nu încape îndoială că Lucie şi tatăl ei se vor face vinovaţi de această crimă şi femeia aceea (a cărei înverşunare în urmărirea ţintei nu poate fi descrisă) va aştepta, ca să-şi întărească denunţul şi cu aceste noi dovezi, pentru a fi şi mai sigură de rezultat. Mă urmăriţi?

— Atât de concentrat şi cu atâta încredere în tot ce spui, încât pentru moment, am pierdut din vedere până şi acest dezastru, spuse domnul Lorry, atingând spătarul scaunului pe care şedea doctorul.

— Aveţi bani şi puteţi asigura mijloacele de transport până la ţărm, de îndată ce călătoria va putea fi întreprinsă. Pregătirile dumneavoastră de a vă reîntoarce la Londra sunt încheiate de câteva zile. Mâine de dimineaţă tocmiţi-vă caii, astfel ca la două după-amiază să fie gata de drum.

— Aşa voi face!

Carton era atât de înflăcărat şi de însufleţit, încât domnul Lorry se aprinsese de la flacăra lui şi simţea în sânge pulsul iute al tinereţii.

— Sunteţi un suflet nobil. N-am spus eu că lucrurile nici c-ar fi putut depinde de un om mai nimerit? Repetaţi-i Luciei, când o veţi vedea, tot ce ştiţi despre primejdia care-i pândeşte pe copilul şi pe tatăl ei. Accentuaţi asupra acestora, căci ea personal şi-ar pune bucuroasă capul sub secure alături de cel al soţului. Vocea lui Carton se stinse o

clipă; apoi continuă ca şi mai înainte: Subliniaţi necesitatea ca, de dragul copilului şi al tatălui ei, să părăsească Parisul, împreună cu dânşii şi cu dumneavoastră la acea oră. Spuneţi-i că totul a fost ticluit de soţul ei în ultimele lui ceasuri. Spuneţi-i că de această hotărâre atârnă mai mult decât ar cuteza ea să creadă sau să spere. Aveţi impresia că tatăl ei, chiar în această nefericită stare, va asculta de ea, nu-i aşa?

— Sunt sigur.

— Aşa gândeam şi eu. Faceţi toate pregătirile trebuincioase, aici, în curte, cu mult calm şi precizie; gândiţi-vă la toate, până şi la a vă ocupa locul dumneavoastră în trăsură, în clipa în care sosesc eu, mă luaţi în trăsură şi porniţi la drum.

— Înţeleg, deci, că aştept sosirea dumitale, orice-ar fi?

— Aveţi în mână documentul meu de liberă trecere şi îmi veţi rezerva şi mie un loc în trăsură. Nu aşteptaţi decât până vedeţi locul meu ocupat şi, chiar în clipa aceea, daţi-i drumul direct spre Anglia!

— În cazul ăsta, zise domnul Lorry, luându-i mâna înfrigurată şi totuşi sigură şi stăpânită, înseamnă că nu depinde totul doar de un singur bătrân, ci că voi avea alături un bărbat tânăr şi inimos.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, aşa va fi. Făgăduiţi-mi solemn că nimic nu vă va determina să modificaţi cursul acestor hotărâri, aşa cum l-am statornicit împreună.

— Nimic, Carton.

— Amintiţi-vă mâine de aceste cuvinte: „O schimbare pe parcurs, sau o întârziere – indiferent din ce pricină – şi nici o viaţă nu ar mai putea fi salvată, în schimb multe vieţi ar cădea, inevitabil, jertfă”.

— Mi le voi aminti. Nădăjduiesc să mă achit bine de rolul meu.

— Şi eu nădăjduiesc să mă achit bine de-al meu. Acum, la revedere!

Cu toate că rosti cuvintele de mai sus cu un surâs grav şi solemn, ba chiar înălţând la buze mâna bătrânului domn, nu se despărţi de el în clipa aceea. Îl ajută să-l ridice în picioare pe doctorul care se bălăbănea în faţa tăciunilor aproape stinşi, să-l îmbrace cu paltonul şi să-i pună pălăria, scoţându-l în stradă sub promisiunea că se duc să caute băncuţa şi uneltele cizmăreşti după care tânjea. Carton îl susţinea pe doctor de cealaltă parte, ocrotindu-l, până ajunseră în curtea casei unde tânăra cu inima atât de cătrănită – şi cât de fericită fusese pe vremea când el însuşi îşi dezvăluise inima pustie în faţa ei – stătea de veghe în noaptea de groază. Carton intră în curte şi rămase acolo singur, preţ de câteva minute, cu privirile aninate de lumina din fereastra camerei ei. Şi înainte de a pleca mai departe, trimise, spre acea lumină, o binecuvântare şi un un bun rămas.

Capitolul XIII.

CINCIZECI ŞI DOI.

În neagra închisoare Conciergerie, osândiţii din acea zi îşi aşteaptă soarta. Sunt tot atâţia cât şi săptămânile anului. Cinzeci şi doi de oameni urmează să fie mânaţi în acea după-amiază către marea cea fără de margini şi fără de sfârşit. Înainte ca celulele închisorii să se golească, au şi fost aduşi unii ocupanţi; înainte ca sângele lor să se amestece cu sângele vărsat ieri, sângele ce are să curgă mâine peste al lor e gata pregătit. Cincizeci şi doi sunt pentru azi… De la bătrânul fermier-general de şaptezeci de ani, ale cărui avuţii nu-i pot răscumpăra viaţa, până la cusătoreasa de douăzeci de ani a cărei sărăcie nu-i poate salva zilele…

Charles Darnay, singur în celulă, nu şi-a îngăduit nici o dulce amăgire de când s-a întors de la Tribunal. În fiecare rând, al istorisirii pe care-o ascultase, îşi auzise osânda. Înţelese pe deplin că nici o influenţă nu-l mai putea salva, că era înfierat de milioane, astfel încât unităţile individuale nu mai aveau nici o putere. Cu toate acestea, având proaspăt

în ochi chipul soţiei iubite, nu-i venea uşor să-şi strunească gândurile pentru a accepta ce avea de acceptat. Era legat de viaţă cu lanţuri puternice şi greu de frânt; când se trudea, prin strădanii grele, să le slobozească puţin, le simţea încleştându-l şi mai zdravăn.

Înainte ca întunericul să se fi înstăpânit peste noaptea osândei, Darnay izbutise să facă primii paşi pe ultimul său drum. Întrucât i se îngăduise să-şi cumpere cele trebuincioase pentru scris, precum şi o lumânare, se aşternu pe scris până ce lumina avea să se isprăvească.

Îi scrise o lungă epistolă Luciei arătându-i că el nu ştiuse nimic de întemniţarea tatălui ei şi că până la citirea documentului fusese la fel de neştiutor ca şi dânsa de rolul jucat de părintele şi de unchiul lui în acea năpastă. O lămurise că faptul de a-i fi ascuns numele de familie pe care-l repudiase fusese singura condiţie – şi cât de bine o putea înţelege acum – pe care o legase tatăl ei de logodna lor şi singura făgăduială pe care i-o ceruse în dimineaţa cununiei. O conjura, de dragul tatălui ei, ca niciodată să nu încerce a afla dacă acesta uitase de existenţa documentului sau dacă amintirea lui îi fusese trezită (vremelnic ori definitiv) de povestea din Turnul Londrei, pe care o istorisise el cândva, în acea duminică petrecută împreună sub îndrăgitul platan din grădină. Dacă-şi aducea aminte clar de document, atunci, fără îndoială, îl socotise pierit odată cu zidurile Bastiliei, din moment ce nu-l găsise menţionat printre relicvele prizonierilor descoperite de popor în închisoare, şi care fuseseră aduse la cunoştinţa publică. O implora – deşi ştia prea bine că nu era nevoie s-o facă – să-l liniştească pe tatăl ei, infiltrându-i în minte, prin toate mijloacele afectuoase la care se putea gândi, adevărul că nu săvârşise nimic pentru care să-l mustre conştiinţa, ba dimpotrivă, se anihilase pe el însuşi de dragul lor, al amândurora. Pe lângă rugămintea de a-i primi şi păstra ultima binecuvântare şi iubirea, pe lângă rugămintea de a-şi birui durerea şi de a se închina cu trup şi suflet copilului

lor, o conjura, în numele întâlnirii lor în ceruri, să-şi aline părintele.

Îi scrise şi tatălui ei în acelaşi sens; dar lui i se adresă încredinţându-i viaţa soţiei şi copilei sale. Şi i-o ceru cu tărie, în speranţa de a-l scutura, în felul acesta, din orice în prăvălire în deznădejde sau în primejdioase întoarceri în trecut, pe care i le prevedea.

Domnului Lorry îi lăsă în grijă pe toţi cei trei dragi şi-i lămuri starea treburilor lui băneşti. Adăugă numeroase asigurări de prietenie plină de recunoştinţă şi de cald devotament, cu care isprăvi tot ce avusese de făcut. La Carton nu se gândi nici măcar un moment. Mintea îi era prea plină de toţi ceilalţi, pentru ca măcar un gând legat de el să-şi poată face loc.

Termină cu scrisorile înainte ca luminile închisorii să se fi stins. Când se întinse pe culcuşul de paie, îşi spuse că o isprăvise pe deplin cu această lume.

Dar lumea continuă să se agaţe de el în somn şi i se ivi în forme îmbietoare. Liber şi fericit, îndărăt în vechea lor casă din Soho (deşi casa din vis n-avea nimic asemănător cu cea din realitate), eliberat în chip de neînţeles şi cu inima uşoară, era din nou lângă Lucie care-i spunea că totul nu fusese decât un vis, că niciodată nu plecase de acasă. Un gol de uitare, apoi o durere, şi iată-l îndărăt la ea, de astă dată mort şi împăcat, şi totuşi fără să existe în el vreo deosebire. Un alt gol de uitare, şi se trezi în dimineaţa mohorâtă, fără să-şi dea seama unde se afla şi ce se întâmplase cu el, până când mintea îi fu fulgerată de gândul: „Aceasta-i ziua morţii mele!”

Şi astfel, târându-se printre ceasuri, ajunsese în ziua în care aveau să cadă cincizeci şi două de capete. În timp ce, cu multă stăpânire de sine, nădăjduia că-şi va putea întâmpina moartea cu o linişte eroică, gândurile lui treze fură prinse într-o nouă învolburare.

Nu văzuse niciodată instrumentul care avea să-i curme viaţa. La ce înălţime se ridica de la pământ, câte trepte va

avea de urcat, unde va fi el aşezat, dacă mâinile care-l vor apuca or să fie mânjite de sânge, în ce parte îi vor întoarce capul, dacă va fi primul, sau ultimul; acestea şi multe alte întrebări de acelaşi fel, scăpate cu totul de sub voinţa lui, ţâşneau nepoftite, iar şi iar, fără contenire. Şi nu erau legate de frică: era conştient că nu se temea. Îşi aveau mai curând originea în dorinţa de a şti cum trebuie să se comporte atunci când va sosi momentul.

Şi în vreme ce el pendula încoace şi-ncolo în celulă, timpul se scurgea şi ceasornicul bătea orele pe care nu avea să le mai audă niciodată. Nouă dus pe vecie, zece dus pe vecie, unsprezece dus pe vecie, douăsprezece apropiindu-se pentru a se mistui pe veci. După o luptă dură cu acea bizară urzeală de gânduri care îl nedumereau, izbuti să le izgonească. Se plimba în sus şi-n jos, repetându-şi numele celor dragi. Partea cea mai grea trecuse. Acum se putea plimba în sus şi-n jos, eliberat de fantasmele care-i distrăgeau mintea, şi să se roage pentru el şi pentru ei.

Douăsprezece dus pe vecie! Aflase că ora finală va fi trei, dar ştia că va fi chemat ceva mai devreme, cu atât mai mult cu cât auzea faetoanele hurduindu-se greoi şi încet pe străzi. De aceea hotărî să-şi fixeze în minte, ca ultim ceas, ora două, iar până atunci să-şi întărească cugetul pentru a putea insufla tărie şi altora.

Continuându-şi ordonat plimbarea încoace şi-ncolo, cu braţele la piept – un om cu totul diferit de prizonierul care se plimba încoace şi-ncolo la închisoarea La Force – auzi, fără surpriză, ora unu mistuindu-se în depărtare. Trecuse ca toate celelalte. Mulţumind pios Domnului pentru că-şi redobândise stăpânirea de sine, îşi spuse în gând: „Acum nu mai am decât o oră” şi porni iar să se plimbe.

Paşi pe coridorul de piatră, în faţa uşii lui. Se opri din mers.

Cheia fu vârâtă în broască şi răsucită. Înainte de a se deschide uşa, sau poate o dată cu deschiderea ei, un om vorbi cu voce joasă, în engleză:

— Nu m-a văzut niciodată aici; m-am ferit din calea lui. Intraţi singur; eu aştept în apropiere. Grăbiţi-vă!

Uşa se deschise şi se închise grăbit şi, faţă-n faţă cu el, calm, privindu-l atent, cu lumina unui zâmbet pe faţă şi cu un deget pus prudent la buze, iată-l pe Sydney Carton.

Expresia feţei lui avea ceva atât de radios şi de deosebit, încât, în prima clipă, deţinutul se întrebă dacă nu era cumva o plăsmuire a fanteziei sale. Dar omul vorbi, şi era glasul lui Sydney; luă mâna deţinutului şi strângerea degetelor lui era reală.

— Dintre toţi oamenii din lume la mine te aşteptai cel mai puţin, spuse el.

— Nu-mi venea să-mi cred ochilor că eşti tu. Nici acum încă nu-mi vine a crede. Nu cumva eşti – îngrijorarea îi năpădi brusc mintea – nu cumva eşti prizonier?

— Nu. Întâmplător am putere asupra unuia dintre temnicerii de aici, şi în virtutea acestei puteri mă aflu în faţa ta. Vin din partea soţiei tale, Darnay dragă.

Deţinutul îi strivi mâna.

— Îţi face o cerere prin mine.

— Ce anume?

— O rugăminte cât se poate de serioasă, de grabnică, de importantă, care ţi-e adresată pe cel mai patetic ton al vocii atât de dragă ţie şi pe care ţi-o aminteşti prea bine.

Osânditul îşi întoarse faţa în lături.

— Nu avem timpul necesar ca să mă întrebi de ce sunt eu purtătorul acestei rugăminţi sau ce tâlc are; n-am timp să-ţi povestesc. Trebuie doar să te supui – scoate-ţi cizmele din picioare şi îmbracă-le pe astea ale mele.

În celulă, în spatele prizonierului, se afla un scaun. Carton, repezindu-se înainte cu viteza fulgerului, îl şi aşezase pe Darnay pe scaun şi se postase în faţa lui, desculţ.

— Trage-ţi cizmele mele. Hai, pune mâna, pune-ţi voinţa în mişcare! Repede!

— Carton, nu există evadare din acest loc; e o imposibilitate. N-ar însemna decât să mori şi tu alături de

mine. E o nebunie.

— Ar fi o nebunie dacă ţi-aş cere să evadezi; dar ţi-am cerut eu una ca asta? Când o să-ţi cer să ieşi pe această uşă, atunci să-mi spui că e o nebunie! Schimbă-ţi cravata cu a mea, şi mantaua cu a mea. Cât o faci, dă-mi voie să-ţi scot panglica asta cu care-ţi legi părul; scuturǎ-ţi pletele, să-ţi stea aşa, ca a le mele.

Cu uimitoare repeziciune şi cu o forţă de voinţă şi de acţiune ce părea aproape nefirească, îl sili la toate aceste înlocuiri. Deţinutul era ea un copil neajutorat în mâinile lui.

— Carton! Carton dragă! E o nebunie! Nu se poate realiza, niciodată n-a fost cu putinţă, au mai încercat-o şi alţii şi au dat greş. Te implor, nu adăuga moartea ta la amărăciunea morţii mele.

— Darnay dragă, ţi-am cerut eu să ieşi pe această uşă? Când o să-ţi cer acest lucru, refuză-mă! Văd aici, pe masă, toc, cerneală şi hârtie. Mâna ţi-e destul de sigură ca să poţi scrie?

— Până ai venit tu, era.

— Atunci stăpâneşte-ţi-o din nou şi scrie ce-ţi dictez. Repede, prietene, repede!

Apăsându-şi palma pe fruntea-i năucită, Darnay se aşează la masă. Carton, cu mâna dreaptă în buzunarul de la piept, stătea foarte aproape de el.

— Scrie exact ce-ţi spun…

— Către cine s-o adresez?

— Către nimeni.

Carton continua să-şi ţină mâna vârâtă în haină.

— O datez?

— Nu.

La fiecare întrebare, deţinutul ridica ochii. Carton, aplecat asupră-i şi cu mâna vârâtă în buzunarul hainei, îl privea de sus în jos.

Dacă-ţi aduci aminte, începu Carton să dicteze, de cuvintele rostite între noi cu multă vreme în urmă, vei

înţelege ceea ce fac. Şi ştiu că ţi le aduci aminte. Nu-ţi stă în fire să uiţi.

Începu să-şi retragă încet mâna de la piept; prizonierul, ridicând întâmplător ochii, în uluirea lui, în timp ce scria, se opri brusc, aţintindu-şi privirea asupra mâinii lui Carton.

— Ai scris „să uiţi”? întrebă Carton.

— Am scris. Ce-ai în mână, o armă?

— Nu; nu sunt înarmat.

— Ce ai în mână?

— Vei afla îndată. Scrie mai departe; mai sunt doar câteva cuvinte. Dictă din nou:

Sunt bucuros că a sosit momentul când îţi pot dovedi cele spuse. Şi faptul că o fac nu-i pricină nici de regret, nici de mâhnire.

Când rosti aceste din urmă cuvinte, ţinându-şi ochii pironiţi pe cel ce scria, mâna i se roti încet şi uşor foarte aproape de faţa prizonierului.

Tocul scăpă dintre degetele lui Darnay, care privi în jur cu ochi pierduţi.

— Ce miros e ăsta?

— Miros?

— Ceva ce mi-a izbit nările!

— Eu nu simt nimic; nu văd ce-ar putea fi. Ia tocul şi termină. Iute, iute!

Ca şi cum memoria i s-ar fi împânzit sau facultăţile mintale i s-ar fi înceţoşat, deţinutul făcu un efort ca să-şi concentreze atenţia. Când se uită în sus, la Carton, cu ochi împăienjeniţi şi cu o răsuflare sacadată, acesta, din nou cu mâna în buzunarul de la piept, îl privea, fix.

— Grăbeşte-te, grăbeşte-te!

Prizonierul se mai aplecă o dată deasupra hârtiei. Mâna lui Carton se furişa din nou în jos, spre el.

Dac-ar fi fost altfel, nu m-aş fi bucurat nicicând de marele prilej. Dac-ar fi fost altfel – mâna lui Carton se afla din nou în faţa deţinutului – aş fi săvârşit mult mai multe dintre

faptele pentru care voi avea de răspuns. Dac-ar fi fost altfel…

Carton se uită la toc şi văzu că trasa greoi semne neinteligibile.

Mâna nu i se mai strecură în buzunarul de la piept. Deţinutul sări în picioare, cu o privire plină de dojana, dar Carton îi puse mâna dreaptă pe nas, în timp ce cu braţul stâng îl susţinu de mijloc. Câteva secunde, Darnay luptă neputincios cu omul care venise să-şi ofere viaţa în schimbul vieţii lui; dar un minut mai târziu, zăcea în nesimţire pe jos.

Cu mişcări repezi, însă la fel de nobil intenţionate precum îi era şi inima, Carton se îmbrăcă în hainele pe care le dezbrăcase şi prizonierul, îşi pieptănă părul spre spate şi-l legă cu panglica pe care o purtase acesta. Apoi chemă cu glas şoptit:

— Intră! Vino înăuntru.

Iscoada se înfăţişă.

— Ei vezi? întrebă Carton care se lăsase într-un genunchi, lângă silueta ţeapănă a celuilalt, ca să-i vâre hârtia scrisă în sân. Nu-i aşa că riscul dumitale nu-i prea mare?

— Domnule Carton, răspunse Barsad cu o uşoară pocnitură din degete, dacă vă ţineţi de cuvânt în tot ce aţi făgăduit, nu în povestea asta va sta riscul meu.

— Nu te teme. Voi fi credincios până la moarte cuvântului dat.

— Păi n-aveţi încotro, domnule Carton, dacă chestia cu cei cincizeci şi doi e adevărată. Aşa cum arătaţi în hainele astea, n-am nici o teamă.

— N-avea nici o teamă! Curând eu nu voi mai fi în stare să-ţi fac nici un rău, iar ceilalţi, cu voia Domnului, vor fi departe de aici. Acum, cheamă după ajutor şi transportă-mă la trăsură.

— Pe dumneavoastră? întrebă spionul cu nervozitate.

— Pe el, omule, pe cel cu care am schimbat… Vei ieşi fie aceeaşi poartă pe unde m-ai introdus pe mine?

— Fireşte.

— Zici că arătam slab de înger şi pierit când m-ai însoţit înăuntru, şi că acum mă scoţi de-a dreptul leşinat. Întrevederea asta de adio m-a răpus. S-au mai întâmplat lucruri din astea pe aici şi nu de puţine ori. Îţi stă viaţa în propriile-ţi mâini, Barsad. Repede! Strigă după ajutor!

— Juraţi să nu mă trădaţi? întrebă iscoada oprindu-se locului o clipă şi tremurând din toate mădularele.

— Omule, se răsti Carton bătând din picior, oare nu ţi-am jurat destul de solemn, de-o iei iar de la capăt şi iroseşti minute preţioase? Scoate-l afară în curte, vârâ-l în trăsură, prezintă-l dumneata personal domnului Lorry, spune-i, cu gura dumitale, să nu-i dea nici un fel de întăritor nimic decât aerul curat – şi mai spune-i să-şi amintească bine de cele ce i-am cerut eu aseară şi de cele ce mi-a promis dânsul şi s-o pornească repede la drum.

Spionul se retrase; Carton se aşează la măsuţă, odihnindu-şi fruntea în mâini. Curând, spionul se întoarse cu doi gealaţi.

— Ei, ce-a păţit? întrebă unul din aceştia privind silueta prăbuşită. Chiar aşa de cătrănit pen' că prietenu' lui a scos lozu' câştigător la loteria Sfintei Ghilotina?

Ridicară trupul în nesimţire, îl aşezară pe o targă adusă cu ei şi se aplecară să apuce mânerele.

— Bagă de seamă că timpu-i scurt, Evremonde, rosti iscoada pe un glas plin de avertismente.

— Ştiu, frate, răspunse Carton. Ai grijă de prietenul meu, te rog din inimă, şi lasă-mă în pace.

— Hai, băieţi! porunci Barsad. Ridicaţi-l şi la drum!

Uşa se închise şi Carton fu lăsat singur. Încordându-şi auzul, pândi orice zgomot care ar fi putut trăda bănuieli sau alarmă. Dar nu se auzi nimic. Chei răsucite în broască, uşi trântite, paşi răsunând pe coridoare îndepărtate; nici un strigăt, nici o larmă de pripeală, nimic neobişnuit. Răsuflând uşurat, se aşează la măsuţă şi aşteptă din nou până ce auzi ceasornicul bătând orele două.

Şi atunci, începură să se facă auzite zgomote de care nu se simţea înfricoşat, pentru că le ştia tâlcul. Mai multe uşi se deschiseră una după alta şi, în cele din urmă, uşa lui. Un temnicer, cu o listă în mână, îşi băgă capul pe uşă spunând doar atât: „Urmează-mă, Evremonde!”, iar el îl urmă într-o sală mare şi întunecată, aflată mai departe. Era o zi posomorâtă de iarnă, şi cât cu bezna dinăuntru, cât cu lumina sură de-afară, de-abia-i putea desluşi pe ceilalţi, aduşi acolo ca să li se lege braţele. Unii stăteau în picioare, alţii se aşezaseră. Unii se văitau şi se foiau mânaţi de neastâmpăr; dar aceştia din urmă erau puţini la număr. Cei mai mulţi erau tăcuţi şi încremeniţi, cu ochii aţintiţi în podea.

În timp ce Carton se cuibărise lângă zid, într-un ungher întunecos, iar restul celor cincizeci şi doi erau aduşi în încăpere, un bărbat se opri o clipă şi-l îmbrăţişa, ca unul ce-l cunoştea bine. Carton se simţi săgetat de groaza de a fi recunoscut; dar omul trecu mai departe. Câteva clipe după aceea, o fată tânără, cu un trup de copilă, o faţă suavă şi trasă, de pe care pălise orice urma de culoare, şi nişte ochi supuşi, larg deschişi, se ridică de pe scaunul pe care o observase aşezată până atunci şi se apropie de el ca să-i vorbească.

— Cetăţene Evremonde, i se adresă ea atingându-l cu o mână rece ca gheaţa. Eu sunt sărmana cusătoreasă condamnată o dată cu dumneavoastră la temniţa La Force.

— Da. Am uitat, de ce erai acuzată?

— Uneltiri. Deşi Cerul ştie că sunt cu totul nevinovată. Cum ar putea fi altminteri? Cine s-ar gândi să uneltească împreună cu o biată făptură plăpândă ca mine?

Surâsul pierdut cu care rosti aceste cuvinte îl înduioşă atât de mult pe Carton, încât ochii i se umplură de lacrimi.

— Nu mi-e teamă de moarte, cetăţene Evremonde, dar sunt nevinovată. Nu m-aş fi dat îndărăt să-mi jertfesc viaţa.

Dacă Republica, cea care va aduce atâta bine celor săraci, ar fi folosit de pe urma morţii mele; dar nu văd, cetăţene

Evremonde, cum ar putea folosi. O biată făptură atât de plăpândă!

Era cel din urmă lucru de pe lumea pământească menit să încălzească şi să înduioşeze inima lui Carton, şi inima lui întradevăr se încălzi şi se înduioşă de mila sărmanei fete.

— Am auzit că ai fost eliberat, cetăţene Evremonde; nădăjduisem că-i adevărat.

— A fost adevărat. Dar m-au arestat din nou şi m-au osândit.

— Cetăţene Evremonde, dacă vom fi în acelaşi faeton, îmi dai voie să-ţi ţin mâna? Nu mi-e teamă, dar sunt mică şi firavă, şi atingerea mâinii dumitale o să-mi dea curaj.

Cum privirea ochilor supuşi era înălţată spre faţa lui, Carton citi în ei un subit val de îndoială, apoi de uimire. Atunei strânse puternic în mâna lui degetele tinere vlăguite de muncă şi de foame şi-şi duse un deget la buze.

— Mori pentru el? şopti fata.

— Şi pentru soţia şi copilul lui. Ssst! Aşa e!

— O, străine, îmi vei îngădui să-ţi ţin mâna nobilă?

— Ssst! Da, biata mea surioară; până la sfârşit.

Umbrele neguroase care cădeau asupra închisorii se adunară la acelaşi ceas timpuriu de după-amiază şi asupra barierei, înţesată de lume în aşteptare, când o trăsură, care ieşea din Paris, se opri pentru a fi cercetată.

— Cine-i aici? Pe cine aveţi înăuntru? Actele!

Actele sunt înmânate şi citite.

— Alexandre Manette. Doctor. Francez. Care-i?

Acesta e; e arătat bătrânul neputincios, rătăcit, care murmură sunete nearticulate.

— S-ar zice că cetăţeanul doctor nu-i în apele lui. L-a doborât febra Revoluţiei? A fost mult prea mult pentru puterile lui.

— Ha! Mulţi se molipsesc de boala asta. Lucie. Fiica lui. Franceză. Care e?

Iat-o.

— Aşa s-ar zice. Lucie, soţia lui Evremonde, nu-i aşa?

— Aşa e.

— Ha! Evremonde a fost transferat prin alte locuri. Lucie, fetiţa ei. Englezoaică. Asta-i?

— Asta-i şi nu alta.

— Sărută-mă, copil al lui Evremonde. Aşa, ai sărutat un bun republican, asta-i ceva nou în neamul tău; s-o ţii minte! Sydney Carton. Avocat. Englez. Care-i?

— Zace aici, în acest colţ al trăsurii. E arătat şi el.

— S-ar zice că avocatul englez e leşinat?

Se speră că-şi va reveni când vor da de aer mai proaspăt. Avocatul are o sănătate cam şubredă şi l-a mâhnit mult despărţirea de un prieten care a căzut în dizgraţia Republicii.

— Asta-i tot? Ce mare scofală! Mulţi sunt în dizgraţia Republicii şi vor trebui să arunce o ocheadă pe ferestruică. Jarvis Lorry. Englez. Care-i?

— Eu sunt. În mod necesar, fiind şi ultimul.

Jarvis Lorry era cel ce dăduse răspunsurile la toate întrebările de mai sus. Jarvis Lorry era cel care coborâse din trăsură şi stătea acum, cu mâna pe mânerul portierei, răspunzând unui grup de oficialităţi. Aceştia se învârteau agale în jurul trăsurii, se urcau alene pe acoperiş ca să cerceteze puţinul bagaj aflat acolo; ţăranii care tândăleau pe-aproape se strânseră lângă trăsură şi se uitară cu lăcomie înăuntru; un copil, purtat în braţe de maică-sa, îşi întinse mânuţa ca s-o poată atinge pe soţia unui aristocrat trimis la ghilotină.

— Uite-ţi hârtiile semnate, Jarvis Lorry.

— Putem pleca, cetăţene?

— Puteţi pleca. Să înainteze alt poştalion! Călătorie bună.

— Vă salut, cetăţeni!

Cea dintâi primejdie trecută!

Din nou cuvinte rostite de Jarvis Lorry care-şi împreună mâinile şi-şi înălţă ochii. În trăsură pluteşte groaza, se aud doar plânsul Luciei şi respiraţia grea a celui aflat în nesimţire.

— Nu înaintăm prea încet? Nu-i putem face să meargă mai repede? întrebă Lucie agăţându-se de braţul bătrânului domn.

— Ar bate la ochi, draga mea, ar da impresia că fugim. Nu trebuie să-i grăbim prea tare. Le-ar deştepta bănuieli.

— Uită-te în spate! Uită-te în spate, vezi dacă nu cumva suntem urmăriţi!

— Nu se vede nimic, draga mea! Deocamdată nu suntem urmăriţi. Sssst! Căpitănia de poştă!

Fără grabă, patru cai sunt deshămaţi; fără grabă, trăsura zace în uliţă, văduvită de cai, părând să n-aibă de gând să se mai urnească vreodată de-acolo; fără grabă, cei patru cai de schimb se materializează; fără grabă, îi urmează surugiii de schimb, împletind capetele curelelor de bici; fără grabă, vechii surugii îşi numără încasările, fac socoteli greşite şi ajung la rezultate care-i nemulţumesc. Şi-n tot acest timp, inimile grele ca plumbul ţăcăne într-un ritm care ar întrece de departe cel mai focos galop al celor mai focoşi cai pe care i-a fătat vreodată o iapă.

În cele din urmă, iată-i pe noii surugii pe capră şi pe cei vechi lăsaţi în urmă. Trăsura spintecă satul, sus la deal, jos la vale, şi apoi prin ţinuturile de şes, chiftite de apă. Deodată, surugiii încep să vorbească între ei, cu gesturi însufleţite, frânează caii atât de brusc încât bietele dobitoace aproape că se lasă pe vine.

— Suntem urmăriţi?

— Ho! Hei, cei din trăsură! întreabă-i pe ei!

— Ce e? se interesează domnul Lorry, privind pe fereastră.

— Câţi au spus că sunt?

— Nu te înţeleg.

— La ultima poştă. Câţi au spus că sunt azi la ghilotină?

— Cincizeci şi doi.

— Ce ţi-am spus eu! Un număr frumos! Camaradu' meu d-aci zicea că patruşdoi; or, zece capete contează. Ghilotina merge straşnic. Grozav îmi place. Hiii, înainte! Hiii!

Noaptea se lasă tot mai neagră. Darnay se agită tot mai mult; începe să-şi revină, să vorbească inteligibil; îşi închipuie că e încă cu Carton; îi spune pe nume, îl întreabă ce ţine în mână. O, cerule, fie-ţi milă de noi, îndură-te de noi! Uită-te, uită-te, vezi dacă nu suntem urmăriţi!

Vântul aleargă pe urmele fugarilor, norii plutesc pe urmele lor, luna se afundă pe urmele lor, întreaga noapte sălbatică e pe urmele lor; dar de fapt nimeni nu-i pe urmele lor…

Capitolul XIV.

ÎMPLETITURA IA SFÂRŞIT.

Chiar în răstimpul când cei cincizeci şi doi îşi aşteptau sorocul, doamna Defarge ţinea sfat, în chip sumbru şi prevestitor de rele, cu Răzbunarea şi cu Jacques Trei. Dar nu în vinărie se consfătuia cu ei, ci în coliba tăietorului de lemne, fost cândva reparator de drumuri. Tăietorul de lemne nu participa la discuţie, ci se ţinea la oarecare depărtare, ca o slugă căreia nu i se cuvenea să vorbească până nu era întrebat sau să-şi dea cu părerea până nu era poftit s-o facă.

— Dar Defarge al nostru, zise Jacques Trei, este, fără îndoială, un bun republican. Nu?

— Nici că există în toată Franţa unul mai bun, protestă Răzbunarea cu glasul ei piţigăiat.

— Linişte, Răzbunareo, grăi doamna Defarge, punându-şi mâna, cu o uşoară încruntare, pe buzele locotenentului ei, dă-mi voie să vorbesc eu. Soţul meu, cetăţeni, este un bun republican şi un om de ispravă; şi-a câştigat merite de la Republică şi se bucură de încrederea ei. Dar soţul meu îşi are slăbiciunile lui şi-i atât de slab încât se îmbună când e vorba de doctorul ăsta.

— Mare păcat, cârii Jacques Trei, clătinând din cap cu îndoială şi plimbându-şi degetele hulpave peste gura-i hămesită. Asta nu miroase a bun cetăţean; e un lucru regretabil.

— Uite ce-i, continuă cucoana, eu de doctorul ăsta nu mă sinchisesc nici cât negru sub unghie. Din partea mea, n-are

decât să-şi poarte capul pe umeri sau să se descotorosească de el, nici că-mi pasă. Dar familia lui Evremonde trebuie stârpită, iar soţia şi copilul trebuie să urmeze soarta soţului şi tatălui.

— Dânsa are un cap tocmai bun pentru ghilotină, cârâi Jacques Trei. Am mai văzut acolo capete cu păr bălai şi ochi albaştri şi arătau minunat când Samson le ridica în mână.

Căpcăun cum era, vorbea ca un epicurean.

Madame Defarge îşi lăsă în jos privirile, şi reflectă o clipă.

— La fel şi fetiţa, continuă Jacques Trei, savurându-şi meditativ spusele, şi ea are păr bălai şi ochi albaştri. Şi-apoi avem rar copii acolo! Ar fi o privelişte grozavă!

— Într-un cuvânt, zise doamna Defarge, alungându-şi îngândurarea, în chestiunea asta nu mă pot bizui pe bărbatul meu. Nu numai că simt, de ieri încoace, că nu mă pot încrede să-i dezvălui amănuntele planului meu, dar simt că, dacă zăbovesc există primejdia să le dea de veste, şi-atunci s-ar putea să ne scape.

— Asta nu trebuie să se întâmple, cârâi Jacques Trei, nimeni nu trebuie să ne scape. N-avem nici jumătate din câţi ar trebui să fie. Ar trebui s-avem câte o sută douăzeci de capete pe zi.

— Pe scurt, urmă doamna Defarge, soţul meu n-are motivele mele de a hăitui această familie până va pieri de pe faţa pământului, şi eu n-am motivele lui de a-l privi pe doctor cu îngăduinţă. Drept care, trebuie să acţionez de una singură. Vino-ncoa, cetăţene!

Tăietorul de lemne, care-i ştia de frică şi se arăta foarte smerit, speriat fiind de moarte, înainta cu mâna la boneta roşie.

— În legătură cu semnalele alea, cetăţene, pe care le făcea dânsa deţinuţilor, i se adresă madame Defarge încruntată. Eşti gata să depui chiar azi mărturie?

— Da, da, cum să nu! strigă tăietorul de lemne. Zi de zi, pe vreme bună sau rea, de la două la patru făcea întruna

semne, câteodată şi cu aia mică, câteodată fără. Eu ştiu ce ştiu şi ce-am văzut cu ochii mei.

Îşi întări cuvintele cu tot felul de gesturi ca şi cum imita câteva din numeroasele şi variatele semnale pe care nu le văzuse niciodată.

— Limpede ca bună-ziua, un complot, decretă Jacques Trei.

— Nu există nici o îndoială în privinţa juriului? întrebă madame Defarge, întorcându-şi ochii spre el cu un zâmbet înnegurat.

— Cetăţeană dragă, te poţi bizui pe juriul patriotic. Eu răspund pentru colegii mei juraţi.

— Aşa, ia să vedem cum stau lucrurile, spuse madame Defarge, chibzuind iarăşi! Va să zică să stăm şi să judecăm drept! Pot să-l cruţ pe doctorul acela de hatârul bărbatului meu? În ce mă priveşte, mi-e totuna. E bine oare să-l cruţ?

— Ar fi un cap în plus, observă Jacques Trei cu voce joasă. Adevăru-i că n-avem capete destule; eu unul zic c-ar fi păcat să-l cruţi.

— Când i-am văzut eu, făcea şi el semnale, împreună cu fiică-sa, argumentă madame Defarge; n-aş putea să vorbesc de unul fără să-l pomenesc şi pe celălalt; şi doar n-am voie să tac din gură şi să las întreg cazul în seama cetăţeanului ăstuia pricăjit de-aici. Pentru că eu nu-s rea ca martoră.

Răzbunarea şi Jacques Trei se întrecură care mai de care în proteste aprinse, susţinând cum că era cea mai minunată şi mai straşnică dintre martore. Tăietorul de lemne, ca să nu rămână mai prejos, afirmă că era o martoră dumnezeiască.

— Trebuie să-şi înfrunte norocul, hotărî madame Defarge. Nu; nu pot să-l cruţ! Sunteţi convocaţi pentru ora trei; mergeţi să vedeţi recolta de azi, la execuţie? Dumneata mergi?

Întrebarea îi fusese adresată tăietorului de lemne care se grăbi s-o asigure că merge; profitând de prilej adăugă că el era cel mai aprins dintre republicani şi c-ar fi cel mai

mâhnit dintre republicani dacă ceva l-ar împiedica să-şi fumeze pipa de după-masă contemplându-l pe hazosul „bărbier naţional”. Şi îşi întări vorbele cu atâta belşug de gesturi, încât l-ai fi putut bănui (şi poate că ochii negri, care-l priveau cu dispreţ, de sub sprâncenele doamnei Defarge, îl şi bănuiau) că ceas de ceas şi zi de zi îl chinuia spaima pentru propria-i piele.

— Şi eu mă voi afla acolo, declară madame Defarge. Şi după ce se termină – hai să zicem la orele opt – veniţi la mine, în Saint-Antoine, şi-i vom informa pe-ai noştri în legătură cu aceşti oameni.

Tăietorul de lemne strigă că se simte mândru şi măgulit s-o sprijine pe cetăţeană. Dar când cetăţeana îi aruncă o privire, se fâstâci, se feri de ochii ei, făcându-se mic ca un căţel, se piti printre butucii lui şi-şi mască zăpăceala aplecându-se peste mânerul securii.

Madame Defarge le făcu semn Răzbunării şi lui Jacques Trei să se apropie de uşă şi acolo le expuse amănuntele planului ei.

— Mai mult ca sigur că ea e acuma acasă, aşteptând momentul morţii lui. Mai mult ca sigur că boceşte şi-l jeleşte. Mai mult ca sigur că-i într-un hal ce contravine justiţiei republicii. Mai mult ca sigur că-i topită de milă pentru vrăjmaşii Republicii. Mă duc la ea!

— Ce femeie admirabilă; ce femeie adorabilă! se extazie Jacques Trei.

— Ah, draga mea! strigă Răzbunarea, strângând-o în braţe.

— Ia-mi împletitura, hotărî mai departe madame Defarge, încredinţându-şi lucrul de mână amicei sale, şi păstreaz-o până vin; reţine-mi locul meu obişnuit. Duceţi-vă drept acolo, pentru că azi o să fie probabil tămbălău mai mare ca de obicei.

— Mă supun cu bucurie ordinelor stăpânei mele, spuse Răzbunarea cu entuziasm, sărutând-o pe obraz. Vezi să nu întârzii…

— Voi fi acolo înainte de a începe.

— Şi înainte de sosirea faetoanelor! Ai grijă, inimioara mea, să fii acolo înainte de sosirea faetoanelor, strigă după ea Răzbunarea, în timp ce madame Defarge ieşea în stradă şi-o pornea la drum.

Madame Defarge îşi flutură uşor mâna în semn că o auzise şi că puteau fi siguri de punctualitatea ei şi se avântă prin noroaie, cotind apoi după zidul închisorii. Răzbunarea şi juratul, privind-o cum se îndepărtează, îşi exprimară o fierbinte admiraţie pentru impunătoarea-i siluetă şi pentru înaltele ei „calităţi morale”.

Existau pe atunci multe femei asupra cărora vremurile îşi lăsaseră mâna, desfigurându-le; dar niciuna dintre ele nu era mai de temut decât această femeie implacabilă care străbătea acum străzile. Înzestrată cu o fire dârză şi neînfricată, o inteligenţă ascuţită şi foarte activă, o neclintită forţă de hotărâre, şi cu acel soi de frumuseţe care nu numai că-i hărăzeşte posesorului ei fermitate şi înverşunare, dar pare să facă şi pe ceilalţi să-i recunoască instinctiv aceste însuşiri; oricând şi-n orice fel de împrejurări, vremurile tulburi scot asemenea femei la suprafaţă. Dar, trăind din copilărie sentimentul mocnit al nedreptăţilor îndurate şi nutrind o ură ancestrală faţă de aristocraţi, împrejurările de acum o prefăcuseră într-o tigroaică. Nu ştia ce-i mila. Dacă această virtute încolţise vreodată în inima ei, acum secase cu desăvârşire.

Pentru ea nu avea absolut nici o însemnătate faptul că un om nevinovat trebuia să moară pentru păcatele săvârşite de înaintaşii lui; ea nu-l vedea pe cel de acum, ci pe cei de atunci. Pentru ea nu avea nici o însemnătate că soţia lui urma să rămână văduvă şi copila orfană; ba dimpotrivă, pedeapsa i se părea prea blândă, pentru că ei toţi erau duşmanii ei fireşti, şi prada ei, şi deci nu aveau drept la viaţă. N-ar fi avut nici un rost să faci apel la mila ei, pentru că nu cunoştea acest sentiment nici măcar faţă de ea însăşi. Dacă în numeroasele încăierări la care luase parte ar fi fost

doborâtă în stradă, n-ar fi încercat nici o fărâmă de milă pentru propria-i persoană; dacă mâine ar fi fost trimisă la ghilotină, n-ar fi fost însufleţită de vreun simţământ mai uman în afara dorinţei aprige de a schimba locul cu cel ce-o trimisese acolo.

Asemenea inimă avea madame Defarge. Deşi lipsită de orice cochetărie, rochia îi venea totuşi bine, într-un fel straniu, iar păru-i negru strălucea bogat sub grosolana bonetă roşie. Ascuns la sân, purta un pistol încărcat. Ascuns în brâu, un jungher ascuţit. Astfel împodobită, călcând cu pasul apăsat pe care ţi-l dă asemenea fire şi cu libertatea şi zvelteţea femeii obişnuite din copilărie să se vânzolească, desculţă, prin nisipurile calde ale mării, madame Defarge străbătea străzile.

Când, cu o seară înainte, fusese plănuită călătoria cu trăsura care-şi aştepta acum, în curtea băncii, ultimul pasager, domnul Lorry fusese foarte preocupat de dificultatea de a o lua cu ei pe domnişoara Pross. Nu numai că era mult mai bine să nu încarce prea tare trăsura, dar era de foarte mare însemnătate ca timpul necesar pentru cercetarea ei şi a pasagerilor să fie scurtat la maximum; întrucât era posibil ca reuşita evadării să atârne doar de economisirea câtorva minute ici, câtorva minute colo. În cele din urmă, după o frământată chibzuinţă, domnul Lorry propuse ca domnişoara Pross şi cu Jerry, care aveau liberă trecere în orice moment, să plece la orele trei, adică la un ceas după ei, cu cel mai uşor şi mai iute vehicul cunoscut la acea vreme. Nefiind împovăraţi cu bagaje, aveau să ajungă curând din urmă trăsura lor şi apoi, depăşind-o, să le-o ia înainte pe drum, ca să le poată pregăti din timp caii de schimb, înlesnindu-le astfel călătoria în preţioasele ceasuri ale nopţii, când întârzierile sunt aproape de neînlăturat.

Văzând în această rânduială speranţa de a fi cu adevărat de folos familiei în împrejurările de faţă care impuneau atâta urgenţă, domnişoara Pross o întâmpină cu bucurie. Ea şi cu Jerry asistaseră la plecarea trăsurii, ştiuseră cine era

acela pe care-l adusese Solomon, trăiseră zece minute de intensă tortură a nesiguranţei; acum, îşi mântuiau pregătirile pentru a urma trăsura, în timp ce madame Defarge, croindu-şi drum de-a lungul străzilor, se apropia, se apropia din ce în ce de locuinţa părăsită în care cei doi ţineau sfat.

— Dacă stai să te gândeşti, domnule Cruncher, zise domnişoara Pross care era mult prea tulburată pentru a putea măcar vorbi, sau sta locului, sau mişca, sau trăi, dacă stai să te gândeşti, ce părere ai avea ca noi să nu plecăm tot din curtea băncii? Cum a mai plecat azi o trăsură de-acolo, s-ar putea să işte bănuieli.

— Părerea mea, dom'şoară, e că aveţi dreptate, replică domnul Cruncher. Oricum, eu sunt alături de dumneavoastră, fie c-aveţi ori că n-aveţi dreptate.

— Sunt atât de răscolită de teamă şi de speranţă pentru cei scumpi nouă, continuă domnişoara Pross, izbucnind în hohote de plâns, că nu-s în stare să încropesc nici un plan.

Dumneata te simţi în stare, bunul şi dragul meu domn Cruncher?

— În ce priveşte prespictivele mele de viitor, dom'şoară, cred că sunt în stare, ripostă domnul Cruncher. Dar în ce priveşte prezentul, căpăţâna asta bătrână a mea nu mă duce la nimic. Dom'şoară, vreţi să-mi faceţi un favor şi să luaţi notă de două făgăduieli şi legământuri pe care le fac şi de care e dorinţa mea să amintesc acum în această năpastă?

— Oh, pentru numele lui Dumnezeu! strigă domnişoara Pross printre sughiţuri. Aminteşte-le şi slobozeşte-te de ele, ca un om minunat ce eşti!

— Primul, începu domnul Cruncher care tremura ca varga şi arăta la faţă pământiu şi solemn, e că n-am să mai fac niciodată chestiile alea nenorocite, n-am să le mai fac niciodată…

— Sunt sigură, domnule Cruncher, că n-ai să le mai faci niciodată, indiferent despre ce ar fi vorba, şi te rog mult să

nu te simţi obligat să-mi dai explicaţii despre ce anume e vorba.

— Nu, dom'şoară, lucrul ăsta un va fi pomenit în faţa dumneavoastră. Al doilea: O dată ce n-am să mai fac niciodată chestiile alea nenorocite, n-o să mai crâcnesc niciodată la îngenuncherile doamnei Cruncher, niciodată!

— Indiferent pentru ce treabă gospodărească o fi trebuind să îngenuncheze nevasta dumitale, răspunse domnişoara Pross, luptând vitejeşte să-şi usuce ochii şi să se stăpânească, sunt încredinţată că doamna Cruncher ştie ce face şi trebuie lăsată să facă cum crede ea că-i mai bine… Oh, dragii de ei!

— Ba mai mult, merg până acolo încât să declar, dom'şoară, continuă domnul Cruncher cu o alarmantă tendinţă spre peroraţie, ca de la amvon, şi vorbele mele îs aşa de serioase că i le-aţi putea transmite chiar dumneavoastră personal doamnei Cruncher, că părerile mele cu privire la îngenuncheri au suferit o transformare, şi că tot ce sper acum o că doamna Cruncher îngenunchează chiar în acest moment.

— Haide, haide! Sper şi eu, bunul meu domn Cruncher, spuse printre lacrimi abătuta domnişoară Pross. Şi sper că aşteptările ei vor fi încununate de succes.

— Dă, Doamne, urmă domnul Cruncher cu sporită solemnitate şi sporită tendinţă spre peroraţie şi gesticulaţie, ca de la amvon, ca nimic din ce-am spus sau am făcut io unu vreodată să un se încalece peste dorinţele mele curate cu privire la sărmanele noastre criaturi! Dă, Doamne, cu toate că n-o să cădem acum în genunchi cu toţii (că nici un s-ar cuveni), să iasă cu bine din pericolul ăsta mare în care să găsesc. Dă, Doamne, dom'şoară! Aşa cum spun io! Dă… dom'şoară!

Aceasta fu încheierea domnului Cruncher, după o prelungită dar vană străduanie de a găsi una mai bună.

În acest timp, madame Defarge, croindu-şi drum de-a lungul străzilor, se apropia din ce în ce.

— Dacă vom ajunge vreodată îndărăt, în ţara noastră, îl linişti domnişoara Pross, te poţi bizui pe mine că-i voi reda doamnei Cruncher atâta cât îmi voi putea aminti şi cât pot eu înţelege din toate declaraţiile impresionante pe care le-ai făcut aici; şi poţi fi sigur că am să port mărturie de cât ai fost de destoinic în aceste vremuri de bejenie. Acum, hai să stăm şi să chibzuim! Stimatul meu domn Cruncher, hai să chibzuim!

În acest timp, madame Defarge, croindu-şi drum de-a lungul străzilor, se apropia din ce în ce.

— Ce-ar fi să te duci dumneata înainte, propuse domnişoara Pross, să opreşti trăsura şi caii, ca să nu mai vină până aici, şi să ne învoim unde să mă aştepţi? N-ar fi mai bine aşa?

Domnul Cruncher fu de părere că ar fi mai bine.

— În ce loc m-aţi putea aştepta?

Domnul Cruncher era atât de buimăcit, încât nu se putea gândi la alt loc în afară de Temple Bar. Dar vai, Temple Bar se afla la sute de mile depărtare, şi în acest timp madame Defarge se apropiase foarte mult.

— În faţa catedralei, hotărî domnişoara Pross. Ar fi să ne abatem mult din drum dacă m-ai aştepta cu trăsura lângă intrarea dintre cele două turle?

— Nu, dom'şoară, răspunse domnul Cruncher.

— Atunci, ca un om straşnic ce eşti, du-te drept la căpitănia de poştă şi fă schimbarea asta de program.

— Vedeţi, nu mă prea trage inima să vă las singură, zise domnul Cruncher, şovăind şi clătinând din cap. Cine ştie ce se mai poate întâmpla…

— Dumnezeu ştie, răspunse domnişoara Pross, dar nu-ţi face griji din cauza mea. Aşteaptă-mă cu trăsura la catedrală, la ora trei sau cât de curând în jurul acestei ore, sunt sigură că-i mai bine aşa decât să plecăm de aici. Simt eu că aşa-i mai bine. Haide! Du-te cu Dumnezeu, domnule Cruncher! Şi gândeşte-te… nu la mine, ci la vieţile care s-ar putea să atârne de noi doi.

Acest discurs şi mâinile domnişoarei Pross care-i încleştaseră mâna într-o implorare spasmodică îl hotărâră pe domnul Cruncher. Dând o dată sau de două ori din cap în semn de încurajare, plecă pe moment ca să schimbe programul întocmit şi o lăsă singură, să-l urmeze mai târziu, după cum gândise ea.

Faptul că elaborase o măsură de precauţie ce se afla în curs de executare era o mare mângâiere pentru domnişoara Pross. Nevoia de a-şi încropi o înfăţişare care să atragă cât mai puţin atenţia în stradă era a doua mângâiere. Îşi privi ceasul: două şi douăzeci. Nu mai avea timp de pierdut; trebuia să isprăvească totul cât mai urgent. Temându-se, în marea ei nelinişte, de pustietatea odăilor părăsite, de feţe plăsmuite de închipuire care ar pândi de după fiecare uşă, domnişoara Pross aduse un lighean de porţelan cu apă rece şi începu să-şi spele ochii roşii şi umflaţi de plâns. Hărţuită de spaimele-i febrile, nu răbda ca văzul să-i fie împăienjenit de şiroaiele de apă care i se scurgeau pe faţă, aşa încât se oprea mereu din spălat şi-şi rotea privirile în jur, să se asigure că n-o pândeşte nimeni. Într-una din aceste pauze, sări îndărăt cu un strigăt, pentru că văzu o siluetă înfiptă drept în mijlocul camerei.

Ligheanul căzu pe jos şi se făcu ţăndări, iar apa se revărsă la picioarele doamnei Defarge. Căi întortocheate străbătuseră acele picioare şi de mult sânge fuseseră întinate până să întâlnească apa.

Madame Defarge o privi cu răceală şi întrebă:

— Unde e soţia lui Evremonde?

Prin mintea domnişoarei Pross săgetă gândul că toate uşile erau larg deschise, ceea ce putea sugera fuga precipitată. Prima ei mişcare fu să le închidă. Patru uşi dădeau în acea încăpere şi le închise repede pe toate. Apoi se aşează cu spatele la uşa odăii pe care o ocupase Lucie.

Ochii negri ai doamnei Defarge o urmăriră pe parcursul mişcărilor pripite, apoi poposiră neclintit asupră-i.

Domnişoara Pross nu avea nimic frumos în ea; anii nu-i îndulciseră sălbăticia trăsăturilor şi nu-i înmuiaseră îndârjirea înfăţişării; dar, în felul ei, era la fel de neîmblânzită ca şi madame Defarge, pe care o măsură din creştet până-n tălpi.

— După cum arăţi, ai putea fi perechea Satanei, mormăi domnişoara Pross. Cu toate astea, nu mă dai tu gata pe mine. Eu sunt englezoaică.

Madame Defarge o privi cu dispreţ. Vedea în faţa ei o femeie solidă, aspră, vânjoasă, aşa cum şi domnul Lorry, cu ani în urmă, văzuse în ea o mână de fier. Ştia prea bine că domnişoara Pross era prietena bună a familiei; iar domnişoara Pross ştia prea bine că madame Defarge era duşmana nefastă a familiei.

— În drum spre locul unde mi s-a rezervat scaunul şi mă aşteaptă împletitura, zise madame Defarge, indicând printr-un gest direcţia fatală, am venit ca să-i ofer în treacăt omagiile mele. Doresc s-o văd.

— Ştiu eu ce gânduri îţi coace ţie mintea, răspunse domnişoara Pross, şi poţi pune mâna-n foc că m-oi pricepe să le vin de hac.

Fiecare dintre cele două femei vorbea în limba ei; niciuna nu înţelegea graiul celeilalte; amândouă stăteau ca doi dulăi la pândă, cu urechile ciulite şi ochii atenţi, gata să ghicească din mimică şi expresie ce voiau să spună cuvintele celeilalte.

— Nu-i ajută la nimic să se ascundă de mine în momentul ăsta, stărui madame Defarge. Bunii patrioţi şi-ar da seama ce înseamnă una ca asta. Vreau s-o văd. Du-te şi spune-i că vreau s-o văd. M-auzi?

— Dacă ochii ăştia ai tăi ar fi cari, şi eu aş fi un pat englezesc cu polog, n-ar rămâne o aşchie din mine nesfredelită. Nu, afurisită de venetică ce eşti; nu mă dau pe una ca tine!

Madame Defarge nu-i putu pricepe expresiile în amănunt; dar, în linii mari, pricepu că era sfidată.

— Muiere nătângă ce eşti, se răsti madame Defarge, încruntându-se. Nici nu stau de vorbă cu tine! Cer s-o văd pe dânsa! Ori îi spui că vreau s-o văd, ori fereşte-te din calea mea şi lasă-mă să intru!

Îşi însoţi vorbele de un gest furios şi grăitor al braţului drept.

— Niciodată n-aş fi crezut c-o s-ajung să doresc să-ţi înţeleg aiurita de limbă; aş da tot ce am, şi cămaşa de pe mine, numai să ştiu dacă bănuieşti adevărul sau măcar o parte de adevăr.

Niciuna dintre ele n-o slăbi o clipă din ochi pe cealaltă. Madame Defarge nu se clintise de pe locul unde o zărise prima dată domnişoara Pross; acum, însă, făcu un pas spre ea.

— Eu sunt britonă, răcni domnişoara Pross. Sunt desperată şi nu mă sinchisesc nici atâtica de soarta mea. Ştiu un lucru: cu cât te ţin mai mult în loc, cu atât cresc speranţele pentru puişorul meu. Şi dacă ridici un deget la mine, apăi nu-ţi rămâne fir din părul ăsta negru pe ţeastă!

Aşa vorbi domnişoara Pross, scuturând semeţ din cap şi scăpărând scântei din ochi în pauzele dintre frazele sacadate, rostite, fiecare frază, dintr-o singură suflare. Aşa vorbi domnişoara Pross, care în viaţa ei nu făcuse rău unei muşte.

Dar curajul ei era de natură afectivă, ceea ce-i aduse nestăvilite lacrimi în ochi. Era un soi de curaj pe care madame Defarge îl înţelegea atât de puţin, încât îl lua drept slăbiciune.

— Ha, ha! râse ea. Curcă plouată! Nu faci nici doi bani! Mă adresez doctorului! Ridică glasul şi strigă: Cetăţene doctor! Soţia lui Evremonde! Copilul lui Evremonde! Orice altă persoană care se află aici, în casă, în afară de neroada asta, să-i răspundă cetăţenei Defarge!

Poate că tăcerea care urmă, poate că o alterare lentă a expresiei domnişoarei Pross, poate că o presimţire nelegată de niciunul din aceste lucruri, îi şopti doamnei Defarge că

plecaseră cu toţii. Deschise precipitat trei dintre cele patru uşi şi privi în încăperi.

— Camerele astea sunt în dezordine, aici s-a împachetat în pripă, uite, fel de fel de nimicuri pe jos. Nici în odaia asta din spatele tău nu e nimeni! Lasă-mă să văd!

— Niciodată! zise domnişoara Pross, care-i înţelesese cererea, la fel cum madame Defarge îi înţelese răspunsul.

— Dacă nu sunt în camera asta, înseamnă c-au şters-o şi că pot fi urmăriţi şi aduşi înapoi, spuse madame Defarge. Gândind cu glas tare.

— Atâta timp cât nu ştii sigur dacă sunt în camera asta sau nu, nu te hotărăşti ce să faci, gândi domnişoara Pross cu glas tare, şi lucrul ăsta n-ai să-l afli atâta timp cât te pot împiedica eu; şi fie c-ai să-l afli sau nu, n-ai să pleci de-aici atâta timp cât te pot ţine eu.

— De la bun început am luptat în stradă, pe baricade, şi nimic nu m-a oprit; am să te clintesc de la uşa asta chiar de-ar fi să te sfâşii în bucăţi.

— Suntem numai noi două la ultimul etaj al unei case, înalte, într-o curte pustie, de unde nimeni n-o să ne audă; mă rog Domnului să-mi dea puterea de a te reţine, pentru că fiecare minut de întârziere al tău valorează milioane pentru odorul meu.

Madame Defarge dădu să se repeadă la uşă. Domnişoara Pross, sub impulsul momentului, o înşfăcă de mijloc cu ambele braţe şi o încleştă ca într-o chingă de fier. Zadarnic se zbătea şi izbea în dreapta şi-n stânga madame Defarge; domnişoara Pross, cu viguroasa tenacitate a iubirii, care-i întotdeauna mai puternică decât cea a urii, o strângea zdravăn, ba chiar, în focul luptei, o ridicase de la pământ. Madame Defarge o lovea cu pumnii şi-i zgâria faţa cu unghiile; dar domnişoara Pross, cu bărbia proptită în piept, îi încătuşase mijlocul şi se agăţa de ea mai abitir ca o femeie gata să se înece.

După puţin timp, mâinile doamnei Defarge încetară să mai izbească şi dădură să coboare spre mijlocul încercuit în

chingi de fier.

— Degeaba, îi zise domnişoara Pross pe un glas sufocat, îl simt sub braţul meu, n-ai să-l poţi scoate. Sunt mai puternică decât tine, şi binecuvântat fie cerul pentru acest dar. O să te strâng aşa, până când una din noi două o să cadă leşinată sau moartă.

Mâinile doamnei Defarge se îndreptară spre sân. Domnişoara Pross înălţă ochii, văzu despre ce-i vorba, izbi brusc; urmă o flacără şi o detunătură, după care se trezi singură – orbită de fum.

Totul se petrecuse într-o secundă. Apoi fumul începu să se subţieze, lăsând în locu-i o linişte cumplită, şi se topi în văzduh, ca şi sufletul aprigei femei al cărei trup zăcea în nemişcare pe podea.

În primul moment de groază, domnişoara Pross trecu dincolo de cadavru, ocolindu-l cât mai departe cu putinţă, şi porni s-alerge pe scări, ca să strige după ajutor. Din fericire, se răzgândi la timp, dându-şi seama de urmările faptei ei, şi se întoarse în cameră. Era groaznic să trebuiască să intre din nou; totuşi intră, ba chiar se apropie de moartă, ca să-şi ia boneta şi celelalte lucruri de îmbrăcat. Le trânti pe ea şi ţâşni pe scări în jos, după ce mai întâi încuie uşa pe dinafară şi luă cheia. Apoi se aşeză câteva momente pe trepte, ca să-şi tragă sufletul şi să verse câteva lacrimi, după care se ridică şi-o porni iar la drum.

Har Domnului, boneta avea un voal, altfel n-ar fi putut circula pe străzi fără să fie oprită. Har Domnului, ea avusese întotdeauna o înfăţişare sucită, încât răvăşeala de acum nu sărea în ochi, cum ar fi fost cazul la altă femeie. Ambele aceste lucruri îi erau de folos, pentru că faţa îi era brăzdată de zgârieturi şi de urmele degetelor celeilalte, părul îi era smuls, iar rochia (aranjată în pripă, cu mâini nesigure) era smucită şi mototolită în fel şi chip.

Când trecu peste pod, zvârli cheia de la uşă în apă. Ajunse la catedrală cu câteva minute înainte de însoţitorul ei şi, în timp ce aştepta, gândurile i-o luară razna: dacă cheia s-a

prins într-o plasă, dacă a fost identificată, dacă uşa a fost descuiată şi cadavrul descoperit, dacă o să fie oprită la barieră, vârâtă la închisoare şi osândită pentru omor! În toiul iureşului de gânduri, apăru trăsura, o înghiţi şi o duse mai departe.

— E vreun zgomot în stradă? îl întrebă pe cavalerul ei.

— Zgomote obişnuite, răspunse domnul Cruncher; şi se uită la tovarăşa-i de drum surprins de întrebare şi de aspectul ei.

— Nu te aud, ţipă domnişoara Pross. Ce-ai spus?

Degeaba îi repetă domnul Cruncher cele spuse; domnişoara Pross nu-l putea auzi.

„Mai bine să dau din cap, gândi domnul Cruncher, uimit. Asta măcar o să vadă.” Şi aşa făcu.

— Acum se aude vreun zgomot în stradă? întrebă iarăşi, după un timp, domnişoara Pross.

Domnul Cruncher făcu semn din cap că da.

— Eu nu-l aud.

„Că doar n-o fi surzit într-un ceas? Ce-o fi apucat-o?” meditä domnul Cruncher foarte tulburat.

— Simt aşa, c-a fost o flacără şi-apoi o bubuitură, şi că detunătura asta e ultimul lucru pe care l-am auzit în viaţa mea.

— Al naibi să fiu dacă nu-i cherchelită! spuse domnul Cruncher din ce în ce mai stingherit. Ce-o fi băut ca să prindă curaj? Hait! Zdrăngănitul carelor ălora blestemate! Pe astea le auzi, dom'şoară?

— Nu aud nimic, spuse domnişoara Pross, observându-l că-i vorbeşte. O, bunul meu domn, întâi a fost o bubuitură puternică, şi pe urmă o mare linişte, şi liniştea asta pare a fi încremenită şi neclintită, de parcă nimic n-ar mai putea-o ştirbi câte zile oi avea!

— Dacă n-aude huruitul carelor ăstora blestemate, care se apropie acuma de capătul călătoriei lor, grăi domnul Cruncher, privind peste umăr, atunci părerea mea e că într-

adevăr e surdă şi că n-o să mai audă nimic pe această lume…

Şi, într-adevăr, aşa a fost.

Capitolul XV.

ECOUL PAŞILOR SE STINGE PENTRU TOTDEAUNA.

Carele morţii huruie dogit pe caldarâmul Parisului. Şase faetoane transportă zilnic vinul pentru gâtlejurile Ghilotinei. Toţi monştrii lacomi şi nesăţioşi zămisliţi de închipuire, de când închipuirea zămisleşte închipuri, s-au contopit în această singură creaţie: Ghilotina. […] Atât de deprinşi sunt locuitorii cu spectacolele sângeroase, încât la multe dintre ferestrele caselor nici nu se mai ivesc capete şi în cele unde se ivesc îndeletnicirea mâinilor nici nu mai e întreruptă în timp ce ochii cată la chipurile din faetoane. Ici, colo, locatarii caselor au oaspeţi veniţi să admire spectacolul; atunci gazdele arată cu degetul către un faeton sau altul, arborând ceva din satisfacţia custodelui unui muzeu sau a unui ghid autorizat şi par să explice cine anume a stat pe locul ăsta ieri şi cine alaltăieri.

Cei aflaţi în faetoane privesc toate astea ca şi orice alt amănunt ivit pe ultimul lor drum, cu ochi indiferenţi; alţii, cu un interes nostalgic, agăţat de viaţă şi de oameni. Unii, cu capetele plecate, par cufundaţi în desperare mută, iar alţii sunt atât de preocupaţi de aspectul lor, încât aruncă mulţimii priviri teatrale aşa cum au văzut pe scenă sau în poze. Cei mai mulţi stau cu ochii închişi şi meditează sau încearcă să-şi adune gândurile răzleţe. Doar unul, un nenorocit cu o mutră de om ieşit din minţi, e atât de răvăşit şi de ameţit de groază, încât cântă şi ţopăie. Dar niciunul nu încearcă să-şi atragă, prin privire sau gest, mila privitorilor.

În faţa fiecărui faeton merge o gardă de oameni pestriţi şi către aceştia se întorc adeseori chipurile din mulţime, ba mulţi le adresează şi câte o întrebare. S-ar zice că e mereu aceeaşi întrebare, pentru că e urmată de năvala mulţimii către cel de-al treilea car. Călăreţii din fruntea celui de-al treilea faeton arată adesea, cu vârful sabiei, către un singur

om. Mulţimea e împinsă de curiozitatea de a-l vedea; stă în picioare, în fundul faetonului, cu capul în piept, şi vorbeşte cu o fetişcană aflată lângă el şi care-l ţine de mână. Nu se sinchiseşte şi nu are nici o curiozitate pentru tot ce se petrece în jur; îi vorbeşte întruna fetei. Ici, colo, de-a lungul străzii St. Honoré, se ridică strigăte împotriva lui. Dar el surâde senin, scuturându-şi pletele în jurul feţei. Nu-şi poate duce mâna la obraz, braţele fiindu-i legate.

Pe treptele unei biserici, iscoada şi fluieraşul închisorilor aşteaptă defilarea convoiului. Se uită la primul faeton: nu e. Se uită în al doilea: nu e. Începe să se întrebe: „Oare m-o fi sacrificat?” când deodată faţa i se luminează, privind în cel de-al treilea faeton.

— Care-i Evremonde? întrebă un om în spatele lui.

— Acela. Acolo, în spate…

— Cu mâna în mâna fetei?

— Da.

Omul porneşte să strige:

— Jos cu Evremonde! La ghilotină cu toţi aristocraţii! Jos cu Evremonde!

— Ssst! îl roagă iscoada cu sfială.

— Şi de ce, mă rog, cetăţene?

— Îşi va ispăşi vina; peste cinci minute va plăti pentru tot. Lasă-l să moară în linişte.

Dar cum omul continuă să strige: „Jos cu Evrémonde!” faţa lui Evrémonde se întoarce o clipă spre el. Şi atunci Evrémonde îl vede pe spion, se uită lung la dânsul, şi-şi vede mai departe de drum.

Orologiile bat ora trei; brazda tăiată în mijlocul mulţimii se reface pentru a se îndrepta spre locul execuţiei şi al sfârşitului. Mormanele de pe lături se năruie, umplând pe loc golul lăsat de ultimul faeton, pentru că acum îl urmează cu toţii la ghilotină. În rândul din faţă, aşezate pe scaune, ca într-o grădină de distracţii, se află o grămadă de femei, toate împletind de zor. Pe unul dintre locurile cele mai de frunte stă Răzbunarea, căutându-şi din ochi prietena.

— Thérčse! strigă ea cu vocea ei piţigăiată. Cine a văzut-o? Thérčse Defarge!

— Până acum n-a lipsit niciodată, observă o femeie din tagma celor care împletesc.

— Nu; şi nici acum n-o să lipsească, strigă Răzbunarea cu ciudă. Thérčse!

— Mai tare! o sfătuieşte o femeie…

— Ce ghinion! strigă Răzbunarea, izbind cu piciorul în scaun. Uite c-au sosit faetoanele! Evrémonde o să fie expediat într-o clipită, şi ea să nu fie de faţă! Plâng de necaz şi de dezamăgire!

Între timp faetoanele încep să-şi verse încărcătura. Slujitorii ghilotinei sunt înveşmântaţi în odăjdii şi gata de ceremonie. Zdup!

— Un cap e ridicat în văzul mulţimii şi femeile care împletesc şi care abia îşi înălţaseră ochii în urmă cu un minut, când capul mai putea gândi şi vorbi, acum numără: „Unu!”

Al doilea faeton se goleşte şi pleacă: al treilea vine în faţă. Zdup!

— Şi femeile care împletesc, fără să se poticnească sau să se oprească o clipă din zorul lucrului, numără: „Doi!”

Presupusul Evrémonde coboară, iar cusătoreasa e depusă jos imediat în urma lui. Nici la coborâre un i-a părăsit mâna supusă, ci continuă să i-o strângă, aşa cum i-a făgăduit. Foarte blând, o întoarce cu spatele spre maşina de tăiat capete, care sfârâie şi se declanşează întruna, iar fata îl priveşte în ochi şi-i mulţumeşte.

— Dacă n-ai fi dumneata, bunule străin, n-aş fi atât de liniştită, pentru că de felul meu sunt plăpândă şi slabă de inimă; şi nici n-aş fi putut să-mi înalţ gândurile către Cel de Sus care cred că mi te-a trimis!

— Sau mi te-a trimis mie pe tine, spuse Sydney Carton. Priveşte-mă în ochi, copilă dragă, şi nu te gândi la nimic altceva.

— Nu-mi pasă de nimic atâta timp cât îţi ţin mâna. Şi n-o să-mi pese nici când o să-i dau drumul.

— Nu te teme…

Cei doi stau în mijlocul şuvoiului de victime care se subţiază văzând cu ochii, dar vorbesc de parcă ar fi numai ei singuri. Ochi în ochi, glas în glas, mână-n mână, inimă-n inimă, aceşti doi copii ai Mamei Natura, altminteri atât de îndepărtaţi unul de altul şi de deosebiţi, au străbătut împreună drumul întunecat, pentru a se reîntoarce la vatra de unde au purces şi pentru a-şi găsi odihna la sânul matern.

— Prietene viteaz şi mărinimos, îmi îngădui să-ţi pun o ultimă întrebare? Eu sunt foarte neştiutoare şi mă frământă ceva!

— Spune-mi ce e.

— Eu am o verişoară, singura mea rudă; e tot orfană ca şi mine; şi o iubesc foarte mult. E cu cinci ani mai mică şi locuieşte la ţară, în Sud, în casa unui fermier. Sărăcia ne-a despărţit şi ea un ştie nimic de soarta mea – căci eu un pot să scriu – şi dacă aş şti, cum aş putea să-i spun! Dar e mai bine aşa.

— Da, da; e mai bine aşa.

— Ştii la ce m-am gândit eu tot drumul până aici şi la ce mă mai gândesc încă privindu-ţi faţa dârză care-mi dă atâta curaj? Dacă Republica va aduce într-adevăr mult bine pentru cei sărmani, dacă or să flămânzească mai puţin, şi or să sufere mai puţin, înseamnă că verişoara mea poate să trăiască fericită; s-ar putea chiar să ajungă până la adânci bătrâneţe.

— Şi ce-i cu asta, drăguţa mea surioară?

— Păi nu te gândeşti – ochii care nu se tânguiseră până acum, şi în care se citea atâta putere de a îndura, se umplură de lacrimi, iar buzele i se întredeschiseră şi începură să tremure – nu te gândeşti ce lung o să-mi pară timpul tot aşteptând-o pe ea, acolo, pe meleagurile acelea

mai bune, unde nădăjduiesc că şi dumneata şi eu vom fi adăpostiţi cu îndurare?

— Nu poate fi aşa, copila mea; acolo nu există timp, acolo un există amărăciune.

— Ce mult curaj îmi dai! Eu sunt atât de neştiutoare… Acum trebuie să te sărut? A sosit momentul?

— Da.

Îl sărută pe buze; şi el o sărută; fiecare dintre ei îl binecuvântează pe celălalt. Mâna subţire nu tremură când e eliberată din strânsoare; nimic alta decât o lumină blândă pe chipul răbdător. Ea e penultima, înaintea lui – s-a sfârşit… Femeile care împletesc, numără: „Douăzeci şi doi!” Murmur şi zvon de glasuri, mare de chipuri înălţate, presiuni ale celor de la margini astfel încât mulţimea se împinge în faţă, se revarsă ca un val prea umflat… Totul se mistuie într-o scăpărare. „Douăzeci şi trei!”

În noaptea aceea, s-a spus despre el, în oraş, că a avut cel mai senin chip din câte se văzuseră pe acolo. Mulţi au adăugat că arăta sublim şi profetic.

Una dintre cele mai remarcabile victime ale aceleiaşi lame de cuţit – o femeie – ceruse, la piciorul aceluiaşi eşafod, cu puţin timp în urmă, să i se îngăduie să aştearnă în scris gândurile care o inspirau. Dacă Sydney Carton ar fi dat grai gândurilor lui – şi erau într-adevăr gânduri profetice – ele ar fi sunat astfel: „Îi văd pe Barsad, pe Cly, pe Defarge, Răzbunarea, juratul, judecătorul, şiruri lungi de noi opresori care se ridică pe ruinele celor vechi; îi văd pierind sub tăişul acestui instrument, înainte de a fi scos din uz. Văd un oraş frumos şi un popor strălucit ridicându-se din genunea de acum şi, în lupta lui pentru adevărata libertate, în izbânzile şi în înfrângerile lui, de-a lungul zecilor de ani ai viitorului, văd tot răul acestor vremi, şi al vremilor de odinioară care le-au zămislit pe acestea de acum, izbăvindu-se şi mântuindu-se încetul cu încetul.

Văd vieţile pentru care îmi jertfesc eu viaţa, le văd propăşind paşnic, rodnic, fericit, în acea Anglie pe care eu

n-am s-o mai văd niciodată.

O văd pe Lucie strângând la sân un prunc care poartă numele meu. Îl văd pe tatăl ei, îmbătrânit şi încovoiat, dar izbăvit şi împăcat, credincios omenirii în misiunea lui tămăduitoare. Îl văd pe celălalt bătrân minunat, prietenul lor de atâta amar de vreme, îmbogăţindu-i, în zece ani de aici înainte, cu toate bunurile lui pământeşti şi lunecând în pace către răsplata de veci.

Văd că în inimile lor mi-au ridicat un sanctuar, precum şi în inimile urmaşilor lor. O văd pe Lucie, la bătrâneţe, lăcrimând la aniversarea zilei de azi. O văd pe ea şi pe soţul ei. La capătul drumului lor pământesc, odihnind unul alături de celălalt în ultimul culcuş lumesc, şi ştiu bine că niciunul dintre ei nu l-a cinstit şi nu l-a venerat în inima lui pe celălalt mai mult decât m-au cinstit şi m-au venerat amândoi pe mine.

Văd pruncul acela de la sânul ei, copilul care-mi poartă numele, îl văd bărbat dobândindu-şi drum spre culmi pe acea cărare a vieţii care a fost cândva şi a mea. Îl văd izbutind atât de strălucit, încât numele meu devine ilustru în lumina lui. Şi văd petele cu care l-am întinat eu, pălind şi făcându-se nevăzute. Îl văd, fruntaş între judecătorii cinstiţi şi între oamenii de vază, dând viaţă unui fiu care-mi poartă numele, un fiu cu o frunte şi o cunună de păr de aur ce-mi sunt cunoscute până şi-n acest loc – dulci şi senine, fără nici o urmă a ororii acestei zile – şi îl mai aud cum îi istoriseşte copilului povestea vieţii mele, cu o voce înduioşată în care tremură lacrimi.

Este lucrul cel mai bun pe care-l pot face eu şi pe care l-am făcut vreodată; iar odihna spre care mă îndrept este, de departe, cea mai deplină din câte am cunoscut eu vreodată.”

SFÂRŞIT

1 Referire la Istoria Revoluţiei franceze de Thomas Carlyle (1795-1881).

2 George al III-lea şi soţia sa Charlotte.

3 Ludovic al XVI-lea şi Maria-Antoaneta.

4 Joanna Southcott (1750-1814), vizionară mistică engleză, ce pretindea a face profeţii.

5 Referire la pregătirea Revoluţiei americane (1775-1783), în urma căreia cele 13 colonii din America de Nord şi-au dobândit independenţa de sub Imperiul Britanic.

6 Tribunalul penal din Londra, unde se găseşte şi o veche închisoare.

7 Celebru ospiciu londonez pentru alienaţii mintali.

8 Jeffrics sau Jeffreys (1648-1689), mare cancelar al Angliei sub domnia lui Carol al II-lea şi a lui Iacob al II-lea. Vestit pentru cruzimea şi nedreptatea condamnărilor date de el.

9 Turnul Londrei, în care se afla una dintre cele mai vechi închisori.

10 În limba engleză: sapă.

11 Referire la Carol al II-lea Stuart (1660 -1685), supranumit the Merry monarch (Monarhul cel vesel), care a semnat o serie de tratate secrete cu Ludovic al XlV-lea.

12 Denumire dată, sub monarhia franceză, celor care aveau dreptul de a percepe impozite, într-un anumit district.

13 Gorgonele erau monştri mitologici reprezentaţi sub chipul unor femei hidoase, cu şerpi încolăciţi în plete. Legenda spune că nici un muritor nu le putea privi fără a fi prefăcut în stană de piatră.

14 Ordin scris, sigilat, emis de regele Franţei.

15 Referire la balada fantastică a poetului romantic german August Bürger (1747-1799), în care eroina Lenora călătoreşte în noapte pe aceeaşi şa cu fantoma iubitului ei mort pe câmpul de luptă.

16 Numele de Jacquerie, provenind de la o răscoală ţărănească antifeudală care a avut loc în 1358, s-a dat de atunci oricărei mişcări populare revoluţionare.